

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЖОГОРКУ
СОТУНУН
БЮЛЛЕТЕНИ

БЮЛЛЕТЕНЬ
ВЕРХОВНОГО
СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

1 (60)
2015-ж

1991-ЖЫЛЫ ЯНВАРДА
НЕГИЗДЕЛГЕН

ОСНОВАН В ЯНВАРЕ
1991 ГОДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Джандралиев Дж.Э.

(коллегиянын төрагасы)

(председатель коллегии)

Коллегиянын мүчөлөрү:

Члены коллегии:

Турганбеков К.

Ажибраимова А.М.

Акматов Б.Дж.

Керезбеков К.К.

юридикалык илимдердин доктору, профессор

доктор юридических наук, профессор

Тугельбаева Б.Г.

юридикалык илимдеринин доктору, профессор

доктор юридических наук, профессор

Токтошева А.М.

Самудунова Б.Т.

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Германиялык эл аралык
кызматташтык коомунун (GIZ)
«Борбордук Азия өлкөлөрүнө укуктук
мамлекеттүүккө көмөк көрсөтүү»
программанын жардамы менен
чыгарылат

Издается при поддержке
программы «Содействие правовой
государственности в странах
Центральной Азии» Германского
общества международного
сотрудничества (GIZ)

МАЗМУНУ СОДЕРЖАНИЕ

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна 90 жыл.....	5
Верховному суду Кыргызской Республики 90 лет.....	5
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрайымы Ф. Джамашеванын Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун түзүлгөндүгүнүн 90 жылдык мааракесине арналган сөзү.....	6
Кыргыз Республикасынын Президентинин атынан энчилүү сааттар менен сыйлоо жөнүндө Кыргыз Республикасынын Президентинин буйругу	10
Распоряжение Президента Кыргызской Республики о награждении именными часами от имени Президента Кыргызской Республики.....	11
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Ардак грамотасы менен сыйлоо жөнүндө Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Буйругу	12
Распоряжение Правительства Кыргызской Республики о награждении Почетной грамотой Правительства Кыргызской Республики	12
Жогорку Соттун Пленуму жөнүндө	13
О Пленуме Верховного суда	13
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрайымы Ф. Джамашеванын Жогорку Соттун Пленумунун отурумундагы 2014-жылдагы иштердин жыйынтыгы боюнча билдирүүсү	14
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрагасынын орун басары К.Турганбековдун Жогорку Соттун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын жана жергиликтүү соттордун 2014-жылдагы иши жөнүндө маалыматы	17
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрагасынын орун басары Г. Калиеванын Жогорку Соттун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы	34
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрагасынын орун басары Б.Аманалиеванын Жогорку Соттун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдагы иши боюнча маалыматы.....	38
Жогорку Соттун Пленумунун токтомдору 2015-жылдын 6 февралы № 1; № 2 ; №3	48
Приказ Председателя Верховного суда Кыргызской Республики от 8 декабря 2014 года № 152 “ О внесении изменений и дополнений в Инструкцию по делопроизводству в Верховном суде Кыргызской Республики”.....	54
Жогорку Соттун Пленуму жөнүндө	56

О Пленуме Верховного суда	56
“Ар-намысты, кадыр-баркты, ишкердик беделди коргоо тууралуу талаштарды чечүү боюнча соттук тажрыйба жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун токтому.....	57
Постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики “О судебной практике по разрешению споров о защите чести, достоинства и деловой репутации”	70
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун соттук иштер боюнча коллегияларынын токтомдору:	82
• жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча	82
• жарандык иштер боюнча	84
• административдик жана экономикалык иштер боюнча	89
Постановления судебных коллегий Верховного суда Кыргызской Республики:	94
• по уголовным делам и делам об административных правонарушениях	94
• по гражданским делам	97
• по административным и экономическим делам	100
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун 2014-жылдын иштери боюнча маалымат	106
Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун 2014-жылдын иштери боюнча маалымат	112
Информация о работе Верховного суда Кыргызской Республики за 2014 год.....	126
Информация о работе местных судов Кыргызской Республики за 2014 год	132
Международное сотрудничество	145
Информация заместителя Председателя Верховного суда Кыргызской Республики – председателя судебной коллегии по административным и экономическим делам Аманалиевой Б.К. «О практике установления форс-мажорных обстоятельств при разрешении хозяйственных споров»	145
Встречи Председателя Верховного суда, его заместителей с представителями международных организаций и СМИ.....	158
Кутман курагыңыздар кут болсун!	161

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна 90 жыл

2014-жылдын 12-декабрында Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун 90 жылдык мааракеси Т.Сатылгановдун атындагы улуттук филармонияда белгиленди. Салтанаттын ачылыш аземинин алдында Жогорку Соттун тарыхы жөнүндө кыска метраждуу тасма көрсөтүлдү. Салтанатта Жогорку Соттун төрайымы Ф.З.Джамашеванын кыска куттуктоо сөзүнөн кийин Кыргыз

Республикасынын Президентинин атынан - Президенттин Аппаратынын Жетекчиси Нарымбаев Д.И., Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин төрагасы А.Ш.Жээнбеков, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Премьер-министри Дж.К. Оторбаев куттуктоо сөздөрү менен чыгып сүйлөштү. Сот системасынын мыкты кызматкерлерине сыйлыктар тапшырылды.

Верховному суду Кыргызской Республики 90 лет

12 декабря 2014 года в Национальной филармонии имени Т.Сатылганова прошло юбилейное мероприятие, посвященное 90 летию Верховного суда Кыргызской Республики. Перед началом торжества был показан исторический короткометражный фильм о Верховном суде Кыргызской Республики. После поздравительного выступления Председателя Верховного суда

Кыргызской Республики Ф.Джамашевой, выступили от имени Президента Кыргызской Республики-руководитель аппарата Президента Нарымбаев Д.И., Торага Жогорку Кенеша Кыргызской Республики А.Жээнбеков, Премьер-министр Кыргызской Республики Ж. Оторбаев. Лучшим работникам судебной системы вручены награды.

*Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрайымы Ф. Джамашеванын
Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун түзүлгөндүгүнүн 90 жылдык мааракесине
арналган сөзү 2014-жылдын 12-декабры*

**Урматтуу Данияр Ильич!
Урматтуу Асилбек Шарипович!
Урматтуу Жоомарт Кайыпович,
Урматтуу кесиптештер жана бүгүнкү
салтанаттуу жыйындын катышуучулары!**

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун түзүлгөндүгүнүн 90 жылдык мааракесине көңүл буруп, куттуктап келгениңиздер үчүн өзүмдүн атыман жана Кыргыз Республикасынын судьяларынын жамаатынын атынан чоң ыраазычылык билдирем!

Бүгүн укуктук мамлекетибизди куруу жолунда жана анын сакчылыгынын башатында турган, жарандардын конституциялык эркиндиктери менен укуктарын коргоп, талаш-тартыштарды чечүүгө чакырылган сот тутумунун өкүлдөрүнө арналган салтанаттуу жыйынын өткөрүүдөбүз.

Жогорку Сот жана анын тутуму коомдук стабилдүүлүктү камсыздаган, мыйзамга баш ийишин камсыздоочу, укуктук улуктугу принцибин сактоо менен сот адилеттүүлүгүн жүзөгө ашырган бирден бир мамлекеттик бийликтин бутагы катары милдеттерин аткарып келет.

1924-жылы, Кара-Кыргыз автономиялык областы түзүлгөндөн баштап, Жогорку Сот алгачкы кадамын шилтешинен бери кыргыз элине, мамлекетке, өз ыйгарым укуктарына кирген маселелерди мыйзам чегинде чечип, мамлекеттин алгачкы түзүлүшүндө орчундуу салым кошуп келет.

Баардыгыбызга белгилүү болгондой, сот тутуму өзүнүн узак тарыхында республиканын мамлекеттүүлүгүнүн өнүгүүсүндө жана калыптануусунда маанилүү ролго ээ болду.

Мамлекеттик түзүмдө соттун мындай орду адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин коргоону камсыз кылуу, жоопкерчиликтүү милдеттери жана ишмердүүлүгүнүн мүнөзү боюнча

анын алдында турган маселелер менен байланыштуу.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Соту, ошону менен бирге бардык сот тутуму өзүнүн 90 жылдык тарыхында биринчи сот органдарынын уюшулганынан баштап, бир нече жолу өзгөртүүлөргө учурап, тийиштүү ыйгарым укуктарга жана жоопкерчиликтерге ээ болуп, мамлекеттик бийликтин бир бутагынын статусун алып, жетиштүү жолду басып өткөн.

Бул өзгөрүүлөр Кыргыз Республикасынын мамлекеттик көз карандысыздык алгандыгы, өлкөдө жаңы экономикалык, коомдук мамилелердин белгилениши жана мурдагы партиялык тутумдан демократияга өтүүнүн негизи менен байланышкан.

Мамлекетибиз көз карандысыз өлкө болгондон тартып, сот тутумунун өнүгүүсүнө жана анын ишмердүүлүгүн жогорулатууга көп иш жумшалган.

Анын негизинде сот бийлигинин мыйзам чыгаруу жана аткаруу бийлик бутактарынан бөлүнүү жана анын көз карандысыздыгын камсыздоо, сот тутумунун баркын жогорулатуу, сот адилеттигин ишке ашырууну камсыздоо үчүн керектүү шарттарды түзүү, судьяларга алардын бийик макамына ылайык материалдык жана социалдык камсыздоону берүү, судьялардын кол тийбестигин жогорулатуу жана башка негизги өзгөрүүлөр боюнча түптүү маселелер киргизилген.

Кыргызстан өзүнүн көз карандысыздыгынын кыска тарыхый убактысында жеңил эмес жолду басып өтүп, Конституция бир катар маанилүү өзгөрүүлөргө кабылгандыгын,

мамлекетибиз татаал коомдук-саясий өнүгүү этаптарын өткөндүгүн белгилеп кетүү зарыл.

2010-жылдын 27-июнунда кабыл алынган Кыргыз Республикасынын азыркы Конституциясы биздин республиканын мамлекеттик түзүлүшүнүн жаңы негизин түздү, ал сот бийлик бутагына дагы таасирин тийгизбей койгон жок.

Конституцияда соттук өз-алдынча башкаруу органдарынын иштеши боюнча маселелердин жаңы багыттары, судьялардын жоопкерчилиги, судьяларды тандоонун жаңы тартиби, сот тутумунун бюджетинин өз алдынча түзүүсү жана башка маанилүү жоболор аныкталды.

Жаңы өзгөрүүлөрдүн катарында бардык деңгээлдеги судьялардын кайра бекитилүүсү жана аларды тандоо, дайындоого жана которууга көрсөтүү көз карандысыз коллегиялдуу орган – Судьяларды тандоо боюнча кеңеш түзүлгөн.

Анын натыйжасында Жогорку Соттун, Конституциялык Палатасынын, областтык жана ага теңештирилген сотторунун курамдары түзүлүп, ачык добуш берүү жолу менен соттордун төрагалары жана орун басарлары шайланды.

Кыргыз Республикасынын сот тутуму өзүнүн 90 жылдык мааракесин өлкөдө активдүү жүргүзүлүп жаткан соттук-укуктук реформанын жүрүшүндө белгилеп жатат.

Сот тармагынын мамлекеттик түзүлүшүндөгү реформалоосу эң эле актуалдуу маселелердин бири болуп калды.

Бул процессте Жогорку Сот соттук реформанын негизги идеяларынын ишке ашыруучуларынын бири катары эсептелинип келет.

Учурда сот өндүрүшүнүн ачыктыгын, соттук маалыматка жеткиликтүүлүктү, сот тутумунда коррупциялык көрүнүштөрдү жок кылууну, сот адилеттигин ишке ашырууда судьялардын процесс жана этикалык тартибин жогорулатууга багытталган бир катар чаралар көрүлүүдө.

Бүгүнкү күндүн талабына жооп берген материалдык жана процесстик мыйзамдарды жакшыртуу боюнча тийиштүү иштер жүрүп жатат.

Бул багытта эң башкы кадам болуп Кыргыз Республикасынын сот тутумун мындан аркы өнүктүрүү багыттарын бекиткен 2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн Улуттук стратегиясы кабыл алынышы эсептелинет.

Стратегиянын негизинде Жогорку Сот, Соттор кеңеши, Сот департаменти тарабынан Сот тутумун 2017-жылга чейин өнүктүрүү боюнча Мамлекеттик максаттуу программа иштелип чыгып, Жогорку Кеңеш тарабынан быйыл бекитилген.

Программада сот адилеттигинин ачыктыгын камсыздандыруу, коомчулуктун сотторго карата ишеничин, соттук иштердин кароосунун сапатын жогорулатуу, судьялардын көз карандысыздыгын камсыз кылуу, сот актылардын аткарылышын күчөтүү боюнча комплекстүү маселелерди чечүү жолдору каралган жана аларды ишке ашыруу боюнча азыркы мезгилде тийиштүү аракеттер жүргүзүлүп жатат.

Сот бийлигинин материалдык жактан камсыздоосу - көйгөйлүү маселелердин бири. Аны жетиштүү түрдө каржылоо жагы аталган программада так көрсөтүлгөн жана бул маселе боюнча ар бир мамлекеттик органдан колдоо тапканбыз.

Учурдан пайдаланып, биз Президентибизди, Жогорку Кеңеш жана Өкмөттүн өкүлдөрүнө бул маселени туура түшүнүп, Мамлекеттик максаттуу программаны колдоп, бекитип берген үчүн чоң ыраазычылык билдирем.

Аталган программанын кийинкиге калтырылган иш чараларын эске алуу менен республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн 2 пайызды жетүүнү келечекте максаттуу деп эсептейбиз.

Кыргыз Республикасынын мамлекет башчысынын алдында сот реформасы боюнча Кеңеш түзүлгөн. Ал сот реформасынын алдынкы багыттарын

ишке ашыруу чаралары боюнча мамлекеттик органдардын биргелешкен иш аракеттерин координациялоого умтулган.

Сот адилеттигинин эффективдүүлүгүн жана судьялардын сот адилеттигин ишке ашыруудагы жоопкерчилигин жогорулатууга багытталган ченемдик укуктук актыларды жана башка процесстик мыйзамдарды жакшыртуу боюнча эксперттик жумушчу топтору түзүлгөн. Азыркы убакта көрсөтүлгөн мыйзам долбоорлорун иштеп чыгуу боюнча жумуш акыркы этабына келип калды.

Акыркы жылдары Жогорку Сот тарабынан соттун ачыктыгын жогорулатууга багытталган бир катар чараларды көрүп жатат.

- Көпчүлүк сот имараттарында жана соттук отурум залдарында видео-байкоо камералары орнотулду.
- Соттук иштерди, соттук отурумдун убактысы жана орду, ошондой эле сот тарабынан кабыл алынган соттук актылар жөнүндө маалыматты каалаган жарандарга жеткиликтүүлүгүн жеңилдетүү жөнүндө интернет – порталы ачылды.
- Жогорку Соттун ишмердүүлүгүн жана өлкөдө жүргүзүлүп жаткан реформалар жөнүндө кенири маалымат берип жаткан, ошондой эле электрондук онлайн-кабыл алуусу каралган интернет-сайты ачылды.

Бул жасалып жаткан аракеттер коомчулукту маалымат менен камсыздоону күчөтүп, сот адилеттигин ишке ашырууда судьялардын процесстик жана тартип жоопкерчилигин жогорулатат деген ойдобуз.

Бүгүнкү күндө соттук реформа уланып жатат, бирок көп иштер дагы эле ишке аша элек. Биздин алдыбызда соттордун материалдык-техникалык базасын жана сот адилеттигин ишке ашыруу үчүн шарттарын жакшыртуу, сот тутумун тажрыйбалуу кадрлар менен камсыз кылуу, соттордун ишкердигин талаптагыдай коргоо, сот адилеттигинин

сапатын жогорулатуу, соттордун укукка негизделбеген чечимдерди кабыл алуусуна жоопкерчилигин жогорулатуу менен башка көптөгөн маселелер турат.

Мында сот реформасынын ийгиликтүү жыйынтыктарына жетүү, ошондой эле мыйзам чыгаруу жана аткаруу мамлекеттик бийликтеринин, юридикалык коомчулуктун, эл аралык жана коомдук уюмдардын өкүлдөрүнүн жалпы аракеттеринин ролу абдан чоң.

Көрүлүп жаткан иш чаралар бийликтин сот бутагынын кадыр-баркын жана элдин сотторго болгон ишениминин күчөтүп, мыйзамдын анык үстөмдүгүнө гана эмес, аны менен бирге туруктуу мамлекеттик жана коомдук өнүгүүсүнө демилге берет деп ишенем.

Ал максатка жетүүгө судьялардан дагы жогорку деңгээлдеги профессионалдуулукту, принципалдуулукту жана бекем жарандык көз карашты талап кылат. Судьялар корпусу берген антынан эч качан тайбаган, мыйзамдуулук, акыйкаттуулук үчүн адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин коргоо боюнча өздөрүнүн жогорку милдеттерин татыктуу аткарып, адилеттүү жана калыс соттук чечимдерди камсыз кылуу үчүн болгон аракетин жумшоого тийиш.

Урматтуу кесиптештер, судьянын жумушу эч качан оңой болгон эмес. Баардык учурларда ал жоопкерчиликтүү жана абдан оор болгон, анткени биздин ар бир чечимибиздин артында адамдын тагдыры турат. Андыктан мыйзам жана адилеттүүлүк үчүн милдеттерибизди аткарууда, биз мыйзамды так аткарып жана анын өкүлү экенибизди эстен чыгарбашыбыз керек.

Бүгүнкү күндө биздин мамлекетибиз сот тутумун мындан ары жакшыртууга жана күчтүү, адилеттүү сотту түзүүгө, элдин ишеничин артырууда бир катар аракеттерди жасап келүүдө.

Соттук корпус дагы, ар бирибиз да, өзүбүз жактан сот өндүрүшүнүн демократиялык принциптерин бекемдөөгө, мыйзамдуу жана адилеттүү

соттук чечимдерди кабыл алууга баардык салымыбызды кошушубуз керек.

Тилекке каршы, акыркы окуялар көрсөткөндөй, сот тутумунун баардык эле өкүлдөрү өздөрүнүн кесибине ак ниеттүүлүк жана жоопкерчилик менен мамиле кылбаган фактылары болууда, мындай окуялар жалпы сот бийлигине өзүнүн терс таасирин тийгизбей койбойт.

Ошондуктан биз мындай фактыларга жол бербөө үчүн бардык аракеттерди жумшайбыз. Судьяларга карата сөгүштөн тартып ээлеген кызматынан бошотууга чейин ар кандай тартип жазалары колдонулуп, судьялар кылмыш жоопкерчилигине тартылган учурлар да кездешет.

Азыр эми судьялардын статусун күчөтүү менен алардын жоопкерчилиги да күчөтүлгөн. Баардык соттордогу судьялар өздөрүнүн жүрүм-туруму кынтыксыз деп эсептелгенге чейин кызмат ордун ээлейт жана ыйгарым укуктарын сактайт.

Адилеттүүлүктөн жана мыйзамдуулуктан ишенимин кайтарып алган адамдардын ыраазычылыгы - биздин талыкпаган эмгегибиздин чоң жетишкендиги болуп эсептелинет.

Мындан ары Сиздер сот адилеттигин ишке ашырууда мыйзамга жана адилеттүүлүккө ак кызмат кыла турганыңыздарга баардык күчүңүздөрдү жумшайсыздар деп мен терең ишенем.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун мааракеси – бул бүгүнкү күндө сот бийлигинде иштегендер үчүн гана эмес, сот тутумунун турукталышына

олуттуу салым кошкон ардагерлер үчүн дагы чоң майрам.

Бүгүн бул жерде сот тутумундагы атактуу жана даңктуу биздин сыймыктуу ардагерлерибиз отурат. Алардын көпчүлүгү азыркы күндө соттук кызматты аркалашып өзүлөрүнүн көп жылдык тажрыйбасын жаштарга үйрөтүп жатышат.

Жашоосунун маңызы катары сот адилеттигин ишке ашырууда алардын активдүү катышуусу менен Кыргызстандын сотторунун түзүлүшү орун алган. Ал татыктуу адамдардын элесин жана даңктуу барактарын билүү азыркы, ошондой эле келечектеги муундарга дагы абдан чоң мааниге ээ.

Сөзүмдүн аягында, сот тутумунда талыкпай иштеп жаткан бардык судьяларды, аппарат кызматкерлерин жана ардактуу эс алууга чыккан ардагерлерди Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун 90 жылдык мааракеси менен куттуктап, Сиздерге чың ден-соолукту, үй-бүлөлүк бакубаттуулукту, ачык асманды жана албан-албан кесиптик ийгиликтерди каалап кетким келет.

Сот адилеттигинин деңгээлин жогорулатууга, жарандардын укуктары менен эркиндиктерин коргоого багытталган Жогорку Соттун ишин баардык мамлекеттик бийлик түзүмдөрү, коомчулугубуз, эң негизгиси – элибиз түшүнүп, татыктуу таанылаарына жана ага туура баа берилерине ишенемин.

Көңүл бурганыңыздар үчүн рахмат.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИНИН БУЙРУГУ

Сот органдарында көп жыл иштегендиги жана мыйзамдуулукту бекемдөөгө кошкон салымы үчүн, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун түзүлгөн күнүнүн 90 жылдыгына байланыштуу төмөнкүлөр Кыргыз Республикасынын Президентинин атынан энчилүү сааттар менен сыйлансын:

Абдрахманова Күлүмжан Үсөналиевна -	Бишкек шаардык сотунун судьясы;
Абдырахманов Жакып Токтобекович -	Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьясы;
Айтбаева Индира Мукашевна -	Чүй облустук сотунун судьясы;
Базаралиева Анархан Мамбетовна -	Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьясы;
Исакова Жамалкан Мажитовна -	Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьясы;
Карабаев Сооронбай Үркүнбаевич -	Баткен облустук сотунун төрагасы;
Кенжеева Асылкан Абдимаматовна -	Жалал-Абад облусунун Чаткал райондук сотунун судьясы;
Кубатов Айвар Эсенкулович -	Ош облустук сотунун төрагасынын орун басары;
Салиев Рахимберди Абдыкалыкович -	Кыргыз Республикасынын сот системасынын ардагери;
Сатыбалдиева Нургүл Айыповна -	Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьясы;
Эсенбаев Бердибек -	Нарын облустук сотунун төрагасы.

Кыргыз Республикасынын Президенти

А.Ш. Атамбаев

*Бишкек ш.
2014-жылдын 10-декабры
ИБ №214*

РАСПОРЯЖЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

За многолетнюю работу в судебных органах и вклад в укрепление законности, а также в связи с 90-летием со дня образования Верховного суда Кыргызской Республики наградить именными часами от имени Президента Кыргызской Республики:

Абдрахманову Кулумжан Усеналиевну-	судью Бишкекского городского суда;
Абдырахманова Жакыпа Токтобековича-	судью Верховного суда Кыргызской Республики;
Айтбаеву Индиру Мукашевну-	судью Чуйского областного суда;
Базаралиеву Анархан Мамбетовну-	судью Верховного суда Кыргызской Республики;
Исакову Жамалкан Мажитовну-	судью Верховного суда Кыргызской Республики;
Карабаева Сооронбая Уркунбаевича-	председателя Баткенского областного суда;
Кенжееву Асылкан Абдимаматовну-	судью Чаткальского районного суда Джалал-Абадской области;
Кубатова Айвара Эсенкуловича-	заместителя председателя Ошского областного суда;
Салиева Рахимберди Абдыкалыковича-	ветерана судебной системы Кыргызской Республики;
Сатыбалдиеву Нургуль Айыповну-	судью Верховного суда Кыргызской Республики;
Эсенбаева Бердибека-	председателя Нарынского областного суда.

Президент Кыргызской Республики

А.Ш. Атамбаев

*г.Бишкек
10-декабря 2014 года
РИ № 214*

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮНҮН БУЙРУГУ

Кыргыз Республикасынын сот системасынын өнүгүшүнө кошкон олуттуу салымы үчүн, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун түзүлгөн күнүнүн 90 жылдыгын майрамдоого карата, “Кыргыз Республикасынын Өкмөтү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 18-беренесине ылайык:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Ардак грамотасы менен төмөнкүлөр сыйлансын:

Арстанбаева Дилара Эркиновна-

Кыргыз Республикасынын Жогорку
сотунун судьясы

Горшкова Ирина Вадимовна-

Кыргыз Республикасынын Бишкек
шаардык сотунун төрагасынын орун басары.

Премьер-министр

Дж.К.Оторбаев

Бишкек ш.

2014-жылдын 11-декабры

№568-6

РАСПОРЯЖЕНИЕ ПРАВИТЕЛЬСТВА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

За достойный вклад в развитие судебной системы Кыргызской Республики, в честь празднования 90-летия со дня образования Верховного суда Кыргызской Республики, в соответствии со [статьей 18](#) конституционного Закона Кыргызской Республики "О Правительстве Кыргызской Республики":

Наградить Почетной грамотой Правительства Кыргызской Республики следующих лиц:

Арстанбаеву Дилару Эркиновну - судью Верховного суда Кыргызской Республики;

Горшковскую Ирину Вадимовну - заместителя председателя Бишкекского городского суда Кыргызской Республики.

Премьер-министр

Дж.Оторбаев

г.Бишкек,

от 11 декабря 2014 года

№ 568-р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУ ЖӨНҮНДӨ

2015-жылдын 6-февралында Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрайымы Ф.З. Джамашеванын жетекчилигинин алдында Жогорку Соттун Пленуму өттү. Пленумдун ишине Жогорку Соттун, Бишкек шаарынын жана Чүй областынын райондук сотторунун судьялары, Кыргыз Республикасынын областтык сотторунун төрагалары, Аскер сотунун төрагасы, Бишкек шаарынын жана Чүй областынын райондор аралык сотторунун төрагалары катышышты.

Пленумда Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун соттук коллегияларынын төрагаларынын жана Жогорку Соттун Төрайымынын 2014-жылдын жыйынтык иштери боюнча маалыматтары угулуп, талкууланды. Ф.З. Джамашева соттордун 2014-жылдагы иштери боюнча маалымдады.

Талкууланган маселелер боюнча тийиштүү токтомдор кабыл алынды, алар төмөндө жарыяланат.

О ПЛЕНУМЕ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

6-февраля 2015 года под председательством Ф.З. Джамашевой-Председателя Верховного суда, состоялось заседание Пленума Верховного суда. На Пленуме приняли участие судьи Верховного суда, районных судов г.Бишкек и Чуйской области, председатели областных судов, председатель военного суда, председатели межрайонных судов г.Бишкек и Чуйской области.

Были заслушаны и обсуждены доклады председателей судебных коллегий Верховного суда по итогам работы за 2014 год. Джамашева Ф.З. выступила с информацией о работе судов за 2014 год.

По обсужденным вопросам были приняты соответствующие постановления, которые публикуются ниже.

**Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун
Пленумунун отурумундагы
2014-жылдын жыйынтыгы боюнча маалымат!**

Соттук коллегиялардын төрагаларынын, жергиликтүү соттордун төрагаларынын маалыматтарын угуп, биздин республиканын сотторунда каралып жаткан иштердин саны баарыңарга белгилүү болгондой жылдан-жылга өсүп жаткандыгы белгилүү болуп жатат.

Эгерде, 2013-жылы биринчи инстанциядагы жергиликтүү соттор тарабынан 153 658 иштер жана соттук материалдар каралган болсо, 2014-жылы каралган иштердин саны 7.7% өсүп, 165 567 ишти жана соттук материалдарды түздү.

Жергиликтүү соттордун ишине токтолуп кетким келет.

1. Биринчи инстанциядагы соттордун иши жүнүндө.

2013-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 174 335 соттук иштер жана материалдар түшсө, 2014-жылы 182 422 соттук иштер жана материалдар түшкөн, 4.6% көбөйгөн, анын ичинен жогоруда белгилеп кеткендей 165 567 соттук иштер жана материалдар каралаган.

2014-жылы сотторго түшкөн иштердин саны өсүү төмөнкү иштер боюнча белгиленүүдө:

- жарандык иштер боюнча 6, 4%,
- экономикалык иштер боюнча 20, 3%
- административдик иштер боюнча 17, 1%

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган 165 567 иш жана соттук материалдардын ичинен апелляциялык жана кассациялык тартипте 15 087, ал эми көзөмөл тартипте 6 463 сот актыларына даттанылган, бул жалпы каралган иштердин 13, 01% пайызды түзөт (2013-жылы 18 095). Даттанылган сот актылардан 10 205 же 47, 4% (2013 жылы - 30, 4%) күчүндө калтырылган.

Ал эми соттук актылардын туруктуулугу 93, 1% түзөт.

Эгерде статистикалык маалыматтарга карасак, анда 2014- жылдагы кабыл алынган соттук актылардын сапаты 2013-жылга (туруктуулугу 91, 8%) салыштырмалуу 1, 3% көбөйгөн.

Ал эми соттук актылардын эң бийик бекитүү сапаты бул:

- Бишкек шаарынын райондор аралык сотунда, эгерде жалпысынан 918 соттук актылары даттанылып, анын ичинде 820 соттук актылар же 69% күчүндө калтырылган,
- Нарын областынын райондор аралык сотунда - 68%,
- Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунда - 67%,
- Бишкек шаарынын Биринчи май райондук сотунда – 64%,
- Чуй райондук сотунда 64%
- жана Баткен областынын райондор аралык сотунда - 61% соттук актылар күчүндө калтырылган.

Ал эми эң төмөнкү пайыздык биринчи инстанциядагы соттордун көрсөткүчү бул:

- Ысык-Көл областынын Тоң райондук сотунда, эгерде жалпысынан 61 соттук актылары даттанылса, анын ичинен 37 соттук актылары же 60% жокко чыгарылган,
- ошондой эле төмөнкү пайыздык көрсөткүчү Ысык-Көл райондук сотунда – 56%
- Ош областынын райондор аралык сотунда – 55%,
- Жалал-Абад областынын райондор аралык сотунда- 55%,
- Чуй областынын Жайыл райондук сотунда – 53%,
- жана Кемин райондук сотунда – 51% соттук актылары жокко чыгарылган.

Бул боюнча жогоруда айтылган соттордун төрагалары тийиштүү жыйынтык чыгарыш керек.

Ал эми жалпы Бишкек шаары жана областары боюнча биринчи инстанциядагы соттордун иштердин кароо сапаты боюнча:

- Бул жакта кайрадан эле соттук актылардын эң бийик бекитүү сапаты бул Бишкек шаары боюнча 63% соттук актылары күчүндө калтырылган, 28% жокко чыгарылган,
- Нарын областы боюнча – 56% күчүндө калтырылган, 31% жокко чыгарылган
- Талас областы – 52% күчүндө калтырылган, 32% жокко чыгарылган,
- Баткен областы – 50% күчүндө калтырылган, 32% жокко чыгарылган,
- Джалал-Абад областы - 45% күчүндө калтырылган, 40% жокко чыгарылган,
- Чуй областы боюнча 44% күчүндө калтырылган, 43% жокко чыгарылган
- жана Гарнизондук аскер сотторунда – 43% күчүндө калтырылган, 43 жокко чыгарылган,
- Ош областы боюнча - 42%% күчүндө калтырылган, 37% жокко чыгарылган
- **Ысык-Көл областы боюнча – 40% соттук актылары күчүндө калтырылган болсо, 48% жокко чыгарылган.**

Ишти кароо жүктөмү боюнча маалымат.

жалпысынан:

- Бишкек шаары боюнча 50 771 (2013жылы-48 136)
- Чуй областы - 40 855 (2013жылы - 38 343)
- Ош областы - 30 745 (2013жылы- 27 032)
- Джалал-Абад областы – 19 160 (2013жылы - 19 108)
- Ысык-Көл областы – 18 577 (2013 жылы-17 660)
- Баткен областы – 7 033 (2013жылы - 6624)
- Талас областы – 6 356 (2013жылы- 5905)

- Нарын областы боюнча – 5 031 (2013 жылы-4945)
- жана Гарнизондук аскер сотторунда – 524 (2013жылы – 516) иштер жана материалдар каралаган.

2. Ал эми экинчи инстанциядагы соттордун иши жөнүндө.

Экинчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган 12 562 иш жана соттук материалдардан көзөмөл тартибинде 6 463 иш даттанылган, алардын ичинен 3 254 же 50, 3% соттук акты күчүндө калтырылган.

Экинчи инстанциядагы соттордун соттук актыларынын туруктуулугу – 74, 4% түзгөн, ал эми 2013-жылы 66, 4% түзгөн, бул каралган иштердин сапаты 8% көбөйгөнүн көрсөтүп жатат.

Ал эми кабыл алынган соттук актылардын сапаты боюнча:

- Кыргыз Республикасынын Аскер сотунда, эгерде 71 соттук актылар көзөмөл тартипте даттанылып, анын ичинде 48 же 67% соттук актылар күчүндө калтырылган
 - Чуй областтык сотунда, эгерде 933 соттук актылар көзөмөл тартипте даттанылып, анын ичинде 621 же 66, 5% соттук актылар күчүндө калтырылган
 - Бишкек шаардык сотунда – 65, 7%,
 - Жалал-Абад областтык сотунда – 61%,
 - Ош областтык сотунда – 59%,
 - Нарын областтык сотунда – 51%,
 - Баткен обласстык сотунда – 51%,
 - Ысык-Көл областтык сотунда – 50%,
 - ал эми Талас областтык сотунда 44% соттук актылары күчүндө калтырылган болсо, 48% жокко чыгарылган,
- Ошого байланыштуу, мен тиешелүү жергиликтүү соттордун төрагаларынан сот актыларынын туруктуулуктун статистикасына көңүл буруп жана тийиштүү тыянактарды чыгарып алуунуздарды суранам.

Экинчи инстанциядагы соттордун соттук ишти кароо жүктөмү боюнча маалымат.

Бишкек шаардык соту тарабынан – 4 735 (2013 жылы -4 142) соттук иштер жана материалдар каралган;

Чуй облусттук соту тарабынан – 2 076 (2013 жылы-1864);

Ош областтык соту – 2 244 (2013 жылы-1912);

Жалал-Абад областтык соту – 1 352 (2013 жылы-1124);

Ысык-Көл областтык соту – 865 (2013 жылы-764);

Талас областтык соту – 354 (2013 жылы-377);

Нарын областтык соту – 356 (2013 жылы-294);

Баткен областтык соту – 451 (2013 жылы-425);

Ал эми Аскер соту тарабынан – 127 (2013 жылы-100) соттук иштер жана материалдар каралган.

**Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун төрагасынын
орун басары К.Турганбековдун Жогорку Соттун жазык иштери жана
административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын
2014-жылдагы иши жөнүндө**

МААЛЫМАТЫ

Урматтуу коллегалар, жыйындын катышуучулары!

2014-жылы Жогорку Сотко надзордук тартипте кароого жазык иштер жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын өндүрүшүнө 1623 (2013-ж. - 1399) жазык иш, 163 (2013-ж. - 82) административдик укук бузуулар жөнүндө иштер, 495 соттук материалдар (2013-ж. - 338) түшкөн.

Жазык иштер боюнча 2013-жылга салыштырмалуу өткөн жылы 14, 7% көбүрөөк иш каралган – 1625 иш (2013-ж. - 1416). 164 административдик укук бузуулар жөнүндө иштер каралып (2013-ж. - 78), 473 соттук материалдар каралган (2013-ж. - 338).

Жаңы ачылган жагдайлар боюнча 18 иш каралып, анын ичинен 11 арыз жана сунуштар, же 61% канааттандырылган.

1965 адамга карата биринчи жана экинчи инстанциядагы соттордун жазык иштери боюнча соттук актылары көзөмөл тартибинде даттанылган, алардын ичинен 1326 адамга карата же 67, 5% күчүндө калтырылган.

Ишти прокурорго кайра кайтаруу жөнүндө соттук актылар, 51 адамга

карата жокко чыгарылган (биринчи инстанциядагы соту – 7, экинчи инстанциядагы соту – 44). 2013-ж. - 92 адамга карата.

Ишти кыскартуу жөнүндө - 37 адамга карата (1-инстанция - 16, 2- инстанция - 21). 2013-ж. – 25 адамга карата кыскартылган.

Биринчи жана экинчи инстанциядагы сотторунун – 236 адамга карата

соттук актылары жокко чыгарылган (анын ичинен 169 иш биринчи инстанциядагы сотко кайрадан карап чыгууга, 30 – экинчи инстанцияга жөнөтүлгөн, 34 - боюнча жазык иши кыскартылган, 3 – боюнча жаңы чечим

кабыл алынган). 2013-ж. - 212 адамга карата соттук актылар жокко чыгарылган.

Ал эми, 110 адамга карата чыгарылган биринчи инстанциядагы сотторунун өкүмдөрү өзгөртүлгөн, анын ичинен: 21 адамга жаңы жаза белгилөө менен, 17 адамга квалификациясын өзгөртүү менен жазасы төмөндөтүлгөн, 3 адамга жазасын төмөндөтүлбөстөн, 37 адамга квалификациясы өзгөртүлбөстөн жазасы төмөндөтүлгөн, башка өзгөртүүлөр 32. (2013-ж.- 75 адамга карата).

Экинчи инстанциядагы сотунун 96 адамга карата өкүмдөрү өзгөртүлгөн, алардын ичинен 20 жаңы жаза белгилөө менен, 12 квалификациясы өзгөрүү менен жазасы төмөндөтүлгөн, 1 адамга карата жазасын төмөндөтүлбөстөн, квалификациясы өзгөртүлбөстөн 27 адамга жазасы төмөндөтүлгөн, башка өзгөртүүлөр 36 (2013-ж. - 79 адамга карата).

Көзөмөл тартипте каралган иштердин теңинен көбү, б.а. 63, 3% менчикке каршы кылмыштарды, өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыштарды, кызматтык кылмыштарды, калктын саламаттыгына жана коомдук коопсуздукка каршы кылмыштарды түзөт:

- 382 же 23, 5% менчикке каршы кылмыштар жөнүндө (2013-ж.-340 же 24, 1%), алардын ичинен 84 - уурдоо, 23 - мал уурдоо, 135 - алдамчылык;
- 266 же 16, 3% өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыштар жөнүндө (2013-ж. - 247 же 17, 4%), алардын ичинен 115 киши өлтүрүү (7% - баардык каралган иштерден), 50 же 3% - саламаттыкка атайылап оор залал келтирүү;
- 268 же 16, 5% кызматтык кылмыштар жөнүндө (2013-ж.- 198 иш же 14%

түзгөн, ал эми бул категориядагы иштер 2012-ж. – 138 иш же 10, 2% түзгөн), алардын ичинен 105 (6, 4% - баардык каралган иштерден) кызматтык абалынан кыянаттык менен пайдалануу, 70 (4, 3% - баардык каралган иштерден) кызматтык укуктардан аша чабуу жөнүндөгү жазык иштер түзөт.

- 115 же 7% калктын саламаттыгына жана коомдук коопсуздукка каршы кылмыштар жөнүндө (2013-ж. – 123 иш же 8, 7%), алардын ичинен 34 (2, 1% - баардык каралган иштерден) башкага берүү максатын көздөбөгөн баңги каражаттарын мыйзамсыз даярдоо, сатып алуу, сактоо; 75 иш (4, 6% - баардык каралган иштерден) башкага берүү максатында.

Өткөн жылы соттук коллегия тарабынан иштерди көзөмөл тартипте кароонун жыйынтыгы боюнча 15 жеке аныктама чыгарылып (2013-ж. - 18), анын ичинен үчөө соттук материалдар боюнча.

2014-жылы соттук коллегия курамда 9 гана судья иш алып барган, ал эми айына ар бир судьянын жүзүмдүгү орточо санды алганда жазык иштер боюнча – 13, 7; соттук материалдар – 3, 9; административдик иштер боюнча – 1, 3; Бардыгы болуп бир судьяга 18, 9 ишти түзгөн (2013-ж. - 17, 1).

Өзүнүздөргө белгилүү болгондой, биринчи жана экинчи инстанциядагы соттор боюнча кеңири статистикалык маалыматтар КР Жогорку Сотунун бюллетенинде официалдуу түрдө жарыяланып чыгат, ошол себептен мен андай көрсөткүчтөрдүн баарын маалымдап, бөлүнгөн убактымды ага кетирбей учурда соттук практикада болуп жаткан көйгөйлүү маселелерге жана ошондой эле соттордун ишин уюштуруу,

процессуалдык нормаларын сакталышы, соттук чечимдердин аткарылышы, сот адилеттүүлүгүн ишке ашырууну камсыздоо маселелерине жана башкаларга токтолсом.

Бардык категориялар боюнча соттук актылардын жокко чыгарылышынын негизги себептери болуп жергиликтүү соттор тарабынан иштин материалдарынын иликтенбегендиги жана соттун тыянактарынын иштин фактылай жагдайларына ылайык келбеши, иш материалына туура юридикалык баа берилбегендиктен, процессуалдык жана материалдык укук ченемдер туура колдонулбагандыгына байланыштуу сот актылары жокко чыгарылуу менен негизинен кайра соттук кароого надзордук инстанциясы тарабынан жөнөтүлүүдө, ал эми соттук актылардын өзгөртүлүшүнүн себептери болуп көбүнчөсү соттолгондорго берилген жазанын жасалган кылмыштын оордугуна жана соттолгон адамдын мүнөздөмөсүнө ылайык келбеши, кылмыштын өнөкөттүгүн туура аныкташпагандыктан жана башкалар негиздеме болууда.

Жогору турган соттор, б.а. экинчи инстанциядагы соттор тарабынан чыгарылган сот чечимдери тийиштүү тариздөөнүн жана юридикалык негиздүүлүктүн дайыма эле үлгүсү болуп кызмат кылбайт. Мына ушундай көрүнүштөр надзордук тартипте иштер каралууда дагы аныкталган.

Соттук статистиканы анализдеп келгенде, жазык иштер гана боюнча, экинчи инстанциядагы соттордун актыларынын көзөмөл тартибинде кароонун жыйынтыгы боюнча салыштырмалуу эң көп жокко чыгарылып, өзгөртүлүп келинген соттук актылар Талас областтык соту боюнча.

№	Соттор	Даттанылган соттук актылардын саны (жазык иштер боюнча)	Кишиге карата	Күчүндө калтырылган	%	Жокко чыгарылган	%	Өзгөртүлгөн	%
1.	Бишкек Шаардык соту	454	625	435	67%	140	22, 4%	50	8%
2.	Чүй областтык соту	303	405	277	68, 3%	115	28, 3%	13	3, 2%
3.	Нарын областтык соту	42	56	26	46, 4	28	50%	2	3, 5%
4.	Ысык-Көл областтык соту	55	67	33	49, 2%	33	49, 2%	1	
5.	Талас областтык соту	36	48	19	39, 5	23	48%	6	12, 5%
6.	Ош областтык соту	266	324	211	65, 1%	90	28%	23	7%
7.	Джалал- Абад областтык соту	175	231	171	74%	50	22%	10	4, 3%
8.	Баткен Областтык соту	77	110	65	59%	37	34%	8	7, 2%
9.	Аскер соту	43	66	45	68%	20	30%	1	1, 5%
	Жалпысы:	1451	1932	1282	66, 3%	536	28%	114	6%

№	Соттор	Даттанылган соттук актылардын саны (АИ, СМ)	Күчүндө калтырылган	%	Жокко чыгарылган	%	Өзгөртүлгөн	%
1.	Бишкек Шаардык соту	163	94	58%	45	28%	24	15%
2.	Чүй областтык соту	81	67	83%	13	16%	1	1, 2%
3.	Нарын областтык	20	13	65%	7	35%	-	-

	соту							
4.	Ысык-Көл областтык соту	7	5	71, 4%	1	14, 2%	1	14, 2%
5.	Талас областтык соту	12	11	92%	-	-	1	8%
6.	Ош областтык соту	38	28	74%	8	21%	2	5, 2%
7.	Джалал-Абад областтык соту	25	16	64%	8	32%	1	4
8.	Баткен Областтык соту	3	2	67%	1	33, 3%	-	-
9.	Аскер соту	9	9	-	-	-	-	-
	Жалпысы:	358	245	68, 4%	83	23, 1%	30	8, 3%

Ал эми, биринчи инстанциядагы соттордун соттук актыларын анализдеп келгенде, Бишкек шаарынын соттору (4 район) боюнча жазык иштерин гана алганда, 241 соттук акты даттанылган (307 адамга карата), анын ичинен 195 кишиге карата акты күчүндө, же 63, 5% пайызды түзөт. 37% жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Чүй областына караштуу соттор (9 сот) боюнча, 116 соттук акты даттанылган (128 адамга карата), анын ичинен 79 кишиге карата актылар күчүндө, же 62% пайызды түзөт. Калган 38% жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Ысык-Көл областына караштуу соттор (7 сот) боюнча, 33 соттук акты даттанылган (41 кишиге карата), анын ичинен 29 кишиге карата актылар күчүндө, же 71% пайызды түзөт. Калган 30% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Талас областына караштуу соттор (5 сот) боюнча, 19 соттук акты даттанылган (28 кишиге карата), анын ичинен 7 кишиге карата актылар күчүндө, же 25% пайызды түзөт. Калган 75% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Ош областына караштуу соттор (8 сот) боюнча, 137 соттук акты даттанылган (174 кишиге карата), анын ичинен 110

кишиге карата актылар күчүндө, же 63.2% пайызды түзөт. Калган 37% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Жалал-Абад областына караштуу соттор (12 сот) боюнча, 78 соттук акты даттанылган (97 кишиге карата), анын ичинен 64 кишиге карата актылар күчүндө, же 66% пайызды түзөт. Калган 34, 1% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Нарын областына караштуу соттор (6 сот) боюнча, 16 соттук акты даттанылган (23 кишиге карата), анын ичинен 15 кишиге карата актылар күчүндө, же 65, 2% пайызды түзөт. Калган 34, 7% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Баткен областына караштуу соттор (5 сот) боюнча, 44 соттук акты даттанылган (67 кишиге карата), анын ичинен 43 кишиге карата актылар күчүндө, же 64% пайызды түзөт. Калган 36% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Гарнизондук Аскер соттору (3 сот) боюнча, 18 соттук акты даттанылган (29 кишиге карата), анын ичинен 15 кишиге карата актылар күчүндө, же 52% пайызды түзөт. Калган 48% пайызы жокко чыгарылып, өзгөртүлгөн.

Жыйынтыгында, областар аралыгында салыштырмалуу Талас областына караштуу соттордун соттук

актылары көзөмөл тартипте кароонун жыйынтыгы боюнча эң көп жокко чыгарылып, өзгөртүлүп келинген экен.

Эскертип кетейин, бул анализ жазык иштери боюнча гана баяндап атам, анткени басымдуу бөлүгү жазык иштери боюнча даттанылат эмеспи. Башка иштер боюнча – административдик иштер жана соттук материалдар боюнча дагы жасалган, алар таблица иретинде докладыма тиркелет.

Наркобизнес жана ушуга байланыштуу кылмыштар катуу көзөмөлдүккө алынып, алар менен чечкиндүү иш чаралар көрүлүп жаткандыгына карабастан айрым соттор тарабынан бул категориядагы иштер боюнча дагы мыйзамсыз, негизсиз чечимдер кабыл алынып келүүдө.

2014-жылдын 23-декабрында Сүйүн уулу Нуркалый жөнүндөгү жазык иши көзөмөл тартипте каралып, Жайыл райондук сотунун 08.09.2014-жылдагы жана Чүй областтык сотунун Соттук коллегиясынын 17.10.2014-жылдагы өкүмдөрү жокко чыгарылып, жазык иш Чүй областынын Москва райондук сотуна жаңыдан короого жөнөтүлгөн.

Жайыл райондук сотунун 08.09.2014-ж. өкүмү менен Сүйүн уулу Н. КР КЖКнин 246-ст. 4-б. менен күнөөлүү деп табылып, 7 жылга эркиндигинен ажыратылган. Чектелген жазасы шарттуу деп эсептелинип, 3 жыл сынак мөөнөтү белгиленген.

Чүй областтык соту тарабынан аталган өкүм өзгөртүлгөн. Өкүмдөн КР КЖКнин 63-статьясы алынып салынып, өкүмдүн калган бөлүгү өзгөртүүсүз калтырылган.

Иштин жагдайы боюнча Сүйүн уулу Чүй облустунун ИИББнын баңги затка карты күрөшүү башкармалыгынын кызматкерлери тарабынан салмагы 8 кг. 242 грамды түзгөн героин заты менен кармалып, КР КЖКнин 247-ст. 3, 4-бөлүктөрү боюнча иш козголуп, тергөө аракеттери жүргүзүлүп, 20.05.2014-жылдагы айыпкер катарында тартуу жөнүндөгү токтомдун негизинде Сүйүн

уулуга КР КЖКнин 247-ст. 3, 4-бөлүктөрү боюнча айыбы угузулган. Бирок, Жайыл РИИБнүн тергөөчүсү А.Эсеналиев, табылган баңги заттын салмагын эске албастан, бир гана соттолуучунун сумкасына баңги заттарды Жалал-Абад шаарынан тергөө маалында аныкталбаган “Талант” жана “Бакыт” аттуу балдар салып коюшу мүмкүн деп өзү сумкада эмне бар экендигин билген эмес деген көрсөтмөсүн негиз кылып анын үстүнөн КР КЖКнин 247-ст. 3-б. менен айыбын кыскартып, КР КЖКнин 246-ст. 4-б. боюнча айыбы угузулсун деп токтомдун көчүрмөсүн Жайыл районунун прокуроруна жиберген. Ал эми, Жайыл районунун прокурордун орун басары Алымов Э. өз убагында коюлган айыптын өзгөртүүсүнүн негизин текшербестен, тергөөчүнүн токтомун бекитип берип, негизинен кароого сотко жөнөтүшкөн.

КР Жогорку Сотунун 02.02.2001-жылдагы токтомунда адамдардан наркотикалык заттардын чоң өлчөмдө табылышы, анын ниети ал заттарды башка бирөөгө берүү көздөгөндүгү болуп эсептелет.

Биринчи инстанциядагы сот, жазык ишти үстүртөн, бир жактуу карап, жогорудагы тергөө тарабынан келтирген мыйзам бузууларына жана соттолуучудан өзгөчө ири өлчөмдөгү “героин” баңги каражаты табылып, ал баңгилик заттарын колдонбойт жана баңгиликтен жапа чекпейт деген соттук-наркологиялык экспертизанын корутундусуна карабастан, анын кылмыш аракетин КЖКнин 246-ст. 4-б. боюнча квалификациялап, соттолуучу жасаган кылмыштын мүнөзүн жана коомдук коркунучтуулук деңгээлин жана баңги заттын өлчөмүн эске албастан ага карата КЖКнин 63-ст. колдонуп негизсиз кыйла жеңил жаза белгилеген. КЖКнин 246-ст. 4-б. боюнча айыбы туура эмес угузулган. Себеби, иштин ичиндеги фактылар тергөөнүн тыянактарына ылайык келбей, натыйжада ал жасаган кылмышына тете жаза алган эмес. Тергөө органдары кылмыштын өзгөчө оордугуна, баңги заттын адам баласына тийгизген кесепеттерин, анын өлчөмүн, күнөөсүн

мойнуна албаганына юридикалык туура баа беришкен эмес.

Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 349-ст. негизинде кылмыш-жазык мыйзамын туура эмес колдонуу, кылмыш-жазык процесстик мыйзамын олуттуу бузуу жана берилген жазанын жасалган кылмыштын оордугуна жана соттолгон адамдын инсандыгына ылайык келбеши биринчи инстанциядагы соттун чечимин жокко чыгарууга же өзгөртүүгө негиздеме болуп эсептелет.

Демек, апелляциялык инстанциядагы сот өзүнүн ыйгарым укуктарынын чегинде биринчи инстанциядагы соттун актысын бузуп ишти биринчи инстанциядагы сотко кайрадан карап чыгууга жөнөтүүгө же болбосо сотто жоюлбай турган тергөөнүн өксүктөрүн толтуруу үчүн ишти прокурорго кайра кайтарууга тийиш болчу.

Өзүнүздөргө белгилүү болгондой, көзөмөл инстанциядагы соту КР ЖПКнин 381-ст. негизинде токтом кабыл алуу менен бир мезгилде зарыл учурларда жеке аныктамасы менен иш боюнча мыйзамды бузуунун белгиленген фактыларына, укук бузууну жасоого көмөк көрсөткөн себептерге жана шарттарга министрликтердин, мамлекеттик комитеттердин, администрациялык ведомстволордун, ошондой эле менчигинин түрүнө карабастан ишканалардын, мекемелердин жана уюмдардын жетекчилеринин жана башка кызмат адамдарынын көңүлүн бурат.

Жазык сот адилеттигинин максатына жараша прокурор кылмыштуулук менен күрөшүүгө активдүү катышууга милдеттүү. Ал бардык кылмыштардын бетин ачууну, кылмыш жасаган ар бир адамдын сот жообуна тартылуусуна көзөмөлдүк кылууга тийиш. Ошол себептен, Соттук коллегия аталган иш боюнча кемчиликтер жана мыйзам бузуулары болгондуктан, жай аныктама менен КР Башкы прокурорунун, Ички иштер министринин көңүлү бурулуп, тийиштүү чаралар көрүлүүсү көрсөтүлгөн.

Иш боюнча өкүм чыгарган судья А.Алжановго дагы жай аныктама

чыгарылып, көчүрмөсү КР Судьялар Кеңешине жөнөтүлгөн.

Жогоруда айтып кеткендей, соттор иштерди кароодо иштин материалдары иликтенбегендиктен, соттун тыянактары иштин фактылай жагдайларына ылайык келгенине күмөн туудурат, иш материалдарына туура юридикалык баа берилбеген.

Сот органдары мындай тергөө органдарынын мыйзамсыз аракеттерине көңүл бурбай, аларды кубаттап, өздөрү дагы ушуга тете аракеттерди жасоого барышат. Мисалы, тергөө органы тарабынан А.Мамасалиевге КЖКнин 247-ст. 2-б. 1, 4-п.п, 3-б. 4-п. менен айыбы угузулуп, 2 эпизод боюнча, иш сотко түшкөн. Ош шаардык соту бир эпизоду - 247-ст. 2-б. 1, 4-п.п, 3-б. 4-п. боюнча күнөөсү далилденбегендиктен деп актап, экинчи эпизоду боюнча КЖКнин 246-статьясынын 4-бөлүгүнө которуп квалификациялап, эсептик көрсөткүчтүн 3000 өлчөмүндө айып салган.

Ош шаардык сотунун судьясы Айбатиев Т.Т. Мамасалиев өзгөчө ири өлчөмдөгү баңги каражатын башкага берүү максатын көздөгөн кылмыш аракетин далилдеген иштин ичиндеги топтолгон материалдарды көңүлгө албай, күнөөсүн аныктоочу жетиштүү далилдер бири-бирине карама-каршы келбей, тескерисинче бири-бирин толуктап, окуянын чын жагдайларын айкындап турса да, анын кылмыш аракетин негизсиз КЖКнин 246-статьясына которуп, жасалган кылмыштын мүнөзүн, коомдук коркунучтуулук деңгээлин жана далил заттын өлчөмүн эске албастан кыйла жеңил жаза белгилеген. Кылмыш жасаган адамга, анын оңолушуна жана жаңы кылмыштардын алдын алуу үчүн зарыл жана жетишерлик болгон адилет жаза дайындалууга тийиш. Судья Айбатиев Т. тергөөнүн чогултулган далилдерин терең жана дыкаттык менен изилдебей, аларга туура юридикалык баа бербей, кылмыш ишти бир тараптуу, атап айтканда актоо багыты менен карагандыгы үчүн, кылмыш-жаза жана жазык-процесстик мыйзамдарына ылайыксыз чечим кабыл

алгандыктан ага жеке аныктама чыгарылган.

Чүй областтык соту курамында Исаев Н.Р., Тажибаев А.К., Садырбеков У.М. Сагаев Е. жөнүндөгү кылмыш иши боюнча биринчи инстанциядагы соттун мыйзамдуу жана негиздүү соттук актысын өзгөртүп, КЖКнин 247-ст. 2-б. 2-п. менен соттолгон Сагаевдин кылмыш аракетин негизсиз 246-статьясынын 3-бөлүгүнө которуп квалификациялап, 4 жыл эркиндигинен ажыратылган жаза белгилеп, белгиленген жазасын өтөгөндүгүнө байланыштуу деп камактан бошоткон. Аталган судьяларга дагы жеке аныктама чыгарылган.

Мындан тышкары дагы, көзөмөл тартипте иштерди кароодо айрым соттор тарабынан мунапыс жөнүндөгү мыйзамды туура эмес колдонуп, анын принциптерин дагы одоно бузган фактылар дагы кездешет. Буга мисал Каракол шаардык сотунун Атыгаев Н., Талдыбек уулу жөнүндөгү 5.03.2014-жылдагы токтому. КР көз карандысыздыгынын 20 жылдыгына байланыштуу “Мунапыс жөнүндөгү” мыйзамында, соттолуучуларга карата тергөө тарабынан угузулган айыптары боюнча беренелерге карата мунапыс жайылтылбайт деп көрсөтүлгөн. Айыпталуучуларга 247-ст. 1-б., 2-б. 2-п., 156-ст. 2-б. 4-п. угузулган. Алардын кылмыш аракеттери 246-статьясына которулуп квалификацияланып, мунапыс мыйзамынын негизинде кылмыш иш кыскартылган. Эмне себептен которулгандыгы тууралуу дагы сот тийиштүү түрдө токтомунда жүйөлөштүрбөгөн. Мындан тышкары дагы, бул иш боюнча соттолуучунун бирөөсү жашы жетпеген Талдыбек уулуна карата жазыктык сот өндүрүшүн жүргүзүүдө, ЖПКнин 391-ст. талаптарын одоно бузган, б.а. процесске ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын өкүлдөрүн катыштырбастан ишти караган. Ал эми, иш боюнча угузулган 156-ст. боюнча эч бир жыйынтык чыгарбай, айыпты алып салууга укугу жоктугун билип туруп, айыпты алып салган. Мындай чечим

кабыл алгандыгы үчүн Каракол шаардык сотунун судьясы К.Сулаймановго жеке аныктама чыгарылып, тийиштүү чаралар көрүлгөн.

Жогоруда айтып кеткендей, 3 соттук материалдар боюнча жай аныктамалар чыгарылган. Бул соттук материалдар боюнча дагы процессуалдык мыйзамдын талаптарын одоно түрдө бузгандары үчүн төмөн турган соттордун чечимдери өзгөртүлүп, судьялардын үстүнөн жай аныктамалар чыгарылган.

Мисал келтирсем: Тергөөчү тарабынан КР КЖКнин 97-ст. 2-б. 6, 8, 11, 14, 15-пунктары менен айыпталган К.Алмасбековдун бөгөт коюу чарасын – камакка алуу түрүн узартуу боюнча өтүнүчтү Аламүдүн райсотунун судьясы Асыллов Т.А. канааттандыруусуз калтырып, өзгөчө оор кылмыш жасаган айыпталуучуга үй камагын тандап, анын жактоочусунун өтүнүчүн канааттандырган.

Ал эми, экинчи инстанциядагы сот, Алмасбековго коюлган айыптын мүнөзүн, коомдук коркунучтуу деңгээлин эске албастан мындай мыйзамга ылайык келбеген, жетиштүү мотивдештирилбеген соттук чечимди күчүндө калтырган.

Мындан ары мындай мыйзам бузууларга жол бербөө максатында жана мыйзамдын талаптарынан четке чыкпоо үчүн судья Т.Асылловго жана Чүй областтык сотунун судьялары Джумагулов А.К., Садырбеков У.М., Н.Исаевдерге карата жай аныктама чыгарылган.

13.02.2014-жылы соттолуучу Ш. Бакировдун кызыкчылыгын жактаган адвокат Ш.Салиевдин Кара-Суу райондук сотунун 17.01.2012-жылдагы токтомуна жана Ош областтык сотунун 28.11.2013-жылдагы аныктамасына карата келтирген көзөмөл даттануусунун негизинде соттук материал каралган. Соттук материал боюнча Кара-Суу райондук соту Ош ОИИБнын 10-бөлүмүнүн начальниги Ж.Зулпуевдин, соттолуучу Бакиров Ш. жашаган үйгө кароо жүргүзүүгө уруксат берүү жөнүндөгү өтүнүчүн канааттандырган. Сот Зулпуевдин мындай

өтүнүч берүүгө укуктуулугун текшербестен жана ошондой эле жазык-процесстик мыйзамда турак жайга “кароо жүргүзүү” процесстик аракет каралбаганына карабастан канааттандырган. Андан сырткары, соттук отурумда материал прокурордун катышуусуз каралган. (Судья Закиров С. Ж.).

Бул жагдайлар экинчи инстанциядагы сот тарабынан эске алынбастан, Кара-Суу райондук сотунун мыйзамсыз, процесстик мыйзамды одоно түрдө бузуп кабыл алган токтому күчүндө калтырылгандыктан, алардын соттук актылары жокко чыгарылып, соттук материал кайрадан башка курамда кароо үчүн ошол эле сотко жиберилип, Ош областтык сотунун судьялары Кубатов А.Э., Абдылдаев А.Ж., М.М.Токтомушевтерге карата жеке аныктама чыгарган.

Мындан тышкары, адамдар тобу тарабынан каракчылык, адамды эркинен каршы уурдоо кылмыштарына шектүү катары кармалган Асановго Аламудун райсоту 2 айлык мөөнөткө бөгөт коюу чарасынын камак түрүн тандаган. Ал эми, бул кылмыш оор кылмыштардын түрүнө кирээрине, айыпталуучу кылмыштуу шериктерин жашыргандыгына, 3 айдан ашык издөөдө жүргөндүгүнө, туруктуу жашаган жери аныкталбагандыгын эске албастан Чүй областтык соту айыпталуучуга тандалган бөгөт коюу чарасын үй камагына өзгөрткөн. Бул жагдайлар 14.07.2014-ж. соттук коллегияда аныкталып, Чүй областтык сотунун судьялары Жунушпаев К.К., Исаев Н.Р. жана А.К.Тажиевтерге карата жеке аныктама чыгарылган.

Учурда кызматтык кылмыштар боюнча, айрыкча кызматтык абалынан кыянаттык менен пайдалануу, кызматтык ыйгарым укуктардан аша чабуу, Кыргыз Республикасынын кызыкчылыктарына каршы контракт түзүү, мамлекеттик сатып алууну жүзөгө ашыруу, опузалап пара талап кылуу, пара берүү беренелери боюнча иштер козголуп сотко өткөрүлүүдө. Мындай коррупциялык

көрүнүштөгү кызматтык кылмыштар катуу көзөмөлдүккө алынып, алар менен чечкиндүү иш чаралар көрүлүп жаткандыгына карабастан айрым соттор тарабынан мыйзамсыз, негизсиз чечимдер кабыл алынууда.

Өзүңүздөргө белгилүү болгондой, кызматтык кылмыштар боюнча жергиликтүү соттордон, бул категориядагы иштер кандай каралып аткандыгы тууралуу анализдөө жүргүзүү иретинде маалыматтар суралып алынган. Аларга ылайык, соттолуучулар көп учурда акталып кетишкени жана кылмыш иштер кыскартылып кеткени көрүнөт. ЖПКнин 28, 29 – беренелери боюнча айрыкча кыскартылат, кырдаалдын өзгөрүшүнөн же адамдын коомдук коркунучтуулугунун жоюлушунан улам кылмыш-жаза жоопкерчилигинен бошотууну, жабыр тартуучу менен макулдашууга жетишкенде кылмыш-жаза жоопкерчилигинен бошотууну, кылмыш-жаза жоопкерчилигине тартуунун эскиришине байланыштуу деп соттор мотивдештирип кыскартканды адатка айлантаып, бул ченемдерди практикасында көп колдонушат.

Бул категориядагы жазык иштерди анализдеп келгенде,

Талас областына караштуу (Талас шаардык, Талас, Бакай-Ата, Карабуура, Манас райсоттору) соттору тарабынан – 41 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Талас шаардык соту тарабынан – 8 адамга карата иш каралса, анын ичинен 4 (төртү) КЖКнин 68-ст. негизинде (*адамдын коомго коркунучтуу болбой калышынан улам жазадан бошотуу*) жазадан бошотулушкан. Калган үчөө КЖКнин 65, 67 – статьяларынын жана ЖПКнин 28-ст. 10-пунктунун негизинде кылмыш-жаза жоопкерчилигинен бошотулушуп, кылмыш-жаза жоопкерчилигине тартуунун эскириши менен, мунапыс актысынан улам иштер кыскартылган. 1 адамга

- карата сот айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Талас райондук соту тарабынан – 10 адамга карата иш каралса, анын ичинен 5 (беш) адамга карата жогоруда айтып кеткен негиздер менен иштер кыскартылып, 1 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген. 4 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.
 - Бакай-Ата райондук соту тарабынан – 9 адамга карата иш каралса, анын ичинен 3 адамга актоо өкүмү чыгарылып, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 3 адам эркиндигинен чектелсе, 1 адам коомго коркунучтуу болбой калышынан улам деген негиз менен жазадан бошотулган.
 - Кара-Буура райондук соту тарабынан – 6 адамга карата иш каралса, 6 (алтоосуна) тең КЖКнин 68-статьясынын негизинде иштер кыскартылган.
 - Манас райондук соту тарабынан – 8 адамга карата иш каралса, 6 (алтоосуна) КЖКнин 68-статьясынын негизинде иштер кыскартылган, 2 адамга карата сот айып жазасын дайындоо менен чектелген.

Жыйынтыктап келгенде, Талас областына караштуу соттор, жогоруда айтып кеткендей, 41 адамга карата иш караса, анын ичинен 25 адамга карата, же 61% иш кыскартылган. Иштердин көбү КЖКнин 68-ст. негизинде кыскартылган – 17 адамга карата, же 41% түзөт. 9 адамга карата айыптоо, ал эми 3 адамга актоо өкүмдөрү чыгарылган. 4 адамга карата иштер тергөөгө кайтарылган.

Жалал-Абад областына караштуу (Жалал-Абад шаардык, Сузак, Базар-Коргон, Ноокен, Майлусуу, Аксы, Ала-Бука, Таш-Көмүр, Кара-Көл, Токтогул, Чаткал райсоттору) соттору тарабынан – 124 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Жалал-Абад шаардык соту тарабынан – 26 адамга карата иш каралса, анын ичинен 12 адамга карата, же 46%ти КЖКнин 65, 67 – ст.ст. негизинде кыскартылган, 12 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Сузак райондук соту тарабынан – 15 адамга карата иш каралса, анын ичинен 5 (беш) адамга карата кыскартылып, 4 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 4 адамга карата шарттуу жаза чектелген.
- Базар-Коргон райондук соту тарабынан – 22 адамга карата иш каралса, анын ичинен 8 адамга карата иш кыскартылып, 8 адам шарттуу соттолуп, 5 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга актоо өкүмү чыгарылган.
- Ноокен райондук соту тарабынан – 14 адамга карата иш каралса, 4 адамга кыскартылып, 1 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, ал эми 3 адам эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан.
- Майлусуу райондук соту тарабынан – 5 адамга карата иш каралса, анын ичинен 2 адамга карата иш кыскартылып, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Аксы райондук соту тарабынан – 14 адамга карата иш каралса, анын ичинен 7 адамга карата иш кыскартылып, 2 адамга актоо өкүмү чыгарылып, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 4 адам шарттуу соттолуп, 1 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган.
- Ала-Бука райондук соту тарабынан – 5 адамга карата иш каралса, анын ичинен 2 адамга карата иш кыскартылып, 2 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган.
- Таш-Көмүр райондук соту тарабынан – 5 адамга карата иш каралса, анын

ичинен 2 адамга карата иш кыскартылып, 2 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адам шарттуу соттолгон.

- Каракөл райондук соту тарабынан – 2 адамга карата иш каралса, анын ичинен 1 адамга карата иш тергөөгө кайтарылса, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Токтогул райондук соту тарабынан – 12 адамга карата иш каралса, анын ичинен 6 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган, 3 адамга карата иш кыскартылып, 3 адамга актоо өкүмү чыгарылган.
- Чаткал райондук соту тарабынан – 4 адамга карата иш каралса, анын ичинен 2 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 2 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган.

Жыйынтыктап келгенде, Жалал-Абад областына караштуу соттор 124 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча иштерди карашып, анын ичинен 21 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган экен, бул 17%тин түзөт, ошондой эле 21 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, 17 адамга карата шарттуу чечим чыгарылып, 3 адам гана эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан. Ал эми, 45 адамга карата, же 36% иштер кыскартылган. 13 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Ош областына караштуу (Ош шаардык, Кара-Суу, Чоң-Алай, Өзгөн, Алай, Ноокат, Кара-Кулжа, Араван райсоттору) соттору тарабынан – 173 адамга карата жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Ош шаардык соту тарабынан – 45 адамга карата иш каралса, анын ичинен 10 адам КЖКнин 63, 66, 67 – ст.ст. негизинде жазадан бошотулушкан, 16 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган, 11 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга

гана карата эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленген.

- Карасуу райондук соту тарабынан – 34 адамга карата иш каралса, анын ичинен 9 адамга карата иш кыскартылып, 5 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 14 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 2 адамга карата шарттуу жаза чектелип, 3 адамга карата эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленип, 1 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.
- Чоң-Алай райондук соту тарабынан – 7 адамга карата иш каралса, 7 (жетөөнө) тең айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Өзгөн райондук соту тарабынан – 42 адамга карата иш каралса, анын ичинен 25 адамга карата иш кыскартылса, 12 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 2 адам акталып, 1 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган, 2 адамга эркиндигинен ажыратуу жазасы белгиленген.
- Алай райондук соту тарабынан – 6 адамга карата иш каралса, анын ичинен 2 адамга карата иш кыскартылып, 2 адамга карата актоо өкүм чыгарылып, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.
- Ноокат райондук соту тарабынан – 2 адамга карата иш каралса, анын ичинен 9 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 6 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 5 адам шарттуу соттолуп, 1 адам эркиндигинен чектелген.
- Кара-Кулжа райондук соту тарабынан – 8 адамга карата иш каралса, анын ичинен 4 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган, 2 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 1 адамга карата иш кыскартылган.
- Араван райондук соту тарабынан – 9 адамга карата иш каралса, анын

ичинен 3 адамга актоо өкүмү чыгарылып, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адам шарттуу соттолгон, 1 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган, 3 карата иш кыскартылган.

Жыйынтыктап келгенде, Ош областына караштуу соттор 173 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча иштерди карашып, анын ичинен 38 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган экен, бул 22% түзөт, ошондой эле 54 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, же 31, 2% түзөт, 51 адамга карата, же 35% кыскартылган. 8 адамга карата шарттуу чечим чыгарылып, 6 адам гана эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан, 6 адамга түзөтүү жумуштары дайындалган, 1 адам эркиндигинен чектелген. Ал эми, 9 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Баткен областына караштуу (Баткен, Кадамжай, Лейлек, райсоттору, Кызыл-Кыя, Сүлүктү шаардык соттору) соттору тарабынан – 58 адамга карата жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Баткен райондук соту тарабынан – 13 адамга карата иш каралса, анын ичинен 3 адамга кыскартылган, 2 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган, 5 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 2 шарттуу соттолгон, 1 адамга карата эркиндигинен чектөө жазасы чектелген.
- Кадамжай райондук соту тарабынан – 31 адамга карата иш каралса, анын ичинен 10 адамга карата иш кыскартылып, 6 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 10 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга карата шарттуу жаза чектелип, 2 адамга карата эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленип, 2 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.
- Кызыл-Кыя шаардык соту тарабынан – 3 адамга карата иш каралса, 3 тең жазык иши кыскартылган.

– Лейлек райондук соту тарабынан – 9 адамга карата иш каралса, анын ичинен 3 адамга карата иш кыскартылса, 5 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга эркиндигинен ажыратуу жазасы белгиленген.

– Сүлүктү шаардык соту тарабынан – 2 адамга карата иш каралса, анын ичинен 1 адамга иш кыскартылып, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелген.

Жыйынтыктап келгенде, Баткен областына караштуу соттор 58 адамга карата иштерди карашып, анын ичинен 20 адамга карата, же 34, 4% кыскартылган экен, 21 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, же 36, 2% түзөт, 8 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылыптыр, бул 14% түзөт, 3 адамга карата шарттуу чечим чыгарылып, 1 адам эркиндигинен чектелген, 3 адам гана эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан. Ал эми, 2 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Ысык-Көл областына караштуу (Каракол, Балыкчы шаардык, Аксуу, Түп, Ысык-Көл, Тон, Жети-Өгүз райсоттору) соттору тарабынан – 82 адамга карата жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Каракол шаардык соту тарабынан – 14 адамга карата иш каралса, анын ичинен 10 адамга карата иштер кыскартылган, 1 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленген, 2 иш тергөөгө кайтарылган.
- Аксуу райондук соту тарабынан – 21 адамга карата иш каралса, анын ичинен 16 адамга карата иш кыскартылып, 5 адамга карата актоо өкүмү чыгарылган.
- Түп райондук соту тарабынан – 1 адамга карата иш каралып, кыскартылган.
- Ысык-Көл райондук соту тарабынан – 21 адамга карата иш каралып, 15

адамга карата иш кыскартылса, 3 адам акталып, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга карата тергөөгө кайтарылган.

- Балыкчы шаардык соту тарабынан – 5 адамга карата иш каралса, анын ичинен 4 адамга карата актоо өкүм чыгарылып, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Тоң райондук соту тарабынан – 10 адамга карата иш каралса, анын ичинен 8 адамга карата кыскартылган, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адам эркиндигинен чектелген.
- Жети-Өгүз райондук соту тарабынан – 10 адамга карата иш каралып, кыскартылган.

Жыйынтыктап келгенде, Ысык-Көл областына караштуу соттор 82 адамга карата иштерди карашып, анын ичинен 60 адамга карата, же 73, 1% кыскартылган, 12 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган экен, бул 15% түзөт, ошондой эле 5 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, же 6% түзөт, 2 адам гана эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан. Ал эми, 3 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Чүй областына караштуу (Ысык-Ата, Сокулук, Москва, Аламудун, Жайыл, Панфилов, Чүй, Кемин райсоттору, Токмок шаары) соттору тарабынан – 113 адамга карата жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Ысык-Ата райондук соту тарабынан – 19 адамга карата иш каралса, анын ичинен 9 адамга карата актоо өкүмү чыгарылган, 4 адамга карата иштер кыскартылган, 3 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленген, 2 иш тергөөгө кайтарылган.
- Сокулук райондук соту тарабынан – 23 адамга карата иш каралса, анын ичинен 8 адамга карата иш кыскартылып, 5 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 3 адамга карата

айып жазасын дайындоо менен чектелген, 4 адамга карата шарттуу жаза белгиленип, 3 адамга эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленген.

- Москва райондук соту тарабынан – 7 адамга карата иш каралып, анын ичинен 3 адамга карата иш кыскартылып, 2 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 31 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата шарттуу жаза белгиленген.
- Аламудун райондук соту тарабынан – 24 адамга карата иш каралып, 8 адамга карата иш кыскартылса, 4 адам акталып, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 3 адамга карата шарттуу жаза белгиленген. 7 адамга карата тергөөгө кайтарылган.
- Жайыл райондук соту тарабынан – 11 адамга карата иш каралса, анын ичинен 7 адамга карата кыскартылса, 2 адамга актоо өкүм чыгарылып, 2 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Токмок шаардык соту тарабынан – 11 адамга карата иш каралса, анын ичинен 4 акталып, 3 адамга карата кыскартылган, 1 шарттуу соттолуп, 3 иш тергөөгө кайтарылган.
- Панфилов райондук соту тарабынан – 4 адамга карата иш каралып, 2 карата кыскартылган, 2 шарттуу соттолгон.
- Чүй райондук соту тарабынан – 7 адамга карата иш каралса, 4 адамга карата иш кыскартылып, 1 адам акталып, 2 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Кемин райондук соту тарабынан – 7 адамга карата иш каралса, анын ичинен 3 адамга карата кыскартылса, 2 адамга актоо өкүм чыгарылып, 1 адамга айып жазасын дайындоо менен чектелсе, 1 адам шарттуу соттолгон.

Жыйынтыктап келгенде, Чүй областына караштуу соттор 113 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча иштерди карашып, анын ичинен 42

адамга карата, же 37, 1% кыскартылган,

29 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган экен, бул 26% түзөт, ошондой эле 16 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, же 14, 1% түзөт, 10 адам шарттуу, 4 адам эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан. Ал эми, 12 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Бишкек шаарына караштуу (Биринчи май, Ленин, Октябрь, Свердлов райсоттору) соттору тарабынан – 216 адамга карата жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Биринчи май райондук соту тарабынан – 108 адамга карата иш каралса, анын ичинен 17 адамга карата актоо өкүмү чыгарылган, 35 адамга карата иштер кыскартылган, 35 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 5 шарттуу соттолгон, 12 адамга карата эркиндигинен ажыратылган жаза белгиленген, 4 иш тергөөгө кайтарылган.
- Ленин райондук соту тарабынан – 19 адамга карата иш каралса, анын ичинен 9 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 2 адамга карата иш кыскартылып, 4 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата шарттуу жаза белгиленип, 3 тергөөгө кайтарылган.
- Октябрь райондук соту тарабынан – 32 адамга карата иш каралып, анын ичинен 20 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 5 адамга карата иш кыскартылып, 4 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата шарттуу жаза белгиленип, 1 эркиндигинен ажыратылган. 1 иш тергөөгө кайтарылган.
- Свердлов райондук соту тарабынан – 57 адамга карата иш каралса, 25 адам акталып, 9 адамга карата иш кыскартылып, 9 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 3 адамга карата шарттуу жаза

белгиленип, 8 адам эркиндигинен ажыратылган жазага соттолуп, 3 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Жыйынтыктап келгенде, Бишкек шаарына караштуу соттор 216 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча иштерди карашып, анын ичинен 71 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган экен, бул 33% түзөт, 51 адамга карата, же 24% кыскартылган, ошондой эле 52 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, же 24% түзөт, 10 адам шарттуу, 21 адам эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан, же 10%. Ал эми, 11 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Гарнизондук аскер сотторуна караштуу (Балыкчы, Баткен, Бишкек, Ош гарнизондук соттору) соттору тарабынан – 128 адамга карата жазык иштери каралган. Анын ичинен:

- Балыкчы гарнизондук аскер соту тарабынан – 1 адамга карата иш каралып, айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Баткен гарнизондук аскер соту тарабынан – 2 адамга карата иш каралса, анын ичинен 1 адамга кыскартылып, 1 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген.
- Бишкек гарнизондук аскер соту тарабынан – 79 адамга карата иш каралып, анын ичинен 18 адамга карата актоо өкүмү чыгарылып, 42 адамга карата иш кыскартылып, 4 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелген, 1 адамга карата шарттуу жаза белгиленип, 13 эркиндигинен ажыратылган. 1 иш тергөөгө кайтарылган.
- Ош гарнизондук аскер соту тарабынан – 46 адамга карата иш каралса, 7 адам акталып, 23 адамга карата иш кыскартылып, 11 адамга карата айып жазасын дайындоо менен чектелип, 1 адамга карата шарттуу жаза белгиленип, 1 адам эркиндигинен ажыратылган жазага соттолуп, 3

адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Жыйынтыктап келгенде, гарнизондук Аскер сотторуна караштуу соттор 128 адамга карата кызматтык кылмыштар боюнча иштерди карашып, анын ичинен 66 адамга карата, же 51, 5% кыскартылган, 25 адамга карата актоо өкүмдөрү чыгарылган экен, бул 19, 5% түзөт, ошондой эле 17 адамга карата айып жазасын дайындоо менен сот чектелген, же 13, 2% түзөт, 2 адам шарттуу, 14 адам эркиндигинен ажыратылган жазага соттолушкан, же 11%. Ал эми, 4 адамга карата иш тергөөгө кайтарылган.

Прессаларда, газеталарда тергөө органдары айып угузуп сотко өткөрүп беришсе, алар болсо актап же болбосо жеңил жаза беришет деген дооматтарга күбө эле болуп келе атабыз. Аларды коомчулук дагы көзөмөлгө алууда. Бул иштер прокуратура жана башка мамлекеттик органдар тарабынан канчасы сотко жөнөтүлүп алар боюнча кандай соттор тарабынан чечимдер чыгарылгандыгы тууралуу анализ жүргүзүлүп атат. Ошол себептен, соттор бул иштер боюнча кандай чечим чыгарса дагы ал чечимин жетиштүү далилдерге таянып, тийиштүү түрдө мотивдештирүүсү зарыл.

Кызмат кылмыштары үчүн жоопкерчилик мыйзамдарын соттор катуу сакташы керек. Аталган категориядагы иштерди кароодо соттор ар бир иштин жагдайын кылдат изилдеп, кызмат адамынын ыйгарым укуктарынын чектерин аныкташы керек.

Кээ бир кызматтык кылмыштарга байланышкан иштерди кароодо жазык мыйзамдарынын туура эмес колдонулгандыгы жөнүндө фактылар боюнча мисал келтирсем. Мындай жагдай, судьялардын мыйзам ченемдеринин маанисине ар кандай түшүндүрмө берип, соттолуучунун аракеттерин туура эмес квалификациялап жаткандыктарын айгинелейт жана дайындалган жаза

чектери күнөөлүү адамдын жеке мүнөзү менен кетирген жазыгынын оордугуна дал келбей жаткандыгын көрсөтөт.

Кылмыш субъектисин аныктоодо да катачылыктарга жол берилүүдө. Кызмат адамынын ыйгарым укуктарынын чектери, кызматтык милдеттердин бузулушу менен келтирилген зыяндын ортосундагы себептүү байланыш дайыма иликтенбейт жана аныкталбайт.

Аламүдүн райсотунун өкүмү менен Сыдыков К. КЖКнин 308-ст. 2-б. 2-пункту менен анын жосунунда кылмыш курамы жок деген негиз менен акталып, КР МУККнин тергөөчүсүнүн кыймылсыз мүлкүн камакка алган токтому жокко чыгарылган. Мындай актоо өкүмүн судья, айыпталуучу Сыдыков К. кызмат адамы болуп эсептелинбейт деген жүйөө менен негиздеген. Сыдыков К. Айыл чарба жана мелиорация министрлигине караштуу суу чарба жана мелиорация департаментинин механикалык отрядынын чарбалык эсеп бөлүмүнүн начальниги кызматын ээлеген.

Сыдыков К. уюштуруучулук-тескөөчүлүк жана административдик-чарбалык иш-милдеттерин мамлекеттик мекемесинде аткарып келгендиги соттук коллегияда аныкталган. Ал эми, кызмат адамы деп, мамлекеттик органдарда, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында, мамлекеттик жана муниципалдык мекемелерде (ишканаларда), КР Куралдуу күчтөрүндө жана башка аскердик түзүлүштөрүндө иштеген, уюштуруучулук-тескөөчүлүк, административдик-чарбалык жана контролдук-текшерүүчүлүк иш-милдеттерди аткарган адамдар саналат. Сот органдары, бул иш боюнча Сыдыков кылмыш субъектисине кирбейт, кызмат адамы болуп эсептелинбейт деп туура эмес тыянакка келишип, негизсиз актоо өкүмүн кабыл алышкан.

Мындан тышкары, аталган категориядагы иштерди мыйзамда көрсөтүлгөн мөөнөттөрдө, сапаттуу кароо үчүн соттор тийиштүү чараларды көрүүсү зарыл. Ошону менен бирге, азыркы учурда түзүлгөн судьялардын

жетишсиздиги жана иштердин көптүгүнө байланыштуу судьялардын жүктөмүн өзгөчө белгилеп кетиш керек.

Тергөө органдарынын дагы бул категориядагы иштер сапатсыз тергелип, процессуалдык мыйзамдын талаптары толук аткарылбай сотко шашылыш түрдө өткөрүлүп жаткандыгы тууралуу дагы белгилеп кетүүгө зарыл. Мына ушундан улам далилдердин жетишпестигинен жана башка дагы көп эле тергөө органдарынын мүчүлүштүктөрүнөн улам актоо өкүмдөрү орун алууда. Мындай көрүнүштөр боюнча соттор тарабынан өз убагында соттук иштерди кароодо тергөө органдары тарабынан кетирилген мыйзам бузууларды аныктоодо процессуалдык мыйзамда каралган укуктарын толук кандуу колдонуу менен аларга жеке аныктама чыгаруу менен көңүл бурулушу керек. Резонанстык жана ушундай учурдагы актуалдуу мүнөздөгү иштер боюнча келтирилген материалдык зыяндардын өндүрүлүшүн, кылмыш жолу менен алынган акчалар жана башка баалуу буюмдар соттун чечими менен мамлекеттин кирешесине өтүшүнө тийиш экендигин соттордун көңүлүн бургум келет, ал чечимдердин аткарылышын катуу көзөмөлгө алынуусун белгилейм.

Ошону менен бирге дагы белгилей турган маселе айыпталуучулар узак мөөнөт соттун чечимсиз камакта кармалган учурлар да аз эмес. Айыпкердин камакта негизсиз узак мөөнөт кармалып, буга соттун түздөн-түз шалаакылык мамилесинен улам же мыйзамдын талаптарын билбегендиктен улам келип чыккан мыйзам бузуулар.

Кээ бир иштер боюнча судьялар жазык ишти соттук кароого дайындоодо айыпкердин бөгөт коюу чарасы тууралуу маселесин чечпей ачык бойдон калтырышат, ал тууралуу токтомунун корутунду бөлүгүндө дагы көрсөтүлбөйт.

Соттор тарабынан баш коргоо чарасын тандоо жөнүндөгү токтомдордо ун чечимдеринин адилеттүүлүгүнө ар кандай себептер менен каршы пикирлерин айтып, айрым жүйөлүү да сындар көптөгөн жарандардын арыз

соттук отурумдун башталышы жана бүткөндүгү тууралуу убактысы, сааты минутасы менен, ошондой эле камакка алуу бөгөт коюу чарасынын убактысы сааты менен көрсөтүлүүгө тийиш. Ошону менен бирге ишти соттук отурумга дайындоо жөнүндөгү токтомдо дагы соттолуучунун бөгөт коюу чарасын жазык иш каралып бүткөнгө чейин аныктоо зарыл.

Мындан сырткары дагы, соттук отурумдарда айыптоону колдоп катышкан мамлекеттик айыптоочулар мыйзам бузуу менен кабыл алынган соттук актыларга өз убагында сунуш келтирбеген жагдайлар аныкталган. Мисалы, Панфилов райсоту Матеков, Шахановтор тоноо кылмыштары боюнча жаза белгилөөдө мыйзамда каралган милдеттүү колдонулуучу мүлкүн конфискациялоо түрүндөгү кошумча жазаны колдонбогондуктан экинчи инстанциядагы сот судья А.Манабековго жай аныктама чыгаруу менен гана чектелген. Себеби, мыйзамга ылайык экинчи инстанциядагы сот прокурордун сунушу жок соттолгондун абалын оордото албайт. Көзөмөл инстанция ишти соттолгондордун адвокатынын арызынын негизинде карап, өз убагында мыйзам бузуу менен кабыл алынган соттук актыга сунуш келтирилбегендигине байланыштуу Панфилов районунун прокурорунун жардамчысы Кутанов А., Чүй областынын прокуратурасынын бөлүмүнүн прокурору Н.Шалбаевге жеке аныктама чыгарылган.

Кээ бир иштер боюнча көзөмөл инстанциядагы сот жергиликтүү соттордун соттук актыларын жокко чыгарууда келтирген жүйөлөрү ишти кайрадан кароодо ошол эле сот тарабынан эске такыр алынбай, кайра эле ошол эле негиздер менен соттук актылар кабыл алынган учурлар кездешет. Эшбаев К., Касымбеков Т., Дуйшебаев А. жана Солпиев Э. боюнча кылмыш иштер мисал.

Айрым сотторд

даттанууларында орун алууда. Ошондуктан, сот отурумда кабыл алынган чечимдерди коомчулукка юридикалык негиздөө менен жеткирүүдө жергиликтүү

бийлик бутактары, коомдук жана укук коргоо органдары менен бирдикте ийгиликтүү иш алып барууга да зарыл.

Сот процесстерин уюштурууну жакшыртуу, аларды өткөрүү маданиятын жогорулатуу, сот ишинин тарбиялык таасирин күчөтүү боюнча дагы маселелер жок эмес.

Сот органдарынын алдында турган жооптуу милдеттер сот ишинин иштиктүүлүгүн бардык чаралар менен жогорулатууну, мыйзамдуулукту так жана кыйшаюусуз сактоону талап кылат. Бул талаптарды аткарууну камсыз кылуунун маанилүү шарты болуп сот процесстерин туура уюштуруу жана өткөрүү, сот ишинин маданиятын жогорулатуу болуп саналат. Соттордун ишин текшерүү материалдары жана ошондой сот тажрыйбасы республиканын соттору алардын алдына коюлган милдеттерди негизинен туура түшүнөөрүн жана сот өндүрүшүнүн маданиятын, сот чечиминин кадыр-баркын, анын эскертүүчү жана тарбиялык маанисин камсыз кылуу менен мыйзамга так ылайык сот адилеттүүлүгүн ишке ашыраарын көрсөтөт. Бирок, соттордун ишинин маданияты жалпы жогорулагандыгына карабастан, бул маанилүү иште соттордун ишинин сапатына терс таасир эткен кемчиликтер да бар.

Айрым соттор сот отурумуна киргизилүүчү иштерди үстүртөн карайт, сот процесстерин уюштурууга өтө жооптуу мамиле кылбайт, аларды өткөрүүдө үстүртөн мамиле кылууга жол берет. Начар уюшулгандыктан сот жыйналыштары убактысынан өтө кечиктирилип ачылган учурлар аз эмес, кароого дайындалган бир нече иштер боюнча бир эле убакка бир нече адам чакырылат, ал убакытты жөн эле коротууга алып келет жана жарандардын жүйөлүү нааразычылыктарын туудурат.

Бир катар учурларда судьялар протоколдорду түзүүнүн сапатын көңүл бурушпайт. Протоколдор дайыма тыкан эмес, стилистикалык жактан сабатсыз жазылат, ал эми кээде соттун иш-аракеттерин жана соттук териштирүүнүн

баштан-аяк жүрүшүн толук чагылдырбайт. Соттолгондорго өкүмдөрдүн көчүрмөлөрүн өз убагында жөнөтүлбөгөн, өкүмдөр мыйзамдуу күчүнө киргендиги жөнүндө маалымкаттарды убагында жөнөтпөгөн, жарандардын жана мекемелердин суроо-талаптарын жоопсуз калтырган учурлар дагы кездешет. Акыркы убакта, түзөтүү мекемелерден кээ бир кылмыш иштери боюнча узак мөөнөттөн бери соттордун чечимдери өз учурунда жиберилбегендиги тууралуу кайрылуу каттары келип жатат. Буга дагы соттордун төрагаларынын көңүлүн бургум келет.

Мындан тышкары, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна процесстин катышуучуларынын соттук актыларын жаңы ачылган жагдайлар менен кайра кароо жөнүндөгү арыздары биринчи инстанциядагы соттор тарабынан туура эмес жиберүү фактылары көптөн көп кездешүүдө. Мындай түшкөн процесстин катышуучуларынын арыздары соттор тарабынан тийиштүү текшерилип, ал арыздын негиздүүлүгү, б.а. ал жаңы ачылган жагдайлар боюнча арыз сот тарабынан каралууга жатабы же жатпайбы деген суроо текшерилбестен эле ЖПКнын 385, 387-статьяларын жана ошондой эле көзөмөл инстанциядагы соттун актыларынын мыйзамдуу күчүнө киришин камтыган көрсөтмөнү эске албай иштерди негизсиз кароого Жогорку Сотуна жөнөтүлүүдө.

Жаңы ачылган жагдайлар боюнча жазылган арыздар эмес жөнөкөй көзөмөл иретинде келтирилген арыздар деле негиздүүлүгү текшерилбейт, надзордук тартипте иш каралганбы же жокпу деген маселе текшерилбей соттор андай арызды тиркеп ишти Жогорку Сотко жөнөтүп ийүүдө.

Мындай көрүнүш ашыкча почталык чыгымдарды алып келет жана иш-кагаздары менен иштөөдө кошумча тоскоолдук жараткан негизсиз иш жиберүүнү жокко чыгаруу боюнча таасирдүү чараларды колдонуу маселесин так аткарылуусу зарыл экендигине соттордун төрагаларынын көңүлүн буруп

кетким келет. Бул тууралуу кат жүзүндө жергиликтүү соттордун төрагаларына көрсөтмө дагы берилген. Ошол себептен мындай көрүнүштөр азайып, бирок дагы эле айрым соттор тарабынан жөнөтүлүп жатат.

Соттук коллегия укуктук нормаларды колдонуу жөнүндөгү соттордун суроосу боюнча жергиликтүү сотторго расмий жооптор жөнөтүлүп, ошондой эле материалдык жана процессуалдык мыйзамды жакшыртуу боюнча активдүү укуктук чыгармачыл иштерди ишке ашырууда.

КР ЖПКнын, КЖКнын жана башка жаңы редакциясындагы мыйзамдардын долбоорлору жана ошондой эле соттук тажрыйбада кездешүүчү маселелер соттук коллегиянын кеңешмелеринде талкууланган.

Жергиликтүү сотторго кайрылам, иш жүзүндө келип чыккан көйгөйлүү маселелерди Илимий-консультативдик кеңешинде кароого тийиштүү жолдомо каттар менен кайрылуу укугун дагы пайдаланышка болот.

КР Жогорку Сотунун соттук тажрыйбаны жалпылоо жана соттук статистиканы талдоо бөлүмү менен бирге:

- 2011-2013-ж.ж. каралган кызматтык кылмыштарга байланыштуу жазык иштери боюнча сереп;
- тергөөчүнүн кылмыш ишти козгоодон баш тартуу жана кыскартуу жөнүндөгү токтомдорунун даттанылышы боюнча 2012-2014-ж.ж. каралган соттук материалдар жөнүндө маалымат;
- 2012-жылдын жана 2013-жылдын 11 айдагы каралган жазык иштерин кыскартуу жана жазык иштерин козгоодон баш тартуу боюнча тергөөчүнүн токтомдоруна Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 131-ст. негизинде арыздарды кароо боюнча .

соттук материалдар жөнүндө маалымат;

- 2013-ж. жана 2014-ж. жарым жылдыгындагы каралган айдоочулардын транспорт каражаттарын мас абалында айдоо жөнүндөгү административдик иштер боюнча соттук тажрыйбасы серептелген;
- 2013-2014-ж.ж. каралган бөгөт коюу чаралар жөнүндөгү соттук материалдар изилденген;
- 2010-2014-ж.ж. жергиликтүү соттор тарабынан жеке аныктама чыгаруу боюнча соттук тажрыйбасы изилденип чыкты.

Мындан тышкары, соттук коллегия тарабынан отчеттук мезгилде КР Президентинин аппаратынан, Жогорку Кеңештен, Өкмөт үйүнөн, мамлекеттик органдардан жана ошондой эле жарандардан, б.а. жазык иштери боюнча таанылган соттук процесстин катышуучуларынын кайрылуулары негизинен каралып, КР “жарандардын кайрылууларын кароо тартиби жөнүндө” мыйзамынын негизинде тийиштүү жооптор берилип келген. Жалпысынан соттук коллегиянын, коллегиянын ишин камсыздоо бөлүмүнүн өндүрүшүнө 705 арыз, каттар түшүп, 694 өз убагында чечилип, тийиштүү жооптор берилип келген. 11 арыз 2015-жылга калдык болуп калган.

Сөзүмдүн аягында, сот адилеттүүлүгүн жүзөгө ашырууда келип чыккан маселелерге чоң көңүл буруп, сот акыйкаттыгын жигердүү алып барууга, жогоруда белгилеп кеткен маселелерди бул жылы пландаштырылган зоналык судьялар тарабынан жергиликтүү соттордун судьяларына тажрыйбалык-усулдук жардам көрсөтүү боюнча иш чараларыбызды толук кандуу ишке ашырууга ишенемин

Көңүл бурганыңыздарга чоң рахмат.

**Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Төрагасынын орун басары
Г. Калиеванын Жогорку соттун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын
2014-жылдагы аткарган иштери жөнүндө**

МААЛЫМАТЫ

Урматтуу коллегалар, Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жыл ичинде алып барган иши төмөнкү статистикалык көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт.

Көзөмөл иретинде 2014-жыл ичинде 1707 жарандык иш каралган, бул 2013-жылга (1821) салыштырмалуу 6, 2% га азайган.

Жарандык иштер боюнча соттук коллегиянын өндүрүшүндө 233 соттук материал каралып (2013-ж –200), өткөн 2013-жылга салыштырмалуу алардын саны 16, 5% көбөйгөн.

Каралган иштердин келишимдерди жарактуу/жараксыз деп табуу жөнүндө иштер 255 - 20, 8% түзгөн, карызды өндүрүү жөнүндөгү иштер 305 - 7, 5% түзөт, жумуш ордуна кайра орноштуруу жөнүндө 174 - 7, 4%, турак-жайдан чыгаруу жөнүндө 161 - 15% түзгөн.

2014-жылы келишимдерди жарактуу/жараксыз деп табууга байланыштуу иштердин сот актыларынын даттанылышы 20, 8% азайган, карызды өндүрүүгө байланышкан иштер 7, 5% га азайган, жумуш ордуна орноштуруу боюнча иштер 15% га өскөнү белгиленди.

Каралган 1707 жарандык иштин күчүндө калтырылганы 1007 иш, анын ичинен 465 биринчи инстанциядагы соттордун актылары, 542 иш - экинчи инстанциядагы соттордун актылары (331 иш апелляциялык тартипте каралган, 211 иш кассациялык тартипте).

Өзгөртүлгөнү – 54 сот актылары, анын ичинен 33 - биринчи, 21 - экинчи инстанциядагы сот актылары (16 апелляция, 5 кассация).

646 сот актысы бузулган, анын ичинен биринчи инстанциядагы соттук актысы - 405, экинчи инстанциядагы - 241, алардын ичинен – 183- апелляциялык тартипте каралаган болсо, 58 кассациялык тартипте каралган иштер. Ишти **кайра кароого жөнөтүү** менен 480 иш каралган,

жаңы чечим кабыл алуу менен - 52 соттук акты, анын ичинен биринчи инстанция – 47, экинчи инстанция – 5.

Айрыкча сот актыларынын бузулушунун көрсөткүчү жеке менчик укукту коргоого байланышкан иштер боюнча жогору, анын ичинен келишимдерди жарактуу/жараксыз деп табуу жөнүндө иштер боюнча каралган 255 иштин 108 иши бузулган же **42, 3%**, карызды өндүрүү боюнча 305 иш каралса, анын 132 иши бузулган же **43, 2%**, турак-жайдан чыгаруу боюнча 161 иш каралса, бузулганы 34 иш же **21, 1%**, жумуш ордуна кайра орноштуруу талаштары боюнча 174 иш каралса, анын 73 иши бузулган же **41, 9%**.

Экинчи инстанциядагы сот биринчи инстанциядагы соттордун соттук актыларын негизсиз жокко чыгарган учурлар да кездешет. Анын жыйынтыгы болуп соттук коллегия тарабынан 55 облустук соттордун соттук актылары бузулуп, райондук-шаардык соттордун сот актыларын күчүндө калтырган.

Сот ишин жүргүзүүнү **токтотуу** менен 37 соттук актысы бузулган, анын ичинен биринчи инстанциядагы соттордун - 26 соттук актысы, экинчи инстанциядагы соттордун 11 соттук актысы (5 апелляция, 6 кассация).

Арызды кароосуз калтыруу менен 22 соттук акты бузулган, анын ичинен биринчи инстанциядагы соттордуку - 21, экинчи инстанциядагы соттордуку- 1 сот актысы (апелляция-1).

Биринчи инстанциядагы соттордун соттук актыларын көзөмөл тартипте кароонун жыйынтыгы менен эң көп мыйзам бузууларга жол берген соттордон төмөнкүлөрдө байкалган:

– **Нарын облустук соту** (жалпы даттанылганы – **74**, бузулганы - 32 же 43, 3%);

- **Баткен облустук соту** (жалпы даттанылганы – **64**, бузулганы – 24 же 37, 5%);
- **Ысык-Көл облустук соту** (жалпы даттанылганы – **190**, бузулганы-68 же 35, 7%);
- **Талас облустук соту** (жалпы даттанылганы – **69**, бузулганы – 23 же 33, 3%);
- **Ош облустук соту** (жалпы даттанылганы – **348**, бузулганы-114 же 32, 7%) ;
- **Жалал-Абад облустук соту** (жалпы даттанылганы – **232**, бузулганы-73 же 31, 4%);
- **Чүй облустук соту** (жалпы даттанылганы – **353**, бузулганы – 84 же 23, 7%);
- **Бишкек шаары боюнча** (жалпы даттанылганы – **393**, бузулганы – 38 же 9, 6%);
 - 1) Араван райондук соту (жалпы даттанылганы – 5, бузулганы – 4 же **80%**);
 - 2) Өзгөн райондук соту (жалпы даттанылганы– 16, бузулганы- 11 же **68, 7%**);
 - 3) Ош шаардык соту (жалпы даттанылганы – 55, бузулганы – 36 же **65, 4%**);
 - 4) Ысык-Көл райондук соту (жалпы даттанылганы – 27, бузулганы – 17 же **62, 9%**);
 - 5) Жалал-Абад шаардык соту (жалпы даттанылганы – 18, бузулганы -10 **55, 5%**);
 - 6) Кара-Суу райондук соту (жалпы даттанылганы– 31, бузулганы - 16 же **51, 6%**);
 - 7) Кадамжай райондук соту (жалпы даттанылганы – 17, бузулганы – 8 **47%**);
 - 8) Сузак райондук соту (жалпы даттанылганы – 18, бузулганы -8 же **44, 4%**);
 - 9) Жети-Өгүз райондук соту (жалпы даттанылганы – 5, бузулганы – 2 же **40%**);

10) Нарын шаардык соту (жалпы даттанылганы – 12, бузулганы -4 же **33, 3%**);

Сот актыларынын бузулушунун жана ишти кайра кароого жиберүүнүн негизи болуп көп учурда иш толугу менен изилденбей, иш боюнча карама-каршылыктар жоюлбай, иш маани-мазмуну боюнча негизинен каралбай жана ишке кызыкчылыгы болгон бардык тараптар ишке тартылбай, жарандык процесстик мыйзамдардын талаптары аткарылбагандыгы Жогорку Соттун токтомдорунда көрсөтүлгөн.

Республика боюнча жергиликтүү кеңештердин депутаттарын шайлоо боюнча сотторго 14 арыздар түшүп, алардын ичинен 9 иш жаңы чечим кабыл алуу менен, 26 иш соттук актыны күчүндө калтыруу менен, 1 иш – жаңы соттук кароого жиберүү менен, 2 иш – кыскартылып, 1 иш – кароосуз калтырылган.

Жыл ичинде жергиликтүү соттордун соттук актылары жогорудагы негиздер менен Жогорку Сот тарабынан катачылыктарды четтетүү жана ишти мыйзамга ылайык так кароого жиберилгенден кийин да экинчи жолу ишти көзөмөл инстанцияда ушул эле негиздер менен кайрадан жокко чыгарылып, иш жаңыдан кароого кайра жиберилген учурлар да бар.

Ишти көзөмөл тартипте кароонун натыйжасында 2014-жыл ичинде соттук коллегия тарабынан 1 жеке аныктама кабыл алынган.

Ошондой эле, соттук коллегия тарабынан иштерди көзөмөл тартипте кароонун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттордун дарегине материалдык жана процесстик мыйзам бузууларга жол бербөө максатында судьялардын оперативдик жыйынында талкуулоо үчүн **6 кызматтык кат жиберилген.**

Ошону менен бирге, жергиликтүү соттор жарандык иштерди жана соттук материалдарды **каттоодо, даярдап көзөмөл инстанцияга жиберүүдө**

кетирилип жаткан кемчиликтерге да көңүл бурулууга тийиш.

Анткени иштин материалдары тийиштүү түрдө даярдалбай, соттук актыларга даттануу боюнча жактардын өкүлдөрүнүн ыйгарым укуктары текшерилбей жана жактардын өкүлдөрүнүн ишеним катынын жоктугуна карабастан Жогорку Сотко иштерди жиберүү учурлары токтобой жатат.

Аталган кемчиликтердин кетирилишинин жыйынтыгы менен жергиликтүү сотторго 51 иш кайтарылган (Бишкек – 17, Чүй облусу - 15, Ысык-Көл облусу – 10, Жалал-Абад -7, Ош облусу - 6, Талас -2, Баткен -1).

Бул жагдайларга соттордун төрагалары көңүл буруулары зарыл, анткени алар ашыкча почталык чыгымдарга, иштерди кароону негизсиз создуктурууга алып келип жатат.

Ошону менен бирге соттук коллегиянын судьялары (12 судья) 2014-жылдын 1-январынан 2014-жылдын 31-декабрына чейинки мөөнөттө 1940 иш карашкан, башкача айтканда ар бир судьяга бир айда 13, 4 дөн иш туура келди.

Жергиликтүү соттордун сот актыларын кайра кароодон сырткары, жыл ичинде соттук коллегия тарабынан жарандардан жана юридикалык жактардан келген 507 арыздар жана кайрылуулар каралып, аларга жооптор берилген.

Судьялар тарабынан жарандардын сот системасына болгон ишенимин бекемдөөгө жана сот бийлигине болгон ишенимин арттырууга багытталган “**www.sot.kg**” Интернет-ресурсуна маалыматтарды жарыяланып турат, эмгек талаш-тартыштары, турак-жайдан чыгаруу жөнүндөгү үч категориядагы иштер боюнча жыл ичинде **280** жарандык иш, **913** соттук отурумдар, **230** соттук актылар катталган.

Соттук коллегиянын судьялары КР Жогорку сотунун алдындагы судьяларды окутуу Борбору тарабынан уюштурулган семинарларга да лектор жана тренер катары активдүү катышып келишкен.

Мисалга айтсам, 2014-жылдын март, июнь айларында - судьяларга «Жарандардын ар-намыс, кадыр-баркын, юридикалык жактардын ишкердик беделин коргоо иштерин карап чыгуу өзгөчөлүктөрү» аттуу судья Ажибраимова А.М.;

сентябрь, ноябрь айларында - Бишкек шаарынын жана Чүй облусунун судьяларына «Кыргыз Республикасынын сотторунда шайлоо талаштарды чечүүнүн теориялык жана практикалык өнүттөрү» аттуу семинарда судья Ажибраимова А.М.;

ноябрь айында «Адилет» Укуктук Клиникасы» Коомдук Фонду менен биргеликте жана Кыргыз Республикасындагы Улуу Британия элчилигинин колдоосу менен Ош облусунун судьялары үчүн «Кыргыз Республикасынын сотторунда шайлоодогу талаш-тартыштарды чечүүнүн теориялык жана практикалык өнүттөрү» аттуу семинарда судья Ажибраимова А.М. лектор болуп катышкан;

октябрь айында Кыргыз Республикасындагы Бириккен Улуттар Уюмунун «Бириккен Улуттар Уюмунун - Аялдар» миграция боюнча Регионалдык программасы менен биргеликте «Соттор үчүн үй-бүлөлүк медиацияны ишке ашыруу боюнча кыскача курс» аттуу семинар-тренингте судья Исакова Ж.М. тренер болуп катышкан;

декабрь айында Германиялык эл аралык кызматташтык коому (GIZ) менен биргеликте өткөрүлгөн «Жумушка кайра орноштуруу боюнча иштерди соттордо кароо» аттуу семинарда судья Базаралиева А.М. лектор болуп катышкан;

ушул эле айда өткөрүлгөн USAID жана ИДЛОнун Кыргыз Республикасындагы сот тутумун бекемдөө боюнча Программасы менен биргеликте Кыргыз Республикасынын сот тутумунун кызматкерлери үчүн «Кыргыз Республикасынын сот тутумунда мамлекеттүүлүктү бекемдөөнүн актуалдуу маселелери» аттуу семинарда судья Сатыбалдиева Н.А. лектор болуп катышкан.

Бул семинарларда жергиликтүү соттордун судьялары жана соттордун аппараттарынын кызматкерлери ушул маселелерге байланышкан негизги зарыл болгон билимдерди алышты.

Соттук коллегиянын судьялары жыл ичинде сот системасын өнүктүрүү жолуна багытталып республикабыздын алкагында Өкмөттүк эмес уюмдар, КР социалдык өнүктүрүү Министирлиги, Кыргыз Республикасыны Юстиция министирлиги, Кыргыз Республикасынын Президенттин Аппараты, Кыргыз Республикасынын Өкмөттүн Аппараты, Эл аралык кызматташтык боюнча GIZ Германия коому, Бириккен улуттар уюму, ЮСАИД эл аралык уюмдардын катышуусу менен өткөрүлгөн жергиликтүү кеңештердин депутаттарын шайлоо жана шайлоо системасын реформалоо боюнча сунуштарды берүү жана башка көптөгөн тегерек столдорго;

Төраганын орун басары Г.Калиева тарабынан жыл ичинде бир канча Эл аралык уюмдардын өкүлчүлүктөрү менен жолугушуулар өткөрүлгөн, алар:

- январь айында Кыргызстандагы шайлоолорду уюштуруу жана өткөрүү үчүн өлкөнүн муктаждыктарын баалоо боюнча Бириккен Улуттар

Уюмунун миссиясынын өкүлдөрү жана Европалык Бирлигинин өкүлдөрү менен;

- март айында Чыгыш Европа жана Борбор Азия боюнча Европа Бирлиги Кеңешинин (COEST) жумушчу тобу менен жолугушуулар өткөрүлгөн.

Ошондой эле соттук коллегиянын судьялары Калиева Г.У., Базаралиева А.М., Мельникова М.П. КР Жарандык процесстик кодексинин жаңы редакциядагы долбоор иштеп чыгуу боюнча жумушчу топтун, Калиева Г.У., Арстанбаева Д.Э. КР ювеналдык юстиция системасын өнүктүрүү Концепциясын иштеп чыгуу боюнча жумушчу топтун мүчөлөрү болуп катышып келишкен.

Мындан сырткары судьялар Исакова Ж.М. жана Базаралиева А.М. Кыргыз Республикасынын судьялар Кеңешинин мүчөлөрү болуп иш алып келе жатышат.

Андан тышкары Соттук коллегиянын зоналдык судьялары 2014-жылда республиканын аймактарына чыгышып, жергиликтүү соттордун судьяларына тажрыйбалык-усулдук жардам көрсөтүшкөн.

Көңүл бурганыңыздар үчүн рахмат!

**Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрагасынын орун басары
Б.К.Аманалиеванын административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук
коллегиянын 2014-жылдагы аткарган иштери жөнүндө**

МААЛЫМАТЫ

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жыл ичинде алып барган иши төмөнкү статистикалык көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт.

Көзөмөл иретинде 2014-жылы соттук коллегияга **1 591** иш түшкөн, бул 2013-жылга салыштырмалуу 38% пайызга көп (1154). Бардык түшкөн иштердин ичинен административдик иштердин саны – 940, экономикалык иштердин саны – 466, административдик иштер боюнча соттук материалдардын саны – 110, экономикалык иштер боюнча соттук материалдардын саны – 75 болгон. Соттук коллегиянын ар бир судьясынын иш-жүктөмү бир айда **11, 8** ишти түзгөн.

Көзөмөл инстанциясына түшкөн иштердин өсүү динамикасын административдик иштер түзөт, эгерде 2013-жылы 643 административдик иш түшсө, 2014-жылы бул сан 940 жеткен, же болбосо 46% өскөн.

Жогорудагы түшкөн иштердин өсүү динамикасына ылайык көзөмөл иретинде каралган иштердин саны да 2013-жылга (875) салыштырмалуу 30% пайызга өскөн, т.а. 2014-жылы **1140** иш каралган, анын ичинен 679- административдик иштер, 339- экономикалык иштер, административдик иштер боюнча соттук материалдар – 70, экономикалык иштер боюнча соттук материалдар – 52.

Каралган **административдик иштердин** басымдуу бөлүгүн жер участкан берүү, алып коюу менен байланышкан мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын чечимдерин, аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндөгү иштер түзөт, андай иштердин саны – 353 болгон (2013-ж. – 211 иш), же болбосо 2013-жылга салыштырмалуу 67% көбөйгөн; андан кийин жергиликтүү өз

алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын талашуу жөнүндөгү иштер, алардын саны – 68 (2013-ж. - 69), же болбосо 2013-жылга салыштырмалуу 1% азайган; жогорудагылардан тышкары мамлекеттик бийлик органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын талашуу жөнүндөгү иштердин саны – 66 (2013-ж. - 62), же болбосо андай иштердин саны 2013-жылга салыштырмалуу 7% өскөн.

Каралган 679 административдик иштин ичинен:

- 360 иш боюнча соттук актылар күчүндө калтырылган, бул бардык каралган административдик иштердин 53% түзөт, (2013-ж. - 49%), 8 иш боюнча соттук актылар өзгөртүлгөн бул бардык каралган административдик иштердин 1% түзөт (2013-ж.-1%), 311 иш боюнча сот актылары бузулган. Бузулган иштердин көрсөткүчү бардык каралган иштерге карата 46% түзөт (2013-ж. - 50%).

Жалпысынан алганда административдик иштер боюнча азга болсо да соттук актылардын бекемделүүлүшү жогорулаган.

Бузулган 311 иштин ичинен **224** иш кайра кароого жөнөтүлгөн, 29 иш боюнча жаңы чечим кабыл алынган.

Атайын белгилеп кетүүчү жагдай, көзөмөл инстанциясында соттук коллегия тарабынан **39 иш** боюнча областтык жана ага теңештирилген соттордун актылары бузулуп, райондор аралык соттордун актылары күчүндө калтырылган.

Категориясы боюнча ала турган болсок эң эле көп жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын талашуу жөнүндөгү иштер боюнча соттук актылар бузулган, тагыраак айтсак каралган **68** мындай

категориядагы иштин **37** иши боюнча соттук актылар бузулган, бул 54% түзөт, андан кийин жер участогун берүү, алып коюу менен байланышкан мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдардын, алардын кызмат адамдарынын чечимдерин, аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу боюнча иштер, мындай категориядагы **353** иш каралса, анын **184** боюнча соттук актылар бузулган, же 52% түзөт ; мамлекеттик бийлик органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын талашуу боюнча **66** иш каралса, анын **23** боюнча соттук актылар бузулган, же 35% түзөт.

Бузулган соттук актылар боюнча анализ жүргүзгөндө канааттандыруучу бир көрүнүш, бул 2013-жылга салыштырмалуу негизинен Жарандык процесстик кодекстин 263-статьясын колдонууда кетирилген процесстик бузуулардын саны азайгандыгы. Жалал-Абад областынан башка областтык жана Бишкек шаарындагы соттордун бул укук ченемди туура эмес колдонуунун негизинде бузулган соттук актыларынын саны кескин азайган. Ишке мааниси бар жагдайлар толук изилденбегендиктен бузулган соттук актылардын саны да Ысык-Көл жана Талас областтарынан башка региондордо да азайган. Мындай көрүнүш административдик иштер боюнча укук ченемдерди колдонууда бирдей соттук практика түзүлүп келе жаткандыгын ырастайт.

Ал эми каралган **экономикалык иштердин** басымдуу бөлүгүн милдеттемелерди аткарбай коюу же ылайыктуу эмес аткаруу жөнүндөгү иштер түзөт, алардын саны – 104 (2013-ж. – 76 иш), же болбосо 2013-жылга салыштырмалуу 37% өскөн; ченемдик эмес актыларды жараксыз деп табуу жөнүндөгү иштер – 58 (2013-ж. - 46), бул категориядагы иштер 2013-жылга салыштырмалуу 26% көбөйгөн.

Каралган 339 экономикалык иштин ичинен:

– **173** иш боюнча соттук актылар **күчүндө калтырылган**, бул бардык

каралган иштердин 51% түзөт (2013-ж. -52%), **7** иш боюнча соттук актылар **өзгөртүлгөн**, бул бардык каралган иштердин 2% түзөт (2013-ж. - 3%), **159** иш боюнча соттук актылар **бузулган**, бул бардык каралган иштердин 47% түзөт (2013-ж. - 46%).

Жалпылаштырганда экономикалык иштер боюнча соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн деңгээли 1% төмөндөгөн.

Жалпысынан жыл ичинде райондор аралык, областтык жана ага теңештирилген соттордун **159** экономикалык иши боюнча соттук актылар бузулган (бул *бардык каралган иштердин 47% түзөт*), ишти кайра кароого жөнөтүү менен **109** иш каралган, 14 иш боюнча соттук актылар бузулуп жаңы чечим кабыл алынган.

Экономикалык иштер боюнча да экинчи инстанциядагы сот биринчи инстанциядагы соттордун актыларын негизсиз жокко чыгарганы байкалууда. Көзөмөл инстанциясында **24 иш** боюнча областтык жана ага теңештирилген соттордун актылары бузулуп, райондор аралык соттордун актылары күчүндө калтырылган.

Бул иштер боюнча эң эле көп милдеттемелерди аткарбай коюу же ылайыктуу эмес аткаруу жөнүндөгү иштер соттук актылар бузулган, т.а. мындай категорияга кирген **104** иштен **52** иш боюнча соттук актылар бузулган, бул 50% түзөт; ченемдик эмес актыларды жараксыз деп табуу жөнүндөгү **58** иштен **34** иш боюнча соттук актылар бузулган, бул 59% түзөт.

Жогорудагы статистикалык маалыматтарды жалпылаштырсак, көзөмөл инстанциясында каралган административдик жана экономикалык иштердин саны – **1140** түзөт, анын ичинен 470 иш боюнча соттук актылар бузулган, бул көрсөткүч бардык каралган иштердин **41%** түзөт, (2013-жылы - 388 соттук акт бузулган, ал бардык каралган иштердин 44% түзгөн) 2013-жылга салыштырмалуу 2014-жылы бузулган соттук актылардын саны 3% төмөндөгөн.

Соттор боюнча ала турган болсок:

- Талас областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы– 30 (2013-ж.-21), бузулганы – 22 (2013-ж.-14) же 73% (2013-ж.-67%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 6% төмөндөгөн,
- Жалал-Абад областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы– 55 (2013-ж.-49), бузулганы –39 (2013-ж.-33) же 71% (2013-ж.-67%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 4% төмөндөгөн,
- Ысык-Көл областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы– 39 (2013-ж.-35), бузулганы -25 (2013-ж.-18)же 64% (2013-ж.-51%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 13% төмөндөгөн,
- Ош областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы– 78 (2013-ж.-70), бузулганы –49 (2013-ж.-27) же 62% (2013-ж.-39%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 23% төмөндөгөн,
- Баткен областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы– 39 (2013-ж.-40), бузулганы – 22 (2013-ж.-20) же 56% (2013-ж.-50%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 6% төмөндөгөн,
- Нарын областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы – 32 (2013-ж.-41), бузулганы - 17 (2013-ж.-25)же 53% (2013-ж.-61%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 8% жогорулаган;
- Чүй областынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы – 65 (2013-ж.-58), бузулганы – 29 (2013-ж.-32)же 45% (2013-ж.-55%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 10% жакшырган,
- Бишкек шаарынын райондор аралык соту, жалпы даттанылганы – 287 (2013-ж.-212), бузулганы – 95 (2013-ж.-78)же 33% (2013-ж.-37%). же соттук актылардын

бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 4% жогорулаган.

Жалпылаштырсак, биринчи инстанциядагы соттор боюнча административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү Нарын, Чуй областтарынын жана Бишкек шаардык райондор аралык сотторунун эсебинен жогорулаган.

Экинчи инстанциядагы соттордун актыларын көзөмөл тартипте кароонун жыйынтыгына ылайык бузулган соттук актылардын жалпы даттанылган санга карата пайыздык көрсөткүчтөрү төмөндөгүдөй:

- Талас областтык соту, жалпы даттанылганы– 48 (2013-ж.-33), бузулганы – 35 (2013-ж.-23)же 73% (2013-ж.-70%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 3% төмөндөгөн.
- Баткен областтык соту, жалпы даттанылганы– 49 (2013-ж.-57), бузулганы – 36 (2013-ж.-34)же 73% (2013-ж.-60%);же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 13% төмөндөгөн.
- Жалал-Абад областтык соту, жалпы даттанылганы– 87 (2013-ж.-64), бузулганы -57 (2013-ж.-41)же 66% (2013-ж.-64%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 2% төмөндөгөн.
- Ысык-Көл областтык соту, жалпы даттанылганы– 73 (2013-ж.-57), бузулганы -41 (2013-ж.-26)же 56% (2013-ж.-46%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 10% төмөндөгөн.
- Ош областтык соту, жалпы даттанылганы– 163 (2013-ж.-123), бузулганы -81 (2013-ж.-53)же 50% (2013-ж.-43%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 7% төмөндөгөн.
- Нарын областтык соту, жалпы даттанылганы – 40 (2013-ж.-51),

бузулганы - **21** (2013-ж.-29) же **53%** (2013-ж.-57%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 4% жогорулаган.

- Чүй областтык соту, жалпы даттанылганы – **120** (2013-ж.-101), бузулганы – **54** (2013-ж.-55) же **45%** (2013-ж.-54%); же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү 9% жогорулаган.
- Бишкек шаардык соту, жалпы даттанылганы – **438** (2013-ж.-308), бузулганы – **146** (2013-ж.-103) же **33%** (2013-ж.-33%), же соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү былтыркы деңгелде калган.

Жалпылаштырганда экинчи инстанциядагы соттордун соттук актылардын бекемделүүлүгүнүн көрсөткүчү Нарын жана Чүй областтык сотторунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегияларынын көрсөткүчтөрүнүн эсебинен жогорулаган.

Жогорудагы берилген пайыздык көрсөткүчкө караганда, биринчи жана экинчи инстанциядагы соттор боюнча Бишкек шаарынын жана Нарын, Чүй областынын сотторунун иш кароо сапаттарынын пайыздык көрсөткүчү башка сотторго караганда жакшырган. Калган областтардагы райондор аралык соттордо тескерисинче иш сапаты өтө төмөндөп кеткен.

Соттук актылардын жокко чыгарылышынын себептери, мурдатан бери белгиленип келгендей эле, аларды кабыл алууда материалдык укук ченемдердин туура эмес колдонулушу, процесстик укук ченемдердин талаптары бузулуп, иштин жагдайы толук изилденбегени болууда.

Кабыл алынган соттук актылар бузулуп, иш кайра кароого жиберилген учурларды анализдеп көргөндө соттор тарабынан, мурдагыдай санда болбосо да, дагы эле Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 221-статьясынын 12-пунктун колдонууда катачылыктар кетирилип жаткандыгы

байкалууда. Мындай катачылыктар негизинен административдик иштер боюнча кездешүүдө. Соттор айрым иштер боюнча арыз ээси тарабынан бир нече жыл мурун кабыл алынган мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ченемдик эмес актыларына, аракеттерине (аракетсиздигине) карата арыз берилген учурда сотко кайрылуу мөөнөттөрү өткөнбү же жокпу, өтүп кетсе, анын өткөрүү себептери жүйөөлүбү же жокпу, бул мөөнөттү кайра калыбына келтирүү жөнүндөгү өтүнүчтөрдүн жүйөөлөрүнө тиешелүү укуктук баа берилбей, ал өтүнүч каралбай, арыз маңызы боюнча каралган иштер болууда. Ошол эле учурда тескерисинче, формалдуу түрдө, талашылып жаткан ченемдик эмес актылардын кабыл алынган учуруна таянуу менен, арыз ээсине талашылган акты тийешелүү түрдө берилгендиги, берилбесе, анын кабыл алынгандыгы тууралуу билгендиги эмнелер менен далилденээри, кайсы жагдайлар аны аныктаары толук текшерилбестен, арыз ээси тарабынан сотко кайрылуу мөөнөтү өткөрүлгөн деп табылып, аныктаманын корутунду бөлүгүндө, өткөрүлгөн мөөнөттү калыбына келтирүү же келтирбөө жөнүндө чечим кабыл алынбастан сот ишин жүргүзүү токтотулуп жаткан иштер бар. Мындай кемчиликтер Талас областы боюнча – 4иш, Нарын областы боюнча – 4 иш, Чүй областы боюнча– 4 иш, Ысык-Көл областы боюнча– 5 иш, Бишкек шаары боюнча – 6 иш, Ош областы боюнча– 9 иш, Баткен областы боюнча – 12 иш, Жалал-Абад областында – 20 иш боюнча аныкталып, соттук актылардын бузулушуна алып келген.

Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин укук ченемдери, мыйзамдарда каралган учурлардан тышкары административдик иштер боюнча колдонулбайт. Ошого карабастан, айрым иштер боюнча, соттор Жарандык кодексинин 215- статьясынын 2-бөлүгүнө шилтеме жасап, сотко арыз берүү мөөнөтү өткөрүлгөн, жана ал калыбына

келтирилүүгө жатпайт деп таап же арызды кабыл алуудан баш тартып, же сот ишин жүргүзүүнү токтоткон фактылар дагы да болсо кездешүүдө.

Мисалы: Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 135-статьясынын 1-пунктунун 4-пункчасына шилтеме жасап, сотко кайрылуу мөөнөтү өтүп кеткен деп, мамлекеттик органдардын актыларын, жер участогун мөөнөтсүз пайдалануу укугу тууралуу мамлекеттик актыларды жараксыз деп таап берүү жөнүндө Талас шаардык прокуратурасынын арыздарын кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө Талас областынын райондор аралык сотунун аныктамалары 2-инстанциядагы сот тарабынан Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 215-статьянын 2-пунктуна шилтеме жасап, өзгөртүүсүз калтырылган үч иш боюнча соттук актылар көзөмөл инстанциядагы сот тарабынан бузулуп, иш жаңыдан кароого жиберилген.

Мындан тышкары, административдик иштер боюнча соттор тарабынан Жарандык кодексинин 212, 216 – статьяларын негизсиз колдонгон учурлар да бар, мисалы, *Ысык-Көл областында 3 иш боюнча, Бишкек шаарында 3 иш боюнча, Чүй областында 3 иш боюнча, Жалал-Абад областында 1 иш боюнча.*

Ал эми Ысык-Көл областынын райондор аралык сотунда прокуратура тарабынан берилген арыз боюнча прокуратуранын өтүп кеткен мөөнөттү калыбына келтирүү жөнүндө өтүнүчү канааттандырууга жатпайт, анткени мыйзамда мөөнөттү кайра калыбына келтирүү каралган эмес деп негиздеп, сот ишин жүргүзүү токтотулган. Экинчи инстанциядагы сот тарабынан аныктама күчүндө калтырылган. Же болбосо, аталган соттор тарабынан бул маселе боюнча башка иштерди кароодо Жогорку Сот тарабынан көрсөтмөлөр бир нече ирет берилсе да, Жарандык процесстик кодексинин 122-статьясынын 1-бөлүгүнүн негизинде административдик иштер боюнча каралган үч айлык мөөнөт калыбына келтирилээри эске алынбаган.

Ушундай эле негиз менен Баткен областынын райондор аралык соту Кызыл-Кыя шаардык мэриясынын 1997-жылдагы токтомун, жер участогунун мамлекеттик актысын жараксыз деп табуу тууралуу Кызыл-Кыя шаардык мэриясынын муниципалдык менчик Департаментинин арызын өндүрүшкө кабыл алуудан баш тарткан, ал эми 2-инстанциядагы сот ушул эле негизди келтирүү менен (мындай негиз Жарандык процесстик кодексте каралбаса да) арызды кароосуз калтырган. Аталган соттук актылар бузулуп, кайра кароого жиберилген.

Кабыл алынган соттук актылардын бузулушунун дагы бир себеби, соттор тарабынан административдик иштерди кароодогу өзгөчөлүктөр көңүлгө алынбай келгендиги болууда. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 267-статьясынын 7-пунктунда административдик ишти кароодо сот мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын актысына, аракетине же аракетсиздигине даттануу боюнча арызда баяндалган жүйөлөргө байланбайт деп каралган. Иштин жагдайларын соттун демилгеси менен аныктоо принциби аткаруу бийлигинин органдарынын ишмердүүлүгүнүн мыйзамдуулугун камсыз кылат. Жарандык иштер атаандашуучулук принцибинде каралса, административдик иштер инквизициялык принципте каралууга жатат. Жарандык иштер боюнча тараптар тең укуктуу жана укуктарын коргоо мүмкүнчүлүктөрү бирдей деп кабыл алынат. Ал эми административдик иштер боюнча процесстин бир тарабы жаран же айрым учурларда юридикалык жак болсо, экинчи жагында аларга караганда бардык жагынан арыз ээлеринин укуктарына таасир тийгизүүгө мүмкүнчүлүгү бар аткаруу бийлигинин органдары турат. Арыз ээлери болгон жарандардын, юридикалык жактардын аткаруу бийлигинин чечимдерине, аракеттерине каршы далилдерди чогултуу, талашты

туура чечүү үчүн жагдайларды толук аныктоо боюнча мүмкүнчүлүктөрү чектелүү болушу ыктымал. Ошондуктан соттор административдик иштерди кароодо активдүү ролду ойноп, талашты чечүүдө мааниси бар баардык жагдайларды аныкташы керек. Ишке керектүү далилдерди процесстин катышуучуларынан талап кылуу менен чектелбестен, керектүү далилдерди өзү да тийиштүү органдардан суратып алууга укуктуу. Керек болгон учурда экспертизаларды дайындап, тийиштүү адистердин корутундуларын алышы керек. Административдик иштер мындай нукта каралбаса, биринчиден арыз ээлеринин укуктарынын сот тарабынан корголушу камсыз болбой калышы мүмкүн, экинчиден, мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес актысынын таасирдүүлүгүн, натыйжалуулугун бузулушуна алып келет. Иш боюнча баардык жагдайлар аныкталбаса, улам бир арыз ээси, улам бир негиз менен ошол эле ченемдик эмес актысын талашып сотко кайрыла берүүсүнө жол берилет.

Бирок азыркы учурда айрым соттор процесстик укук ченемдин бул талабын эске албастан, арыз ээлеринин жүйөөлөрү боюнча гана иликтөө жүргүзүп, иштин ичинде тиркемеленген материалдарга гана таянуу менен чечим кабыл алышууда. Ошондуктан ишке мааниси бар жагдайлардын толук изилденбегендиктен кабыл алынган соттук актылардын бузулуп кайра кароого жиберилиши 36% түзүүдө (бардык жаңы кароого кеткен иштердин санына карата).

Отчеттук маалымат боюнча Талас областы боюнча – 5, Чүй областы – 5, Ысык-Көл областы – 6, Ош областы -7, Жалал-Абад областы – 7, Нарын областы – 7, Баткен областы – 9, Бишкек шаары – 19 иш боюнча ушул негиздер менен кабыл алынган соттук актылар жокко чыгарылган.

Мисалы, павильондордун жана соода-сатык контейнерлердин алып

салынгандыгына каршы болгон “С” Жабык акционердик коомдун, Р.М. жеке ишкердин Мамлекеттик техинспекциянын, муниципалдык менчик башкармалыгынын, Бишкекбашкыархитектурасынын кызмат адамдарынын аракеттерин мыйзамсыз деп табуу жөнүндө талаптары боюнча жергиликтүү соттор арызды канааттандырып жатып, Кыргыз Республикасынын “Ишкерлердин укуктарын коргоо жөнүндө” жана “Ишкердиктин субъекттерине текшерүүлөрдү жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө” мыйзамдардын талаптарынын аткарылбагандыгына гана шилтеме жасап, аталган жоопкерлердин аракеттерин мыйзамсыз деп тапкан. Көзөмөл инстанциядагы сот ишти кароодо талаштын жагдайлары толук изилденбеген, ал Кыргыз Республикасынын “Шаар куруу жана архитектура жөнүндө” мыйзамынын укук ченемдерин, шаар куруу, архитектура, курулуш чөйрөсүндөгү башка мыйзамдарды, укук ченемдерди, эрежелерди жетекчиликке алып, бир гана арыз ээлеринин жүйөөлөрүнө баа бербестен, талаштын келип чыгышынын бардык жагдайларын изилдеп чечим кабыл алынышы зарыл болуучу деген жыйынтыкка келип, соттук актыларды бузуп, ишти кайра кароого жиберген.

Соттук актылардын мыйзамдуу жана негиздүү болушунун бирден бир фактору, бул ишти кароого дайындоодо Жарандык процесстик кодексинин 148-статьясында көрсөтүлгөн эрежелерди толук аткаруу болот. Көзөмөл инстанциясына келип түшкөн иштер бул укук ченем баардык эле учурда толук аткарылып жаткандыгын далилдебей жатат. Дагы эле болсо, талаш боюнча чыгарылууга жаткан чечим менен укуктарына жана мыйзамдуу кызыкчылыктарына таасири тийе турган жарандардын, юридикалык жактардын ишке катыштырылбай калган иштер болууда. Мисалы, жаран К.И. Алай райондук мамлекеттик администрациясынын токтомун, “Д” Компаниясына берилген жерди убактылуу

пайдаланууга укук берүүчү Күбөлүктү жана АПЗ (архитектуралык пландоо тапшырмасын) жараксыз деп таап берүү жөнүндөгү административдик иш боюнча 1-инстанциядагы соту арызды толугу менен канааттандырган. 2-инстанциядагы соту чечимди өзгөртүүсүз калтырган. Бирок талаш болуп жаткан актылар “Д” Компаниясынын атына чыгарылгандыгына карабастан, сот ишти кароого дайындоодо “Д” Компаниясын ишке катышууга үчүнчү жак катары тарткан эмес, жана ал Компанияны ишти териштирүүнүн убактысы жана орду жөнүндө кабардар кылган эмес. Ошондуктан көзөмөл инстанциясында бул иш боюнча кабыл алынган соттук актылар жокко чыгарылып, иш кайра кароого биринчи инстанцияга жөнөтүлгөн.

Мындай процесстик укук ченемдин бузулушуна *Чүй областында 1 иш боюнча, Бишкек шаарында 1 иш боюнча жол берилген.*

Ишти кароого дайындоодо арыз ээлеринин талаптары кайсы укуктук мамилелерден келип чыккандыгы аныкталбай, доо коюу өндүрүшүндө каралууга жаткан талаптар, административдик иш катары каралып калган учурлар да кездешет.

Мисалы: “Р” жоопкерчилиги чектелген коом Бишкек шаарынын райондор аралык сотуна Бишкек шаардык мэриясынын муниципалдык менчик башкармасынын жер тилкесин пайдалануу боюнча ижара акысын эсептөө аракеттерин мыйзамсыз деп таап, кайрадан эсептөө жүргүзүүнү милдеттендирүү талабы менен кайрылган. Биринчи инстанциядагы сот бул талапты административдик ишти кароо тартибинде карап, арызды толугу менен канааттандырып, Бишкек шаардык мэриясынын муниципалдык менчик башкармасынын жер тилкесин пайдалануу боюнча ижара акысын эсептөө аракеттери мыйзамсыз деп табылсын, аталган орган арыз ээсинин бузулган укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын жер тилкесин пайдалануу боюнча ижара акысын

эсептөөнү кайрадан жүргүзүү аркылуу калыбына келтирсин деп чечим кабыл алган. Экинчи инстанциядагы сот бул чечимди күчүндө калтырган. Көзөмөл инстанциясы биринчи жана экинчи инстанциядагы соттордун соттук актыларын бузуп, ишти кайра кароого жиберген.

Ошондуктан ишти соттук кароого дайындоодо талаптардын мазмунуна, кандай укуктук мамилелерден келип чыккандыгына көңүл буруу зарыл.

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 198-статьясынын 1 пунктунун 1-2-пунктчасына ылайык чечим анда аныктуулугу, караштуулугу жана жол берилүүсү жөнүндө мыйзамдын талаптарына жооп берген далилдер менен ырасталган бул иш үчүн маанилүү болгон фактылар чагылдырылып, аныкталган фактылардан келип чыккан соттун толук тыянактары камтылган учурда негиздүү деп эсептелери баарыбызга белгилүү. Ошондой болсо да кээ бир иштер боюнча соттор шилтеме кылган жазуу жүзүндөгү далилдер (документтер) иш материалдарына тиркелбей же болбосо тиешелүү түрдө күбөлөндүрүлбөгөн көчүрмө түрүндөгү документтердин негизинде кабыл алынган соттук актылар да аз эмес. Мисалы, Бишкек шаарынын райондор аралык сотундагы №ЭД-449/12 мбс иши боюнча сот өзүнүн соттук актысында келишимдин №4 тиркемесинин шарттарына шилтеме кылып, бирок аталган тиркеме иш материалдарына тиркелген эмес. Ушундай эле жагдай Джалал-Абад областынын райондор аралык соту тарабынан каралган 4 иш боюнча аныкталган. Соттук актылар тиешелүү түрдө күбөлөндүрүлбөгөн көчүрмө түрүндөгү документтердин негизинде кабыл алынганы да кездешет. Мындай кемчиликтер Чуй областы боюнча 2 иште, Нарын областы боюнча бир иште, Ысык-Көл областында 3 иш боюнча кездешкен.

Соттор тарабынан айрым иштердин категориясына милдеттүү түрдө талашты сотко чейин жөнгө салуу тартиби каралгандыгына карабастан, арыз маңызы

боюнча чечилген иштер да кездешет. Мисалы, салык кызматынын органдарынын чечимдерине даттануу жөнүндөгү иштер боюнча, Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 146, 147-статьяларында милдеттүү түрдө талашты сотко чейин жөнгө салуу тартиби каралган. Ал эми соттор, бул укук ченемдердин талабына көңүл бурбастан, арыз ээси тарабынан талашты алдын ала соттон тышкары чечүү тартиби сакталгандыгын текшербестен, талашты маңызы боюнча карап, чечим чыгарышкан. Мындай көрүнүш *Ысык-Көл райондор аралык сотунда, Ош областынын райондор аралык сотунда, Джалал-Абад областынын райондор аралык сотунда, Бишкек шаарынын райондор аралык сотунда, Чүй областынын райондор аралык сотунда* каралган иштерден аныкталды.

Экономикалык иштерди кароо тартибинде каралган иштердин арасында талаш ишмердүүлүктөн же башка экономикалык чөйрөдөн келип чыгуучу укуктук мамилелерден чыккандыгы аныкталбай, бул жагдайды тастыктаган документтер суралбай, изилденбей эле соттор тарабынан талаш маңызы боюнча каралып, чечим чыгарылган иштер болду. Мындан тышкары, экономикалык иштин жагдайларына толук, терең иликтөө менен тиешелүү түрдө укуктук баа берилбей, иш боюнча карама-каршылыктар жоюлбай калууда.

Жогорудагы кемчиликтер бул процесстик укук ченемдердин туура эмес колдонулушунан, же алардын талаптарын эске албастан ишти карагандан келип чыккан кемчиликтер. Жалпысынан алганда, процесстик укук ченемдерди орчундуу бузулушунун негизинде бузулган соттук актылардын пайызы – 59% түзөт (бардык жаңы кароого кеткен иштердин санына салыштырмалуу). Мындай кемчиликтерге жол бербөөнүн бир гана жолу бар. Ал процесстик укук ченемдерди жакшы билүү жана алардын талабын кынтыксыз аткаруу. Бул эми ар бир судьянын милдети. Демек мындай негиз менен соттук актылардын

бузулушунун пайызы жокко эсе болушу керек. Ошондуктан бул тарапта иш алып баруу зарыл. Өзгөчө азыр биринчи инстанциядагы сотторго жаңы судьялар келсе алардын квалификациялык деңгелин жогорулатуу боюнча иш чараларды иштеп чыгып жана алардын форматы балким мурдагыга караганда башкача болушу керек.

Бузулуп же өзгөртүлгөн соттук актылардын дагы бир себеби бул материалдык укук ченемдердин туура эмес колдонушу болуп келүүдө. Райондор аралык соттордун карамагына жаткан иштер боюнча анализ жүргүзгөндө мындай көрүнүш көбүнчө темир жол аркылуу товар ташуу, салык жана бажы мыйзамдарын колдонуу жөнүндөгү иштер боюнча байкалууда. Мындан тышкары, жергиликтүү өз алдынча башкаруу жана мамлекеттик органдардын көп батирлүү үйлөрдү салууга жер участкаларды берүү жана алып таштоо боюнча чыгарылган актыларын, аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу боюнча бирдей соттук практиканы аныктоо маселеси жаралууда. Ошондуктан быйылкы жылдын иш планына мындай категориядагы иштер боюнча жалпылаштыруу жүргүзүп, зарылдыгы аныкталса анда Пленумдун талкуусуна коюу каралды.

Дагы бир көңүл буруп кетүүчү нерсе, 2014-жылы каралган иштердин ичинен 10 иш боюнча, анын ичинен 7 административдик иштер боюнча көзөмөл инстанциядагы соттун берген көрсөтмөлөрү соттор тарабынан жаңы кароодо аткарылбагандыктан соттук актылар бузулуп, иш кайра кароого жиберилген.

Өткөн 2014-жылы административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 227-статьясындагы сот отурумунда мыйзамдын бузулгандыгынын учурлары аныкталганда жеке аныктама чыгаруу жана аны тийиштүү мамлекеттик органга, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына, юридикалык жактарга жана

(же) алардын кызмат адамдарына жиберүү талабы аткарылып, 12 жеке аныктама кабыл алынган, алардын ичинде 2 жеке аныктама жергиликтүү соттордун судьяларына карата, 10 жеке аныктама мамлекеттик органдарга карата чыгарылган: тактай турган болсок жеке аныктамалар Ош областтык сотунун жана Ысык-Көл областтык сотунун судьяларына карата кабыл алынган. “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” конституциялык мыйзамына ылайык, судьяларга карата кабыл алынган жеке аныктамалар Кыргыз Республикасынын судьялар Кеңешине жөнөтүлгөн.

Мындан тышкары административдик жана экономикалык иштерди кароодо мамлекеттик органдар тарабынан кетирилген мыйзам бузуулар боюнча төмөндөгү органдарга карата жеке аныктамалар кабыл алынган: Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Мамлекеттик салык кызматына, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине караштуу Экономиканы өнүктүрүүнүн мамлекеттик фондусуна, Кыргыз Республикасынын Экономика министрлигинин алдындагы Банкрот иштери боюнча департаментине, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Мамлекеттик материалдык резервдер фондусуна, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна караштуу Сот департаментине, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Курчап турган чөйрөнү коргоо жана токой чарбасы боюнча Мамлекеттик агенттигине жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине, Бишкек шаардык жерге жайгаштыруу жана кыймылсыз мүлккө укуктарды каттоо башкармалыгына, Кыргыз Республикасынын Социалдык фондусуна, Ош областынын прокуратурасына жана Кара-Кулжа токой чарбасына карата жеке аныктамалар кабыл алынган.

Жергиликтүү соттор тарабынан жеке аныктама чыгаруу учурлары сейрек

болууда. 2014 жылы мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына карата болгону 18 гана жеке аныктама чыгарылган, анын ичинде 14 жеке аныктама Чүй, Ош, Баткен областтык жана Бишкек шаардык соттору, 4 жеке аныктама Чүй жана Ош областтарынын райондор аралык соттору тарабынан чыгарылган.

Жергиликтүү соттордун сот актыларын көзөмөл тартибинде кайра кароодон сырткары, жыл ичинде соттук коллегиянын судьялары тарабынан жарандардан жана юридикалык жактардан түшкөн **58 арыздар жана кайрылуулар** каралып, аларга мыйзамда белгиленген мөөнөттө жооптор берилген.

Ошондой эле, жергиликтүү соттордун дарегине материалдык жана процесстик мыйзам бузууларга жол бербөө максатында судьялардын оперативдик жыйынында талкуулоо үчүн административдик иштер боюнча мамлекеттик алымды өндүрүү, КР ЖПКсинин 33-статьясы боюнча иштердин соттук караштуулугун аныктоо, апелляциялык же кассациялык тартипте берилген даттанууларды КР ЖПК талаптарына ылайык соттук акт чыгаруу менен арыз ээсине кайра кайтаруу зарылдыгы жөнүндө 3 кат жиберилген.

2014-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна караштуу Илимий-консультативдик кеңештин административдик жана экономикалык маселелер боюнча секциясынын отурумдары өткөн. Ал отурумдарда мамлекеттик органдын актысын чарбалык коомдун катышуучусу талашууга укуктуубу жана соттук чечимдерди аткаруу, салык укук мамилелери, прокурордук чара көрүү актылар менен байланышкан иштерди кароодо пайда болгон маселелер талкууланып, макулдашылган чечим кабыл алуу үчүн отурум 2015-жылга жылдырылган.

Соттук коллегиянын судьялары КР Жогорку Сотунун алдындагы судьяларды окутуу Борбору тарабынан уюштурулган семинарларга да катышып келишкен.

Мисалы, 2014-жылдын июнь айында “Качкындарга укуктук жардам” темасындагы семинар уюшулган.

Жыл ичинде соттук коллегиянын 3 судьясы **чет мамлекеттерге** барып, конференциялардын катышуучусу болушкан.

2014-жылдын март-апрель айында Нидерландия өлкөсүнүн Гаага шаарында өткөрүлгөн “Укуктун улуктугу” темасындагы конференцияга судья Токбаева А.А., 2014-жылдын май айында Грузия мамлекетинин Тбилиси шаарында өткөрүлгөн “Биздин күндө соттук реформаны өнүктүрүү” темасындагы конференцияга судья Акматов Б.Дж, 2014-жылдын октябрь айында Беларусь Республикасынын Минск шаарында “Качкындардын статусун аныктоо боюнча” эл аралык семинарга судья Токбаева А.А. катышып келишкен.

Соттук коллегиянын судьялары жыл ичинде “Административдик юстиция мамлекеттик башкарууну модернизациялоонун жана туруктуу экономикалык өнүгүүнүн кепилдиги катары” темасындагы административдик укук боюнча V эл аралык илимий-практикалык конференциясына, Бишкек шаарында өткөрүлгөн экономика алкагындагы иштер боюнча талаш-тартыштарды чечүүчү жогорку

арбитраждык, чарбалык, экономикалык жана башка соттордун Төрагалар Кеңешинин он биринчи отурумуна жана Көз карандысыз Мамлекеттердин Шериктештигинин Экономикалык сотунун Пленумунун кезектеги отурумуна активдүү катышып, анын ийгиликтүү өткөрүлүшүнө өз салымдарын кошушту.

Соттук коллегиянын судьялары 2014-жылы сот адилеттигин жүзөгө ашырууда эмгектери үчүн ар кандай сыйлыктарга ээ болушту.

Мындан тышкары, соттук коллегиянын аймактык судьялары 2014-жылда республиканын баардык аймактарына чыгышып, жергиликтүү соттордун судьяларына тажрыйбалык-усулдук жардам көрсөтүп келишти. Калкка соттун иши жөнүндө маалыматтарды жана соттук актыларды жеткиликтүү, ачык камсыздоо аркылуу сот бийлигинин беделин жогорулатууга жана жарандардын сотко болгон ишенимин чыңдоого багытталган www.sot.kg Долбоорунун иштөөсүнө коллегиянын судьялары активдүү катышып келишти.

Жергиликтүү соттор тарабынан сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун сапатын жогорулатуусуна соттук коллегия мындан ары да көңүл бурат.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТому

6-февраль 2015-жыл

№ 1

Бишкек шаары

"Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдагы иши жөнүндө"

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун төрагасынын орун басары К.Турганбековдун Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын жана жергиликтүү соттордун 2014-жылдагы жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштери боюнча маалыматын угуп жана аны талкуулап, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму төмөнкүлөрдү белгилейт:

Соттук коллегия тарабынан процессуалдык жана материалдык мыйзам ченемдерин туура жана бирдиктүү колдонууну камсыз кылуу боюнча айрым иштер аткарылган, көп сандагы жазык жана административдик укук бузуулар жөнүндөгү иштерди, соттук материалдарды карап чыгып, жарандардын укуктарын коргоо боюнча кетирилген каталарды өз убагында оңдоого багытталган чаралар аткарылган.

Мындан тышкары, Соттук коллегия тарабынан жарандардын кайрылуулары жана арыздары “Жарандардын кайрылууларын кароо тартиби” жөнүндө мыйзамынын талабына ылайык маңызы боюнча чечилген.

Соттук коллегия конкреттүү иштер боюнча токтомдорду Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун бюллетенине практика катары чыгарууну улантууда жана кээ бир укуктук ченемдерди колдонуу жөнүндөгү соттордун суранычы боюнча жергиликтүү сотторго расмий жооптор жөнөтүлгөн, ошондой эле материалдык жана процессуалдык мыйзамды жакшыртуу боюнча активдүү укуктук чыгармачыл иштерди ишке ашырууда. Мындан

тышкары, төрайымдын жана төрайымдын орун басарларынын, судьялардын катышуусу менен жер-жерлерде алар тарабынан жазык жана административдик укук бузуулар жөнүндөгү иштерди кароодо кетирилген каталары боюнча жыйналыштар өткөрүлгөн.

Ошону менен бирге, жергиликтүү соттордун алдында турган кемчиликтерди чечүү боюнча Соттук коллегия тарабынан баардык мүмкүнчүлүктөр ишке ашырылды деп эсептөөгө болбойт.

Жогорудагылардын негизинде,

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын маалыматы эске алынсын.

2. Жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча сот адилеттүүлүгүн ишке ашыруудагы көзөмөлүнүн эффективдүүлүгүн жогорулатуу, ошону менен бирге жазык, административдик укук бузуулар жөнүндө иштерин кароодо мыйзамды туура жана бирдиктүү пайдалануу Соттук коллегияга милдеттендирилсин. Кетирилген каталар өз убагында жоюлуп, Соттук коллегиянын жыйынында талкууга алынсын. Конкреттүү иштер боюнча чыгарылган чечимдер, соттук практиканын сереби жана анын жалпылоосу Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун бюллетенине жарыялансын.

3. Маалыматтагы белгиленген кемчилдиктерди жоюу максатында, Соттук коллегиянын судьялары көзөмөл тартибинде соттук иштерди кароодо, алардын процессуалдык мөөнөттөрүнүн сакталышына жана сапаттуулугуна өзгөчө көңүл бурулсун.

Негизсиз иштердин кароосун кийинкиге калтыруу, убактылуу токтотуу, создуктуруу фактыларына жол берилбестигине, иштердин кароосунун сапаттуулугуна, өз убагында каралышына өзгөчө көңүл бурулуп, камакта кармалган соттолуучуларга карата жазык иштерине көзөмөлдү күчөтүүнү соттордун төрагаларына сунушталсын.

4. Соттук коллегиянын судьялары жергиликтүү соттордун судьяларына практикалык-усулдук жардам көрсөтүү үчүн жер-жерлерге чыккан учурларда төмөн турган соттор тарабынан жазык иштерин, соттук материалдарын кароо сапатына жана аларды кароо мөөнөттөрүнө өзгөчө көңүл бурулуп, бул багыттагы иш чаралар толук кандуу ишке ашырылсын.

5. Учурда коррупциялык көрүнүштөгү кызматтык кылмыштар, баңги каражаттар жана психотроптук заттар менен байланышкан кылмыштар, ошондой эле жашы жете электердин жана жаш балдардын кол тийбестигине каршы кылмыштар өсүп жаткандыгын жана алардын коомго өтө коркунучтуулугун

эске алуу менен, мындай түрдөгү иштерди кароодо мыйзамдарды кыйшаюусуз сактоо керектигине, андай кылмыштар үчүн жоопкерчилик жөнүндө мыйзамдарды туура, бир түрдүү пайдалануусуна соттордун көңүлү бурулсун. Ошону менен бирге, тийиштүү түрдө соттук практиканын сереби жана талдоосу жүргүзүлүп туруусу зарыл экендиги белгиленсин.

6. Коррупциялык көрүнүштөгү кызматтык кылмыштар жана башка жазык иштери боюнча келтирилген материалдык зыяндардын өндүрүлүшүнө, кылмыш жолу менен алынган акчалар жана башка баалуу буюмдар соттун чечими менен мамлекеттин кирешесине өтүшүнө зарыл.

7. Жазык иштери жана бөгөт коюу чара жөнүндөгү соттук материалдар боюнча соттук практиканы терең изилдөө, соттук практикадагы келип чыккан талаш маселелерге көңүл буруу, жазык мыйзамын жакшыртууга багытталган мыйзам долбоорлору боюнча сунуштарды даярдоо жана талкуулоо иштери жигердүү жүргүзүлсүн.

8. Өз убагында жергиликтүү соттор соттук иштерди кароодо мамлекеттик органдар жана башка уюмдардын кызмат адамдары тарабынан кетирилген мыйзам бузууларды аныктоодо процессуалдык мыйзам берген укуктарын толук кандуу колдонуу менен аларга жай аныктама чыгаруу менен көңүл бурулсун.

**Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун төрагасы**

**Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун судьясы**

Ф. Джамашева

К. Осмоналиев

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТОМУ

2015-жылдын 6-февралы

№ 2

Бишкек шаары

«Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын иши жөнүндө»

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрагасынын орун басары Г. Калиеванын Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2015-жылдагы иши жөнүндө маалыматын угуп жана аны талкуулап, жергиликтүү соттордун жарандык иштерди кароодо материалдык жана процесстик укук ченемдерди туура жана бир түрдүү колдонулушун камсыз кылуу менен соттук тажрыйбаны калыптандыруу боюнча Жогорку Соттун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Жогорку Соту жана жергиликтүү соттор” жөнүндө Мыйзамынын талабына ылайык иш алып барганын белгилейт.

Соттук коллегия тарабынан жарандык иштерди кароодо жарандардын укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо боюнча жергиликтүү соттор тарабынан кетирилген каталарды оңдоо боюнча тийиштүү чаралар көрүлгөн.

Соттук коллегиянын судьялары Мыйзамдардын долбоорлорун иштеп чыгууга катышышып, укуктук корутундуларды берип келишкен, ошондой эле материалдык жана процесстик укук ченемдерди колдонуу жөнүндөгү маселелер боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна караштуу Судьяларды окутуу Борборунда жергиликтүү соттордун судьялары үчүн өткөрүлгөн семинарларда баяндоочу (лектор) болуп катышышкан.

Соттук коллегия Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Бюллетенине айрым иштер боюнча кабыл алынган токтомдорду мезгил-мезгили менен жарыялап, көйгөйлүү маселелер

боюнча жергиликтүү соттор тарабынан кетирип жаткан катачылыктар боюнча түшүндүрмөлөрдү берип турган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялары тарабынан жарандардын сот системасына болгон ишенимин бекемдөөгө жана сот бийлигине болгон ишенимин арттырууга багытталган “www.sot.kg” Интернет-ресурсуна маалыматтарды үзгүлтүксүз жарыялоо боюнча активдүү катышып келишкен.

Соттук коллегия көптөгөн жарандык иштерди, жарандардын арыздарын жана кайрылууларын карап чыккан.

Жогорудагылардын негизинде, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын иши жөнүндө маалыматы эске алынсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялары жергиликтүү соттор тарабынан Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жана мыйзамдарынын туура жана бир түрдүү колдонулушун камсыз кылуу менен алар караган жарандык иштердин сапатын жогорулатуу боюнча тиешелүү чараларды көрүү, ошондой эле жер-жерлерге текшерүү менен чыгып жергиликтүү сотторго практикалык жардам көрсөтүү жагы сунушталсын.

3. Соттук тажрыйбада пайда болгон маселелерге өзгөчө көңүл буруу менен жарандык иштерди кароодо соттук тажрыйбалар да жалпылаштырылып,

жергиликтүү сотторго бул жагынан да жардам көрсөтүлсүн.

Сот актыларынын бузулушунун же өзгөрүлүшүнүн себептери изилденип, айрым орчундуу иштер боюнча Жогорку Соттун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын токтомдору Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Бюллетенине үзгүлтүксүз жарыяланып туруусу камсыздалсын.

4. Жогорку Соттун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы мыйзамдарды жакшыртуу боюнча мыйзам долбоорлоруна сунуштарды даярдоо менен аларды талкуулоо маселелерине жигердүү катышсын.

5. Жогорку Соттун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы Жогорку Сотко түшкөн жарандардын арыздарын

Кыргыз Республикасынын “Жарандардын кайрылууларын кароо тартиби жөнүндө” Мыйзамына ылайык сапаттуу жана өз убагында чечүүнү камсыздасын.

6. Мыйзамдарды бузуунун натыйжасында, сот актылары бузулган учурларда соттордун жана иш боюнча тараптардын дарегине жеке аныктама кабыл алуу менен алардын көңүлүн буруу жагы сунушталсын.

7. Жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялары жарандык-укуктук мамилелер тармагындагы мыйзамдарды колдонуу боюнча жергиликтүү соттор үчүн өткөрүлүүчү семинарларга катышуу менен лекцияларды окуп туруу жагы сунушталсын.

**Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун
Төрайымы**

Ф. Джамашева

**Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун
судьясы**

К. Осмоналиев

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТому

“Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын иши жөнүндө”

2015-жылдын 6-февралы

№ 3

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун төрагасынын орунбасары Б.К.Аманалиеванын Жогорку Соттун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын, жергиликтүү соттордун административдик жана экономикалык иштерди кароо боюнча 2014-жылдагы иши жөнүндө маалыматын угуп, талкуулап, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму коллегия административдик жана экономикалык иштерди кароодо процесстик жана материалдык мыйзамды туура, бир түрдүү колдонулушун камсыз кылуу менен соттук тажрыйбаны калыптандыруу боюнча “Кыргыз Республикасынын Жогорку Соту жана жергиликтүү соттору жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамынын талабына ылайык иш алып барганын белгилейт.

Соттук коллегия жарандардын ишенимин бекемдөөгө жана сот бийлигинин беделин жогорулатууга көмөк көрсөтүү үчүн багытталган «www.sot.kg» Интернет-ресурсунун так иштөөсүнө активдүү катышып жаткандыгы көрүнөт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун 2014-жылдык Планына ылайык соттук коллегия жергиликтүү соттордун сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча иш-аракеттерине методикалык жардам көрсөтүп келген.

Мындан тышкары, соттук коллегия жарандар менен юридикалык жактардын арыздарын, даттанууларын чечүү боюнча иштерди мыйзам талабына ылайык аткарып жатканын көрсөтөт.

Соттук коллегия Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Бюллетенине айрым иштер боюнча кабыл алынган токтомдорду мезгил-мезгили

менен жарыялоо менен, көйгөйлүү маселелер боюнча жергиликтүү соттор кетирген катачылыктар боюнча түшүндүрмөлөрдү берип турган.

Жогорудагылардын негизинде,

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму т о к т о м к ы л а т:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын маалыматы эске алынсын.
2. Административдик жана экономикалык иштерди кароодо мыйзамдардын туура жана бирдиктүү колдонулушун камсыз кылуу менен, биринчи жана экинчи инстанциядагы соттордун караган административдик жана экономикалык иштеринин сапатын жогорулатуу боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясына тиешелүү чараларды көрүү жагы сунушталсын.
3. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Бюллетенине айрым актуалдуу иштер боюнча токтомдор, соттук тажрыйбанын серептери жарыяланып турсун.
4. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы жеке жана юридикалык жактардын Жогорку Сотко түшкөн даттанууларын, арыздарын өз убагында жана сапаттуу чечүүнү камсыздасын.

5. Жарандык жана башка мыйзамдарды одоно түрдө бузуулар ишти кароодо аныкталган учурларда, аларга таасир катары судьяларга, мамлекеттик органдарга, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарга жана алардын кызмат адамдарына карата жеке аныктамалар чыгарылсын.
6. «Www.sot.kg» Интернет-ресурсуна Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун төрагасынын 2014-жылдын 23-декабрындагы №158 буйругу менен бекитилген Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жана жергиликтүү сотторунун соттук актыларынын жана отурумдарынын интернет ресурсу менен колдонуусунун жаңы Убактылуу эрежелерине ылайык

административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук актылардын маалыматы өз убагында жана туура жарыяланып туруусу сунушталсын.

7. Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун 2015-жылдык Планына ылайык жергиликтүү соттордун сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча иш-аракеттерине методикалык жардам көрсөтүлсүн.
8. Соттук коллегияга жарандык мыйзамдарды колдонуу маселеси боюнча жергиликтүү соттор менен өткөрүлүүчү семинарларга катышуу менен лекцияларды окуп туруу жагы сунушталсын.

**Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун төрайымы**

Ф. Джамашева

**Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун судьясы**

К. Осмоналиев

**БУЙРУК
ПРИКАЗ**

8 декабря 2014 года № 152

г. Бишкек

**О внесении изменений и дополнений
в Инструкцию по делопроизводству
в Верховном суде Кыргызской Республики
и местных судах**

В целях дальнейшего совершенствования организации делопроизводства в Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах и руководствуясь статьей 20 Закона Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах»,

П Р И К А З Ы В А Ю:

1. Внести в Инструкцию по делопроизводству в Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах, утвержденной приказом Председателя Верховного суда Кыргызской Республики от 12 февраля 2013 года №14 следующие изменения и дополнения:

1) В Главе 8 Раздела III:

- В абзаце 16 пункта 8.2. словосочетание «Копию определения» заменить словом «Определение»;
- Абзац 17 пункта 8.2. изложить в следующей редакции:

«Подлинник определения о возврате заявления (иска) и надлежащим образом заверенная копия заявления (иска) и реестр документов, приложенных к заявлению (иску), подшиваются в наряд по номенклатуре дел суда. Реестр документов, приложенных к заявлению

(иску), составляется секретарем судебного заседания за его подписью в том случае, если их перечень не указан в заявлении (иска).

Копия заявления (иска), подлежащая оставлению в наряде по номенклатуре суда, заверяется в порядке, определенном пунктом 15.2 Главы 15 Раздела V Инструкции.

Перечень документов с указанием их подлинности или копии, также количества листов, подлежащих возврату согласно определению суда, указывается в сопроводительном письме суда.»;

2) В Главе 11 Раздела IV:

- После абзаца 11 пункта 11.1. дополнить следующими абзацами:

«Апелляционная жалоба (представление) с приложенными к ней документами изымаются из дела, и вместе с копией определения суда о возврате направляются заявителю судом 2-й инстанции заказной почтой с уведомлением не позднее следующего дня после вынесения такого определения.

В сопроводительном письме суда 2-й инстанции о возврате апелляционной жалобы (представления) указывается перечень документов, подлежащих возврату, с указанием их подлинности или копии, также количества листов.

Копии апелляционной жалобы (представления) и документов, подтверждающих направление копий жалобы (представления) другим лицам, а также копий документов, удостоверяющих полномочия представителя на обжалование судебного акта, в случаях, если имеется ходатайство о восстановлении пропущенного процессуального срока на обжалование судебного акта, то и его копия заверяются в порядке, определенном пунктом 15.2 Главы 15 Раздела V Инструкции, и подшиваются к материалам дела вместо изъятых документов.

В описи дела на месте изъятых документов производится отметка о причине их изъятия и замене их копиями, в подтверждение чего сотрудник суда, изъывший документы, расписывается в описи, указав должность, Ф.И.О. и дату изъятия.

В «Апелляционное производство» подшиваются копии определения суда, жалобы (представления) и документов, подтверждающих направление копий жалобы (представления) другим лицам,

удостоверяющих полномочия представителя на обжалование судебного акта, а также копия сопроводительного письма суда.»;

3) В Главе 12 Раздела V:

- После абзаца 11 пункта 12.1. дополнить следующим абзацем:
«Порядок возврата кассационных и надзорных жалоб (представлений) осуществляется по правилам пункта 11.1. Главы 11 Раздела IV настоящей Инструкции.».
- Абзац 12 пункта 12.1.: «Копия определения о возвращении жалобы направляется вместе с жалобой и приложенными документами заказной почтой лицу, подавшему жалобу, не позднее следующего дня после вынесения определения.») - исключить.

Основание: служебная записка
Заместителя Председателя Верховного
суда Кыргызской Республики
Аманалиевой Б.К.

**Председатель
Верховного суда
Кыргызской Республики**

Ф. Джамашева

**Руководитель аппарата
Заведующий отделом кадров**

**Дж. Джандралиев
А. Манжиева**

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму

2015-жылдын 13-февралында Жогорку Соттун кезектеги Пленуму өттү. Пленумдун ишине Жогорку Соттун судьялары, Бишкек шаарынын жана Чүй областынын райондук сотторунун төрагалары жана төрагалардын орун басарлары, областтык соттордун төрагаларынын орун басарлары катышышты.

Пленумда «Ар-намысты, кадыр-баркты, ишкердик беделди коргоо тууралуу талаштарды чечүү боюнча соттук тажрыйба жөнүндө» токтомдун долбоору талкууланды.

Жогорку Соттун судьясы Ажибраимова А. токтомдун долбоору боюнча маалымдады. Маселени талкулоо

боюнча Бишкек шаардык сотунун төрагасынын орун басары Кудайбергенов А.Н., Чүй областтык сотунун төрагасынын орун басары Айтбаева И.М. жана башкалар чыгып сүйлөштү.

Пленум «Ар-намысты, кадыр-баркты, ишкердик беделди коргоо тууралуу талаштарды чечүү боюнча соттук тажрыйба жөнүндө» токтомун кабыл алды.

Пленумдун ишин Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Төрайымы -Джамашева Ф. З. алып барды.

Пленумдун материалдары төмөндө жарыяланат.

Пленум Верховного суда Кыргызской Республики

13 февраля 2015 год состоялся очередной Пленум Верховного суда. В работе Пленума приняли участие судьи Верховного суда, председатели и заместители председателей районных судов г. Бишкек и Чуйской области, заместители председателей областных судов.

На Пленуме обсуждался проект постановления «О судебной практике по разрешению споров о защите чести, достоинства и деловой репутации».

С докладом выступила судья Верховного суда А. Ажибраимова. В

обсуждении приняли участие: заместители председателя Бишкекского городского суда Кудайбергенов А., Чуйского областного суда Айтбаева И.М. и другие.

Пленум принял постановление «О судебной практике по разрешению споров о защите чести, достоинства и деловой репутации».

Работу Пленума вела Ф.Джамашева - Председатель Верховного суда Кыргызской Республики.

Материалы Пленума публикуются ниже.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТому

“Ар-намысты, кадыр-баркты, ишкердик беделди коргоо тууралуу талаштарды чечүү боюнча соттук тажрыйба жөнүндө”

Бишкек шаары

№4

2015-жылдын 13-февралы

Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык ар бир адам жеке турмушунун кол тийбестигине, ар-намысынын, кадыр-баркынын жана ишкердик беделдин корголушуна укуктуу.

Кыргыз Республикасынын Конституциясында ар-намыска, кадыр-баркка, ишкердик беделге, өмүргө, жеке эркиндикке кол салууга жарандардын соттук коргонуу укугу көрсөтүлгөн; жана ар бир адам соттук коргонууга кепилденет.

Кыргыз Республикасында Кыргыз Республикасы эл аралык келишимдердин катышуучусу болгон, ушул келишимдерге жана жалпы таанылган принциптерге эл аралык укук ченемдерге ылайык адамдын эркиндиктери жана укуктары табылат жана кепилденет (Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык Пактысы; Бириккен Улуттар Уюмунун жана ОБСЕнин Атайын баяндоочуларынын Биргелешкен декларацияларынын ой-пикирди айтуу эркиндиги жана Internet (Интернет) жөнүндө Сунуштары ж.б.).

Ар бир адам эркин жеке ой жүгүртүүгө жана өзүнчө пикирге ээ болууга укуктуу; анын ичинде өзүнүн тандоосу боюнча мамлекеттик чек арага көз карандысыз, ооз эки, жазуу, басма сөз түрүндө, көркөм формаларында, ар түрдүү маалыматтарды жана идеяларды эркин издөөгө, алуу жана таратуу, же башка ыкмалар менен жайылтуу укугуна ээ.

Мындай укуктар менен колдонуу мыйзамда белгиленген чектөөлөр менен байланышы мүмкүн.

Соттор ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкер беделди коргоо боюнча талаштарды кароодо жарандардын ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкер беделдин коргоо укуктары менен КР Конституциясы менен кепилденген башка укуктар жана эркиндиктер – ой-пикир,

эркин сөз, массалык маалыматтар, эркин издөө, алуу, берүү, жана мыйзам чегинде ар кандай ыкмалар менен чыгаруу жана жайылтуу, жеке турмушунун, жеке жана үй-бүлөлүк купуялуулугуна кол тийбестик укуктар, мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына кайрылуу укуктарынын ортосундагы тең салмактуулукту камсыздоо керек.

Ар-намысты, кадыр-баркты, ишкер беделди коргоо жөнүндө талаштарды чечүүдө мыйзамдарды туура жана бирдей колдонуу максатында, “Кыргыз Республикасынын Жогорку Соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинин талаптарын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму токтом кылат:

1. Ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо -жарандардын конституциялык укугу болуп, ал эми юридикалык жактын ишкердик беделинин эффективдүү (натыйжалуу) корголушу - бул экономикалык жүгүртүүнүн катышылууларынын ак ниеттүүлүгүнүн принциптерин ишке ашырылышын камсыздаган жарандык-укуктук байгерликтери болуп саналат.

2. Аталган категориядагы иштерди кароодо соттор мыйзамдарда “ар-намыс”, “кадыр-барк” жана “ишкердик бедел” деген түшүнүктөрү көрсөтүлбөгөнүн, анткени бул түшүнүктөр жүрүм-турум адеп-ахлактык, этикалык категорияларды түзөөрүн эске алуусу зарыл.

Муну менен бирге, алар жеке мүлктүк эмес укуктар болуп саналып, мыйзам тарабынан аларга соттук коргоонун өз алдынча объектиси деген маани берилет. Жарандын ар-намысы жана кадыр-баркы баа жеткис болуп эсептелинет.

Аталган категориядагы иштерди кароодо соттор төмөнкүлөрдү эске алуусу керек:

ар-намыс - бул адеп-ахлактын, адептүүлүктүн, этиканын, ишкердик жана инсандын башка сапаттарынын жыйындысынын социалдык маанилүү мүнөздөмөсү, коомдогу инсандын ордун оң жагынан көрсөткөн, инсандын жүрүм-турумунун коомдук негиздерге жана коомдогу түзүлгөн түшүнүктөргө ылайыктуулугу;

кадыр-барк – бул инсандын коомдогу ордунун анын аң-сезиминдеги көрүнүшү, башкача айтканда, инсандын адеп-ахлактык, адептүүлүк, этикалык, ишкердик жана башка сапаттарынын коомдук жактан маанилүү чен-өлчөмдөрүнө негизделген субъективдүү баасы (өзүнө өзү берген баа);

жеке жактын ишкердик бедели – бул инсандын өзүнүн эмгектик, кызматтык, коомдук же башка милдеттерин аткарууда ээ болгон анын ишмердик жана кесиптик сапаттарынын коомдук баасы;

жеке ишкердин, юридикалык жактын ишкердик бедели – бул жеке ишкердин, юридикалык жактын коомдук мамилелердин катышуучусу катары ишкердикти, коомдук, кызматтык ишмердүүлүктү же башка ишти аткарууда ага коом тарабынан берилген баа;

маалыматтарды жайылтуу (таратуу) – бул маалыматтардын басма сөздө жарыяланышы, радио жана телевидение аркылуу берилиши, кинохроникалык программаларда жана башка массалык маалымат каражаттары аркылуу берилиши, жалпыга билдирүүгө жеткизүүчү Internet (Интернет) желесине маалыматтын таркатылышы, ошондой эле башка телекоммуникациялык байланыш каражаттарын колдонуу менен; коомдук жерлерде плакаттарды, башка чыгармаларды, баракчаларды таратуу, кызматтык мүнөздөмөгө баяндоодо, ачыкка чыгып сүйлөөлөрдө, кызмат адамынын дарегине жазылган арыздарда же жок дегенде бир эле адамдын дарегине берилген башка билдирүүлөрдө оозеки

түрүндө дагы келтирилишин түшүнүү керек.

Каралоочу маалыматтардын аларга тийешеси бар адамдын өзүнө гана айтылышы, эгерде мындай маалыматтарды айткан адам тарабынан, маалыматтардын үчүнчү жактарга белгилүү болбогондугуна, купуялуулуктун жетиштүү чаралары кам көрүлсө – ал маалыматтарды таратуу катары эсептелинбейт.

Мындай маалыматтарды коммуникациялык байланыштар каражаттары, анын ичинде Интернет желесин колдонуу аркылуу таратууда (мисалы, электрондук почта аркылуу катты, кайрылууну жиберүү жолу менен, маалыматты жактын персоналдык баракчасына жазып калтырылган жана бул маалыматтар менен жеке гана бул жак таанышууга жеткиликтүү болгон, Интернет тейлөөлөр аркылуу билдирүүлөрдү заматта жеткизүү ж.б).

Телекоммуникациялык байланыштарды колдонуу менен маалыматты бир гана жиберүү фактысы маалыматты таратылган деп табуу үчүн жеткиликтүү негиз болуп саналбайт.

Учурга дал келбеген маалыматтар болуп – бул талаш болуп жаткан учурда чындыгында болбогон фактылар жана окуялар боюнча айтылган ой-пикирлер саналат.

Сот чечимдериндеги жана өкүмдөрүндөгү, алдын ала тергөө органдарынын токтомдорундагы жана башка расмий документтериндеги маалыматтар, чындыкка дал келбеген маалыматтар катары каралышы мүмкүн эмес, мындай маалыматтар мыйзамда каралган башка тартип боюнча даттанылууга жатат.

Мисалы, Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 18-беренесинин негизинде жумуштан бошотуу жөнүндөгү буйрукта көрсөтүлгөн маалыматтарды төгүнгө чыгарууга болбойт, анткени мындай буйрук КР Эмгек кодексинде көрсөтүлгөн тартип боюнча гана даттанылат.

Ошондой эле жак тарабынан кайсы бир жорукту болжолдуу жасоо жөнүндө камтыган маалыматтар учурга дал келбеген маалыматтар катары саналышы мүмкүн эмес.

Каралоочу маалыматтар – бул жарандын же юридикалык жактын колдонуудагы мыйзамдарды же адеп-ахлак эрежелерин, туура эмес, адилетсиз иш кылуу, эмгек жамаатында, турмуш-тиричиликте же башка жерлерде өзүн туура эмес алып жүрүү, ишкердик этиканы же коомдук ишмердүүлүктү, ишкердик беделди бузгандыгы жөнүндө айтылган, жарандын, жеке ишкердин же юридикалык жактын ар-намысын, кадыр-баркын, анын ишкердик беделин каралоочу маалыматтар саналат.

3. Соттор бул категориядагы иштердин ведомствого караштуулугун жана сотко караштуулугун аныктоодо Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 23, 26-беренелеринин талаптарын жетекчиликке алуусу зарыл.

Жеке жактын ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин коргоо жөнүндө иштер жергиликтүү соттордун караштуулугуна кирет.

Райондор аралык соттор юридикалык жактардын жана/же жеке ишкерлердин ортосундагы юридикалык жактын же жеке ишкердин ишкердик беделин коргоо жөнүндө талаштарды карайт (КР ЖПКнин 383-бер.1-п. 17-п.п).

КР ЖПКнин 384-бер. 2-п. ылайык райондор аралык соттор юридикалык жактар жана/же жеке ишкерлердин ортосундагы мүлктүк эмес жана мүлктүк талаштарды карайт.

КР Конституциясына жана учурдагы жарандык мыйзамдарга ылайык мүлктүк эмес талаштарга жеке мүлктүк эмес укуктарды бузуунун негизинде пайда болгон талаштар кирет. Айрыкча мындай талаштарга, юридикалык жактын же жеке ишкердин ишкердик беделин менен байланышкан талаштар кирет. Муну менен бирге, мүлктүк эмес талаштар боюнча коюлган талаптар мүлктүк эмес жана мүлктүк мүнөздү камтышы мүмкүн. Ишкердик беделди коргоо боюнча

иштерде басма аркылуу төгүндөөнү берүү же зыяндын ордун толтуруу катары ишкердик беделдин кайрадан калыбына келтирүү талаптары коюлушу мүмкүн.

4. Соттор ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндөгү иштерди, аларды мыйзам чегинде башка коргоо тартиби аныкталбаган учурда карашат.

Маалыматты төгүнгө чыгаруу катары укукту кайра калыбына келтирүүдө мындай ченемди колдонуу жөнүндөгү чечимди кабыл алууда, Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 50-беренсинде көрсөтүлгөн, аларга кол тийбестиги Конституция жана КР мыйзамдары тарабынан атайын кайтарылган жак жөнүндө маалыматтарды жайылтуу (таратуу) жолу менен бузулган башка жеке мүлктүк эмес укуктарды коргоо боюнча иштер менен ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди чындыкка дал келбеген маалыматтарды төгүндөө жолу менен коргоо боюнча иштерди кароодо, соттор мындай иштерди айырмалашы керек. Мындай маалыматтарды таратуу ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди каралоочу болбой, алар чындыкка дал келген учурда дагы, жактарга моралдык зыянды келтириши мүмкүн.

Эгерде, маалыматтар анык, шексиз болуп, жактын жеке мүлктүк эмес укуктарын бузган болсо, мындай учурда бул маалыматтарды төгүнгө чыгаруу жөнүндө талаптар канаттандырылбайт.

Мисалы, баланы асырап алуу сыры, дарыгерлик сыр жөнүндө камтыган маалыматтарды төгүнгө чыгаруу мүмкүн эмес.

Мындай талаштарды чечүүдө доогердин жеке жашоосу жөнүндөгү маалыматтарды таратуу фактысы аныкталса жана алар чындыкка дал келип, анын ар-намысына, кадыр-баркына жана ишкердик беделине шек келтирбеген болсо, ошондой эле мындай маалыматтарды таратууга доогердин макулдугу жок болсо, соттор доогердин жеке жашоо сырын сактоо укугун коргоо

керек жана КР ЖКнин 16, 20-беренелерине ылайык жоопкерден доогердин пайдасына моралдык зыяндын ордун толтурууга милдеттендирет.

5. Ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндөгү доо арыз Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 132-беренесинин талаптарына жооп бериши керек.

Доо арызда доогер өзүнүн талаптарын негиздеген жагдайларды жана бул жагдайларды тастыктаган далилдерди көрсөтүшү керек.

Доо арызды берүүнүн аныкталган тартибин жана формасын сакталбашы, доо арызды кыймылсыз калтырууну, андан ары анын кайтарылып берүүсүн алып келет (райондор аралык соттордон тышкары).

Мыйзамда көрсөтүлгөн соттун мындай процессуалдык кыймыл аракеттери, доогердин келтирилген катачылыктарды четке кагуу шартты менен кайра ушул доо арыз менен сотко кайрадан кайрылуусуна тоскоолдук боло албайт.

Сотко доо арыз менен кайрылып жаткан жак, арыздын өзүндө конкреттүү түрдө кайсы сөздөр, пикирлер, сөз айкалыштары ж.б. анын ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин каралап жаткандыгын көрсөтүүсү керек.

Муну менен бирге, сөздөр, билдирүүлөр, сөз айкалыштар, ой-пикирлер таратылган маалыматтарда камтылбай, доогердин ою боюнча алар корутунду болуп саналып, доогердин аларды төгүнгө чыгаруу талабы канаттандырылбайт.

Ишти кароодо иштин предмети болгон маалыматты анализдөөнүн натыйжасында соттор таратылган бүт маалыматтын мазмундуу курамын жана логикалык курулушун изилдөө керек, ошондой эле доонун предмети болгон ой-пикирлер жана сөз айкалыштары сөздүн, сөз тизмегинин так маанисин аныктоого мүмкүнчүлүк берген жазуулардын белгилүү бир бөлүгүнөн сууруп алынганына, билдирүүлөрдүн автору өзү

тарабынан төгүнгө чыгарылбаганына көзү жетиши керек.

6. Кыргыз Республикасынын “Мамлекеттик алым жөнүндөгү” Мыйзамында көрсөтүлгөндөй бул категориядагы доо арыздар мүлктүк эмес талаптарга ылайык мамлекеттик алымдын коюмунун негизинде төлөнөт.

Эгерде доо арызда бир нече мүлктүк жана мүлктүк эмес талаптар коюлса, анын ичинде чындыкка дал келбеген жана каралоо маалыматтарын таратуу менен моралдык зыяндын же материалдык зыяндын (чыгашанын) ордун толтуруу жөнүндөгү талаптар коюлса – анда ар бир талапка өз алдынча мамлекеттик алым салынаарын соттор эске алуу керек.

Моралдык зыяндын ордун толтуруу жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик алым сот тарабынан мүлктүк эмес доо арыз катары туруктуу акчалай баада өндүрүлөт.

Материалдык зыян (чыгаша), чындыкка дал келбеген жана каралоочу маалыматтарды таркатуу жолу менен келтирилсе, анда материалдык зыяндын ордун толтуруу талабы, мүлктүк доо арыз катары мамлекеттик алымдын коюмунун негизинде төлөнөт.

7. Өздөрү жөнүндө чындыкка дал келбеген, каралоочу маалыматтар таратылды деп эсептеген жарандар, жеке ишкерлер жана юридикалык жактар аталган категориядагы иштер боюнча сотко доо арыз менен кайрылууга укуктуу.

Юридикалык жактын ишкердик беделин каралаган жана чындыкка дал келбеген маалыматтарды таратылган учурда, бул юридикалык жак доо арыз менен сотко кайрылууга укуктуу.

Коргоо укугу Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 52-беренесинин 2-пунктунун эрежелери менен аныкталган өкүлдөрү менен ишке ашырылат.

Эгерде таратылып жаткан чындыкка дал келбеген жана ишкердик беделди каралаган маалыматтар түзүмдүк бөлүмдүн, филиалдын кызыкчылыгына шек келтирсе, анда ушул түзүмдүк бөлүм,

филиал кирген юридикалык жактын органы коргоону укугуна ээ.

Мындай категориядагы иштер боюнча доо арыз менен прокурор Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында көрсөтүлгөн учурларда кайрылат.

Эгерде жашы жете электерге же белгиленген тартипте жөндөмсүз деп таанылган адамдарга карата чындыкка дал келбеген жана каралоочу маалыматтар таратылса, анда алардын ар-намысын жана кадыр-баркын коргоо боюнча сотко доо иретинде алардын мыйзамдуу өкүлдөрү (ата-энелери, асырап алгандар, камкорчулар, көзөмөлчүлөрү, балдарды коргоо боюнча мамлекеттик органдын ыйгарым укуктуу аймактык бөлүгү) жана прокурор кайрылууга укуктуу.

Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 18-беренесинин 1-пунктуна, 50-берененин 3-пунктуна, 1120-берененин 3-пунктуна ылайык кызыктар жактын талабы менен жарандын ар-намысы, кадыр-баркы жана ишкердик бедели ал өлгөндөн кийин деле сот аркылуу корголууга жатат.

Кыргыз Республикасынын ЖКнин 1120-беренесинин 2-пунктунун 5-бөлүкчөсүнө ылайык мүлктүк укуктар менен байланышпаган жеке мүлктүк эмес укуктар мурастын курамына кирбейт.

Бул себептен, ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндө категориядагы иштерди кароодо, доогер өлгөн учурда КР ЖКнин 221-бер. 7-пунктуна ылайык (эгерде, иш боюнча жактардын бири болуп саналган жарандын, жеке ишкердин өлгөндөн кийин, талаш болуп жаткан укук мамилелери укук улантуучулукка жол бербесе) иш өндүрүштөн кыскартылышын (токтолушун) соттор эске алуу керек.

Муну менен бирге, мурас берүүчүгө таандык болгон жеке мүлктүк эмес жана башка мүлктүк эмес жыргалчылыктарын, анын мураскорлору тарабынан коргоо жана ишке ашыруусу мыйзамда көрсөтүлгөн, жана алар мурас берүүчүнүн кызыкчылыктарын гана көздөп иш жүргүзүшөт.

Өлгөн адамдын ар-намысын, кадыр-баркын, чындыкка дал келбеген, ар-намысын жана кадыр-баркын каралаган деп табуу жөнүндө өзүнчө бөлөк доо арызы менен кайрылууга мураскорлорго укук берилет, бирок, мындай учурда доогер таратылган маалыматты төгүнгө чыгаруу гана талабын коюуга укуктуу.

8. Эгерде жарыялоолордо такталган жактын аты-жөнү түздөн-түз көрсөтүлбөсө, бирок текстин маанисинен ким жөнүндө кеп болуп жатканы билинсе (эгерде жакты так жана эки анжы эмес далдаштыруучу фактыларды келтирген учурда, мисалы, убакытты жана туулган жердин, мамлекеттик бийликтин органында же уюмда ээлеген кызматын көрсөтүүсү, ж.б.), анда бул жагдай доо арызды кайтарып берүүгө негиз боло албайт, анткени чындыкка дал келбеген, каралаган маалыматтар жөнүндө талаштын предмети болуп саналбайт.

Эгерде адамдын ар-намысын, кадыр-баркын же ишкердик беделин каралаган маалыматтар таратылса, анда ал маалыматтарды тараткан адам такталбаган учурда же процесске катышууга аны тартууга мүмкүн болбосо, жабыркаган тарап таратылган маалыматтардын чындыкка дал келбегендигин тануу арызы менен сотко кайрылууга укуктуу.

Мисалы, анонимдүү каттарды же кайрылууларды жиберген (басып чыгарган), маалыматтын булагы болуп саналган жана бул маалыматты Интернет желесине тараткан, бул жакты далдаштырууга мүмкүн эмес болгон физикалык жактын өлүмү же юридикалык жактын жоюлушу ж.б.

9. Мүлктүк эмес өздүк укуктарды бузуудан келип чыккан, ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо талабына карата Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 221-беренесинин негизинде доонун эскириши жайылтылбагандыгына соттордун көңүлү бурулсун.

10. Талаштын предмети болуп жарыялоонун тилинде таратылган

маалыматтар эсептелинээрин соттор эске алуусу керек.

Алардын котормосу талаштын предмети боло албайт, анткени котормо өзү таратылган эмес, жана Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 221-бер.9-п. ылайык ишти өндүрүштөн токтотууга, кыскартууга негиз болуп саналат.

Эгерде текстин котормосу таратылган учурда, укугу бузулган жак өз алдынча доо арыз менен сотко кайрылууга укуктуу.

11. Жарандын, жеке ишкердин же юридикалык жактын ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин каралаган маалыматтарды төгүндөө менен байланышкан суроолор Кыргыз Республикасынын ЖКнин 18-беренеси жана башка КР мыйзамдары менен жөнгө салынат.

Эгерде жаранга, жеке ишкерге же юридикалык жакка карата массалык маалыматтар каражаттарында алардын укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын бузган маалыматтар басылып чыгарылса (жарыялоо), анда алар аталган маалыматтарды ошол эле массалык маалымат каражаттары аркылуу төгүнгө чыгаруу талабы менен кайрылууга укуктуу.

Маалыматты төгүнгө чыгаруудан баш тарткан учурда, кызыкдар тарап ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндө доо арыз менен сотко кайрылууга укуктуу.

Кыргыз Республикасынын “Массалык маалыматтар каражаттары жөнүндө” Мыйзамында кызыкдар жактын каралаган маалыматтарды төгүндөө талабы менен кайрылуусунун белгиленген жол жоболору көрсөтүлгөн, бирок Мыйзамда бул жол жобо милдеттүү түрдө сотко чейинки талашты чечүү тартиби экени көрсөтүлгөн эмес.

Жогорудагы аталган Мыйзамда бекитилген, маалыматты төгүндөө тартиби сотко чейинки (ыгы жок) талашты жөнгө салуу тартибине кирбейт, аны бузулган укукту коргоонун альтернативдүү тартиби деп билүү зарыл,

ошондуктан бул жагдай доо арызды кайтарып берүүгө негиз боло албайт.

12. Адамдын ар-намысын, кадыр-баркын же ишкердик беделин каралаган (булгаган) маалыматтарды төгүнгө чыгаруу жөнүндө доо арыздар боюнча жоопкер катары аталган маалыматтарды тараткан адамдар эсептелинет.

Кыргыз Республикасынын Жарандык-процесстик кодексинин 60-беренесинин талаптарына ылайык, доогер өзүн каралаган маалыматтардын жоопкер тарабынан таратылгандыгы тууралуу фактыны далилдеп берүүгө, ал эми жоопкер болсо, таратылган маалыматтардын чындыкка дал келишин далилдеп берүүгө милдеттүү.

Эгерде доо арызда массалык маалымат каражаттарындагы каралоочу маалыматтарды төгүнгө чыгаруу талабы коюлса, анда автор, тийиштүү массалык маалымат каражатынын (редакция), маалыматтык материалды берген адам иш боюнча жоопкерлер катары тартылышат.

Эгерде аталган маалыматтар басылып чыккан же башкача жолдор менен таратылган учурда алардын автору көрсөтүлбөсө (мисалы, редакциялык макалада), анда иш боюнча массалык маалымат каражатынын өзү (редакция) жоопко тартылат.

КР “Массалык маалыматтар каражаттары жөнүндө” Мыйзамдын 25-беренесине ылайык аталган Мыйзамдын нормаларын бузгандык үчүн массалык маалымат каражатынын уюштуруучу катары жетекчиси, массалык маалымат каражат органы катары редактору жана маалымат материалын берген адам жоопкерчиликке тартылышы мүмкүн.

Талаптагыдай жоопкерди аныкташ үчүн массалык маалымат каражаттарынын укук белгилөөчү документтери текшерилүүгө жатат, Массалык маалымат каражаттарынын каттоосу жөнүндөгү суроолор такталышы керек (КР “Массалык маалыматтар каражаттары жөнүндө” Мыйзамы, 19.08.1992-ж., № 410 Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан бекитилген “Кыргыз Республикасында массалык маалымат

каражаттарынын каттоо тартиби жөнүндө”) жобого ылайык массалык маалымат каражаттарынын баардык каттоо өзгөчөлүктөрү такталышы керек.

Кызматтык мүнөздөмөлөрдө келтирилген каралоочу маалыматтарды төгүнгө чыгаруу доо арыздары боюнча, ошол мүнөздөмөлөргө кол коюп берген адамдар жана ошондой мүнөздөмөлөрдү берген мекеме, ишкана, уюмдар жоопкер болуп саналат.

13. Кыргыз Республикасынын “Массалык маалыматтар каражаттары жөнүндө” Мыйзамдын 1-беренесине ылайык Интернет желеси массалык маалымат каражаттарынын катарына кирбейт.

Интернет желесине маалыматты таратуу жөнүндөгү доо арыздарды кароодо, маалыматты таратуу булагын жана жоопкердин жайгашкан ордун аныктоого зарыл.

Таратылган маалыматтын булагын аныктоодо бул маалыматтык ресурстун маалымдарды камтыганын жана бул маалыматты доогер төгүнгө чыгарууну талап кылса же бул маалыматтар ресурста жайгашкан эмес болсо, бирок бир гана көрүнүп турса (ичине орнотулган коддордун колдонулушу менен, embed технологияларынын, iframe жана башка окшош).

Эгерде ресурс чындыкка дал келбеген маалыматтардын булагы болуп саналбаса, башка ресурстар аркылуу таратылган маалыматты техникалык гана жактан көрсөтсө, сот тарабынан доогердин укуктарын бузган мындай ресурска кандайдыр бир кыймыл аракеттерди жүргүзүүнү токтотууга жазма эскертүүнү берет, бирок ресурстун ээсин маалыматты төгүнгө чыгарууга милдеттендирбейт.

Соттун иш аракеттерди токтотуу жөнүндө жазма эскертүүсү тосмолоо, чектөө жана көрсөтүлгөн маалыматтарды алып салуу жөнүндө аны менен бирге бул иш боюнча соттук чечимди аталган ресурста жайгаштыруу талаптарын камтышы мүмкүн.

Ишти кароодо кандайдыр бир суроолор пайда болгон учурда мисалы,

телекоммуникациялык тармактар аркылуу маалыматты таратуу процессинин өзгөчөлүктөрү менен байланышкан болсо жана бул жакта атайын билимдер талап кылынса, анда судья керектүү экспертизаны дайындоого укуктуу.

Интернет желесине даттанылып жаткан маалыматты тараткан жеке же юридикалык жак, автор жана маалыматтык ресурстун ээси жана/же администратору (Интернет желесинде даттанылып жаткан маалыматты таратууга колдонулган электрондук маалымат ресурсу) талаптагыдай жоопкер болуп саналат.

Эгерде таратылган маалыматтын автору же ал инсан белгисиз болсо же анын жайгашкан ордун аныктоого мүмкүн болбосо, анда талаптагыдай жоопкер болуп Интернет желесиндеги белгиленген маалыматтык материал жайгашкан маалыматтык ресурстун ээси же администратору болот, анткени алар шектүү маалыматты таратууга шартты жана мүмкүнчүлүктү түзгөн жак болуп саналат.

Интернет желесиндеги маалымат ресурстун администратору жөнүндө маалыматты сот сурап алууга мүмкүн:

- домендик аталыштардын каттоо тутумунун жана эсеп администраторунан/каттоочусунан (домендик ат – бул Internet (Интернет) желесиндеги сайттардын дарегин белгилөөгө колдонулган символдордун аталыштары, маалыматты алууга жолду камсыздоо үчүн колдонулган). Мисалы, www.president.kg, www.gov.kg, www.kenesh.kg;
- жана/же IP-даректердин блоктордун ээсинен, мүмкүнчүлүк болсо аталган маалымат ресурс таандык болгон (компьютердик желедеги кайталангыс торлуу даректин түйүнү). Мисалы, www.kenesh.kg: IP Address ресурсу - 212.112.97.146, аталган IP-дарек «AKNET» таандык болгон Internet (Интернет) тейлөө (сервис) провайдери (байланыш оператору).

Маалыматтык ресурстун администратору баардык учурларда анын маанисин аныктай албаарын эске алуу зарыл.

Айрыкча, маалыматтык ресурстун администратору менен келишимдин негизинде иш жүргүзгөн ресурсту башкарууну анын ээси ишке ашырат.

Ресурстун администратору же ээси, колдонуучулардын маалыматтык ресурсту редакциялоого эркин режимди түзүүгө мүмкүнчүлүгү бар. Бул учурда, маалыматтык ресурстун администратору же ээси жактын ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин каралаган маалыматтарды таратуу үчүн жоопкерчиликти тартпайт, бирок сот аларды төгүнгө чыгаруу жөнүндө чечим чыгара алат.

Интернет желесине таратылган маалыматтын өзгөчөлүктөрүн жана техникалык мүмкүнчүлүктөрүн соттор эске алуусу зарыл.

Кээ бир учурларда, айрым бир адамдар башка адамдарга зыян келтирүү максатында, атандаштыкты чектөө максаты менен, рыноктогу үстөмдүк абалды аныктоо үчүн, саясий, шайлоо алдындагы же башка максаттарды көздөө менен, кимдир бирөөнү каралоочу жана калпыс маалымдарды пайдалануу менен аларды Интернет-ресурстарында (сайттар), Кыргыз Республикасынын чек арасынан тышкары, анонимдүү же жалган аталыштар менен катталган домендик зоналарда жайгаштырышат.

Натыйжада, айрым бир адамдар республиканын домендик зоналарында катталган Интернет-сайттарын колдонуу максатында, ушул эле маалыматты республиканын чек арасынан тышкары катталган Интернет-сайттарына шилтеме кылуу жана жалган авторду колдонуу менен жоопкерчиликтен бошонуу максатында колдонушат.

Мындай учурларда доогердин аталган маалымдарды, маалыматтарды чындыкка дал келбеген деп табуу жөнүндө арызы боюнча республиканын аймагында маалымдардын биринчи булагы жайгашкан чет элдик сайттарга жетүүнү

чектөөгө жана аларды тосмолоого сот тийиштүү мамлекеттик органдарды милдеттендирүү жөнүндө чечим кабыл алышы мүмкүн.

Сот маалыматтык ресурстардын, сайттардын авторлорун, ээлерин, администраторлорун же каттоочуларын, төгүндөөнү, ошондой эле бул иш боюнча соттук чечимди жайгаштырууну милдеттендирүүгө укуктуу.

Доогер далилдердин бири катары Internet (Интернет)-баракчасына таратылган даттанылып жаткан маалыматтын нотариалдык күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсүн бериши мүмкүн.

Жактардын өтүнүчү боюнча Интернет-бетине таратылган даттанылып жаткан маалыматтын күбөлөндүрүүчү нотариалдык иш аракеттеринин шарттарын сот тактай алат (анын ичинде, даттанылып жаткан маалыматты ж.б. суроолорду көрүп чыгууга (кароого), аталган маалымат кайсы компьютерден жана байланыш каналы аркылуу Интернет желесине чыккандыгын тактоого) болот.

Ишти соттук териштирүүгө даярдап жатып жана ишти соттук териштирүүдө сот (судья) кийинкиге калтырууга жатпаган учурларда, Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 62-бер.1-п. ылайык далилди табылган жеринде карап чыгуу жана иликтөөгө укуктуу (айрыкча, телекоммуникациялык желесинин анык ресурсунда жайгашкан маалыматты реалдуу убакыт режиминде көрүүгө).

КР ЖПКнин 141 – беренесине ылайык доогердин өтүнүчүнүн негизинде сот Internet (Интернет) желесиндеги маалыматтык ресурстун ээсине карата, доо арызды кароо мезгилинде даттанылып жаткан маалыматтык материалды жалпылыкка жеткизүүгө тыюу салуу жөнүндө аныктаманы чыгарууга укуктуу.

Аныктаманы чыгарууда башка маалыматтык ресурстун маалыматтык материалдарынын жайылышы, таратуусу бул аныктаманын аткарылышынын негизинде чектелбестигине сот тарабынан баардык зарыл чаралар аткарылууга тийиш.

14. Бириккен Улуттар Уюмунун Генералдык Ассамблеясынын 1946-жылдын (1) 59 Резолюциясы жана андан кийинки резолюцияларда эркин маалыматтын негизги принциби болуп объективдүү фактыларды чыгарууга аракет кылуу милдети жана кастыкты көздөгөн ниеттери жок маалыматты таратуусу белгиленген.

Кыргыз Республикасынын “Массалык маалымат каражаттары жөнүндө” Мыйзамынын 20-беренесине ылайык журналист өзүнүн билдирүүлөрүнүн аныктыгын текшерүүгө милдеттүү, бул журналист таратылган материалды даярдаган болсо, ал таратылууга жаткан маалыматты бүт жактан текшерүүгө милдеттүү жана статьяда (макалада) жазылган же теле-радиоберүүлөрдө айтылган ар бир сөзүнө жооп бериши керек экендигин билгизет.

Кыргыз Республикасынын “Журналисттин кесиптик ишин коргоо жөнүндө” Мыйзамга ылайык журналист кесиптик ишин жүзөгө ашырууда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана эл аралык келишимдеринин талаптарын сактоого, даярдалган материалдардын жана билдирүүлөрдүн аныктыгын текшерүүгө, ошондой эле калыс маалымат берүүгө, күнөөсүздүк жоромолору принциптерин сактоого, инсандын укуктарын жана эркиндиктерин, ар-намысын жана кадыр-баркын урматтоого милдеттүү.

15. Кыргыз Республикасынын ЖКнин 18-беренесинде ар-намысты, кадыр-баркты же ишкердик беделди каралаган маалымдарды таратуу үчүн жарандык-укуктук жоопкерчилиги көрсөтүлгөн.

Мындай маалымдарды массалык маалымат каражаттары аркылуу жарыяланган учурда “Массалык маалыматтар каражаттары жөнүндө” Мыйзамдын 26-беренесинде көрсөтүлгөн массалык маалымат каражаттарынын органдарынын жоопкерчиликтен бошотуусунун негиздери:

а) эгерде, бул маалыматтар расмий документтерде жана билдирүүлөрдө жазылса;

расмий документтер жана билдирүүлөр - бул мыйзамдарда белгиленген тартипте жол-жоболоштурулган жана мамлекеттик бийлик органдары менен жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынан келип түшкөн ар кандай документтер жана билдирүүлөр;

эл алдында чыгып сүйлөөлөр – бул демейдеки үй-бүлө чөйрөсүнө жатпаган адамдардын кыйла саны катышкан жана билдирүүнү эл кабыл алгандыгына күбө болуучу эркин катышууга ылайыкталган жайда түздөн-түз же болбосо техникалык каражаттардын жардамы менен жарыяланган жалпы маалымат үчүн билдирүү түшүнүлөт (“Массалык маалымат каражаттары жөнүндө” “Терминдерди расмий чечмелөө тууралуу” Мыйзамы).

Мисалы, расмий түрдө билдирүүлөргө тийиштүү органдын, уюмдун имаратында атайын бөлүнүп берилген жайда журналисттердин катышуусу менен өткөрүлгөн алдын ала пландаштырылган жана бекитилген күн тартибине ылайык отурумдарда кызмат адамынын чыгып сүйлөөлөрү болуп саналат.

Эгерде, расмий түрдө билдирүүлөргө кызмат адамынын ыйгарым укуктары жок болсо жана ал өзүнүн жеке ой-пикирин айтуусу болсо (эгерде бул жагдай жөнүндө массалык маалымат каражаттарынын редакциясына, редакторуна, журналистине белгилүү болгон учурда), анда массалык маалымат каражаттарынын редакциясын, редакторун, журналистин жоопкерчиликтен бошотууга мүмкүн эмес.

Кыргыз Республикасынын 2007-жылдын 13-июнундагы №86 “Жогорку Кеңешинин ишин мамлекеттик жалпыга маалымдоо каражаттарында чагылдыруу тартиби жөнүндө” Мыйзамына ылайык массалык маалымат каражаттарында таратылган билдирүүлөр жана расмий документтердин милдеттүү түрдө экендигин жана мындай билдирүүлөр, документтер расмий мүнөздө болушу көрсөтүлгөндүгүн эске алуу зарыл.

б) эгерде, алар маалымат агенттиктерден же мамлекеттик жана коомдук органдардын басма сөз кызматынан алынса;

Суроо-талаптарга берилген жооптордо, же мамлекеттик органдардын басма сөз кызматтарынын материалдарында гана эмес, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын басма сөз каражаттарында берилген маалыматтарды дагы эске алуу керек.

в) эгерде, алар эл алдында чыгып сүйлөөлөрдүн сөзмө-сөз кайра кайталоосу болсо;

Публикалык сүйлөөлөрдүн (жана алардын бөлүктөрүн) сөзмө-сөз кайта чагылдыруусу бул автордун сөздөрүн жана ой-пикирдин, билдирүүлөрдүн, материалдардын, алардын бөлүктөрүнүн кең мааниси алмашпай, бурмалабай цитаталоону билгизет.

Сөзмө-сөз чагылдырууда басмада жана башка массалык маалымат каражаттарында редакциялоо процесси жүрөт, жана анын жүрүшүндө ооз эки билдирүүлөр сүйлөөнүн кабыл алуусун жөнөкөйлөтүшү үчүн адабияттык тазалоону өтөөрүн эске алуу керек. Мындай цитаталоо бекимдөөлөрдүн маанисин сактоо менен нактаы ой-пикирден анча көп эмес айырмалаарын соттор эске алуусу керек.

Ошону менен бирге, кээ бир учурларда, сүйлөөлөрдүн, билдирүүлөрдүн, материалдардын бөлүктөрүн өтө тактык менен цитаталоодо сүйлөөлөргө, билдирүүлөргө, материалдарга берилген мааниге так карама-каршы маанини билдирүүнү мүмкүн.

Эгерде массалык маалымат каражаттарында сүйлөөлөр, билдирүүлөр, материалдар жана алардын бөлүктөрү чагылдырып жаткан учурда аларга кандайдыр бир өзгөртүүлөр жана түшүндүрмөлөр киргизилсе, жана бул сүйлөөлөрдүн мааниси бузулган болсо, анда массалык маалымат каражаттардын редакциясы, редактору, журналисти жоопкерчиликтен бошотууга мүмкүн эмес.

г) эгерде, алар алдын-ала жазмасы жок эфирге чыгарылган жарандардын сүйлөөлөрүндө болсо.

Аталган тизмек толук болуп саналып, кеңейтүүчү чечмелөөгө жатпайт.

Мисалы, массалык маалымат каражаттарынын өкүлдөрүнүн жарыялоону жарнама материалы деп көрсөтүү жагдайына шилтемеси жоопкерчиликтен бошотууга негиз боло албайт.

Мындай иштер боюнча, жайылган маалыматтардын чындыкка дал келүүсүн ошол маалыматтарды таратышкан жарандар жана уюмдар далилдеп бериши керек, ал эми доо арыз канаттандырылган учурда, массалык маалымат каражатына соттун чечими жөнүндө билдирүү милдети жүктөлүшү мүмкүн.

16. Жарандардын жеке кайрылууларын мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына жөнөтүү укуктары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 41-беренесинде бекитилген, алар мындай кайрылууларды өздөрүнүн компетенциясынын чегинде кароого милдеттүү, мыйзамда бекитилген мөөнөттүн ичинде алар боюнча чечимдерди кабыл алып жана жүйөлөштүрүлгөн жоопторду берүүгө милдеттүү.

Жарандар компетенттүү органдарга арыз (мисалы, укук коргоо органдарына анын ою боюнча болжолдуу же жасалган, же болбосо даярдалып жаткан кылмыш жөнүндө билдирүү) менен кайрылып жаткан учурда, бирок бул маалыматтар текшерүү учурунда өзүнүн далилдөөсүн тапкан эмес болсо, бул жагдай аталган жакты укуктук-жарандык жоопкерчиликке тартууга негиз боло албайт.

Көрсөтүлгөн мисалда жарандын өзүнүн конституциялык укуктарын органдарга кайрылуу укугун ишке ашыруусу болуп, бул органдар тарабынан мыйзамга ылайык түшкөн маалыматты текшерүүгө, алардын иш жүзүндөгү жагдайларын аныктоо максатында, аны менен бирге күнөөсүздүк жоромолунун

принциптери жана жарандын жеке жашоосунун колтийбестигинин коргоо укуктарын жетекчиликке алууга милдеттүү.

Мындай талаптар, көрсөтүлгөн органдарга кайрылууларга эч кандай негиздер болбосо жана өзүнүн жарандык милдетин аткаруу ниетинде же укуктарын жана мыйзам менен корголгон кызыкчылыктарын коргоого эмес, башка адамга зыян келтирүү ниетинде гана жүзөгө ашырылган аракеттери, башкача айтканда укукту кыянаттык менен пайдаланган деп соттук кароодо канаттандырылууга жатат (КР ЖКнин 9-бер. 1, 2 п.п).

17. Бул категориядагы иштерди кароодо тексти изилдеп чыгуу мүмкүнчүлүгү (фото-, аудио-, видео-материалдар ж.б.) талашылып жаткан маалыматтарды чындыкка дал келээрин, ар-намыска, кадыр-баркка жана ишкердик беделге зыян келтирээрин, жана айтылган ой-пикирлер суроолуу, баа берүүчү же баяндалуучу түрүндө экенин аныктоо үчүн зарылчылык пайда болот.

Керектүү учурларда соттордун аталган категориядагы иштерди кароодо атайын экспертизаны дайындоого, адисти катышууга чакыртуу мүмкүнчүлүгү бар.

Бул учурда адистин компетенциясы, сот чечүүгө укуктуу болгон юридикалык суроолорго таратылбайт.

Юмористтик жана сатиралык жанрлар, эгерде жалган фактылар билдирилбесе, күчөтмө даражага, а түгүл провокацияларга жол берет.

18. Бул категориядагы иштерди кароодо соттор ар-намысты, кадыр-баркты конституциялык коргоо укуктарын колдонуу, эркин сөз укугу менен тең салмактуулукту камсыздоо керек.

Бул эркиндиктерди ишке ашыруусу мыйзамда көрсөтүлгөн кээ бир чектөөлөр жана санкциялар менен байланышта болуп, алар демократиялык коомдо улуттук коопсуздукту, аймактык бүтүндүгүн, коомдук тартипти сактоо максатында, башка жактардын укуктарын жана беделин коргоо үчүн жана купуя

маалыматты жарыялоого жол берилбестигин сактоодо ишке ашырылат.

19. Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 18-беренесинин тартибинде козголгон жарандык иштерди кароодо соттор ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндөгү иштерди кароодо маанилүү жагдайларды аныктап чыгуусу зарыл. Мындай жагдайларга төмөнкүлөр кирет:

- 1) доо арызда, төгүнгө чыгарууну талап кылган маалыматтардын чындап эле таратылгандыгы;
- 2) маалыматтардын чындыкка дал келээри;
- 3) алардын жарандын, жеке ишкердин жана юридикалык жактын ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин булгагандыгы кирет.

Жоопкер тарабынан таратылган маалыматтарды төгүнгө чыгаруу жөнүндө доо арызы КР ЖКнин 18-беренесинин негизинде жогорудагы жагдайлардын баарысы болгон учурунда гана сот тарабынан канаттандырууга жатат.

Ал эми аталган жагдайлардын бири жок болсо, анда мындай доо арызды сот канаттандыруудан баш тартууга милдеттүү.

20. Публикалык фигуранын (эл алдында болгон адамдын) ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин коргоо жөнүндөгү иштердин өзгөчөлүктөрү болот.

Публикалык фигура болуп мамлекеттик кызматтарды ээлеген адам жана мамлекеттик ресурстар менен колдонгон, ошондой эле коомдук жашоодогу белгилүү ролду ойногон жактар саналат (саясаттагы, экономикадагы, искусстводогу, социалдык чөйрөдөгү, спортто же башка тармактарда).

2004-жылдын 12-февралында Европа Советинин Министрлер Комитетинин 872-чи отурумунда кабыл алынган Массалык Маалымат Каражаттарында саясий дискуссиянын эркиндиги жөнүндө Декларациянын 3 жана 4 статьяларына ылайык коомдук ой-пикирдин макулдугун

алууга умтулган саясий ишмерлер массалык маалымат каражаттарында сындын (критиканын) жана коомдук саясий дискуссиялардын объектиси болууга макулдугун беришет.

Мамлекеттик кызмат адамдары массалык маалымат каражаттарында сындалат, алар өзүнүн милдеттерин кандай ишке ашырып жатканына карата критикага дуушар болууга мүмкүн, анткени алар өзүнүн ыйгарым укуктарын жоопкерчиликтүү аткарылышына жана айкындуулукту камсыздоого зарыл.

Публикалык адамдар алардын сөзүн жана жоруктарын, иш аракеттерин чагылдырууга ачык болушат.

Муну менен бирге, конструкциялык сын менен кайсы бир адамды негизсиз “маскарлоо”, “каралоо”, анын кадыр-баркын кемсинтүү, беделин булгалоо, кетирүү түшүнүктөрү менен айырмалоо зарыл.

21. Эгерде жарандын, жеке ишкердин жана юридикалык жактын ар-намысын, кадыр-баркын, анын ишкердик беделин коргоо суранычы менен бирге, каралоочу маалыматтарды таратуу аркылуу келтирилген залалдардын жана моралдык зыяндын ордун толтуруу талабы жөнүндөгү арыз түшсө, анда сот аталган талапты Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 18-беренесинин 5-бөлүгүнө жана 14, 16, 1027, 1028-беренелерине ылайык чечет.

Эгерде, массалык маалымат каражат өз эрки менен доогерди канаттандырган маалыматты төгүндөөнү жарыяласа, анда моралдык зыяндын ордун толтуруу жөнүндө талабын өз алдынча коюга мүмкүн.

Өз эрки менен төгүндөөнү жарыялоо фактысы моралдык зыяндын ордун толтурууга негиз боло албайт.

Таратылган маалыматтар чындыкка дал келбээрин жана ар-намысты, кадыр-баркты каралаганын сот текшерүү керек.

Кыргыз Республикасынын ЖКнин 16-беренесинин талаптарына ылайык, эгерде жаранга моралдык зыян келтирилсе (дене мүчөсүнө же нравалык жактан кыйналууну) келтирген иш аракеттер,

анын жеке мүлктүк эмес укуктарын бузса же жаранга таандык материалдык эмес байгерликтерине кол салынса, ошондой эле мыйзамда көрсөтүлгөн башка учурларда, анда сот бузуучуга көрсөтүлгөн зыяндын ордун акчалай түрдө толтурууну милдеттендирет.

Моралдык зыяндын ордун толтуруунун өлчөмүн аныктоодо жарыялоонун мазмунун жана мүнөзүн, калпыс маалымдарды таратуу даражасын жана башка көңүл бурула турган жагдайларды, аны менен бирге адилеттүүлүк жана акылдуулук талаптарын, принциптерин эске алуусу керек.

Айрыкча, доогердин публикалык фигура экендигин, доогерге жоопкер өз эрки менен кечирим келтиргенине соттордун көңүлү бурулуусу зарыл.

22. Доо арызы канаттандырылган учурда сот өз чечиминин корутунду бөлүгүндө кандай таратылган сөздөр, сөз айкалыштары, сүйлөмдөр чындыкка дал келбейт, доогердин ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик беделин каралоочу деп табылганын жана төгүнгө чыгаруунун ыкмаларын көрсөтө кетирүүгө милдеттүү.

Эгерде зарылчылык болсо, анда кандай маалыматтардын чындыкка дал келбегендиги, алар качан жана кантип жайылгандыгы сөзсүз көрсөтүлгөн төгүнгө чыгаруунун текстин да келтирүүгө, ошондой эле төгүнгө чыгаруу ыкмасынын кайсы мөөнөттө болуп өтүшүн аныктоо керек.

Төгүнгө чыгарылып жаткан маалыматты массалык маалымат каражаттарында жарыялоо, бул иш боюнча кабыл алынган соттук чечими жөнүндө, анын ичинде соттук чечимдин текстин жарыялоосу камтылган билдирүү катары берилиши мүмкүн.

Жалпы эреже боюнча, каралоочу, чындыкка дал келбеген маалымат, аны тараткан ыкмага окшош ыкма менен (печатка басып чыгаруу жолу менен, радио, телевидение, жарандардын чогулуштарында билдирүү менен, эмгек жамаатынын чогулуштарында,

документтин чакырып алуусунда ж.б.) төгүнгө чыгарылышы керек.

Соттук чечимде жооптун же төгүнгө чыгарылган маалыматты жарыялоонун мөөнөтү көрсөтүлүшү керек.

Чындыкка дал келбеген маалыматты ошол эле таратылган ыкма аркылуу төгүнгө чыгаруусу мүмкүн эмес болгон учурда, таратуу ыкмасына бөтөнчө окшош ыкманы колдонуу менен төгүнгө чыгаруу зарыл.

Эгерде жооптор жана төгүнгө чыгаруу ошол эле массалык маалымат каражаттарында алардын чыгарылышынын токтоп калуусуна байланыштуу мүмкүн эмес болсо, анда мындай жооптор жана төгүнгө чыгарылуучу маалыматтар башка массалык маалымат каражаттарында чындыкка дал келбеген маалыматты тараткан жактын өзүнүн эсебинен жарыялоого мүмкүн.

Массалык маалымат каражаттарынын органы менен соттук чечимди же ага комментарийлерди текшерип оңдоп

чыгаруусуна, редакциялоого жол берилбейт.

Сот жоопкерди доогердин алдында кандайдыр бир формада кечирим суроого милдеттендире албайт, анткени мажбурлап кечирим суроо ыкмасы арнамысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди сотто коргоо ыкмасы катарында мыйзамда көрсөтүлгөн эмес.

Аны менен бирге, жактардын ортосундагы тынышуу келишимин түзүү жана ал келишимдин шарттары боюнча жоопкердин доогердин алдында кечирим суроо талабы бекитилген болсо, ал мыйзамга карама-каршылык келтирбейт.

23. Ушул Токтомду кабыл алууга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун “Арнамысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндөгү талаш-тартыштарды чечүү боюнча соттук тажрыйбаны кээ бир маселелери жөнүндө” 2003-жылдын 5-декабрдагы токтому өз күчүн жоготту деп табылсын.

**Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун Төрагасы**

Ф. Джамашева

**Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку Сотунун судьясы**

К. Осмоналиев

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПЛЕНУМА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

**О судебной практике по разрешению споров о защите чести, достоинства
и деловой репутации**

13 февраля 2015 года

№ 4

г.Бишкек

Согласно Конституции Кыргызской Республики каждый имеет право на неприкосновенность частной жизни, на защиту чести, достоинства и деловой репутации.

Конституция КР провозглашает право гражданина на судебную защиту от посягательств на честь, достоинство и деловую репутацию, жизнь, личную свободу; и гарантирует каждому судебную защиту.

В Кыргызской Республике признаются и гарантируются права и свободы человека в соответствии с международными договорами, участницей которых является Кыргызская Республика, общепризнанными принципами и нормами международного права (Международный Пакт о гражданских и политических правах; Рекомендации Совместной декларации Специальных докладчиков ООН и ОБСЕ по вопросам свободы выражения мнения и Internet (Интернет) и др.)

Каждый человек имеет право на свободное выражение своего мнения, которое включает свободу искать, получать и распространять всякого рода информацию и идеи, независимо от государственных границ, устно, письменно или посредством печати или художественных форм выражения или иными способами по своему выбору.

Пользование этими правами может быть сопряжено с ограничениями, установленными законом.

Суды при разрешении споров о защите чести, достоинства и деловой репутации обеспечивают равновесие между правом граждан на защиту чести, достоинства, а также деловой репутации, с одной стороны, и иными гарантированными Конституцией КР

правами и свободами - свободой мысли, слова, правом свободно искать, получать, передавать, производить и распространять информацию любым законным способом, правом на неприкосновенность частной жизни, личную и семейную тайну, правом на обращение в государственные органы и органы местного самоуправления - с другой.

При разрешении споров о защите чести, достоинства и деловой репутации, в целях обеспечения правильного и единообразного применения законодательства, Пленум Верховного суда КР руководствуясь требованиями статьи 15 Закона КР «О Верховном суде КР и местных судах» постановляет:

1. Обратить внимание судов, что защита чести, достоинства и деловой репутации является конституционным правом граждан, а эффективная защита деловой репутации юридических лиц - гражданско-правовым благом, обеспечивающим реализацию принципа добросовестности участников экономического оборота.

2. При разрешении дел данной категории следует учитывать, что законодательство не содержит определения понятий «честь», «достоинство» или «деловая репутация», поскольку они являются морально-этическими категориями.

Вместе с тем, они одновременно признаются личными неимущественными правами, которым закон придает значение самостоятельных объектов судебной защиты. Честь и достоинство гражданина бесценны.

При рассмотрении дел данной категории следует принимать во внимание, что:

честь - это социально значимая характеристика совокупности моральных, нравственных, этических, деловых и иных качеств личности, исходящая из позитивного положения личности в обществе, соответствия поведения личности общественным устоям и сложившимся в обществе представлениям; достоинство - отражение этого положения в сознании личности, т.е. субъективная оценка (самооценка), основанная на социально-значимых критериях моральных, нравственных, этических, деловых качеств личности;

деловая репутация физического лица - это общественная оценка деловых и профессиональных качеств лица, сложившаяся при выполнении им трудовых, служебных, общественных или других функций и (или) обязанностей;

деловая репутация индивидуального предпринимателя, юридического лица, - это общественная оценка предпринимательской, общественной, профессиональной или другой деятельности, которую осуществляет это лицо как участник общественных отношений;

распространение информации - это опубликование ее в печати, трансляция по радио и телевидению, демонстрация в кино-хроникальных программах и других средствах массовой информации, доведение до всеобщего сведения в сети Internet (Интернет), а также с использованием иных средств телекоммуникационной связи; размещение в общественных местах плакатов, других произведений, распространение листовок, изложение в служебных характеристиках, публичных выступлениях, или сообщение в той или иной, в том числе устной, форме хотя бы одному лицу.

Сообщение порочащих сведений лицу, которого они касаются, не может признаваться их распространением, если лицом, сообщившим данные сведения, были приняты достаточные меры, с тем, чтобы они не стали известными третьим лицам.

Необходимо принимать во внимание, что такое сообщение может осуществляться с использованием средств коммуникационной связи, в том числе с использованием сети Интернет (например, путем направления послания по электронной почте, размещения информации на персональной странице лица, доступной для ознакомления исключительно лицу, которому сообщаются сведения, отправки сообщений Интернет - сервисов мгновенной доставки сообщений и т.д.) и один лишь факт передачи информации с использованием телекоммуникационной связи не является достаточным основанием для признания информации распространенной.

Не соответствующими действительности сведениями являются утверждения о фактах или событиях, которые не имели места в реальности в то время, к которому относятся оспариваемые сведения.

Не могут рассматриваться как не соответствующие действительности сведения, содержащиеся во вступивших в законную силу судебных решениях и приговорах, постановлениях органов следствия и других процессуальных или иных официальных документах, для обжалования и оспаривания которых предусмотрен иной установленный законами порядок.

Например, не могут быть опровергнуты в порядке ст. 18 ГК КР сведения, изложенные в приказе об увольнении, поскольку такой приказ может быть оспорен только в порядке, предусмотренном Трудовым кодексом КР.

Также не могут рассматриваться как не соответствующие действительности сведения, содержащие гипотетические высказывания о совершении лицом каких-либо поступков.

Порочащими признаются сведения, содержащие утверждения о нарушении гражданином или юридическим лицом действующего законодательства, совершении нечестного поступка, безнравственном, неэтичном поведении в

личной, общественной или политической жизни, недобросовестности при осуществлении производственно-хозяйственной или предпринимательской деятельности, нарушении деловой этики или обычаев делового оборота, которые умаляют честь и достоинство гражданина или деловую репутацию гражданина, индивидуального предпринимателя либо юридического лица.

3. При определении подведомственности и подсудности дел данной категории судам необходимо руководствоваться требованиями статей 23, 26 ГПК КР.

Дела о защите чести, достоинства и деловой репутации физического лица относятся к подведомственности районных судов.

Межрайонные суды рассматривают споры между юридическими лицами и / или индивидуальными предпринимателями о защите деловой репутации юридического лица или индивидуальными предпринимателями (п.п.17 п.1 ст.383 ГПК КР).

Согласно п.2 ст.384 ГПК КР к подсудности межрайонных судов относятся как имущественные, так и не имущественные споры, которые возникают между юридическими лицами и/или индивидуальными предпринимателями.

К неимущественным спорам относятся споры, возникающие в случае нарушения личных неимущественных прав, установленных Конституцией и действующим гражданским законодательством КР. В частности к ним относятся споры, связанные с деловой репутацией юридического лица или индивидуального предпринимателя. При этом требования по неимущественным спорам могут носить как нематериальный, так и материальный характер. Так при защите деловой репутации возможны требования по восстановлению деловой репутации в виде дачи опровержения в печати или взыскания убытков.

4. Суды рассматривают дела о защите чести, достоинства и деловой репутации,

если законом не установлен иной порядок их защиты.

При принятии решения о применении такой меры восстановления права, как опровержение информации, судам надлежит различать дела о защите чести, достоинства или деловой репутации и дела по защите других личных неимущественных прав, перечисленных в статье 50 ГК КР, нарушенных в связи с распространением о лице информации, неприкосновенность которой специально охраняется Конституцией КР и законами КР, и распространение которой может нанести моральный вред, даже в случае, если эта информация отвечает действительности и не порочит честь, достоинство или деловую репутацию.

Если информация, нарушающая личные неимущественные права лица, является достоверной, то требования о ее опровержении не могут быть удовлетворены.

Например, не может быть опровергнута информация, составляющая тайну усыновления, врачебную тайну.

Установив при решении таких споров факт распространения информации о частной жизни истца, соответствующей действительности и не порочащей его честь, достоинство или деловую репутацию, а также отсутствие факта согласия истца на распространение этой информации, суд должен защитить его право на тайну частной жизни, обязав ответчика прекратить действия по распространению информации, а равно возместить моральный вред в соответствии со ст.16, 20 ГК КР.

5. Исковое заявление о защите чести, достоинства и деловой репутации должно соответствовать требованиям ст.132 ГПК КР.

В заявлении должны быть указаны обстоятельства, на которых истец основывает свои требования, и доказательства, подтверждающие эти обстоятельства.

Несоблюдение установленного порядка подачи искового заявления, а также его формы влечет за собой

оставление искового заявления без движения с дальнейшим возвращением искового заявления (за исключением межрайонных судов).

Данные процессуальные действия суда, предусмотренные законом, не препятствуют повторному обращению истца в суд с тем же иском при условии устранения допущенных нарушений.

Лицо, обращающееся в суд, должно в исковом заявлении конкретно указать, какие слова, выражения, словосочетания, утверждения, распространенные ответчиком порочат его честь и достоинство, деловую репутацию.

При этом не подлежат удовлетворению требования истца об опровержении слов, выражений, словосочетаний, утверждений, которые непосредственно не содержатся в распространенной информации, а, по мнению истца, следуют из нее, являются выводами.

При анализе информации, являющейся предметом рассмотрения по делу, суду следует изучить содержательную часть всей распространенной информации, убедиться, что словосочетания и утверждения, составляющие предмет иска, не вырваны из контекста, не опровергаются самим автором.

6. В силу Закона КР «О государственной пошлине» исковое заявление по делам данной категории оплачивается государственной пошлиной по ставкам для требований неимущественного характера.

Судам следует иметь в виду, что при предъявлении истцом в одном исковом заявлении нескольких самостоятельных требований имущественного и неимущественного характера, в том числе о компенсации морального вреда или возмещении материального вреда (убытков), причиненного распространением не соответствующих действительности и порочащих сведений, каждое из этих требований подлежит оплате государственной пошлиной самостоятельно.

Государственная пошлина по делам о компенсации морального вреда должна взиматься судом в твердой денежной сумме, как с исковых заявлений неимущественного характера.

Требование о возмещении материального вреда (убытков), причиненного распространением не соответствующих действительности и порочащих сведений, оплачивается государственной пошлиной по ставкам для исковых заявлений имущественного характера.

7. Иски по делам данной категории вправе предъявлять граждане, индивидуальные предприниматели и юридические лица, которые считают, что о них распространены не соответствующие действительности, порочащие сведения.

В случае распространения сведений, не соответствующих действительности и порочащих деловую репутацию юридического лица, иск вправе предъявить это юридическое лицо.

Право на защиту осуществляется представителями, определяемыми по правилам п.2 ст. 52 ГПК КР.

Если распространение не соответствующих действительности и порочащих сведений затрагивает интересы структурного подразделения, филиала, то право на защиту осуществляет юридическое лицо, частью которого является данное подразделение, филиал.

Прокурор предъявляет иски по делам данной категории в случаях, предусмотренных законами Кыргызской Республики.

Если не соответствующие действительности и порочащие сведения распространены в отношении несовершеннолетнего или лица, признанного в установленном порядке недееспособным, иск о защите чести и достоинства вправе предъявить их законные представители (родители, усыновители, опекуны, попечители, территориальное подразделение уполномоченного государственного органа по защите детей) и прокурор.

В соответствии с п.1 ст.18, п.3 ст.50, п.3 ст.1120 ГК КР по требованию заинтересованного лица допускается судебная защита чести, достоинства и деловой репутации гражданина и после его смерти.

Согласно пп.5 п.2 ст.1120 ГК КР личные неимущественные права, не связанные с имущественными, не входят в состав наследства.

В связи с чем, необходимо иметь в виду, что при рассмотрении данной категории дел, в случае смерти истца, производство по делу подлежит прекращению в соответствии с п.7 ст.221 ГПК КР (если после смерти гражданина, индивидуального предпринимателя, являющегося одной из сторон по делу, спорное правоотношение не допускает правопреемства).

Вместе с тем, закон предусматривает осуществление и защиту личных неимущественных прав и других нематериальных благ, принадлежавших наследодателю его наследниками, которые действуют только в интересах наследодателя.

Это дает право наследнику обратиться с отдельным иском о защите чести и достоинства, признании распространенных сведений не соответствующими действительности и порочащими честь и достоинство умершего лица, однако в этом случае истец вправе требовать только их опровержения.

8. В том случае, если в публикации прямо не указаны фамилии конкретных лиц, но из контекста ясно, о ком идет речь (в случае приведения фактов, позволяющих четко и недвусмысленно идентифицировать лицо, например, указания даты и места рождения, должности, занимаемой в государственном органе или другой организации), то данное обстоятельство не является основанием для возвращения искового заявления, поскольку предметом спора является вопрос о распространении не соответствующих действительности и порочащих сведений.

Лицо, в отношении которого распространены сведения, порочащие честь и достоинство или деловую репутацию, вправе обратиться в суд с заявлением о признании распространенных сведений не соответствующими действительности и в том случае, когда лицо, их распространившее, не установлено или не может быть привлечено к участию в процессе.

Например, при направлении (опубликовании) анонимных писем или обращений, смерти физического или ликвидации юридического лица, являющегося источником информации, распространении информации в сети Интернет лицом, которое невозможно идентифицировать и т.д.

9. Обратить внимание судов на то, что на требования о защите чести, достоинства и деловой репутации, как вытекающие из нарушения личных неимущественных прав, в силу ст.221 ГК КР исковая давность не распространяется.

10. Следует иметь в виду, что предметом спора являются сведения распространенные на языке публикации.

Их перевод не может быть предметом спора, если сам перевод не был распространен, что является основанием прекращения производства по делу по п.9 ст.221 ГПК КР.

В случае распространения текста перевода, лицо, права которого нарушены, вправе обратиться с отдельным иском заявлением.

11. Вопросы, касающиеся опровержения сведений, порочащих честь, достоинство и деловую репутацию гражданина, индивидуального предпринимателя или юридического лица регулируются ст. 18 ГК КР и другими законами КР.

Гражданин, индивидуальный предприниматель или юридическое лицо, в отношении которых в средстве массовой информации опубликованы сведения, ущемляющие их права и законные интересы, имеют право на публикацию

опровержения и/или своего ответа в том же средстве массовой информации.

В случае отказа в опровержении, заинтересованная сторона вправе обратиться в суд с иском о защите чести, достоинства и деловой репутации.

Закон КР «О средствах массовой информации» предусматривает определенную процедуру обращения заинтересованных лиц с требованием об опровержении порочащих сведений, однако в нем не указано, что эта процедура должна предшествовать обращению в суд.

Установленный названным выше Законом порядок опровержения к досудебному (претензионному) порядку урегулирования спора не относится, его необходимо рассматривать как альтернативный порядок защиты нарушенных прав, поэтому данное обстоятельство не является основанием для возвращения искового заявления.

12. Ответчиками по искам об опровержении сведений, порочащих честь и достоинство или деловую репутацию, являются лица, их распространившие.

В соответствии с требованиями ст.60 ГПК КР истец обязан доказать факт распространения порочащих его сведений лицом, к которому предъявлен иск, а на ответчика возлагается обязанность доказывания соответствия распространенных сведений действительности.

Если иск содержит требование об опровержении сведений в средствах массовой информации, в качестве ответчиков привлекаются автор, соответствующее средство массовой информации (редакция), лицо, представившее информационный материал.

При опубликовании или ином распространении таких сведений без обозначения имени автора (например, в редакционной статье) ответчиком по делу привлекается само средство массовой информации (редакция).

В соответствии со ст.25 Закона КР «О средствах массовой информации» за

нарушение норм Закона могут быть привлечены к ответственности учредитель средства массовой информации в лице руководителя, орган средства массовой информации в лице редактора и лицо, представившее информационный материал.

Для определения надлежащего ответчика подлежат проверке правоустанавливающие документы средства массовой информации, а также выясняются вопросы регистрации СМИ (Закон КР «О средствах массовой информации», Положение «О порядке регистрации средств массовой информации в Республике Кыргызстан», утвержденному постановлением Правительства КР от 19.08.1992 года №410).

По искам об опровержении порочащих сведений, изложенных в служебных характеристиках, ответчиками являются лица, их подписавшие, и предприятие, учреждение, организация, от имени которых выдана характеристика.

13. В соответствии со ст.1 Закона КР «О средствах массовой информации» сеть Интернет не относится к средствам массовой информации.

При рассмотрении исков в отношении распространения информации в сети Интернет необходимо определить источник распространения информации и место нахождения ответчика.

При определении источника распространения информации необходимо установить, содержит ли информационный ресурс сведения, опровержения которых требует истец или такие сведения не размещены на ресурсе, а лишь отображаются на нем (с использованием встраиваемых кодов, технологий embed, iframe и иных аналогичных).

Если ресурс не является источником не соответствующих действительности сведений, а только технически отображает распространенную иными ресурсами информацию, суд обязывает владельца этого ресурса прекратить действия,

нарушающие права истца, но не обязывает его опровергнуть сведения.

Определение суда о прекращении действий может содержать требование о блокировании, ограничении и удалении отображаемых сведений с одновременным размещением на данном ресурсе решения суда по данному делу.

При возникновении вопросов, связанных с особенностями процесса распространения информации через телекоммуникационные сети и требующих специальных познаний в этой области, судья вправе назначить соответствующую экспертизу.

Надлежащими ответчиками являются физические или юридические лица, распространившие оспариваемую информацию в сети Интернет автор и владелец и/или администратор информационного ресурса в сети Интернет (электронный информационный ресурс, который был использован для распространения оспариваемой информации в сети Интернет).

Если автор распространенной информации неизвестен или его личность и/или местонахождение невозможно установить, то надлежащим ответчиком является владелец или администратор информационного ресурса в сети Интернет, на котором размещен отмеченный информационный материал, то есть лицо, которое создало возможность и условия для распространения недостоверной информации.

Данные об администраторе информационного ресурса в сети Интернет могут быть истребованы судом:

- у администратора/регистратора системы по регистрации и учету доменных имен (доменное имя - обозначение символами, предназначенное для адресации сайтов в сети Интернет в целях обеспечения доступа к информации). Например, www.president.kg, www.gov.kg, www.kenesh.kg;

- и/или у владельца блока IP-адресов (уникальный сетевой адрес узла в

компьютерной сети), к которому принадлежит данный информационный ресурс при наличии такой возможности. Например, www.kenesh.kg: IP Address ресурса - 212.112.97.146, Интернет сервис провайдер (оператор связи), которому принадлежит указанный IP-адрес, «AKNET».

Необходимо принимать во внимание, что администратор информационного ресурса не во всех случаях определяет его содержание.

В частности, управление ресурсом может осуществляться его владельцем, действующим на основании договора с администратором информационного ресурса.

Администратором или владельцем ресурса может быть создан режим свободного редактирования информационного ресурса пользователями. В этом случае администратор или владелец информационного ресурса не несут ответственность за распространение сведений, порочащих честь, достоинство, деловую репутацию лица, но судом может быть принято решение об опубликовании опровержения.

Судам необходимо принимать во внимание технические возможности и особенности распространения информации в сети Интернет.

Так, в определенных случаях, отдельные лица с намерением причинить вред другому лицу, преследуя цели ограничения конкуренции, установления доминирующего положения на рынке, политические, предвыборные или иные цели, заказывают и размещают недостоверные и порочащие кого-либо сведения на Интернет-ресурсах (сайтах), зарегистрированных в доменных зонах за пределами Кыргызской Республики, под вымышленными именами или анонимно.

Впоследствии отдельные лица с целью избежать ответственности используя Интернет-сайты, зарегистрированные в доменной зоне республики, распространяют эту же информацию со ссылкой на Интернет-

сайт, зарегистрированный за пределами республики, и вымышленного автора.

В таких случаях по заявлению истца судом может быть принято решение о признании указанных сведений, информации не соответствующими действительности с обязыванием соответствующего государственного органа ограничить на территории республики доступ и заблокировать данные иностранные сайты, где размещены сведения первоисточника.

Суд вправе обязать авторов, владельцев, администраторов или регистраторов сайтов, информационных ресурсов разместить опровержение, а также решение суда по данному делу.

В качестве доказательства распространения информации в сети Интернет истец может представить нотариально удостоверенную копию Интернет-страницы, на которой была размещена оспариваемая информация.

По ходатайству любой из сторон суд может уточнить условия совершения нотариальных действий по удостоверению копии Интернет-страницы, на которой была размещена оспариваемая информация (в том числе, уточнить с какого компьютера и канала связи был осуществлен выход в сеть Интернет для производства осмотра оспариваемой информации, и др. вопросы).

В случаях, не терпящих отлагательства, при подготовке дела к судебному разбирательству, а также при разбирательстве дела суд (судья) согласно п.1 ст.62 ГПК КР вправе произвести осмотр доказательств на месте (в частности, просмотреть размещенную на определенном ресурсе телекоммуникационной сети информацию в режиме реального времени).

В соответствии со ст. 141 ГПК КР по ходатайству истца суд вправе вынести определение в адрес владельца информационного ресурса в сети Интернет о запрете на период рассмотрения искового заявления распространения оспариваемого информационного материала.

При вынесении определения судом должны быть предприняты все необходимые меры для того, чтобы размещение иных информационных материалов информационного ресурса не было ограничено в связи с исполнением такого определения.

14. В Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН 59 (I) 1946 года и в последующих резолюциях отмечено, что основным принципом свободы информации является обязанность стремиться к выявлению объективных фактов и к распространению информации без злостных намерений.

В соответствии со ст.20 Закона КР «О средствах массовой информации» журналист обязан проверять достоверность своих сообщений, что означает, его обязанность всесторонне проверять распространяемую информацию и отвечать за каждое слово, написанное в статье или прозвучавшее в теле- радиопередаче, если он готовил распространенный материал.

Согласно Закону КР «О защите профессиональной деятельности журналиста» при осуществлении профессиональной деятельности он обязан соблюдать требования законодательства КР и международных договоров, проверять достоверность подготавливаемых материалов и сообщений, а также предоставлять объективную информацию, придерживаться принципа презумпции невиновности, уважать права, свободы, честь и достоинство личности.

15. За распространение сведений, порочащих честь, достоинство или деловую репутацию наступает гражданско-правовая ответственность, предусмотренная ст.18 ГК КР.

В то же время при распространении таких сведений средствами массовой информации необходимо иметь в виду, что в ст. 26 Закона КР «О средствах массовой информации» перечислены основания освобождения средства массовой информации от ответственности:

а) если эти сведения содержались в официальных документах и сообщениях;

под официальными документами и сообщениями понимаются любые документы и сообщения, которые в установленном законодательством порядке исходят от государственных органов власти и органов самоуправления;

под публичным выступлением понимается сообщение для всеобщего сведения, которое оглашено непосредственно либо с помощью технических средств в месте, открытом для свободного посещения, где присутствует значительное число лиц, не принадлежащих к обычному кругу семьи, в обстановке, свидетельствующей, что сообщение воспринимала публика. (Закон КР «Об официальном толковании терминов», Закон КР «О средствах массовой информации»).

Например, к официальным документам следует относить выступления должностного лица на заранее запланированном заседании, проведенном с участием журналистов в специально выделенном помещении в здании соответствующего органа, организации и в соответствии с утвержденной повесткой дня.

Если судом будет установлено, что должностное лицо не было уполномочено на официальное выступление и выражало лишь свою собственную точку зрения (при условии, что об этом было известно редакции средства массовой информации, редактору, журналисту), то редакция средства массовой информации, редактор, журналист не могут быть освобождены от ответственности.

Необходимо учитывать, что распространение СМИ выступлений и официальных документов, обязательность которого установлена Законом КР «О порядке освещения деятельности Жогорку Кенеша Кыргызской Республики в государственных средствах массовой информации» от 13 июня 2007 года № 86, подразумевает, что такие сообщения и документы носят официальный характер.

б) если они получены от информационных агентств или пресс-служб государственных и общественных органов;

При этом следует иметь в виду также сведения, содержащиеся в ответах полученных по запросу, либо содержащиеся в материалах пресс-служб не только государственных органов, но и органов местного самоуправления.

в) если они являются дословным воспроизведением публичных выступлений.

Дословное воспроизведение публичных выступлений (и их фрагментов) предполагает такое цитирование, при котором не изменяется смысл высказываний, сообщений, материалов, их фрагментов и слова автора передаются без искажения.

Следует учесть, что при дословном воспроизведении в прессе и иных СМИ происходит процесс редактирования, в ходе которого устные высказывания могут проходить литературную обработку для упрощения восприятия речи. Такое цитирование может незначительно отличаться от оригинального высказывания с сохранением содержания утверждения.

В тоже время, в ряде случаев совершенно точно процитированные фрагменты выступлений, сообщений, материалов могут иметь смысл, прямо противоположный тому, который придавался им в выступлении, сообщении, материале.

Если при воспроизведении выступлений, сообщений, материалов и их фрагментов в средствах массовой информации в них были внесены какие-либо изменения и комментарии, искажающие смысл высказываний, то редакция средства массовой информации, редактор, журналист не могут быть освобождены от ответственности.

г) если они содержались в выступлениях граждан, идущих в эфир без предварительной записи.

Данный перечень является исчерпывающим и расширительному толкованию не подлежит.

Например, не может служить основанием для освобождения от ответственности ссылака представителей средств массовой информации на то обстоятельство, что публикация представляет собой рекламный материал.

По таким делам соответствие сведений действительности должны доказывать гражданин, индивидуальный предприниматель и юридическое лицо, от которых поступили такие сведения, и, в случае удовлетворения иска, на орган средства массовой информации может быть возложена только обязанность сообщить о решении суда.

16. В ст.41 Конституции КР закреплено право граждан направлять личные обращения в государственные органы и органы местного самоуправления, которые в пределах своей компетенции обязаны рассматривать эти обращения, принимать по ним решения и давать мотивированный ответ в установленный законом срок.

В тех случаях когда гражданин обращается в компетентные органы с заявлением, в котором приводит те или иные сведения (например, в правоохранительные органы с сообщением о предполагаемом, по его мнению, или совершенном либо готовящемся преступлении), но эти сведения в ходе их проверки не нашли подтверждения, данное обстоятельство само по себе не может служить основанием для привлечения этого лица к гражданско-правовой ответственности.

В указанном случае имело место реализация гражданином конституционного права на обращение в органы, которые в силу закона обязаны проверять поступившую информацию с целью установления фактических обстоятельств, руководствуясь при этом принципами презумпции невиновности и защиты прав на неприкосновенность частной жизни гражданина.

Требования о защите чести, достоинства, деловой репутации и возмещении морального вреда, могут быть удовлетворены лишь в случае, если при рассмотрении дела суд установит, что обращение в указанные органы не имело под собой никаких оснований и продиктовано не намерением исполнить свой гражданский долг или защитить права и охраняемые законом интересы, а исключительно намерением причинить вред другому лицу, то есть имело место злоупотребление правом (п.п.1, 2 ст.9 ГК КР).

17. При рассмотрении дел данной категории иногда возникает необходимость исследования текста (фото-, аудио-, видеоматериалов и др.) для определения соответствия действительности оспариваемых сведений, и причинения вреда чести, достоинству и деловой репутации

В необходимых случаях по делам данной категории суд может назначить соответствующую экспертизу, привлечь к участию специалиста.

При этом компетенция специалиста не распространяется на юридические вопросы, которые вправе решить суд.

Юмористический и сатирический жанры допускают большую степень преувеличения и даже провокации в случае, если не сообщаются ложные факты.

18. При рассмотрении дел данной категории суды обязаны обеспечивать должное равновесие при использовании конституционного права на защиту чести и достоинства, с одной стороны, и права на свободу выражения своего мнения, свободу слова и печати - с другой.

Осуществление этих свобод может быть сопряжено с определенными ограничениями и санкциями, которые предусмотрены законом и необходимы в демократическом обществе в интересах национальной безопасности, территориальной целостности, в целях охраны общественного порядка, для защиты репутации и прав других лиц и

предотвращения разглашения конфиденциальной информации.

19. При рассмотрении гражданских дел, возбужденных в порядке ст.18 ГК КР, судам необходимо определить обстоятельства, имеющие значение для разрешения дел о защите чести, достоинства и деловой репутации. Этими обстоятельствами являются:

1) были ли распространены сведения, об опровержении которых предъявлен иск;

2) соответствуют ли эти сведения действительности;

3) порочат ли они честь, достоинство и деловую репутацию гражданина, индивидуального предпринимателя и юридического лица.

Иск об опровержении сведений, распространенных ответчиком, может быть удовлетворен судом на основании ст.18 ГК КР только при наличии совокупности указанных выше обстоятельств.

При отсутствии хотя бы одного из указанных обстоятельств, в удовлетворении иска должно быть отказано.

20. Дела о защите чести, достоинства или деловой репутации публичных фигур имеют свои особенности.

Публичными фигурами являются лица, которые занимают государственные должности и /или пользуются государственными ресурсами, а также все те, кто играет значительную роль в общественной жизни (в политике, экономике, искусстве, социальной сфере, спорте или в любой другой отрасли).

В соответствии со статьями 3 и 4 Декларации о свободе политической дискуссии в СМИ, принятой 12 февраля 2004 г. на 872-м заседании Комитета Министров Совета Европы, политические деятели, стремящиеся заручиться общественным мнением, тем самым соглашаются стать объектом общественной политической дискуссии и критики в СМИ.

Государственные должностные лица могут быть подвергнуты критике в СМИ в

отношении того, как они исполняют свои обязанности, поскольку это необходимо для обеспечения гласного и ответственного исполнения ими своих полномочий.

Публичные лица открыты для освещения их слов и поступков.

Вместе с тем, необходимо различать конструктивную критику от необоснованного «шельмования», «очернения» какого-либо лица, преследующих цель унизить его достоинство, запятнать его репутацию, дискредитировать.

21. В случае, когда вместе с требованием о защите чести, достоинства и деловой репутации гражданина, индивидуального предпринимателя и юридического лица заявлено требование о возмещении морального вреда, суд разрешает эти требования в соответствии со ст.ст. 14, 16, 18, 1027, 1028 ГК КР.

Требование о компенсации морального вреда может быть заявлено самостоятельно, если, например, средство массовой информации добровольно опубликовало опровержение, удовлетворяющее истца.

Сам факт добровольного опубликования опровержения не является основанием для возмещения морального вреда.

Суду надлежит проверить, является ли распространенное сведение не соответствующим действительности и порочащим честь и достоинство.

В соответствии со ст.16 ГК КР если гражданину причинен моральный вред (физические или нравственные страдания) действиями, нарушающими его личные неимущественные права либо посягающими на принадлежащие гражданину нематериальные блага либо личные неимущественные права, а также в других случаях, предусмотренных законом, суд может возложить на нарушителя обязанность денежной компенсации указанного вреда.

Выполняя нравственную социальную функцию, институт возмещения морального вреда ставит перед собой

задачу охраны неприкосновенности личности.

При определении размера компенсации морального вреда суды должны учитывать характер и содержание публикации, степень распространения недостоверных сведений и другие заслуживающие внимание обстоятельства, при этом должны учитываться требования разумности и справедливости.

В частности, судам необходимо принимать во внимание, является ли истец публичной фигурой, были ли ответчиком добровольно принесены извинения истцу.

22. При удовлетворении иска суд обязан в резолютивной части решения указать, какие распространенные слова, словосочетания, предложения признаны не соответствующими действительности, и порочащими честь, достоинство и деловую репутацию истца, а также способ опровержения;

При необходимости суд излагает текст такого опровержения, где должно быть указано, какие сведения не соответствуют действительности, когда и как они были распространены, а также определить срок, в течение которого оно должно последовать.

Опровержение, распространяемое в средстве массовой информации, может быть облечено в форму сообщения о принятом по данному делу судебном решении, включая публикацию текста судебного решения.

По общему правилу, не соответствующая действительности, порочащая информация, должна быть опровергнута способом, наиболее подобным способу ее распространения (путем публикации в печати, сообщения по радио, телевидению, оглашения на

собрании граждан, трудового коллектива, отзыва документа и т.д.).

В судебном решении должен быть указан срок, в течение которого ответ или опровержение должно быть обнародовано.

В случае, если опровержение недостоверной информации невозможно осуществить тем же способом, которым она была распространена, то необходимо применить способ, максимально приближенный к способу распространения.

Если ответ или опровержение в том же средстве массовой информации, которое распространило сведения, являются невозможными в связи с прекращением его выпуска, то такой ответ или опровержение могут быть размещены в другом средстве массовой информации за счет лица, которое распространило недостоверную информацию.

Редактирование органом средства массовой информации текста судебного решения или комментарии к нему не допускаются.

Суд не вправе обязывать ответчика извиниться перед истцом в той или другой форме, поскольку принудительное извинение, как способ судебной защиты чести, достоинства и деловой репутации, не предусмотрен законом.

Вместе с тем, не противоречит закону добровольное принесение извинения истцу ответчиком.

23. В связи с принятием настоящего постановления признать утратившим силу постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 5 декабря 2003 года "О некоторых вопросах судебной практики разрешения споров о защите чести, достоинства и деловой репутации".

**Председатель Пленума
Председатель Верховного суда
Кыргызской Республики**

Ф. Джамашева

**Секретарь Пленума,
судья Верховного суда
Кыргызской Республики**

К. Осмоналиев

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН СОТТУК КОЛЛЕГИЯЛАРЫНЫН ТОКТОМДОРУ

Жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча

**2015-жылдын 17-марты,
№ 4-0305/15 УД**

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштери боюнча Соттук коллегиясы ачык соттук отурумда Ош шаардык сотунун 2014-жылдын 9-июнундагы жана Ош областтык сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 31-июлундагы өкүмдөрүнө карата Ош областтык прокуратурасынын прокурору Г. Эркинбаеванын көзөмөл сунушунун негизинде У. Акматжановго карата жазык ишин караган.

Ош шаардык сотунун 2014-жылдын 9-июнундагы өкүмү менен,

Акматжанов Уланбек Эсенбаевич, 1983-жылдын 12-сентябрында Өзгөн районунда туулган, кыргыз, билими орто, үй-бүлөлүү бир балалуу, мурда соттолгон:

1. 10.08.2007-жылы Кыргыз Республикасынын КЖКнин 234-ст. 2-б. 4-п. боюнча үч жылга эркиндигинен ажыратылып, КЖКнин 63-ст. негизинде бир жылдык сынак мөөнөтү менен шарттуу соттолгон,

2. 27.01.2009-жылы Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 2-б. 3, 4-п.п. боюнча үч жылга эркиндигинен ажыратылган,

3. 28.12.2009-жылы Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 2-б. 1, 2, 3, 4-п.п. боюнча төрт жылга эркиндигинен ажыратылып, КЖКнин 60-ст. негизинде беш жылга эркинен ажыратылган,

4. 11.04.2012-жылы Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 2-б. 3-п., 4-б. 4-п. боюнча жети жылга эркиндигинен ажыратылган,

бул иш боюнча Кыргыз Республикасынын КЖКнин 241-ст. 1-б. боюнча күнөөлү деп табылып 3 (үч) жылга эркиндигинен ажыратылган.

Кыргыз Республикасынын КЖКнин 59-ст. негизинде өтөлө элек жаза жаңы белгиленген жазага жарым-жартылай кошулуп биротоло мүлкүн конфискациялоо менен 6 (алты) жылга эркиндигинен ажыратылган. Жазасын катуу тартиптеги түзөтүү абагында өтөсүн деп көрсөтүлгөн.

Кыргыз Республикасынын КЖКнин 16-ст. 2-б. 1-п. боюнча коркунучтуу өнөкөт кылмыштар табылган.

Кыргыз Республикасынын КЖКнин 61-ст. 2-б. 2-п. негизинде алдын-ала камакта отурган ар бир күнү катуу тартиптеги түзөтүү абагында жаза өтөөнүн эки күнүнө эсептелинген. Жаза өтөө мөөнөтү мурдагы өкүм боюнча өтөгөн күндөрүн эсепке алуу менен 2014-жылдын 31-мартынан баштап эсептелинген.

“Адам укуктарынын жалпыга таанылган декларациясынын 65 жылдыгына байланыштуу мунапыс жөнүндөгү” 2014-жылдын 27-январындагы Кыргыз Республикасынын мыйзамынын 3-ст. 1-б. 3-п. негизинде белгиленген жаза 1/3 бөлүгүнө кыскартылган.

Жазык иш боюнча буюм далил катары табылган бир даана РГД-5 үлгүсүндөгү гранатанын жардырылгандан калган осколкалары өкүм күчүнө киргенден кийин Кыргыз Республикасынын ИИМнин БТБсы тарабынан жок кылынуусу белгиленген.

(Судья Кожомкулов Р.Б.)

Ош областтык сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 31-июлундагы өкүмү менен Ош шаардык сотунун 2014-жылдын 9-июнундагы Акматжанов Уланбек Эсенбаевичке карата өкүмү өзгөртүүсүз калтырылган.

(Төрагалык кылуучу – Кубатов А.Э.,
судьялар: Абдылдаев А.Ж.,
Токтомушев М.М.- баяндоочу)

Өкүм боюнча Акматжанов У. төмөнкү жагдайда кылмыш жасаган деп соттолгон.

2011-жылдын 5-ноябрында Өзгөн шаарынын “Н.Азнабакиев” атындагы эс алуу багында сейилдеп жүрүп 1 даана РГД-5 үлгүсүндөгү жардыруучу граната таап алып, аны сатып пайда табуу максатында кардар издеп, ошол эле жылдын декабрь айынын башында Кара-Суу базарында таанышы М. Сайдалиевге жолугуп калып, ага өзү менен мыйзамсыз алып жүргөн РГД-5 гранатасын спорттук сумкасында кийимдеринин арасына салып коюп, кийимдерим сиздикинде туруп турсун, келип алып кетемин деп таштап кеткендиги аныкталган деп соттолгон.

Андан кийин, 2011-жылдын 21-декабрында саат 23:00дор чамасында Ош шаарынын И. Раззаков көчөсүндө жайгашкан Каныкей ресторанынын алдында бейтааныш адамдын уюлдук телефонун тартып алып бара жаткан жеринен милиция кызматкерлери тарабынан кармалып, ал иш боюнча Ош шаардык соту тарабынан Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 2-б. 4-п. боюнча 7 (жети) жылга эркинен ажыратылган. Ошол бойдон ал жазасын Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы ЖАМКнин №47 мекемесине өтөп жаткан.

2013-жылдын 10-сентябрында Ош шаарынын Алмалык айылынын тургуну М. Сайдалиев өзү үйүндө курулуш иштерин жасап жатып, У. Акматжановдун таштап кеткен спорттук сумкасынын ичин ачып көрүп, кийимдеринин арасындагы 1 даана РГД-5 үлгүсүндөгү гранатаны запалы менен таап алып, өз ыктыяры

менен милиция кызматкерлерине тапшырган.

Соттор тарабынан жогорудагыдай соттук актылар кабыл алынган.

Ош областтык прокуратурасынын мамлекеттик айыптоочу Эркинбаева Г. көзөмөл сунушунда иштин жагдайын көрсөтүп, соттолгон Акматжанов У. мурда үч жолу соттолуп, бирок бир кылмышына карата шарттуу жаза алгандыгын көрсөтүп, Ош шаардык сотунун 2014-жылдын 9-июнундагы жана Ош областтык сотунун 2014-жылдын 31-июлундагы өкүмдөрүн өзгөртүп, Кыргыз Республикасынын КЖКнин 16-ст. 2-бөлүгүнөн 1-бөлүгүнө которууну сурайт.

Иштин материалдарын изилдеп, көзөмөл сунуштун жүйөөлөрүн талкуулап, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Соттук коллегиясы төмөндөгү жыйынтыкка келет.

Иштин материалдарына караганда, тергөө органдары тарабынан У. Акматжановго Кыргыз Республикасынын КЖКнин 241-ст. 1-б. боюнча, башкача айтканда, 2011-жылдын 5-ноябрында ок атуучу куралдарды, ошондой эле, ок-дарыларды, жарылуучу заттарды жана жарылуучу жасалгаларды мыйзамсыз алып, бирөөгө берип, сактап, ташып, алып жүргөндүгү боюнча айыбы угузулган (и.б. 72-73).

Өкүмдө көрсөтүлгөн жагдайларда У. Акматжанов ок атуучу куралдарды, ошондой эле, ок-дарыларды, жарылуучу заттарды жана жарылуучу жасалгаларды мыйзамсыз алуу, бирөөгө берүү, сатуу, сактоо, ташуу же алып жүрүү боюнча анын күнөөсү далилденген деген биринчи жана экинчи инстанциядагы соттордун тыянактары ар тараптан жана толук изилденип баа берилген далилдерге негизделгени иштин материалдарынан көрүнөт.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Соттук коллегиясы У. Акматжановго карата жазык ишин көзөмөл тартибинде карап, прокурор тарабынан келтирилген сунуштун жүйөөлөрүн талкуулап, соттук актылардын соттолгон У. Акматжановдун

аракетинде коркунучтуу өнөкөт кылмыштарды тааныган бөлүгүн өзгөртүүнү туура табат.

Иштин материалдарынан көрүнгөндөй Акматжанов У. мурда төрт жолу соттолгон: 1) Ош шаардык сотунун 2007-жылдын 10-августундагы өкүмү менен Кыргыз Республикасынын КЖКнин 234-ст. 2-б. 4-п. боюнча үч жылга эркиндигинен ажыратылып, КЖКнин 63-ст. негизинде бир жылдык сынак мөөнөтүнө шарттуу соттолгон; 2) Ош шаардык сотунун 2009-жылдын 27-январындагы өкүмү менен Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 2-б. 3, 4-п.п. боюнча үч жылга эркиндигинен ажыратылган; 3) Ош шаардык сотунун 2009-жылдын 28-декабрындагы өкүмү менен Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 2-б. 1, 2, 3, 4-п.п. боюнча төрт жылга эркиндигинен ажыратылып, КЖКнин 60-ст. негизинде беш жылга эркиндигинен ажыратылган; 4) Ош шаардык сотунун 2012-жылдын 11-апрелиндеги өкүмү Кыргыз Республикасынын КЖКнин 167-ст. 4-б. 4-п. боюнча, КЖКнин 60-ст. негизинде жети жылга эркиндигинен ажыратылган.

Биринчи жолу соттолгондо У. Акматжановго Кыргыз Республикасынын КЖКнин 63-ст. колдонулуп, шарттуу жаза белгиленген. Ал эми төртүнчү жолу Акматжанов У. 2011-жылдын 21-декабрында жасаган тоноо кылмышы боюнча соттолуп, жазасын өтөп жаткан. Бирок, бул кылмышын Акматжанов У. азыркы Кыргыз Республикасынын КЖКнин 241-ст. боюнча кылмышынан кийин жасаган.

Биринчи инстанциядагы сот бул жагдайды эске алып, У. Акматжановго Кыргыз Республикасынын КЖКнин 59-ст. 4-б. негизинде жаза белгилеген, ага ылайык, эгерде иш боюнча өкүм чыгарылгандан кийин соттолгон адамдын, биринчи иш боюнча өкүм чыкканга чейин ал тарабынан жасалган башка кылмыш үчүн күнөөлүү экендиги айкындалса, жаза ушул эле эрежелер боюнча дайындалат. Мындай учурда жаза мөөнөтүнө биринчи

өкүм боюнча өтөлгөн жаза кошулуп эсептелет.

Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын КЖКнин 16-ст. 2-б. 1-пунктунда жана 4-бөлүгүндө эгерде мурда атайылап кылмыш жасагандыгы үчүн үч жолу эркиндигинен ажыратууга соттолгон адам атайылап кылмыш жасаса жана ал үчүн эркиндигинен ажыратууга соттолсо өнөкөт кылмыштар коркунучтуу деп табылат жана шарттуу деп таанылган кылмыштар үчүн соттуулук кылмыштарды өнөкөт кылмыштар деп таанууда эске алынбайт деп көрсөтүлгөн.

Мындай жагдайда, Соттук коллегия биринчи жана экинчи инстанциядагы соттордун соттук актыларын өзгөртүп, соттолгон У. Акматжановдун аракетинде өнөкөт кылмыштар таанылууга жатат деп эсептейт.

Жогорудагылардын негизинде, Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 374, 376, 379-ст.ст., 383-ст. 1-б. 3-п. жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Соттук коллегиясы токтом кабыл алган. Токтомдо Ош шаардык сотунун 2014-жылдын 9-июнундагы жана Ош областтык сотунун жазык иштери жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 31-июлундагы Акматжанов Уланбек Эсенбаевичке карата өкүмдөрү өзгөртүлгөн. Кыргыз Республикасынын КЖКнин 16-ст. 1-б. ылайык, Акматжанов Уланбек Эсенбаевичтин аракетинде өнөкөт кылмыштар таанылган.

Өкүмдөрдүн калган бөлүгү өзгөртүүсүз калтырылган.

Көзөмөл сунуш канааттандырылган.

Жарандык иштер боюнча

2014-жылдын 29-декабры иш №05-1516/14 ГД

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы тараптар: Боо-Терек айыл өкмөтүнүн 2013-жылдын 29-

октябрындагы №106-ишеним катынын негизиндеги өкүлү — К.Акылбековдун, Т.Соорбековдун 2013-жылдын 18-сентябрындагы №3446-ишеним катынын негизиндеги өкүлү — Ж.Иманалиевдин катышуулары менен, соттун ачык отурумунда Боо-Терек айылдык кенешинин төрагасы — А.Кубанычбековдун жана Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын башчысы-акими — К.Осмонбековдун Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы жана Талас облустук сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 5-февралындагы чечимдерине карата келтирген көзөмөл тартибиндеги даттануулары боюнча жарандык ишти караган.

Т.Соорбеков сотко доо арыз менен кайрылып, анда Боо-Терек айылдык кенешинин 2013-жылдын 28-январындагы сессиясында 11 депутаттын колдоосу менен Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы болуп дайындалган. Иштегенине 4 ай боло электе А.Кубанычбеков депутаттардан кол чогултуп, аны иштен алуу аракетин жасап, өз кызыкчылыгын көздөп КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндөгү” Мыйзамынын 50-беренесинин талаптарынын жана Боо-Терек айылдык аймагынын 2013-жылдын 27-февралындагы элдик жыйындын №1-токтомунун аткарылышын одоно түрдө бузуп, Боо-Терек айылдык өкмөтүнүн 6 айдагы аткарган иштери боюнча маалымат берүүгө милдеттендирген.

Боо-Терек айылдык аймагынын жергиликтүү кенешинин 30-чакырылышынын депутаттары 2013-жылдын 30-майындагы кезексиз 8-сессиясын төрага А.Кубанычбековдун демилгеси менен жабык эшик артында өткөрүп, ал 100 күндүк отчет бере алган жок деген шылтоо менен ага ишенбестик көрсөтүшүп, иштеген кызматынан бошотууну сунуштап, Бакай-Ата районунун акимине кайрылышкан.

Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын башчысы-аким

У.Тынысов 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругун негизсиз кабыл алып, аны кызматтан мыйзамсыз бошоткон, анткени негиз катары КРнын “ЖӨАБ жөнүндөгү” Мыйзамынын 49-беренесинин 7-пункту, Боо-Терек айылдык кенешинин 2013-жылдын 28-июнундагы 30-чакырылышындагы 9-сессиянын №1-токтомунун 1-пункту деп көрсөтүлгөн, бирок бул жагдай бошотууга негиз боло албайт, анткени аталган токтомдун 1-пунктунда Боо-Терек айылдык кенешинин 2012-жылдын 11-декабрындагы №2-токтому менен бекитилген кеңештин типтүү регламентине өзгөртүү толуктоо киргизилсин деп көрсөтүлгөн.

Ошондой эле, КРнын “ЖӨАБ жөнүндөгү” Мыйзамынын 49-беренесинин 7-пункту аталган буйрукту кабыл алууга негиз боло албай тургандыгын көрсөтүп, Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругун жокко чыгарып, Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы кызматына кайрадан орноштурууну жана аргасыздан бош жүргөн күндөрүнө айлык акысын өндүрүп берүүнү сураган.

Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы чечими менен Т.Соорбековдун доо арызы канааттандырылган.

Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругу мыйзамсыз деп табылып, Т.Соорбеков Бакай-Ата районунун Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы кызматына кайрадан орноштурулган.

КРнын Талас облусунун Бакай-Ата районунун Боо-Терек айылдык аймагынан Т.Соорбековдун пайдасына 16 043 сом өндүрүлгөн.

(судья Ташкараева А.К.)

Талас облустук сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 5-февралындагы чечими менен Бакай-Ата райондук сотунун 2013-

жылдын 30-сентябрындагы чечими өзгөртүлгөн.

Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы чечиминин корутунду бөлүгүндөгү “Т.Соорбековдун пайдасына 16 043 сом өндүрүлсүн” деген сөздөрдөн кийин “жергиликтүү бюджеттин эсебинен” деген сөздөр менен кошумчаланган.

Чечимдин калган бөлүгү өзгөртүүсүз калтырылган.

Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынан мамлекеттин пайдасына 807, 15 сом өлчөмүндөгү мамлекеттик алым жана 200 сом өлчөмүндөгү соттук чыгымдар өндүрүлгөн.

(төрагалык кылуучу: Калиева К.Дж., судьялар: Токтосун уулу К., Жамангулов Ж.Ж. - баяндоочу)

Кабыл алынган соттук актылары менен макул болбой, Боо-Терек айылдык кеңешинин төрагасы – А.Кубанычбеков КРнын Жогорку сотуна көзөмөл тартибиндеги даттануусу менен кайрылып, анда сот тарабынан мыйзамдарды одоно түрдө бузуу менен чечимдер кабыл алынып, облустук сотунун чечиминин жүйөөлөр көрсөтүлгөн бөлүгүндө Боо-Терек айылдык кеңешинин 2013-жылдын 28-июнундагы 30-чакырылышынын 9-сессиясынын токтому №1 эмес №2 санда кабыл алынып, анын 2-параграфынын 1-пунктунда Боо-Терек айыл аймагынын башчысы Т.Соорбековго ишенбестик көрсөтүлгөн, мындай жагдай Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын Боо-Терек аймагынын башчысы Т.Соорбековду ээлеген кызматынан бошотуу жөнүндө чыгарылган буйруктун негизи туура эмес мазмунда камтылган деп белгиленген. Бул жагдайды Талас облустук сотунун соттук коллегиясы процесс учурунда териштирбеген, бул механикалык катачылыктан келип чыккан, мындан тышкары сот тарабынан КРнын ЖПКнин 150-беренесинин талаптары аткарылбаган, иш башталардан мурда жоопкер тарабынан иштин жагдайларын, каршы

пикир жөнүндө, ага жараша ал кандай далил менен ырасталышы турган документтерди талап кылбай, соттук териштирүү бир тараптуу каралып, мыйзамсыз чечим кабыл алган.

КРнын “Жергиликтүү мамлекеттик администрациясы жөнүндө” Мыйзамынын 11-беренесине ылайык аким өзүнүн ыйгарым укугунун негизинде буйруктарды чыгарат деп көрсөтүлгөн, демек Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясы 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругуна, 2013-жылдын 22-октябрындагы буйрук менен киргизген өзгөртүү, 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйруктун негизи, маани маңызы толук КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу” Мыйзамдын 49-беренесинин 7-пунктунун талабына ылайык келген, анын негизинде Т.Соорбековду ээлеген кызматынан мыйзам чегинде бошоткон.

Т.Соорбеков Талас облустук райондор аралык сотуна кайрылып, анда Боо-Терек айылдык кеңешинин 2013-жылдын 30-июнундагы 30-чакырылышынын 8-сессиясынын 1, 2, 3, 4, 5, 6-токтомдорун мыйзамсыз деп таап, ал токтомдорду жокко чыгарып берүүнү суранган, сот процесси доогер тараптан созулуп, 2014-жылдын 12-февралында доо арыз кароосуз калтырылган.

Соттук коллегия КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу” Мыйзамын бир тараптуу колдонгондугун, КРнын ЖПКнин 98, 114-беренелеринде ишти кароого байланышкан мамлекеттик алым жана соттук чыгымдар ишти кароонун жыйынтыгы боюнча өндүрүүлөрү каралган, андыктан жоопкер Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынан 1604, 3 сом жана 10 сом мамлекеттик алымдар соттун иштин биринчи инстанцияда карагандыгы үчүн, 802, 15 сом жана 5 сом мамлекеттик алым апелляциялык тартипте карагандыгы үчүн, 200 сом соттук-чыгымдар үчүн өндүрүлөт деп Талас облустук соту эсептеген, бирок корутунду бөлүгүндө Т.Соорбековдун пайдасына 16043 сом өндүрүлсүн деген сөздөрдөн кийин

"жергиликтүү бюджеттин эсебинен" деген сөздөрдү кошуп, эч кандай тиешеси жок Боо-Терек айыл өкмөтүнүн бюджетинен Т.Соорбековдун пайдасына өндүргөн. Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы жана Талас облустук сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 5-февралындагы чечимдерин толугу менен жокко чыгарып, ал эми ишти жаны соттук кароого жиберип берүүнү суранган.

Ошондой эле, кабыл алынган соттук актылары менен макул болбой, Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын башчысы-акими – К.Осмонбеков КРнын Жогорку сотуна көзөмөл тартибиндеги даттануусу менен кайрылып, анда биринчи жана апелляциялык инстанциядагы сот тарабынан иш материалдарына туура эмес баа бергендигин, жогорудагы Боо-Терек айылдык кенешинин төрагасы – А.Кубанычбековдун көзөмөл арызындагы жүйөөлөрдү көрсөтүп, Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы жана Талас облустук сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 5-февралындагы чечимдерин толугу менен жокко чыгарып, ишти жаны соттук кароого жибербестен иш боюнча Т.Соорбековдун доо арызы канааттандыруусуз калтыруу жөнүндөгү жаңы чечим чыгарып берүүнү суранган.

Иштеги материалдарды текшерип, ишке катышкан тараптардын түшүндүрмөлөрүн угуп, көзөмөл тартибиндеги даттануулардын жүйөөлөрүн талкуулап, КРнын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы төмөндөгү жыйынтыкка келет.

Иш материалдарына караганда Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысын шайлоодо добуш берүүнүн жыйынтыктары жөнүндөгү 2013-жылдын 28-январындагы протоколуна ылайык Т.Соорбековго Боо-Терек айылдык кенешинин 11 депутаттын добушу берилгендиги көрүнөт (и.б. 104-105).

Боо-Терек айыл өкмөт башчысын шайлоодо шайлоонун натыйжалары жөнүндө 2013-жылдын 28-январындагы протоколуна ылайык жогорудагы көрсөтүлгөн протоколдун жана КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө” Мыйзамынын негизинде Т.Соорбеков Бакай-Ата районунун Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы болуп шайланган деп эсептелген (и.б. 106).

Боо-Терек айылдык аймактык кеңешинин 2013-жылдын 28-июнундагы 30-чакырылышындагы 9-сессиясынын №2-токтомунун 2-параграфынын 1-пунктуна ылайык Бакай-Ата районунун Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы Т.Соорбековдун 100-күндүк аткарган иштери жана КРнын “ЖӨАБ жөнүндөгү” Мыйзамынын 50-беренесинин 2-пунктун аткаргандан баш тарткандыгы үчүн көрсөтүлгөн Мыйзамдын 31-беренесинин 4-пунктунун 2-пунктчасынын негизинде Т.Соорбековго ишенбестик көрсөтүлгөн (и.б. 28-29).

Ошол эле токтомдун 2-параграфынын 2-пунктуна ылайык КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө” Мыйзамынын 49-беренесинин 7-пунктунун 9-пунктчасынын негизинде Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы Т.Соорбековдун ээлеген кызматын кароо жагы Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын башчысы У.А.Тынысовго сунушталган.

Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругу менен КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндөгү” Мыйзамынын 49-беренесинин 7-пунктун, Боо-Терек айылдык кенешинин 2013-жылдын 28-июнундагы 30-чакырылышындагы 9-сессиясынын №1-токтомунун 1-пунктунун негизинде Боо-Терек айыл аймагынын башчысы Т.Соорбеков 2013-жылдын 13-августунан баштап ээлеген кызматынан бошотулган (и.б. 6).

Биринчи жана апелляциялык инстанциядагы сот Т.Соорбековдун доо арызын канааттандырууда Бакай-Ата райондук мамлекеттик

администрациясынын Т.Соорбековду ээлеген кызматынан бошотуу жөнүндө чыгарылган буйруктун негизи туура эмес мазмунда камтылган, Боо-Терек айылдык аймактык кеңешинин депутаттары өз ыйгарым укуктарынын чегинен чыгып кеткен, КРнын Эмгек кодексинин 423-беренесине ылайык ээлеген кызматына кайрадан орноштурулууга жатат деп туура эмес жана негизсиз жыйынтыкка келген деп соттук коллегия эсептейт.

Анткени, КРнын “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө” Мыйзамынын 2-беренесинин талаптарына ылайык жергиликтүү өз алдынча башкаруунун шайлануучу кызмат адамы - калк же жергиликтүү кеңеш тарабынан түздөн-түз шайланган жаран. Айыл өкмөтүнүн башчысы - шайлануучу кызмат адамы, айыл аймагынын жергиликтүү өз алдынча башкаруусунун аткаруу органынын жетекчиси.

КРнын “Муниципалдык кызмат жөнүндө” Мыйзамынын 2-беренесине ылайык саясий муниципалдык кызмат орундарына жергиликтүү кеңештердин депутаттарынын, жергиликтүү өз алдынча башкаруунун аткаруу органдарынын жетекчилеринин жана түз же кыйыр шайлоо жолу менен шайлануучу жана башка шайлануучу кызматтары кирет.

КРнын Эмгек кодексинин 427-беренесинин талабына ылайык Кыргыз Республикасынын Президенти, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Кыргыз Республикасынын Премьер-министри тарабынан кызматка шайлануучу, бекитилүүчү же дайындалуучу жетекчи кызматкерлерди иштен бошотуу, иштен бошотуунун күнүн жана себептерин жазма баяндоону өзгөртүү, башка ишке которуу, аргасыз ишке чыкпай калган же аз акы төлөнүүчү ишти аткарган жана тартиптик жаза берилген мезгил үчүн акы төлөө маселелери боюнча жекече эмгек талаш-тартыштар соттук эмес тартипте чечилет. Ушул статъяда белгиленген тартипте кабыл алынган чечимдер даттанылууга жатпайт.

Мындан тышкары, КРнын Жогорку сотунун алдындагы Конституциялык палатанын 2013-жылдын 26-ноябрындагы чечими менен КРнын Эмгек кодексинин 427-беренесинин саясий кызмат ордун ээлеген кызматкерлерге жайылган бөлүгү Конституцияга дал келет деп табылып, ал эми берененин административдик мамлекеттик кызмат ордун ээлеген кызматкерлерге жана КРнын Президенти, КРнын Жогорку Кеңеши жана КРнын Премьер-министри тарабынан дайындалган башкаруу кызмат ордун ээлеген кызматкерлерге жайылган бөлүгү Конституцияга дал келбейт деп табылган.

Демек, жогоруда көрсөтүлгөн Боо-Терек айыл өкмөт башчысын шайлоодо шайлоонун натыйжалары жөнүндө 2013-жылдын 28-январындагы протоколуна ылайык Т.Соорбеков Бакай-Ата районунун Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы болуп шайлангандыгы аныкталгандыктан жана айыл өкмөтүнүн башчысы саясий муниципалдык кызматтарына киргендиктен Т.Соорбековдун доо арызы боюнча иш жарандык сот ишин жүргүзүү тартибинде каралууга жатпайт деп соттук коллегия эсептейт.

КРнын ЖПКнин 356-беренесинин 4-пунктуна ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегиясы биринчи, апелляциялык же кассациялык инстанциядагы соттун актысын толугу менен жокко чыгарып, иш боюнча өндүрүштү токтотууга укуктуу деп көрсөтүлгөн.

Мындай жагдайда, Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы жана Талас облустук сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 5-февралындагы чечимдери жокко чыгарылып, ал эми Т.Соорбековдун Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругун жокко чыгаруу, Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы кызматына кайрадан орноштуруу жана аргасыздан бош жүргөн

күндөрүнө айлык акысын өндүрүп берүү жөнүндөгү доо арызы КРнын ЖПКнин 221-беренесинин 1-пунктуна ылайык өндүрүштөн токтолууга жатат деп эсептейт.

Жогорудагылардын негизинде, КРнын ЖПКнин 356-беренесинин 4-пунктун, 358-359-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы токтом кабыл алган. Токтомдо Бакай-Ата райондук сотунун 2013-жылдын 30-сентябрындагы чечими жана Талас облустук сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 5-февралындагы чечими жокко чыгарылган.

Т.Соорбековдун Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын 2013-жылдын 13-августундагы №31/VI-буйругун жокко чыгаруу, Боо-Терек айыл өкмөтүнүн башчысы кызматына кайрадан орноштуруу жана аргасыздан бош жүргөн күндөрүнө айлык акысын өндүрүп берүү жөнүндөгү доо арызы өндүрүштөн токтолган.

Боо-Терек айылдык кенешинин төрагасы – А.Кубанычбековдун жана Бакай-Ата райондук мамлекеттик администрациясынын башчысы-акими – К.Осмонбековдун көзөмөл даттануулары жарым-жартылай канааттандырылган.

Административдик жана экономикалык иштер боюнча

2014-жылдын 2-декабры,

ш ЭД-24/14 МД

көзөмөл өндүрүшү № 6-454/14 ЭД

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тараптар: Кербен керек-жарак кооперативинин төрагасы Изаков К. жана анын өкүлү Чаканов Э.С. (2014-жылдын 2-декабрындагы №36 табыштоо-ордери), Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын өкүлү Акназаров У.М. (2014-жылдын 1-августундагы ишеним кат), Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынын өкүлү А.Жолдошбаевдин (2014-жылдын 29-ноябрындагы ишеним кат) катышуулары менен ачык соттук отурумда мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынын Жалал-Абад областынын райондор аралык сотунун 2014-жылдын 29-январындагы чечимине, Жалал-Абад областтык сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 13-майындагы токтомуна карата көзөмөл даттануусун караган, Жалал-Абад областынын райондор аралык сотунун 2014-жылдын 29-январындагы чечими менен доо арыз жарым-жартылай канааттандырылган. Мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгы тарабынан 2013-жылдын 18-мартында Кербен керек-жарак кооперативине карата чыгарылган салык милдеттенмесин аткарууну камсыз кылуу жөнүндөгү чечим жараксыз деп табылган. Доо арыздын салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгын Кербен керек-жарак кооперативин мамлекеттик салык төлөөчүлөрдүн реестринен чыгарууга жана салык боюнча карызы жок экендигин тастыктаган тактама берүүгө милдеттендирүү жөнүндөгү бөлүгү

кароосуз калтырылган. Мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынан республикалык бюджеттин пайдасына 1000 сом мамлекеттик алым өндүрүлгөн.

(Төрагалык кылган Алаев М.А.)

Жалал-Абад областтык сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 13-майындагы токтому менен Жалал-Абад областынын райондор аралык сотунун 2014-жылдын 29-январындагы чечими күчүндө, кассациялык даттануу канааттандыруусуз калтырылган. Мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынан мамлекеттин пайдасына 500 сом мамлекеттик алым өндүрүлгөн.

(Төрагалык кылган Кожобекова Г.Т.,
судья Таштемиров А.Н., судья-
баяндамачы Исамидинов Д.И.)

Биринчи жана кассациялык инстанциядагы соттор тарабынан жогорудагыдай соттук актылар кабыл алынган.

Кабыл алынган соттук актылар менен макул болбостон Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна көзөмөл даттануу менен кайрылып, анда Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 147-статьясынын 1-пунктунун талабына ылайык салык кызмат органдарынын чечимине салык төлөөчүнүн даттануусу салык төлөөчүгө мындай чечим тапшырылган күндөн кийинки күндөн тартып 30 календардык күндүн ичинде ыйгарым укуктуу салык органына берилээрин, мыйзамдын бул талаптарына каршы Кербен керек-жарак кооперативи мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынын 2013-жылдын 18-мартындагы чечимин ошол күнү эле алгандыгына карабастан 2013-жылдын 25-октябрында ыйгарым укуктуу салык органына кайрылгандыгын, бирок даттануусу жогоруда аталган кодекстин

147-статьясынын негизинде даттануу мөөнөтү өтүп кеткендиктен, 2013-жылдын 11-ноябрында кароосуз кайтарылып берилгендигин белгилеп, иш боюнча кабыл алынган соттук актыларды жокко чыгарууну сураган.

Көзөмөл инстанция сотунун соттук отурумда Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын жана мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынын өкүлдөрү иш боюнча кабыл алынган соттук актыларды жокко чыгарып, ишти өндүрүштөн токтотууну сурашат.

“Кербен” керек-жарак кооперативинин өкүлдөрү көзөмөл даттануунун жүйөөлөрү менен макул эместиктерин билдиришип, аны канааттандыруусуз, биринчи жана кассациялык инстанциядагы соттордун соттук актыларын күчүндө калтырууну сурашат.

Иштин материалдарын изилдеп, көзөмөл тартибиндеги даттануунун жүйөөлөрүн талкуулап, иш боюнча топтолгон далилдерге баа берип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы төмөндөгү жыйынтыкка келет.

Иштин материалдарына караганда, Мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгы тарабынан 2013-жылдын 18-мартында Кербен керек-жарак кооперативине карата 412 697 сом салык милдеттенмесин аткарууну камсыз кылуу жөнүндө чечим чыгарылган.

Биринчи жана кассациялык инстанциядагы соттор Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 36, 71, 82, 164, 187, 268-статьяларына шилтеме жасап, Мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынын 2013-жылдын 18-мартындагы салык милдеттенмесин аткарууну камсыз кылуу жөнүндөгү чечимин жараксыз деп табып, соттук актыларында 2004-жылдын 15-декабрында Аксы райондук салык кызматынын башкармасы менен Кербен

керек-жарак кооперативинин ортосунда түзүлгөн эсептешүү актысына ылайык, Кербен керек-жарак кооперативинин 2004-жылга чейин бир гана кошумча нарк салыгынан 104100 сом карызы бар болгон жана Кербен керек-жарак кооперативинин 2004-жылдын 15-декабрына чейинки убакытта салык милдеттенмесинин туумдар, пайыздар жана салык санкциялары боюнча карыздары төлөнгөндүгү, ал боюнча калдык болуп калган карызы жок экендигин тастыкталат. Мамлекеттик салык кызматынын Аксы райондук башкармалыгы тарабынан 2014-жылдын 18-январында №04-6/21 сандуу каты менен сотко берилген маалыматка ылайык Кербен керек-жарак кооперативинин 2004-жылдын 1-январына чейинки калдык болуп калган карызы 553 278 сомду түзгөндүгү, ал эми 2004 -2006-жылдары 114982 сомду түзгөн. Мамлекеттик салык кызматынын Аксы райондук башкармалыгы тарабынан 2013-жылдын 18-мартындагы Кербен керек-жарак кооперативине карата салык милдеттенмесин аткарууну камсыз кылуу жөнүндө чыгарган чечиминде кооперативдин бардык салык түрлөрүнөн болгон негизги карызы 7043 сомду түзгөндүгү көрсөтүлүп, ал эми негизги салык карызына карата туум 134080 сом, салык санкциялары 266 276 сом эсептелген. Салык кызматы Кербен керек-жарак кооперативинин 2004-жылга чейинки болгон салыкка карата эсептелген туумдар, пайыздар жана салык санкцияларын эсептеп, алардын салыктык мезгили аяктагандыгына карабастан, арадан 9 жыл өткөндөн кийин аны төлөөгө милдеттендирип, даттанылган чечимди кабыл алган. Мындан тышкары, талаш чечимде даттануу тартиби, салык төлөө же салык карызын жоюу үчүн зарыл болгон банк реквизиттери, эсеп-кысабы көрсөтүлбөгөндүгүн белгилешкен.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы биринчи жана экинчи

инстанциядагы соттор жогорудагыдай тыянактарга эртерээк, иш үчүн маанилүү жагдайларды изилдебестен келишкен деп эсептейт.

Жогоруда белгиленгендей, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгы тарабынан 2013-жылдын 18-мартында Кербен керек-жарак кооперативине карата 412 697 сом салык милдеттенмесин аткарууну камсыз кылуу жөнүндө чечим чыгарылган.

Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 42-статьясына ылайык салык төлөөчү салык кызматы органынын кызмат адамынын чечимине, аракетине же аракетсиздигине даттанууга укуктуу. Аталган кодекстин 146-статьясына ылайык салык кызмат органдарынын чечимине салык төлөөчүлөрдүн даттанууларын кароо ыйгарым укуктуу салык органында жүргүзүлөт. Ал эми, ушул эле кодекстин 149-статьясында берилген даттануу боюнча ыйгарым укуктуу салык органынын чечимине макул болбогон салык төлөөчү бул чечимге административдик иштер үчүн белгиленген өзгөчөлүктөрү менен жарандык сот өндүрүшүнүн жалпы эрежелери боюнча сот тартибинде даттанууга укуктуу. Белгиленген укук ченемдердин талаптарына ылайык мындай иштердин категориясына милдеттүү түрдө талашты сотко чейин жөнгө салуу тартиби каралган.

Иштин материалдарына тиркелген Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын “Кербен” керек-жарак кооперативине даректелген 2013-жылдын 11-ноябрындагы №07-3-8/340 сандуу катына караганда, кооперативдин 2013-жылдын 25-октябрындагы №4 сандуу даттануу-арызы салык кызматы тарабынан каралып, Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 147-статьясында белгиленген салык кызмат органдарынын чечимине карата даттануу келтирүү мөөнөтү өткөрүлгөндүктөн, кооперативдин даттануусу канааттандыруусуз калтырылган.

“Кербен” керек-жарак кооперативинин жетекчиси К.Изаковдун соттук отурумда берген көрсөтмөсүнө караганда кооператив өз ишмердүүлүгүн 2012-жылдан баштап токтоткондугуна байланыштуу, кооперативди Кыргыз Республикасынын салык төлөөчүлөрдүн мамлекеттик реестринен чыгаруу жөнүндө арыз менен салык кызматына кайрылган. Ал эми, жогоруда аталган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу мамлекеттик салык кызматынын “Кербен” керек-жарак кооперативине даректелген катынан кооперативдин кандай мазмундагы даттануусу же арызы канааттандыруусуз калтырылгандыгын аныктоого мүмкүн эмес, ал эми иштин материалдарына “Кербен” керек-жарак кооперативи ыйгарым укуктуу салык органына качан жана кандай мазмундагы даттануу менен кайрылгандыгы жөнүндө далилдер тиркелбеген. Ал эми, иште топтолгон материалдардын негизинде “Кербен” керек-жарак кооперативи тарабынан талашты сотко чейин жөнгө салуу тартиби сакталган же сакталбаган деп жыйынтык чыгарууга болбойт. Биринчи жана экинчи инстанциядагы соттор тарабынан арыз ээси “Кербен” керек-жарак кооперативи тарабынан талашты сотко чейин жөнгө салуу тартиби сакталгандыгы же сакталбагандыгы аныкталбастан, салык кызматынын талаш чечими арыз ээсине качан тапшырылгандыгын, тапшырылган болсо салык кодексинде белгиленген мөөнөттө тапшырылганбы же жокпу, кооператив ыйгарым укуктуу салык органына качан жана кандай мазмундагы даттануу менен кайрылгандыгын аныктабастан, эртерээк иш боюнча чечим чыгарылгандыгы көрүнөт.

Андан тышкары, жогоруда белгиленгендей “Кербен” керек-жарак кооперативи сотко Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Мамлекеттик салык кызматынын Аксы району боюнча башкармалыгынын 2013-жылдын 18-мартындагы “Кербен” керек-жарак кооперативине карата чыгарган салык милдеттенмесин аткарууну камсыз

кылуу жөнүндөгү чечимин жараксыз деп таап берүү талабы менен бирге салык кызматынын Аксы райондук башкармалыгын Кербен керек-жарак кооперативин мамлекеттик салык төлөөчүлөрдүн реестринен чыгарууга жана салык боюнча карызы жок экендигин тастыктаган тактама берүүгө милдеттендирүү жөнүндө талап менен кайрылган. Ал эми, иштин материалдарына караганда аталган талап биринчи инстанциядагы соттун 2014-жылдын 29-январындагы чечими менен кароосуз калтырылган. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 224-статьясынын талабына ылайык соттун аныктамасы менен арыз кароосуз калтырылат. Демек, бул укук ченемдин талаптарына ылайык “Кербен” керек-жарак кооперативинин жогорудагы талабын кароосуз калтырууда сот өзүнчө аныктама чыгарышы керек болгон.

Мындай жагдайда, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 356-статьясынын 5-пунктунда белгиленгендей, Жалал-Абад областынын райондор аралык сотунун 2014-жылдын 29-январындагы чечими, Жалал-Абад областтык сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 13-майындагы токтому толугу менен жокко чыгарууга, ал эми иш кайра кароого Жалал-Абад областынын райондор аралык сотуна жиберилүүгө жатат деп жыйынтыкка келет.

Ишти жаңыдан кароодо, биринчи инстанциядагы сот Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 10-статьясынын талаптарына ылайык салык кызматынын талаш чечими арыз ээсине качан тапшырылгандыгын, тапшырылган болсо салык кодексинде белгиленген мөөнөттө тапшырылганбы же жокпу, кооператив ыйгарым укуктуу салык органына качан жана кандай мазмундагы даттануу же арыз менен кайрылгандыгын, “Кербен” керек-жарак

кооперативи тарабынан талашты сотко чейин жөнгө салуу тартиби сакталгандыгын же сакталбагандыгын аныктап, мыйзамда белгиленген талаптарды колдонуу менен чечим кабыл алуусу керек.

Жогорудагылардын негизинде, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин [348-статьясын](#), [356-статьясынын](#) 5-пунктун, [359-статьясын](#) жетекчиликке алып, соттук коллегия токтом кабыл алган.

Токтомдо Жалал-Абад областынын райондор аралык сотунун 2014-жылдын 29-январындагы чечими, Жалал-Абад областтык сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2014-жылдын 13-майындагы токтому толугу менен жокко чыгарылган, иш кайра кароого Жалал-Абад областынын райондор аралык сотуна жиберилген.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ СУДЕБНЫХ КОЛЛЕГИЙ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

По уголовным делам и делам об административных правонарушениях

19 мая 2014 года,
дело № 4-0592/14-УД

Судебная коллегия по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Верховного суда Кыргызской Республики рассмотрела в открытом судебном заседании уголовное дело по надзорной жалобе законного представителя потерпевшей Туруспековой А.Д. – Авасканова Д.Т. на приговор судебной коллегии по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Чуйского областного суда от 23 января 2014 года.

Приговором Сокулукского районного суда Чуйской области от 20 августа 2013 года Джулову Хамид Гумарович, 21 июля 1983 года рождения, уроженец Сокулукского района Чуйской области, дунганин, образование неоконченное среднее, женатый, временно не работающий, ранее не судимый, проживающий по адресу: Чуйская область, с. Сокулук, ул. Фрунзе №385,

признан виновным в совершении преступления, предусмотренного ст.281 ч.1 УК Кыргызской Республики с назначением наказания – 2 (два) года лишения свободы с лишением права управления транспортными средствами сроком на 2 (два) года.

На основании ст.63 УК Кыргызской Республики назначенное наказание определено условным с испытательным сроком на 1 (один) год.

Если Джулову Х.Г. в течение испытательного срока не совершит нового преступления и выполнит возложенные на него обязанности, приговор постановлено в исполнение не приводить, с обязанием Джулову Х.Г. в течение испытательного срока не менять без согласия уголовно-исполнительной инспекции места жительства, периодически являться туда для регистрации и возместить причиненный ущерб. Контроль за поведением условно осужденного

возложен на уголовно-исполнительную инспекцию по месту его жительства.

Мера пресечения в отношении Джулову Х.Г. до вступления приговора в законную силу оставлена прежней.

Взыскано с Джулову Х.Г. в пользу гражданского истца Авасканова Д.Т. компенсацию за причинение морального вреда в размере – 50 000 (пятьдесят тысяч) сомов.

Признано право гражданского истца Авасканова Д.Т. на установление размеров материального ущерба, причиненного данным преступлением, в порядке гражданского судопроизводства.

Гражданский иск Найманбетовой Н.М. оставлен без рассмотрения.

(Судья: Мусаев Н.А.)

Приговором судебной коллегии по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Чуйского областного суда от 23 января 2014 года приговор Сокулукского районного суда Чуйской области от 20 августа 2013 года изменен.

Из приговора в отношении Джулову Х.Г. исключено применение ст.63 УК Кыргызской Республики.

Назначенное наказание Джулову Х.Г. отбывать в колонии поселения.

Срок наказания Джулову Х.Г. исчислен с 23 января 2014 года.

Мера пресечения в отношении Джулову Х.Г. изменена, Джулову Х.Г. взят под стражу в СИЗО-1 г. Бишкек в зале суда.

Гражданский иск и апелляционная жалоба представителя потерпевшей Туруспековой А.Д. – Авасканова Д.Т. удовлетворены частично.

В остальной части приговор оставлен без изменения.

(Председат. и докл.: Исаев Н., судьи: Тажибаев А., Садырбеков У.)

По делу приняты вышеуказанные судебные решения.

Законный представитель потерпевшей Туруспековой А.Д. – Авасканов Д.Т. в надзорной жалобе не соглашаясь с судебным актом апелляционной инстанции в части удовлетворения гражданского иска о возмещении причиненного ущерба потерпевшей, считает, что судом апелляционной инстанции при вынесении судебного акта не было учтено, что в ходе судебного разбирательства потерпевшей стороной были представлены чеки, подтверждающие расходы на лечение потерпевшей, а Джулову Х.Г. причиненный им ущерб не возместил. В связи с чем, просит изменить приговор Чуйского областного суда от 23 января 2014 года, взыскать с осужденного Джулову Х.Г. в пользу потерпевшей стороны материальный ущерб в размере 200 000 сомов и моральный ущерб в размере 100 000 сомов, а в остальной части приговор оставить без изменения.

Рассмотрев материалы уголовного дела, обсудив доводы надзорной жалобы, Судебная коллегия считает приговор апелляционной инстанции подлежащим оставлению в силе, а надзорную жалобу оставлению без удовлетворения по следующим основаниям.

Согласно ст.19 УПК Кыргызской Республики суд, сохраняя объективность и беспристрастность, обеспечивает сторонам обвинения и защиты необходимые условия для реализации их прав на полное исследование обстоятельств дела и выносит решение по делу лишь на основе достоверных доказательств.

Как следует из материалов дела, виновность осужденного Джулову Х.Г. в совершении пр.пр. ч.1 ст.281 УК Кыргызской Республики, полностью доказана как его показаниями данными как в ходе следствия, так и в ходе судебных разбирательств, показаниями законного представителя потерпевшей Туруспековой А. – Авасканова Д., свидетелей Найманбетова Ч., Эшимканова

И., протоколом очной ставки, протоколом осмотра происшествия, схемой места происшествия, протоколом медицинского освидетельствования для установления факта употребления алкоголя и состояния опьянения, заключениями судебных автотехнических экспертиз за №719/13 от 28.02.2013 года и за №1101/13 от 19.03.2013 года, заключением судебной трассологической экспертизы за №720/14 от 28.02.2013 года, заключениями судебно-медицинских экспертиз за №92 от 13.03.2013 года, №105 от 14.03.2013 года, №1230 от 15.03.2013 года, а также другими собранными материалами дела т.е. совокупностью имеющихся в деле доказательств.

Следовательно, действия осужденного Джулову Х.Г. судом первой и апелляционной инстанций по ст.281 ч.1 УК Кыргызской Республики квалифицированы верно, так как он, будучи в состоянии алкогольного опьянения, управлял автомашиной, нарушив п.8.1 ПДД, не убедившись перед движением, что его разворот безопасен и не создает помех другим участникам движения и заблаговременно не подавая сигналы световыми указателями поворота соответствующего направления, совершая разворот налево, выехал на проезжую часть встречной полосы автодороги «Бишкек-Чалдовар» перед близко едущим транспортом, в связи с чем, произошло столкновение с автомашиной марки «БМВ» под управлением Найманбетова Ч., двигавшимся в западном направлении, в результате которого пассажирка «БМВ» - Туруспекова А. получила менее тяжкий вред здоровья.

В соответствии с ч.1 ст.323 УПК Кыргызской Республики при постановлении обвинительного приговора суд также обязан разрешить предъявленный по делу гражданский иск. Лишь при необходимости произвести дополнительные расчеты, связанные с гражданским иском, требующие отложения судебного разбирательства, и когда это не влияет на решение суда о квалификации преступления, мере

наказания и по другим вопросам, возникающим при постановлении приговора, суд может признать за гражданским истцом право на удовлетворение гражданского иска и передать вопрос о размере возмещения гражданского иска для рассмотрения в порядке гражданского судопроизводства.

Судом первой инстанции с осужденного Джулову Х.Г. в пользу гражданского истца Авасканова Д.Т. взыскана компенсация за причинение морального вреда в размере – 50 000 (пятьдесят тысяч) сомов и признано право гражданского истца Авасканова Д.Т. на установление размеров материального ущерба, причиненного данным преступлением, в порядке гражданского судопроизводства.

В сфере уголовного судопроизводства важное значение имеет право гражданина на возмещение причиненного ущерба, однако, ввиду возникших противоречий между сторонами относительно заявленных исковых требований, которые не были устранены установить размер взыскиваемой суммы, нанесенного Джулову Х.Д. ущерба потерпевшей стороне судам первой и апелляционной инстанций при вынесении судебных актов не представилось возможным, в связи с чем, моральный вред судом первой инстанции взыскан с признанием права гражданского истца Авасканова Д.Т. на установление размера причиненного материального ущерба в порядке гражданского судопроизводства.

Поскольку согласно ч.3 ст.141 УПК Кыргызской Республики только в исключительных случаях при невозможности произвести подробный расчет по гражданскому иску суд может признать за гражданским истцом право на удовлетворение иска и передать вопрос о его размерах в порядке гражданского судопроизводства.

Таким образом, суды первой и апелляционной инстанций, постановив обвинительный приговор в отношении подсудимого Джулову Х.Г., несмотря на то, что законный представитель

потерпевшей – Авасканов Д., признанный следственными органами гражданским истцом предъявил гражданский иск о взыскании материального и морального ущерба с подсудимого Джулова Х.Г., обоснованно признали за представителем потерпевшей – Аваскановым Д.Т. право на установление размеров гражданского иска в порядке гражданского судопроизводства.

Кроме того, согласно п.16 ч.1 ст.55 УК Кыргызской Республики совершение преступления в состоянии алкогольного, наркотического или иного опьянения признаются обстоятельствами отягчающими ответственность.

А как установлено материалами дела осужденный Джулову Х. будучи в состоянии алкогольного опьянения, управлял автомашиной, нарушив п.8.1 ПДД, выехал на проезжую часть встречной полосы автодороги «Бишкек-Чалдовар» перед близко едущим транспортом, совершил столкновение с автомашиной марки «БМВ» под управлением Найманбетова Ч., в результате которого пассажирка «БМВ» - Туруспекова А. получила менее тяжкий вред здоровью.

В связи с чем, обсуждая вопрос о мере наказания, Судебная коллегия считает, что судом апелляционной инстанции в свою очередь обоснованно изменен приговор суда первой инстанции в части назначения наказания, поскольку справедливость приговора означает, что наказание определенное в нем должно находиться в пределах санкции конкретной статьи УК Кыргызской Республики, а также соответствовать характеру и степени общественной опасности совершенного преступления, учитывается в полной мере особенности личности подсудимого, обстоятельства, смягчающие и отягчающие наказание и другие обстоятельства.

При таких обстоятельствах, Судебная коллегия, сохраняя принцип объективности и беспристрастности, проверив обоснованность и законность судебных актов, считает правильным

оставить в силе судебный акт суда апелляционной инстанции, а надзорную жалобу законного представителя потерпевшей Туруспековой А.Д. – Авасканова Д.Т. без удовлетворения.

На основании изложенного и руководствуясь ст. 374-379, п.1 ч.1 ст. 383 УПК Кыргызской Республики, Судебная коллегия приняла постановление. В принятом постановлении приговор судебной коллегии по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Чуйского областного суда от 23 января 2014 года в отношении Джулову Хамида Гумаровича оставлен в силе.

Надзорная жалоба законного представителя потерпевшей Туруспековой А.Д. – Авасканова Д.Т. оставлена без удовлетворения.

По гражданским делам

**25 февраля 2015 года,
дело №5-356/15 ГД**

Судебная коллегия по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики с участием: Молдалиевой Ч.М. и ее представителя Темных В.В., действующей на основании доверенности от 24 апреля 2013 года, рассмотрела в открытом судебном заседании гражданское дело по жалобе в порядке надзора представителя Республиканского центра медико-социальной экспертизы – Осконбаевой А.Э. на решение Первомайского районного суда г.Бишкек от 16 апреля 2014 года и решение судебной коллегии по гражданским делам Бишкекского городского суда от 14 октября 2014 года.

Представитель Молдалиевой Ч.М. – Темных В.В. обратилась в суд с иском к Центру медико-социальной экспертизы лиц с ограниченными возможностями здоровья (далее Центр МСЭК ЛОВЗ) о непредоставлении трудового отпуска, выплате среднего заработка и пени, указывая, что Молдалиева Ч.М., как врач-эксперт-терапевт проработала в Центре более года. 25 марта 2013 года приказом

№8-п Молдалиевой Ч. за волокиту и задержку при проведении контрольного освидетельствования в отношении Гасангусеновой А. было объявлено замечание. Молдалиева Ч.М. объяснила причину задержки, однако директор не учел тяжесть совершенного проступка, обстоятельства при которых он был совершен и предшествующую работу. С 1 по 19 апреля 2013 года Молдалиева Ч.М. находилась по листку нетрудоспособности. 22 апреля 2013 года приказом №57-л Молдалиевой Ч.М. объявлен выговор за ненадлежащее исполнение своих обязанностей и этим же приказом она освобождена от занимаемой должности за прогул по ст.83 п.6 п.п. «а» ТК КР. Все вышеперечисленные нарушения были оспорены в судебном порядке и решением Первомайского районного суда г. Бишкек от 20 июля 2013 года данные приказы признаны недействительными, а Молдалиева Ч.М. восстановлена в прежней должности. Однако Молдалиева Ч. была восстановлена только 12 сентября 2013 года, а выплаты были произведены только 12 ноября 2013 года, то есть с задержкой в 4 месяца. Директор Центра отказывается предоставлять Молдалиевой Ч.М. трудовой отпуск за проработанный период с 11 июня 2012 года по 11 июня 2013 года в нарушение статьи 126 ТК КР.

Просила обязать ответчика предоставить трудовой отпуск Молдалиевой Ч. согласно поданному ею заявления, взыскать с ответчика в пользу Молдалиевой Ч. средний заработок за период с 20 июля по 12 сентября 2013 года в размере 24456 с. 86 т., пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула, взыскать с ответчика моральный вред в сумме 50 000 сом.

В ходе рассмотрения дела истица и ее представитель Темных В.В. дополнили и изменили исковые требования, просили суд взыскать с ответчика в пользу Молдалиевой Ч. средний заработок за время вынужденного прогула в размере 17422 с. 26т., пени за задержку выплаты

среднего заработка за время вынужденного прогула в размере 4084 с. 44 т., незаконно удержанную сумму подоходного налога и страхового взноса в размере 6206 с. 83 т., а также взыскать компенсацию морального вреда, причиненного в результате дискриминации истца ответчиком в сфере труда в размере 50 000 сом.

Решением Первомайского районного суда г.Бишкек от 16 апреля 2014 года иск Молдалиевой Ч.М. к Центру о непредоставлении трудового отпуска, выплаты среднего заработка и пени удовлетворен частично.

Взыскано с Центра в пользу Молдалиевой Ч.М. средний заработок за период вынужденного прогула в размере 16 592 сом и пеня за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула в размере 2 320 с. 35 т.

Взыскана с Центра в пользу Молдалиевой Ч.М. компенсация морального вреда в размере 10 000 сом.

Взыскана с Центра государственная пошлина в доход государства в размере 1891 сом.

В остальной части иска отказано.

(председательствующий - судья
Искаков Э.Б.)

Решением судебной коллегии по гражданским делам Бишкекского городского суда от 14 октября 2014 года решение Первомайского районного суда г.Бишкек от 16 апреля 2014 года в части взыскания с Центра в пользу Молдалиевой Ч.М. среднего заработка за период вынужденного прогула в размере 16 592 сома и пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула в размере 2 320 с. 35 т., государственной пошлины в доход государства в размере 1891 сом и об отказе во взыскании с ответчика в пользу истца незаконно удержанной суммы подоходного налога и страхового взноса в размере 6 206 с. 83 т. отменено и принято в этой части новое решение.

Взысканы с Республиканского центра медико-социальной экспертизы при

Министерстве социального развития КР в пользу Молдалиевой Ч.М. средний заработок за период вынужденного прогула в размере 17 422 с. 26 т., пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула в размере 4 084 с. 55 т. и незаконно удержанная сумма подоходного налога и страхового взноса в размере 6 206 с. 83 т.

В части удовлетворения исковых требований о компенсации морального вреда в размере 10 000 сом решение суда оставлено без изменения.

Взыскана с Центра государственная пошлина в доход государства в размере 2 772 сома.

(Председательствующий: судья
Бейсекеев Э.Т., судьи: Толубаева Б.М.,
Мусуралиева А.С. - докладчик)

Не соглашаясь с ними, представитель Центра – Осконбаева А.Э. в жалобе в порядке надзора указала, что суд второй инстанции не учел, что не представлены доказательства причинения истце нравственных и физических страданий действиями руководства Центра. Суд не принял во внимание заключение комиссии служебного расследования Департамента здравоохранения г. Бишкек №11 от 28 января 2014 года. Не установлен характер физических и нравственных страданий, а также отсутствуют доказательства того, что перенесенные ею физические и нравственные страдания – результат действий ответчика.

Суд, несмотря на предоставленную справку о заработной плате, неправильно взыскал средний заработок за период вынужденного прогула с 21 июля по 3 сентября 2013 года.

Просила изменить решение суда второй инстанции в части взыскания среднего заработка за период вынужденного прогула в период с 21 июля по 3 сентября 2013 года и отменить решение в части взыскания с Центра в пользу Молдалиевой Ч.М. компенсации морального вреда в размере 10 000 сом.

Проверив материалы дела, заслушав пояснения Молдалиевой Ч.М. и ее представителя-Темных В.В., просивших в

удовлетворении надзорной жалобы отказать, обсудив доводы надзорной жалобы, судебная коллегия по гражданским делам Верховного суда КР приходит к следующему.

Решением Первомайского районного суда г.Бишкек от 20 июля 2013 года Молдалиева Ч.М. восстановлена в должности врача-эксперта-терапевта Центра со взысканием заработной платы за время вынужденного прогула в размере 32 666 с.58 т.

Приказом Центра МСЭ ЛОВЗ от 28 августа 2013 года №102-к Молдалиева Ч.М. восстановлена в должности врача-эксперта-терапевта Центра с 3 сентября 2013 года.

Следовательно, период с 20 июля по 3 сентября 2013 года, т.е. с момента вынесения судом решения о восстановлении на работе до дня фактического восстановления является временем вынужденного прогула.

При таких обстоятельствах вывод суда апелляционной инстанции о том, что с ответчика подлежит взысканию в пользу Молдалиевой Ч.М. средний заработок за указанный период в размере 17 422 с.26 т. является обоснованным.

Однако, выводы судов в части взыскания пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула со ссылкой на статью 157 п. 4 ТК КР, предусматривающий ответственность работодателя за нарушение срока выплаты дополнительно за каждый просроченный календарный день 0, 15 процента от невыплаченной денежной суммы на день фактического расчета являются неверными, поскольку на требования работника о взыскании заработной платы за время вынужденного прогула в связи с увольнением данный пункт не распространяется, т.к. спор связан не с задержкой выдачи заработной платы, а в связи с изданием приказа об увольнении.

Необоснованны выводы судов в части взыскания компенсации морального вреда, усматривая в действиях

работодателя в отношении Молдалиевой Ч.М. дискриминацию в сфере труда.

Суды, удовлетворяя иск в части взыскания компенсации морального вреда, указали, что в отношении Молдалиевой Ч.М. допущена дискриминация в сфере труда, выразившаяся в незаконном освобождении от занимаемой должности, в несвоевременном предоставлении отпуска, несвоевременной выплате заработной платы согласно решению суда, игнорировании письменных заявлений истицы, оскорблении трудовой чести, достоинства и деловой репутации истицы.

В соответствии со ст. 9 ТК КР и конвенцией МОТ № 111 «О дискриминации в области труда и занятий» (1958г.), ратифицированной Кыргызской Республикой, под дискриминацией понимается всякое различие, недопущение или предпочтение, производимое по признаку пола, расы, национальности, языка, происхождения, имущественного и должностного положения, возраста, места жительства, отношения к религии, политических убеждений, принадлежности или непринадлежности к общественным объединениям, а также от других обстоятельств, не связанных с деловыми качествами работника и результатами его труда.

В рассматриваемом же случае имело место неисполнение судебного акта работодателем, в связи с чем, требования о компенсации морального вреда по признаку дискриминации не могут подлежать удовлетворению.

Обращение истицы в Центр психического здоровья в подтверждение физических страданий в результате причинения морального вреда имело место после восстановления ее на работе и предоставления отпуска.

При таких обстоятельствах, решение суда апелляционной инстанции в части взыскания пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула и компенсации морального вреда подлежит отмене с

принятием в этой части нового решения об отказе в удовлетворении иска. В остальной части решение судебной коллегии по гражданским делам Бишкекского городского суда от 14 октября 2014 года подлежит оставлению в силе, а надзорная жалоба подлежит частичному удовлетворению.

На основании изложенного, руководствуясь ст.ст. 356-359 ГПК КР, судебная коллегия по гражданским делам Верховного суда КР приняла постановление. В принятом постановлении решение судебной коллегии по гражданским делам Бишкекского городского суда от 14 октября 2014 года отменено в части взыскания пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула в размере 4 084 сом 55 тыйын и компенсации морального вреда в размере 10 000 сом.

В удовлетворении иска Молдалиевой Ч.М. к Республиканскому Центру медико-социальной экспертизы о взыскании пени за задержку выплаты среднего заработка за время вынужденного прогула и компенсации морального вреда отказано.

В остальной части решение судебной коллегии по гражданским делам Бишкекского городского суда от 14 октября 2014 года оставлено в силе.

Надзорная жалоба представителя Республиканского центра медико-социальной экспертизы – Осконбаевой А.Э. удовлетворена частично.

По административным и экономическим делам

25 января 2014 года,
дело № АД-1265/12мбс2
надзорное производство № 6-562/13 АД

Судебная коллегия по административным и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики с участием представителей Жадановой Т.В. Токмашевой В.В., Кадацкой В.В. (доверенность от 6 июля 2012 года), представителя Кадыровой Н.Ш. Турдалиева Ч.Т. (доверенность от 26

июля 2012 года), представителя Бишкекского городского управления по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество Жакеева Т.У. (доверенность от 8 января 2014 года) рассмотрела в открытом судебном заседании надзорную жалобу Кадыровой Насип Шейшеналиевны на решение Межрайонного суда г.Бишкек от 26 декабря 2012 года, которым исковое заявление Жадановой Тамары Васильевны удовлетворено.

Признана недействительной выписка из решения Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275/6 от 20 июня 1989 года о закреплении земельного участка № 290 площадью 495 м² в с.Ново-Павловка за Кадыровой Насип Шейшеналиевной.

Признан недействительным Государственный акт о праве частной собственности на земельный участок серии Ч № 309887, выданный на имя Кадыровой Насип Шейшеналиевны. Взыскана с Первомайской районной администрации Мэрии г.Бишкек в доход республиканского бюджета государственная пошлина в сумме 10 сом и почтовые расходы в сумме 50 сом. Взыскано с Бишкекского городского управления по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество в доход республиканского бюджета государственная пошлина в сумме 10 сом и почтовые расходы в сумме 50 сом,

(председательствующий Садырова Ч.И.)

и на определение судебной коллегии по административным и экономическим делам Бишкекского городского суда от 12 августа 2013 года, которым решение Межрайонного суда г.Бишкек от 26 декабря 2012 года оставлено без изменения, а апелляционная жалоба Кадыровой Насип Шейшеналиевны без удовлетворения. Взыскано с Кадыровой Насип Шейшеналиевны в республиканский бюджет государственная пошлина в сумме 5 сом

по результатам рассмотрения апелляционной жалобы.

(судьи Рыбалкина А.Д., Мурзалиева Ж.Н., Алыбаев А.А.)

Судами были приняты указанные выше судебные акты.

Не согласившись с принятыми судебными актами, Кадырова Н.Ш. обратилась в Верховный суд Кыргызской Республики с жалобой о пересмотре в порядке надзора решения Межрайонного суда г.Бишкек от 26 декабря 2012 года и определения судебной коллегии по административным и экономическим делам Бишкекского городского суда от 12 августа 2013 года.

В обоснование жалобы было указано, что согласно показаниям представителя Госрегистра, начальника отдела обследования недвижимости Султангазиева Эмилбека Тилебалиевича выделенный земельный участок № 290 Жайлобаеву И.С. согласно Постановления Мэрии г. Бишкек от 30 июня 1997 года № 304, расположенный с. Ново-Павловка, в жилмассиве Ала-Тоо, площадью 495 кв.м., не был зарегистрирован в государственной регистрации, а частный нотариус без регистрации совершил сделку. Земельный участок не был зарегистрирован в Госрегистре, поэтому не был присвоен идентификационный код земельному участку. Поскольку не был присвоен идентификационный код объединенному земельному участку, то земельный участок был ничейным. Выдача второго земельного участка Жайлобаеву И.С. является незаконным, поскольку согласно статье 32 Земельного Кодекса Кыргызской Республики земельный участок предоставляется в собственность гражданам безвозмездно один раз на всей территории Кыргызской Республики. По факту получения двух земельных участков Жайлобаевым И.С., СУ ГУВД г. Бишкек возбуждено уголовное дело № 151-12-76. В настоящее время уголовное дело находится на стадии расследования в СО УВД Ленинского района г. Бишкек. В соответствии со статьями 180-181 Гражданского кодекса

Кыргызской Республики, Жайлобаев И.С. потерял все права на оспариваемый земельный участок. Однако судом апелляционной инстанции, данные обстоятельства оставлены без внимания. Утверждение суда апелляционной инстанции о том, что она не состоит в очереди на получение земельного участка необоснованно, суду было представлено решение Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275 от 20 июня 1989 года, но Кадырова Н.Ш. получила земельный участок согласно решения Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275\6 от 20 июня 1989 года. В Центральном Государственном архиве данное постановление не оказалось, но суду были представлены решение межрайонного суда г. Бишкек от 30 мая 2008 года, согласно которому граждане Садыков Т.Т. и Жоробекова С.К. и их соседи получали земельные участки на основании решения Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов г. Фрунзе № 275\6 от 20 июня 1989 года. Данное решение межрайонного суда оставлено в силе Постановлением Верховного суда Кыргызской Республики от 19 ноября 2008 года, но суд первой инстанции не приобщил к материалам дела данные судебные акты. Суд апелляционной инстанции данные обстоятельства дела оставил без внимания. Утверждение суда апелляционной инстанции о том что, согласно заключению судебной экспертизы ГЦСЭ при Минюсте Кыргызской Республики № 6568\02 от 16 ноября 2012 года выписка изготовлена электрографическим способом, также необоснованно, поскольку главным архивистом Центрального архива Кыргызской Республики Шамырбековой Б. был предоставлен наряд с выписками из решения Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов, где имеется выписка из решения за № 275 от 20 июня 1989 года «О выделении земельных участков по Первомайскому району» с оттиском

гербовой печати, с которым произведено сравнительное исследование. Однако в Выписке из решения Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов за № 275\6 от 20 июня 1989 года, был оттиск печати протокольного отдела, а не гербовой печати. На экспертизу не были предоставлены оттиски печати протокольного отдела Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов, а также не представлена печать протокольного отдела и соответственно вывод эксперта является ошибочным. Постановлением Ленинского районного суда г. Бишкек от 5 февраля 2013 года жалоба адвоката Турдалиева.Ч.Т. об отмене постановления следователя СУ ГУВД г. Бишкек от 14 декабря 2012 года об отказе в удовлетворении ходатайства о проведении комиссионной судебно-технической экспертизы - удовлетворена. Постановлением Ленинского районного суда г.Бишкек от 1 апреля 2013 года ходатайство адвоката Турдалиева.Ч.Т. о возвращении уголовного дела для восполнения пробелов следствия удовлетворено, которое Постановлением городского суда от 21 июня 2013 года и Постановлением Верховного суда Кыргызской Республики от 18 сентября 2013 года оставлено в силе. В настоящее время уголовное дело № 151-12-76 находится на стадии расследования. Поэтому, ссылка суда апелляционной инстанции на заключение экспертизы является необоснованной.

В судебное заседание представители Бишкекглавархитектуры, Департамента индивидуального жилищного строительства Мэрии г.Бишкек, Первомайской районной администрации Мэрии г.Бишкек, прокуратуры г.Бишкек не явились, о времени и месте судебного заседания были надлежащим образом извещены. На основании пункта 7 статьи 351 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики неявка в судебное заседание лиц, участвующих в деле, надлежаще извещенных о времени и

месте рассмотрения дела, не является препятствием к разбирательству дела. В связи с чем, дело рассмотрено без их участия.

Представитель Кадыровой Н.Ш. доводы изложенные в надзорной жалобе поддержал полностью, просил суд удовлетворить ее и отменить обжалуемые судебные акты.

Представители Жадановой Т.В. доводы изложенные в надзорной жалобе не поддерживали, просили принятые по делу судебные акты оставить в силе.

Представитель Бишкекского городского управления по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество оставил разрешение данного спора на усмотрение суда.

Изучив материалы дела, рассмотрев надзорную жалобу, выслушав представителей сторон, дав оценку в совокупности всем имеющимся в деле материалам, проверив правильность применения судами первой и второй инстанций норм материального и процессуального права, судебная коллегия по административным и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики приходит к следующему.

Как следует из материалов дела, решением Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275 от 20 июня 1989 года «О выделении земельных участков по Первомайскому району» Джайлобаеву Исмаилу Садырбековичу был выделен земельный участок № 291 в с. Ново-Павловка. На основании постановления Мэрии города Бишкек № 304 от 30 июня 1997 года «О переоформлении, закрепленных земельных участков, выделенных под строительство индивидуальных жилых домов» земельный участок № 290 объединен с участком № 291, и земельный участок общей площадью 1 000, 0 кв.м., в жилом массиве «Ала-Тоо» был закреплен за Жайлобаевым И.С. 17 июля 1997 года по договору купли-продажи Жайлобаев И.С. продал жилой дом, находящийся по адресу: город Бишкек, жилой массив

«Ала-Тоо», улица Маймак, расположенный на земельном участке мерою 1000 кв.м. Вельгоненко Валентине Константиновне, которая, в свою очередь, 2 марта 2010 года по договору купли-продажи продала указанное недвижимое имущество Жадановой Тамаре Васильевне. Оба договора нотариально удостоверены, зарегистрированы в Бишкекском городском управлении по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество и не утратили своей юридической силы. При обращении в Бишкекское городское управление по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество, Жадановой Т.В. стало известно, что право собственности на принадлежащий ей земельный участок № 290 в ж/м Ала-Тоо, ул.Маймак зарегистрировано за Кадыровой Н.Ш. на основании выписки из решения Исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275/6 от 20 июня 1989 года и выдан Государственный акт о праве частной собственности на земельный участок серии Ч № 309887, что и послужило основанием для обращения Жадановой Т.В. с заявлением в суд.

Суды первой и второй инстанции, ссылаясь на статью 32 Закона Кыргызской Республики «О Государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним», статью 222 Гражданского кодекса Кыргызской Республики, пункт 2 статьи 119 Земельного кодекса Кыргызской Республики, заключение судебной экспертизы ГЦСЭ при Министерстве юстиции Кыргызской Республики № 6568/02 от 16 ноября 2012 года, письмо Центрального Государственного архива Кыргызской Республики от 24 августа 2012 года, пришли к выводу об обоснованности заявленных требований Жадановой Т.В.

Судебная коллегия по административным и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики находит выводы судов первой и второй инстанций в части удовлетворения требования Жадановой

Тамары Васильевны о признании недействительной выписки из решения Исполнительного комитета Первомайского районного Совета народных депутатов г.Фрунзе № 275/6 от 20 июня 1989 года необоснованными по следующим основаниям.

Как следует из ответа Центрального Государственного архива Кыргызской Республики от 24 августа 2012 года за исх. № С-2141, представленного на требование Межрайонного суда г.Бишкек от 13 августа 2012 года за исх. № 01-41/4523, в решении № 275 от 20 июня 1989 года «О выделении земельных участков по Первомайскому району» Кадырова Насип Шейшеналиевна в списках лиц, получивших земельные участки, не обнаружена. Решение Первомайского районного Совета народных депутатов идет только за № 275 без дробей. В деле отсутствующих, а также изъятых страниц нет, выписка № 275/6 в деле отсутствует. Кроме того, как установлено материалами дела, документов, свидетельствующих об обращении Кадыровой Н.Ш. в органы местного самоуправления с заявлением о предоставлении земельного участка под индивидуальное жилищное строительство с приложением соответствующих первичных документов, а также о нахождении ее в списке очередников за получением земельного участка также представлено не было. Пунктами 1, 2, 3 статьи 260 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики установлено, что в порядке судопроизводства по административным делам суды рассматривают: заявления о признании недействительными полностью или в части постановлений государственных органов и должностных лиц, уполномоченных рассматривать дела об административных правонарушениях; заявления о признании недействительными полностью или в части ненормативных актов органов государственной власти, органов местного самоуправления, их должностных лиц; заявления о признании недействительными полностью или в

части нормативных правовых актов органов государственной власти, органов местного самоуправления, их должностных лиц. Судебная коллегия суда надзорной инстанции считает, что оспариваемая выписка из решения не является официальным решением уполномоченного органа, которое порождает юридические последствия, поскольку она не содержит обязательных предписаний (распоряжений), влекущих определенных юридических последствий для заявителя, не имеет властно-распорядительный характер и не охватывает признаков ненормативного (нормативного) акта, законность которого может быть проверена соответствующим судом по требованию заявителя в установленном законом порядке. Выписка по своему содержанию является извлечением из основного документа, в данном случае из решения. Таким образом, судебная коллегия по административным и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики приходит к выводу, что требование заявителя о признании недействительной выписки из решения не подлежит рассмотрению и разрешению в порядке гражданского судопроизводства. В соответствии с пунктом 1 статьи 221 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, суд прекращает производство по делу в случае, если дело не подлежит рассмотрению и разрешению в порядке гражданского судопроизводства.

Выводы судов первой и второй инстанции о признании недействительным (незаконным) Государственного акта о праве частной собственности на земельный участок, выданный на имя Кадыровой Н.Ш., серии Ч № 309887, являются законными и обоснованными. Государственный акт о праве частной собственности на земельный участок на имя Кадыровой Н.Ш. был выдан Бишкекским городским управлением по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество на основании выписки из

решения исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275/6 от 20 июня 1989 года, представленного Кадыровой Н.Ш. В соответствии с требованиями Правил государственной регистрации прав и обременений (ограничений) прав на недвижимое имущество и сделок с ним, Государственный акт о праве частной собственности на земельный участок выдается на основании правоустанавливающих документов, т.е. договора купли-продажи, дарения, мены земельного участка, постановления уполномоченного органа о предоставлении земельного участка в собственность, а также приватизационных документов. При обращении соответствующего лица в органы Госрегистра за регистрацией права и получением правоудостоверяющего документа, последние обязаны проверить соответствие представленных правоустанавливающих документов, в том числе и выписок из постановлений, документам, полученным от уполномоченного органа, издающего правоустанавливающий акт на земельный участок. При этом правоустанавливающие документы, представляемые в регистрационный орган, принимаются в надлежаще оформленном виде. Это указано и в статье 18 Закона «О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним». Документы должны соответствовать требованиям законодательства Кыргызской Республики. Все документы представляются в регистрационный орган в двух экземплярах, один из которых должен быть подлинником. Из указанного следует, что органы Госрегистра совершают действия по регистрации прав на недвижимое имущество и вправе выдать правоудостоверяющий документ только при предоставлении им правоустанавливающего документа или на основании судебного решения. Статьей 32 Закона Кыргызской Республики «О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним»

установлено, что ранее поступившие на регистрацию документы о праве на единицу недвижимого имущества имеют приоритет перед документами о правах на ту же единицу недвижимости, поступившими позже. Местный регистрационный орган не проверив наличие прав третьих лиц на оспариваемый земельный участок, преждевременно зарегистрировал право собственности за Кадыровой Н.Ш., тогда как договора купли-продажи оспариваемого земельного участка были нотариально удостоверены (последний собственник Жаданова Т.В.), зарегистрированы в Бишкекском городском управлении по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество и не утратили своей юридической силы.

Судебная коллегия суда надзорной инстанции считает, что не могут быть приняты во внимание доводы надзорной жалобы о том, что выдача второго участка Жайлобаеву И.С. является незаконным, так как согласно статье 32 Земельного Кодекса Кыргызской Республики земельный участок предоставляется в собственность гражданам безвозмездно один раз на всей территории Кыргызской Республики. Постановление Мэрии города Бишкек № 304 от 30 июня 1997 года «О переоформлении, закрепленных земельных участков, выделенных под строительство индивидуальных жилых домов» в настоящее время в силе, не утратило своей юридической силы. По данному делу рассматривается вопрос о законности актов на имя Кадыровой Насип Шейшеналиевны. Не могут быть приняты во внимание и доводы надзорной жалобы о том, что Постановлением Верховного суда Кыргызской Республики от 19 ноября 2008 года оставлены в силе судебные акты судов первой и кассационной инстанции, согласно которым было отказано в признании недействительным Государственного акта о праве частной собственности на земельный участок, выданный Садыкову

Т.Т. на основании решения Исполнительного комитета Первомайского районного Совета народных депутатов города Фрунзе за № 275/6 от 20 июня 1989 года, поскольку данными судебными актами не решался вопрос о законности либо незаконности предоставления земельного участка Кадыровой Насип Шейшеналиевне.

Установленные обстоятельства дают основание для прекращения производства по делу в части признания недействительной выписки из решения исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275/6 от 20 июня 1989 года о закреплении земельного участка № 290 площадью 495 м² в с.Ново-Павловка за Кадыровой Насип Шейшеналиевной и оставления в силе принятых по делу судебных актов в остальной части.

На основании изложенного, руководствуясь статьей 348, 356, 359 ГПК Кыргызской Республики, судебная коллегия по административным и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики приняла постановление. В принятом постановлении решение Межрайонного суда г.Бишкек от 26 декабря 2012 года, определение судебной коллегии по административным и экономическим делам Бишкекского городского суда от 12 августа 2013 года отменено в части признания недействительной выписки из решения исполкома Первомайского районного Совета народных депутатов № 275/6 от 20 июня 1989 года о закреплении земельного участка № 290 площадью 495 м² в с.Ново-Павловка за Кадыровой Насип Шейшеналиевной и взыскания с Первомайской районной администрации Мэрии г.Бишкек в доход республиканского бюджета государственной пошлины в сумме 10 сом и почтовых расходов в сумме 50 сом. В этой части производство по делу прекращено. В остальной части принятые по делу судебные акты оставлены в силе.

**Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун 2014-жылдын
иштери боюнча маалымат
(2013-жыл менен салыштырмалуу)**

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 96-статьясына ылайык Жогорку Сот жарандык, жазык, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча жогорку сот органы болуп саналат жана мыйзамда белгиленген тартипте сот процессине катышуучулардын кайрылуулары боюнча жергиликтүү соттордун соттук актыларын кайра кароону жүзөгө ашырат. Жогорку Соттун Пленуму сот тажрыйбасынын маселелери боюнча түшүнүк берет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун соттук коллегияларынын статистикалык маалыматтары боюнча 2014-жылда каралган соттук иштер төмөндөгүдөй мүнөздө маалымданат.

**Соттук иштердин жалпы
катталганы**

2014-жылы Жогорку Сотко 5466 соттук иш түшкөн, анын ичинен: (1623 жазык иштер, 2274 жарандык, 466 экономикалык, 940 административдик, 163 административдик укук бузуулар жөнүндө иштер), бул маалымат 2013-жылдын ушул эле мөөнөтүндөгү маалыматка салыштырмалуу 26, 7% көбүрөөк (2013-жылы Жогорку Сотко 4314 соттук иш түшкөн, анын ичинен: 1399 жазык иштер, 1811 жарандык, 379 экономикалык, 643 административдик, 82 административдик укук бузуулар жөнүндө иштер).

Жогорку сотко 997 соттук материалдар түшкөн, анын ичинен – 495 жазык сот өндүрүшүнө, 317 – жарандык сот өндүрүшүнө, 75 – экономикалык, 110 – административдик иштер боюнча. 2013-жылы – 685 соттук материал түшкөн, демек отчеттук мезгилде 35, 7% көбүрөөк түшкөн.

Баардыгы биригип көзөмөл тартибинде 6463 иш жана материал түшкөн.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегиялары келип түшкөн иштердин жана материалдардын ичинен 4493 ишти карап чыккан, анын ичинен 1625 - жазык иштер, 1707 - жарандык, 339 - экономикалык, 679 - административдик, 143 - административдик укук бузуулар жөнүндө иштер. Соттук материалдардан 828 каралган (473 жазык иштер, 233 - жарандык, 52 - экономикалык, 70 - административдик иштер боюнча).

Каралган жазык иштер

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 2014-жылы 1625 жазык иштер каралган, бул көрсөткүч мурунку жылга карата 14, 7% көптүк кылат (2013ж. - 1416 иш). 1138 көзөмөл даттануулардан - 344 канааттандырылган жана 342 прокурордун сунуштарынан - 192 канааттандырылган, бул көрсөткүч жалпы каралган иштердин санынан 32, 9% түзөт.

Жазык сот жүргүзүү тартибинде соттук коллегия 473 соттук материалдарды караган. (2013ж. - 338)

Жазык иштер боюнча соттук коллегиясы 2014-жылы жаңы ачылган жагдайлар боюнча - 18 даттануу жана сунуш каралган. Анын ичинен 11 арыздар жана сунуштар канааттандырылган же каралган иштердин ичинен 61% түздү.

Көзөмөл даттануу менен сунуштардын негизинде каралган жергиликтүү соттордун иш кароосунун сапаты төмөндөгүдөй көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт (адамдардын саны боюнча):

– 1965 адамдын санына карата биринчи жана экинчи сот инстанциялардын соттук актылары даттанылып, алардын ичинен 1326 адамга же 67, 5% күчүндө калтырылган.

Жокко чыгарылган соттук актылар

- ишти прокурорго кайра кайтаруу жөнүндө - 51 адам (биринчи инстанция соту – 7, экинчи инстанция соту – 44). 2013ж. - 92 адамга карата
- ишти кыскартуу жөнүндө - 37 адамга карата (биринчи инстанция - 16, экинчи инстанция - 21).

Биринчи жана экинчи инстанция сотунун – 236 адамга карата соттук

актылары жокко чыгарылган, (анын ичинен 169 иш биринчи инстанциядагы сотко кайрадан карап чыгууга жөнөтүлгөн, 30 – экинчи инстанция сотуна жөнөтүлгөн, 34 - боюнча жазык иши кыскартылган, 3 – боюнча жаңы чечим кабыл алынган). 2013ж. - 212 адамга карата соттук актылар жокко чыгарылган.

Өзгөртүлгөн соттук актылар (адамдардын санына карата):

- биринчи инстанция сотунун – 110 адам өзгөртүлгөн, анын ичинен: 21 жаңыдан жаза чарасын аныктоо менен, 17 кылмыш квалификациясы өзгөрүү менен жаза чарасы төмөндөтүлгөн, 3 жаза чарасы төмөндөтүлбөй кылмыш квалификациясы өзгөртүлгөн, 37 кылмыш квалификациясы өзгөртүлбөй жаза чарасы төмөндөтүлдү, башка өзгөртүүлөр 32. (2013ж.- 75 адам);
- экинчи инстанция сотунун – 96 адам, алардын ичинен 20 жаңы жаза чарасы аныктоо менен, 12 кылмыш квалификациясы өзгөрүү менен жаза чарасы төмөндөтүлгөн, 1 адамга карата жаза чарасы төмөндөбөй, 27 кылмыш квалификациясы өзгөртүлбөй жаза чарасы төмөндөтүлгөн, башка өзгөртүүлөр 36. (2013ж. - 79 адам).

Каралган жазык иштеринин түзүлүшүнүн (структурасынын) 63, 3% төмөндөгүдөй:

- 382 же 23, 5% менчикке каршы кылмыштар жөнүндө (2013ж.- 340 же

24, 1%), алардын ичинен 84 - уурдоо, 23 - мал уурдоо, 135 - алдамчылык;

- 266 же 16, 3% өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыштар жөнүндө (2013ж. - 247 же 17, 4%), алардын ичинен 115 киши өлтүрүү (7% - баардык каралган иштерден), 50 же 3% - саламаттыкка атайылап оор залал келтирүү;
- 268 же 16, 5% кызматтык кылмыштар жөнүндө (2013ж.- 198 иш же 14%), алардын ичинен 105 (6, 4% - баардык каралган иштерден) кызматтык абалынан кыянаттык менен пайдалануу, 70 (4, 3% - баардык каралган иштерден) кызматтык укуктардан аша чабуу жөнүндөгү жазык иштер түзөт.
- 115 же 7% калктын саламаттыгына жана коомдук адеп-ахлакка каршы кылмыштар жөнүндө (2013ж. – 123 иш же 8, 7%), алардын ичинен 34 (2, 1% - баардык каралган иштерден) башкага берүү максатын көздөбөгөн баңги каражаттарын мыйзамсыз даярдоо, сатып алуу, сактоо; 75 (4, 6% - баардык каралган иштерден) башкага берүү максатында;

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьяларынын караган ченемдеринин көрсөткүчтөрү жазык иштер, соттук материалдар жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер 2014- жылы орто эсеп менен 1 айда:

13, 7 - жазык иш, 3, 9 – соттук материал, административдик укук бузуулар жөнүндө иштер- 1, 3. Жалпысынан – 18, 9 түздү.

Каралган жарандык иштер

2014- жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер

боюнча соттук коллегиясы тарабынан көзөмөл тартипте 1707 иш каралган, бул маалымат 2013-жылдын ушул эле мөөнөтүндөгү маалыматка (1821 иш) салыштырмалуу 6, 2% азыраак.

Жарандык сот жүргүзүү тартибинде 2014ж. 233 соттук материал каралган, өткөн жылга салыштырмалуу 16, 5% көп. (2013ж. - 200).

Көзөмөл даттануу менен сунуштардын негизинде каралган жергиликтүү соттордун жарандык иштерди кароосунун сапаты төмөндөгүдөй көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт:

- биринчи инстанциянын соттук актыларына даттанылганы – 903 (2013ж. 917),
- алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 465 (51, 5%). 2013-жылы күчүндө калганы 514 (56% түзгөн).
- апелляциялык инстанциянын соттук актыларына даттанылганы -
- 530 (2013ж. - 624), алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 331 (62, 4%). 2013 ж. 310 (49, 7%) түзгөн.
- кассациялык инстанциянын токтормдоруна даттанылганы 274 (2013ж. - 280), алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 211 (77%). 2013-жылы 222 (79%) түзгөн.

Биринчи инстанция сотторунун 405 соттук актылары же 44, 8%, экинчи инстанция сотторунун 241 соттук актылары же 30% **жокко чыгарылган** (алардын ичинен 183 же 34, 5% - апелляциялык инстанция, 58 же 21% – кассациялык инстанция).

Ал эми салыштырмалуу, 2013-жылы 386 - биринчи инстанция сотторунун соттук актылары (42%), 351 (39%) - экинчи инстанция сотторунун соттук актылары (алардын ичинде 296 (47%) - апелляциялык инстанция, 55 (19, 6%) - кассациялык инстанция сотторунун соттук актылары) жокко чыгарылган.

Биринчи инстанциянын 33 (3, 6%) соттук актылары *өзгөрүлгөн* (2013ж. – 17), апелляциялык инстанция сотунун 16 (3%) соттук актылары *өзгөрүлгөн* (2013ж.- 18), кассациялык инстанция сотунун 5 (1, 8%)

соттук актылары *өзгөртүлгөн* (2013ж. – 3).

Каралган иштердин түзүлүшүнүн (структурасынын) жарымынан көбү төмөндөгү жарандык иштерди түзөт:

- эмгектик укук мамилелери боюнча – 225 же 13%, (2013ж. – 248 же 13, 6%) анын ичинен мурунку жумушуна кайрадан калыбына келтирүү боюнча 174 же 10%. (2013ж.- 188);
- карызды өндүрүү боюнча – 305 же 17, 9% (2013ж. – 330 же 18%);
- Бүтүмдөрдү жарактуу/жараксыз таануу – 255 же 15% (2013ж. – 322 же 17, 7%).
- - турак жайдан чыгаруу боюнча – 161 же 9, 4% (2013ж. – 140 же 7, 7%);

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьяларынын караган жарандык иштер боюнча жүктөмү 2014-жылы орто эсеби 1 айда 11, 8 ишти, соттук материалдар 1, 6 түздү; баардыгы 13, 4. Салыштырмалуу 2013 жылы орто эсеби 1 айда 14 ишти түздү.

Каралган экономикалык иштер

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы 2014-жылы 339 экономикалык ишти караган, 2013-жылга салыштырмалуу (268 иш) 20, 9% көбөйгөн.

Экономикалык сот жүргүзүү тартибинде 2014- жылы 52 соттук материал каралган, анын ичинен мыйзамдуу күчүнө кирген соттук актыларды жаңы ачылган жагдайлар боюнча кароо арыздары – 30. Салыштырмалуу 2013ж. - 36 арыз, башкача айтканда 42, 3% көбөйгөн.

Көзөмөл даттануу менен сунуштардын негизинде каралган жергиликтүү соттордун экономикалык

***иштерин кароосунун сапаты
төмөндөгүдөй көрсөткүчтөр менен
мүнөздөлөт:***

- биринчи инстанциянын соттук актыларына даттанылганы - 183, алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 77 же 42% (2013 ж. – 47, 1%) күчүндө калтырылган;
- апелляциялык инстанциянын соттук актыларына даттанылганы - 95, алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 58 же 61%. (2013 ж. – 55, 8%);
- кассациялык инстанциянын соттук актыларына даттанылганы - 61, алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 38 же 62, 2%. (2013 ж. – 63, 4%);

Биринчи инстанция сотторунун – 105, апелляциялык инстанция сотторунун - 34, кассациялык инстанция сотторунун – 20 соттук актылары жокко чыгарылган.

Ал эми салыштырмалуу, 2013-жылы биринчи инстанция сотторунун – 81, апелляциялык инстанция сотторунун - 26, кассациялык инстанция сотторунун – 15 соттук актылары жокко чыгарылган.

Өзгөртүлгөн соттук актылар:

2014-жылы биринчи инстанция сотторунун - 1 өзгөртүлгөн (2013-ж. - 3), апелляциялык инстанция сотторунун – 3 (2013ж. - 4), кассациялык инстанция сотторунун – 3 (2013ж. - 0).

Каралган иштердин түзүлүшүндө:

- 104 иш же 30, 6% - милдетти аткарбоо же ылайыктуу эмес аткаруу жөнүндө (2013 ж. – 28, 3%);
- 41 иш же 12% - бүтүмдөрдү анык, анык эмес деп табуу жөнүндө (2013 ж. – 11, 9%);
- 58 иш же 17, 1% - ченемдик эмес укуктук актыны анык эмес деп табуу (2013 ж. – 17, 1%);
- 17 иш же 5% - милдеттүү түрүндөгү төлөмдөрдү, айыптарды, жыйымдарды өндүрүү жөнүндө (2013ж. – 4, 8%).

Каралган административдик иштер

2014-жылы 679 административдик иш каралган, 2013-жылдын ушул эле мезгилине караганда (528 иш) 22, 2% көбөйгөн.

Административдик жүргүзүү тартибинде 2014 - жылы 70 соттук материал каралган, анын ичинен 10 мыйзамдуу күчүнө кирген соттук актыларды жаңы ачылган жагдайлар боюнча кароо арыздары, 11 арыз канааттандырылбаган.

***Жергиликтүү соттордо
административдик иштерди кароонун
сапаты төмөндөгү көрсөткүчтөр менен
мүнөздөлөт:***

- биринчи инстанциянын соттук актыларына даттанылганы – 373, алардын ичинен күчүндө калтырылганы 181 же 48, 5% (2013 ж. – 47, 1% күчүндө калтырылганы);
- апелляциялык инстанциянын соттук актыларына даттанылганы - 184, алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 98 же 53, 2% (2013 ж. – 41, 6%);
- кассациялык инстанциянын соттук актыларына даттанылганы - 122, алардын ичинен күчүндө калтырылгандары – 81 же 66, 3% (2013 ж. – 68, 4%).

Жокко чыгарылган соттук актылар:

- биринчи инстанция сотторунун – 190 же 50, 9% (2013-ж. – 167)
- апелляциялык инстанция сотторунун – 84 же 45, 6% (2013-ж.- 57, 6)
- кассациялык инстанция сотторунун – 37 же 30, 3% (2013-ж. – 20).

Өзгөртүлгөн соттук актылар:

- биринчи инстанция сотторунун – 2 же 0, 53% (2013ж. -1);
- апелляциялык инстанция сотторунун – 2 же 1% (2013ж. - 1);

- *кассациялык инстанция сотторунун* – 4 же 3, 27% (2013ж. - 3).

Каралган административдик иштердин түзүлүшүндө:

- 353 же 51, 9% - мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын жер бөлүп берүү, кайрадан алуу маселе боюнча нормативдүү эмес актыларын, чечимдерин, жана аракеттерин талашуусу боюнча (2013-ж. - 211 же 40%);
- 82 же 12% - жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын чечимдерин жана ченемдик эмес актыларын талашуусу боюнча (2013-ж. - 69 же 13%);
- 66 же 9, 7% - мамлекеттик бийлик органдарынын ченемдик эмес актыларын талашуусу боюнча (2013-ж. - 62 же 11, 7%).

Административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьяларынын караган иштер боюнча жүктөмү 2014-жылы бир судьяга орто эсеби 1 айда 11, 9 түздү, анын ичинен административдик иштер 7, 1; экономикалык иштер 3, 5; соттук материалдар 1, 3 түздү. Салыштырмалуу 2013 жылы орто эсеби 1 айда 9, 1 ишти түздү.

Жогорку Соттун Пленуму

«Кыргыз Республикасынын Жогорку Соту жана жергиликтүү соттору жөнүндө» Мыйзамдын 14, 15-статьяларына ылайык Жогорку Сот соттук тажрыйбаны изилдейт, корутундулайт жана соттук статистиканы жүргүзөт. Жогорку Соттун Пленуму соттук ишмердүүлүктү уюштуруунун суроолорун карайт.

2014-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун чогулуштары 1 жолу өткөрүлгөн, анда каралган суроолор төмөндөгүлөр:

- *Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жазык жана административдик укук бузуу боюнча соттук коллегиясынын иш жүргүзүү тууралуу;*
- *Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын иш жүргүзүү жөнүндө;*
- *Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун административдик жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын иш жүргүзүү тууралуу;*
- *сыйлыктар жана башка уюштуруу мүнөздөгү суроолор тууралуу;*

2014-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун соттук тажрыйбаны жалпылоо жана соттук статистиканы талдоо бөлүмүнүн жүргүзүлгөн иштер:

- Мажбурлап аткаруу үчүн чет мамлекеттик чечимин келтиргенде эскирүү мөөнөттөрүн эсептөөсү боюнча сот тажрыйбасы тууралуу сереп (2011ж., 2012ж., 2013ж.);
- 2012-жылдагы мурастоо жөнүндөгү иштердин соттук тажрыйбасы тууралуу сереп;
- 2012-2013-жылдагы мамлекеттик мекемелерге келтирилген зыянды өндүрүү боюнча иштердин соттук тажрыйбасы жөнүндө сереп;
- 2013-жылдагы балдарды тарбиялоо менен байланышкан талаш-тартыштардын соттук тажрыйбасы жөнүндө сереп (Ат-Башы, Джумгал, Манас, Бакай-Ата, Ак-суу, Ысык-Көл, Джети-Өгүз, Кара-Суу, Кара-Кульджа, Токтогул, Тогуз-Торо, Кадамжай райондук сотторунун тажрыйбасы боюнча);
- Ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жөнүндө соттук тажрыйбасы боюнча сереп;
- 2011-2013-жылдардагы коррупцияга байланыштуу жазык иштер боюнча тажрыйбасы тууралуу сереп;

- Сот тарабынан жеке аныктаманы чыгаруу боюнча соттук тажрыйбаны изилдөө жүргүзүлдү;
- 2010-2013-жылдарындагы чарбачылык талаш-тартыштарды чечүүдө форс-мажордук жагдайларды аныктоо тажрыйбасы жөнүндө маалымат түзүлдү;
- 2012-жылдын жана 2013-жылдын 11 айдагы каралган Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 131-ст. көрсөтүлгөн жазык иштерин кыскартылган жана жазык иштерин козгоодон баш тартуу боюнча тергөөчүлөрдүн токтомдоруна арыздануусуна байланыштуу, соттук материалдары жөнүндө маалымат;
- 2012-жылдын жана 2013-жылдын 11 айдагы каралган Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 305-ст. 2-б. 3-п. көрсөтүлгөн зомбулук колдонуу менен же аны колдоном деп коркутуу алдында кызматтык ыйгарым укуктардан аша чабуу, кыйноо колдонуу жазык иштери жөнүндө маалымат;
- 2014-жылдын Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун ишине 2013-жылдагы мөөнөтүнө салыштырмалуу отчет, ар бир соттук коллегиялары тарабынан соттук иштерди кароодогу жана жергиликтүү соттор тарабынан сот адилеттигин ишке ашыруу сапаты тууралуу, соттордун жүктөм ченемдеринин көрсөтүүсү менен жазык, жарандык, экономикалык, административдик иштерин кароосу боюнча анализи жүргүзүлгөн;
- 2014-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку соту менен “Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Бюллетени” аталган эки журнал чыгарылган (Германиялык Техникалык Кызматташтык

Коомунун жардамы менен ар бири 800 экземплярдан чыгарылган), Жогорку соттун конкреттүү соттук иштеринин токтомдорун, соттук тажрыйбаны жалпылоо жана соттук статистиканы талдоо жана башка материалдарды, пленумдун жетекчилик кылуучу түшүндүрүү жарыялоо менен.

Жогорку Соттун Кыргыз Республикасынын мыйзам чыгаруу жана аткаруу бийлиги менен биргелешип иш алып баруусу жөнүндө

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан Макулдашылган кызматташтыкта жана биргелешип иш алып баруунун чегинде 2014-жылы макулдашууга келген мыйзамдын жана башка ченемдик-укуктук актылардын долбоорлору боюнча укуктук экспертиза жүргүзүлүп, Кыргыз Республикасынын 261 мыйзамы, мыйзамдын жана башка ченемдик-укуктук актылардын долбоорлору изилденип каралып чыккан, алардын ичинен 70 ченемдик-укуктук актыларынын долбоорлору боюнча тийиштүү кошумча пикир жана сунуштар берилген.

Ошондой эле Кыргыз Республикасынын Президентинин Аппаратына жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын кээ бир ченемдеринин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө 13 өтүнүч тууралуу корутунду берилген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна түшкөн мыйзамдар, токтомдор, буйруктар жана башка ченемдик-укуктук актылары боюнча 473 ченемдик-укуктук актылары анализденип, тутумдаштырылып жана кодификацияланып чыккан.

**Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун
2014-жылдын иштери боюнча маалымат
(2013-ж. салыштырмасы менен)**

«Кыргыз Республикасынын Жогорку Соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 25-статьясына ылайык Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун тутумун төмөндөгүлөр түзөт: райондук жана ага теңештирилген соттор (шаардагы райондук, шаардык соттор, гарнизондордун аскер соттору, райондор аралык соттор); - областтык жана аларга теңештирилген соттор (Кыргыз Республикасынын Аскер соту жана Бишкек шаардык соту).

Райондук жана ага теңештирилген соттор алардын компетенциясына таандык болгон сот иштерин карашып, биринчи инстанциядагы сот катары иш-аракеттерди жүргүзүшөт.

Областтык жана аларга теңештирилген соттор компетенциясына таандык болгон сот иштерин апелляциялык, кассациялык даттануу арыздар, прокурордун сунушу боюнча карап, экинчи инстанциядагы сот катары иш-аракеттерди жүргүзөт.

**Биринчи инстанция сотторундагы
иштерди жалпы катталышы**

2014-жылы соттун биринчи инстанциясына 138911 соттук иш түшкөн, алардын ичинен: 15876 - жазык иштер, 36898 - административдик укук бузуулар жөнүндө, 72129 - жарандык, 8066 - экономикалык, 5942 - административдик иштер, бул статистика маалыматы 2013-жылдын ушул эле мөөнөтүндөгү маалыматка салыштырмалуу - 134664 иш же 3, 1% көбөйгөн (16466 - жазык, 38669 - административдик укук бузуулар жөнүндө, 67752 - жарандык, 6704 - экономикалык, 5073 - административдик иштер). Соттук иштердин санынын көбөйүүсү жарандык иштери 6, 4%, экономикалык иштер 20, 3% жана административдик иштер 17, 1% көбүрөөк түшкөнү менен байланышкан.

2014-ж. 43511 соттук материалдар түшкөн, анын ичинен – 35368 жазык сот өндүрүшү, 7171 - жарандык сот өндүрүшү менен каралуучу материалдар, 645 – экономикалык иштер боюнча, 327 - административдик иштер боюнча. 2013-жылга салыштырмалуу бул көрсөткүч 9, 6% көбүрөөк. (39671).

Жалпысынан биринчи инстанция сотторуна 182422 иш жана соттук материалдар түшкөн. (2013ж. - 174335).

Биринчи инстанция соттору менен 2014-жылы 123823 иш каралып чыккан, анын ичинен 15806 - жазык иштер, 34103 - административдик укук бузуулар жөнүндө, 63423 - жарандык, 6611 - экономикалык, 3880 - административдик иштер. 2013 жылы 119019 иш каралган (16193 - жазык иштер, 35799 - административдик укук бузуулар жөнүндө, 59273 - жарандык, 4916 - экономикалык, 2838 - административдик иштер).

Соттун биринчи инстанциясы тарабынан 41744 соттук материалдар каралган, анын ичинен 34369 - жазык иштер, 6515 - жарандык, 579 - экономикалык, 281 - административдик иштер боюнча. 2013-ж. - 34639 соттук материал каралган.

Жалпысынан биринчи инстанция соттору 165567 иш жана соттук материал карап чыгышкан. (2013ж. - 153658).

Каралган жазык иштери

2014-жылы биринчи инстанция соттору тарабынан жазык иштеринин каралышынын мүнөздөмөсү төмөндөгүдөй.

Каралып бүткөн жазык иштер 2, 4% төмөндөгөн, алардын саны 15806 ишти түздү (2013-ж.- 16193).

Процесстик мөөнөттөрдү бузуп каралган жазык иштердин саны – 285 ишти түздү, 2013 ж. – 334 иш. Бул жазык иштер каралып бүткөн жазык иштердин ичинен 1, 8% түздү (2013ж.- 2%).

5349 жазык иши сот өндүрүшү менен 6541 адамдардын санына карата кыскартылган, же башкача айтканда каралып бүткөн иштердин 33, 8% түздү (2013-ж. 7297 иш).

Биринчи инстанция сотторунда каралып бүткөн иштердин негизги көрсөткүчтөрүнүн төмөндөгүдөй динамикасы белгиленет:

- 6307 иш 7695 адамга карата өкүм чыгаруу менен каралып бүткөн, 2013-жылга (6548) салыштырмалуу 3, 7% азайган. Бул көрсөткүч каралып бүткөн иштердин санына карата 39, 9% түздү (2013-ж. – 40, 4%);
- 287 иш 347 адамдын санына карата сотто жоюлбай турган тергөөнүн өксүктөрүн толуктоо үчүн прокурорго кайра кайтарылган (2013-ж. - 310 иш 426 адамдын санына карата). Каралып бүткөн иштердин санына карата бул көрсөткүч 1, 8% түздү (2013-ж. – 1, 9%);
- башка негиздер менен прокурорго кайра кайтарылган иштердин саны 3260 ишти түзүп, 2013-жылга (2873 иш) салыштырмалуу 11, 8% көбөйгөн. Каралып бүткөн иштерге салыштырмалуу бул иштер боюнча көрсөткүч 13, 5% түздү (2013-ж. – 17, 7%).

Жаза белгилөө таяжрыйбасы боюнча биринчи инстанция сотторунун 2014-жылдын көрсөткүчтөрү төмөндөгүдөй мүнөздөлөт:

- бардыгы биригип 7327 адам соттолгон (алардын ичинен 794 - аялдар, 185 жашы жетпегендер), 2013-жылга (7517 адам) салыштырмалуу 2, 5% азайган;
- өмүр бою эркининен ажыратуу жазасы – 28 адамга белгиленген же соттолгондордон 0, 3% түздү (2013ж. – 30 адам), анын ичинен киши өлтүргөндүгү үчүн КЖК 97-бер. 24 адам, башка иштер 4 адам.
- эркинен ажыратуу жазасы 2930 соттолгон адамдарга белгиленген

(алардын ичинен 59 - жашы жетпегендер), бул көрсөткүч 2013-жылга (3360) салыштырмалуу 12, 7% аз, бул жалпы соттолгон адамдардын санынан 39, 9% түзгөн;

- айып жана уч эселенген айып түрүндөгү материалдык санкцияларды 1287 адамга колдонуу (алардын ичинен 5 - жашы жетпегендер), соттолгон адамдардын санынан 17, 5% түздү. (2013-жылы – 1290 же 17, 1%);
- шарттуу соттолгондордун саны (КЖК 63-ст.) 2754 адам санын түздү (алардын ичинен 102 - жашы жетпегендер), баардык соттолгон адамдардын санына карата 37, 6% түздү. (2013-ж. – 3117 же 41, 4%).
- мыйзамда каралгандан жеңилерээк жаза белгиленип (КЖК 56-ст. колдонуп) 57 адамдын санын түзгөн, баардык соттолгон адамдардын санына карата 0, 8% (2013-ж –77 же 1%) түзгөн;
- амнистияны колдонулуп 605 адам жазадан бошотулган (алардын ичинен 15 жашы жетпегендер), баардык соттолгон адамдардын санынан карата 8, 2%. (2013-ж. – 64 же 0, 85%) түзгөн.

Кылмыштардын түрү боюнча соттуулуктун түзүлүшүнүн (структурасынын) салыштырма салмагынын көбүрөөгүн төмөндөгү статьялар менен соттолгондор ээлейт:

- 2290 адам (253 - аялдар, жашы жетпегендер - 120), менчикке каршы кылмыштарды жасаган, же баардык соттолгон адамдардын санынан 31, 3% түзөт, алардын ичинен КЖК 164ст. – 874, 167ст.- 159, 165ст. – 370, 168ст. - 242, (2013-ж. - 2857 адам же 38%);
- 1401 адам (122 - аялдар, жашы жетпегендер - 7) калктын саламаттыгына жана коомдук адеп-ахлакка каршы кылмыштар, же баардык соттолгон адамдардын

- санынан 19, 1% түзөт, алардын ичинен КЖК 246-ст. - 1035, 247ст. - 256, (2013-ж. - 1460 же 19, 4%);
- 871 адам (99 - аялдар, жашы жетпегендер - 30), өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыштар боюнча, же баардык соттолгон адамдардын санынан 11, 9% түзөт, алардын ичинен КЖК 97ст. - 317, КЖК 104ст.- 253, 112 ст. - 177, 105 ст. - 98, (2013-ж. – 979 же 13%);
 - 863 адам (144 - аялдар, жашы жетпегендер - 15), коомдук коопсуздукка каршы кылмыштар боюнча, же баардык соттолгон адамдардын санынан 11, 7% түзөт (КЖК 234ст.- 741), (2013ж.- 8848 адам саны же 11, 2%);
 - 288 адам (49 – аялдар, жашы жетпегендер - 2) башкаруу тартибине каршы кылмыштар боюнча, же баардык соттолгон адамдардын санынан 4, 0% түзөт, анын ичинен КЖК 346 ст. - 143 адам, (2013ж. - 286 же 3, 8%);
 - 174 адам саны (22-аялдар), сот адилеттигине каршы кылмыштар боюнча, же баардык соттолгон адамдардын санынан 2, 4% түзөт КЖК 336-ст. – 112, (2013ж.- 206 адам саны же 2, 7%).

2014 жылы мамлекетке материалдык зыян келтирүү байланышкан 696 жазык иштер боюнча, 462 888 694 сом сот аркылуу зыян келтирилгени аныкталган, анын ичинен ордуна кайтарылып берүүсү төмөндөгүчө:

- 229 627 018 сом тергөө маалында (49, 6%)
 - 7 477 712 сом сотто өкүм чыгарылганга чейин (1, 61%), Жалпысынан ордун толтуруусу 51, 2% түздү.
- Зыянын төлөнбөй калган өлчөмү 225 783 964 сом түздү, анын ичинен:
- экономикалык иш чөйрөсүндөгү – 63 750 373 сом же 28, 3%, анын

ичинен КЖК 213 ст.- 37 207 523 сом; КЖК 204 ст.- 147 150 сом;

- менчикке каршы кылмыш – 97 373 931 же 43, 1% түздү, анын ичинен ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же төлөмөр болуу – 74 251 066; урдоо – 264 869 сом;
- кызматтык кылмыш боюнча – 57 422 961 сом же 25, 4% түздү, анын ичинен 304 ст. – 18 506 606 сом.

Соттук материалдардын жазык сот өндүрүшүндө каралганы

2014-жылы биринчи инстанция соттор тарабынан жазык сот өндүрүшүнүн тартибинде 34 369 *соттук материалдар* каралып чыгып, 29969 арыз менен сунуш канааттандырылган, же 87, 1% (2013-ж. - 31743, алардын ичинен 28093 канааттандырылган, же 88, 5%).

11696 бөгөт коюу чарасын тандоо боюнча соттук материалдын ичинен – 10153 канааттандырылган же 86, 8%, анын ичинен камака алынган – 9633.

Жаза өтүү мөөнөтүнөн мурда шарттуу түрдө бошотуу боюнча 3434 соттук материалдар каралган, алардын ичинен 2044 арыз канаттандырылган, же башкача айтканда 59, 5% түздү.

1100 соттук материалдар, соттолгон адамдардын кармоо шарттары өзгөртүү боюнча, 570 арыз канаттандырылган же 51, 8% түзөт.

Экинчи инстанция сотторунда мыйзамдуулуктары боюнча текиерилип чыккан биринчи инстанция сотторунун жазык иштер жана соттук материалдар боюнча соттук актыларынын туруктуулугу, 15806 жазык иштердин жана 34369 соттук материалдардын же каралган иштеринин санынан 10, 3% түзгөн 5201 соттук акт даттанылганын эске алып, алардын ичинен – 2858 же 54, 9% күчүндө калтырылып, 85, 2% түздү (2013-ж. – 89, 9%).

Каралган административдик укук бузуулар жөнүндөгү иштер

2014-жылы 34103 административдик укук бузуулар жөнүндөгү иштер каралган, бул көрсөткүч 2013-жылдын (35812) ушул эле мөөнөтүнө салыштырмалуу 4, 7% азыраак.

АЖЖКинде белгиленген негиздер менен 2073 иш (2013ж.- 2079 иш) кайтарылган, 658 иш кыскартылган (2013ж. - 735 иш).

Административдик жазага тартуу менен 33912 иш каралган, же баардык иштерден 99, 3% түздү (2013ж.- 35604 же 94, 4%).

Административдик укук бузууларга колдонулган жаза чаралардын түзүлүшү (структурасы):

Жалпы административдик жазага тартылган адамдардын саны 33915 адамды түздү (2013ж. - 35625 адам). Алардын ичинен :

- административдик камоо – 8503 адам же 25, 1% (2013ж.– 7883 же 22, 1%);
- айып – 16705 адам же 49, 2% (2013ж.- 20493 же 57, 5%);
- берилген атайын укуктан ажыратуу – 7920 адам же 23, 3% (2013ж. - 6432 же 18%);
- эскертүү – 442 адам же 1, 3% (2013г. – 523 же 1, 4%).

Каралып бүткөн иштердин категориялары боюнча:

- майда бейбаштык боюнча – 8095 же баардык каралып бүткөн иштердин санына карата 23, 8% түздү. 2013-жылы 8454 же 23, 6%;
- айдоочулардын транспорт каражаттарын мас абалында айдоосу боюнча- 14291 же баардык каралып бүткөн иштердин санына карата 43, 1% түздү. 2013-жылы 14777 же 41, 2%;
- адамдардын паспортсуз жашоосу боюнча – 9 же баардык каралып бүткөн иштердин санына карата 0, 02% түздү. 2013-жылы – 29 же 0, 08%.

Экинчи инстанция сотторунда мыйзамдуулуктары боюнча текшерилип чыккан биринчи инстанция сотторунун административдик укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча соттук актыларынын туруктуулугу, каралган 34103 административдик укук бузуулар жөнүндөгү иштерден, 1079 же каралган иштеринин санынан 3, 1% даттанылган, алардын ичинен – 645 же 59, 7% күчүндө калтырылып, 98, 7% түздү.

Каралган жарандык иштер

2014-жылда каралып бүткөн жарандык иштердин саны - 63423 түздү, 7% көбөйгөн (2013-ж. – 59273). Чечим кабыл алынып каралып бүткөн иштердин саны – 46136 иш түздү, башкача айтканда 2013-жылдын ушул эле мөөнөтүндөгү маалыматка салыштырмалуу 8% көп (2013ж. – 42689), анын ичинен доо арызы канааттандырылгандары – 42094 (91, 2%), 2013ж. – 39739 же 93%.

Процесстик мөөнөттү бузуу менен 561 жарандык иш каралган же бардык каралган иштердин санына караганда 0, 8% түздү (2013ж. – 459 же 0, 7%).

2014-жылы биринчи инстанция сотторунун каралып бүткөн жарандык иштеринин түзүлүшү (структурасы) төмөндөгүдөй:

- үй-бүлөлүк укук мамилелери боюнча иштер – 34, 6% же 21980 иш, (анын ичинен нике бузуу боюнча 49, 8% же 10959 иш (2013-жылы – 51, 5% же 10705 иш), алимент өндүрүү боюнча 28, 7% же 6326 (2013-жылы – 28, 6% же 5948 иш).
- карызды өндүрүү боюнча иштер – 16, 3% же 10362 иш. 2013 жылы - 10403 же 17, 5%.
- Эмгектик укук мамилелери боюнча иштер – 1% же 695 иш (анын ичинен мурунку жумушуна кайрадан калыбына келтирүү боюнча 62% же 432 иш). 2013-жылы 835 же 1, 4%.

- Юридикалык мааниси бар фактыларды аныктоо жана таануу боюнча иштер – 10, 2% же 6527 иш, 2013-жылы 5290 же 9%.
- Турак-жай маселелери боюнча иштер – 1, 8% же 1146 иш (анын ичинен 73, 2% же 840 иш турак – жайдан чыгаруу жөнүндөгү доо арыздар боюнча). 2013-жылы 1109 же 1, 8%.

2014-жылы биринчи инстанция сот өндүрүшүнө түшкөн доо арыздардын арасынан 15684 же 24, 7% доо арыз кароосуз калтырылган. Салыштырмалуу 2013-жылдын ушул эле мөөнөтүндө 25, 5% же 15118 иш боюнча доо арыз кароосуз калтырылган.

Бардык каралып бүткөн иштердин санына карата сот өндүрүшүнөн кыскартылган иштердин салыштырма салмагы, баардык каралган иштердин санынан 2, 5% же 1603 ишти түздү. 2013-жылы 1466 иш же 2, 4% түзгөн.

Жарандык сот өндүрүшүнүн тартиби боюнча каралган соттук материалдар.

2014 жылы биринчи инстанция соттору аркылуу жарандык сот өндүрүшүнүн тартиби боюнча 6515 соттук материалдар каралган, алардын арасынан 80% же 5238 материал боюнча арыздар канааттандырылган. 2013-жылы - 5889 каралган. алардын ичинен 80% же 4721 канааттандырылган.

Соттук материалдардын каралышы боюнча түзүлүшү (структурасы):

- доону камсыз кылуу, аны алмаштыруу жана жокко чыгаруу боюнча – 24, 2% же 1580 түздү (2013ж. – 1435 же 24, 3%);
- жоопкерди издөө боюнча – 7, 6% же 497 ишти түздү (2013-ж. – 430 же 7, 3%);
- процесстик мөөнөттү калыбына келтирүү боюнча – 3, 5% же 228 ишти түздү (2013-ж. – 204 же 3, 4%);

- сот чечимдерин аткаруу менен байланышкан маселелер боюнча (аткаруу иши боюнча өндүрүштү токтото туруу, токтотуу боюнча, аткаруу барагынын көчүрмөсүн берүү, чечимди аткарууну кийинкиге калтыруу жана мөөнөтүн узартуу боюнча жана башкалар) – 26% же 1690 ишти түздү (2013-ж. – 1415 же 24%);
- соттук тапшырманы аткаруу боюнча – 1, 8% же 120 ишти түздү (2013-ж. – 137 же 2, 3%);

Экинчи инстанция сотторунда мыйзамдуулуктары боюнча текшерилип чыккан биринчи инстанция сотторунун жарандык иштер жана соттук материалдар боюнча соттук актыларынын туруктуулугу, каралган 69938 жарандык иштерден жана соттук материалдардан, 6098 же каралган иштеринин санынан 8, 7% даттанылган (2013-ж. 3997 иш же – 6, 7%), алардын ичинен – 2220 же 94, 4% күчүндө калтырылган.

Каралган экономикалык иштер.

Биринчи инстанциянын соттору тарабынан 2014-жылга карата 6611 экономикалык иш өндүрүштөн каралып бүткөн, 2013-жылга (4916 иш) салыштырмалуу 34, 4% көбүрөөк.

Чечим кабыл алуу менен аяктаган иштердин саны 2014ж. - 4549 ишти түздү, бул көрсөткүч 2013 жылга караганда (3301 иш) 37, 8% көбөйгөнүн билдирет, алардын ичинен 3938 доо арыз же 86, 5% канааттандырылган. 2013-жылы бул көрсөткүч 2964 ишти же 89, 7% түзгөн.

2014-жылы процесстик мөөнөттү бузуу менен 567 иш каралган же өндүрүштөн аякталган иштердин жалпы санынан 8, 57% түзгөн (2013-ж. – 12, 3%).

Өндүрүштөн аякталган иштердин жалпы санынан кароосуз калтырылганы – 1712 иш же 25, 8%, (2013ж. – 1418 иш же 28, 8%).

Өндүрүштөн кыскартылганы - 350 иш же 5, 29% (2013ж. – 197 же 4%).

2014-жылы экономикалык иштер боюнча түшкөн бардык доо арыздардын саны 8066 түзгөн. Анын ичинен 2014-ж. кайтарылган доо арыздар – 1516 же келип түшкөн доо арыздардын санынан 18, 8% түздү (2013-ж. – 1226 доо арыз же 18, 2%).

Экономикалык иштердин каралып бүткөн иштер боюнча түзүлүшү (структурасы):

- милдеттенмелерди аткарбай коюуу же ойдогудай аткарбоо жөнүндө - чечим кабыл алынган иштердин санынан 1445 иш же 21, 8% түздү. 2013-жылга салыштырмалуу 1456 иш же 29, 6%;
- таламдаш жактардын арызы менен юридикалык жакты жоюу (ликвидация) боюнча талаштар - 2070 же 31, 3%. 2013-ж. - 1289 же 26, 2%.
- банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө - 104 иш же 1, 57%. 2013-жылы – 105 же 2%;
- келишимдерди жарактуу жана жараксыз деп табуу боюнча – 134 иш же 2%. 2013-жылы – 98 же 2%;
- милдеттүү айып төлөмдөрдү, чогултууларды, төлөмдөрдү төлөтүп алуу жөнүндө - 1058 иш же 16%. 2013-ж. – 888 же 18%;
- мамлекеттик органдардын нормативдик эмес укуктук актыларын жараксыз деп таануу жөнүндө - 823 иш же 12, 4%. 2013-ж. – 462 же 9, 4%.

2014-жылы райондор аралык соттор тарабынан биринчи инстанцияда каралган экономикалык иштер боюнча соттук актылардын туруктуулугу, жалпы каралган 6611 иштердин жана 579 соттук материалдарынын актылардын ичинен 2-инстанцияга 906 же 12, 6% соттук актыга даттанылгандыгын эске алганда, 2-инстанциянын жыйынтыгы менен 416 иш же 93, 2% күчүндө калтырылган (2013-ж. – 94, 6%).

Административдик иштердин каралышы.

2014-жылы соттун биринчи инстанциялары тарабынан 3880 административдик иш өндүрүштөн аяктаган, 2013-жыл менен салыштырмалуу 36, 7% өскөн (2013-ж. - 2838 иш).

Чечим чыгарылган иштердин саны 2014-жылы 2086 иш же 53, 7% түздү (2013-ж. 1544 иш). Анын ичинен 1581 арыз же 75, 7% канааттандырылган. 2013-ж. – 1224 же 79, 2%.

2014 - жылы процесстик мыйзамда көрсөтүлгөн мөөнөттү бузуу менен 594 иш же 15, 3% каралган. Ал эми 2013-жылы - 449 иш же 15, 8%.

2014-жылы административдик иштер боюнча түшкөн арыздардын саны 5942 түзгөн. Административдик иштер боюнча кайтарылган арыздардын саны 2014-жылы – 1944 арызды же келип түшкөн арыздардын саны боюнча 32, 7% түздү. 2013-жылы – 1496 же 29, 4% кайтарылган.

Каралып бүткөн иштердин санынан 1386 арыз же 35, 7% кароосуз калтырылган (2013-ж. – 927 же 32, 6%). 408 административдик иш боюнча өндүрүш кыскартылган же 10, 5% (2013-ж. - 367 же 12, 9%).

Каралып административдик иштердин түзүмдөрү:

- мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын, чечимдерин жана аракеттерин талашуу тууралуу – 1675 иш же каралган иштердин ичинен 43, 1% түздү (2013-ж. - 1315 иш же 46, 3%).
- административдик укук бузуу жөнүндө иштерди кароонун ыйгарым укугу бар мамлекеттик органдардын жана кызмат адамдарынын токтомдорун талашуу тууралуу- 483 же 12, 4% (2013-ж. - 340 иш же 11, 9%).

- мамлекеттик бийлик органдарынын, алардын кызмат адамдарынын жана башка органдарынын аракеттерин же аракетсиздигин талашуу тууралуу - 896 иш же 23% (2013-ж. - 580 иш же 20, 4%).

2014-жылы райондор аралык соттор тарабынан биринчи инстанцияда каралган административдик иштер боюнча соттук актылардын туруктуулугу, жалпы каралган 3880 иштердин жана 281 соттук материалдардын актыларынын ичинен 2-инстанцияга 1803 же 43, 3% соттук актыга даттанылгандыгын эске алганда, 2-инстанциянын жыйынтыгы менен 812 иш же 76, 2% күчүндө калтырылган (2013-ж. - 53, 5%).

Апелляциялык тартипте кароо үчүн түшкөн жазык, жарандык, экономикалык, административдик иштер жана административдик укук бузуу жөнүндө иштер.

2014-жылы апелляциялык инстанциядагы областтык жана аларга теңештирилген сотторго - 8730 иш жана 554 соттук материал түшкөн, жалпысынан 9281, алар биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган иштердин жалпы санынан 5, 6% түзгөн (2013-ж. - 8028 иш жана соттук материалдар же 4, 6%). Алардын ичинен жазык иштер - 2759 (2013ж.- 2542 иш), жарандык - 3633 иш (2013ж. - 3159 иш), экономикалык - 490 (2013ж. - 488), административдик - 1092 (2013ж. - 909), административдик укук бузуулар жөнүндө - 756 иш (2013ж. - 513 иш).

Соттук материалдар: 64 - жазык сот өндүрүш тартибинде (2013ж. - 87), 446 - жарандык сот өндүрүш тартибинде (2013ж. - 305), экономикалык иштер боюнча - 30 (2013ж. - 11), административдик иштер боюнча - 14 (2013ж. - 14) түшкөн.

Апелляциялык инстанциядагы соттор менен 2014-жылы 7274 иш каралды, алардын ичинен 2314 - жазык иштер

(2013-ж. - 2102), 717 - административдик укук бузуулар жөнүндө (2013-ж. - 513), 3037 - жарандык (2013-ж. - 2568), 349 - экономикалык (2013-ж. - 379), 857 - административдик иштер (2013-ж. - 709).

Соттук материалдар 402 каралган: алардын ичинен 51 - жазык сот өндүрүш тартибинде, 319 - жарандык сот өндүрүш тартибинде, экономикалык иштер боюнча - 20, административдик иштер боюнча - 12.

Жалпысынан экинчи инстанциядагы соттор менен апелляциялык тартипте 7676 иш жана соттук материал каралган (2013-ж. - 6641).

Жазык иштердин кароосу.

2014-жылы апелляциялык тартипте каралган иштер - 2314 жазык иш 3327 адамга карата, 2013-жылы - 2102 иш. Кыргыз Республикасынын ЖПК көрсөтүлгөн мөөнөтүнөн жогору каралган 19 иш болду, баардык каралган иштердин санына 0, 9% түздү (2013-ж. - 0, 2% же 4 иш).

Кайтарылган иштердин саны - 434 иш, анын ичинен 154 соттолуучунун келүүсүн камсыз кыла албоо себеби боюнча. 2013ж. - кайтарылган иштер - 391 түздү.

Биринчи инстанциядагы соттордун өкүмдөрүнө апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча сапаты:

- 1578 адамга карата өкүм өзгөртүүсүз калтырылган, даттанылгандардын санынан - 47, 4% түздү (2013-ж. - 913 адам же 43, 4%);
- 895 адамга карата өкүм жокко чыгарылган, даттанылгандардын санынан 26, 9% түзгөн, (2013-ж. - 345 адам же 16, 4%), алардын ичинен - 126 актоо өкүмдөрү;
- 824 адамга карата өкүм өзгөртүлгөн, даттанылгандардын санынын 24, 8% түзгөн (2013ж. - 627 адам же 29, 8%), алардын ичинен жаңы жаза чаралардын аныктоосу менен - 104, кылмыштын квалификациясын өзгөртүү менен - 58 квалификацияны

өзгөртүүсүз жаза чарасын төмөндөтүү менен – 121.

Апелляциялык тартипте каралган негизги жазык иштердин категориясындагы түзүмдөрү:

- менчикке каршы кылмыштар – 660 иш же 28, 5%, (2013ж.- 599 иш же 28, 4%);
- ден-сооолукка жана өмүргө каршы кылмыштар – 389 же 16, 8%, (2013ж.- 382 иш же 18, 1%);
- калктын ден соолугуна жана коомдук адеп-ахлакка каршы кылмыштар – 246 же 10, 6%, (2013ж. – 218 же 10, 3%);
- коомдук коопсуздукка каршы кылмыштар - 257 иш же 11, 1% (2013ж. - 219 же 10, 4%);
- кызматтык кылмыштар - 339 иш же 14, 6% (2013ж. - 265 иш же 12, 6%)

Апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан жазык сот өндүрүш тартибинде 51 соттук материал каралган, анын ичинен: биринчи инстанциядагы соттук актыларын өзгөртүүсүз калтырылганы – 32 же 62, 7%. 2013 ж. салыштырмалуу – 82 материал каралган, анын ичинен биринчи инстанциядагы соттук актыларын өзгөртүүсүз калганы – 53 же 64, 4%.

Административдик укук бузуулар жөнүндө иштерди кароо.

2014-жылы апелляциялык инстанциядагы жазык иштер боюнча соттук коллегиялар тарабынан 717 административдик укук бузуу жөнүндө иштер каралган. Ал эми салыштырмалуу, 2013-жылы 513 административдик укук бузуу жөнүндө иштер каралган.

Каралган иштердин сапаты:

- өзгөртүүсүз калтырылган соттук актылар – 493 же 68, 8% (2013ж. – 302 же 58, 8%);
- жаңы чечим кабыл алуу менен жокко чыгарылган соттук актылар – 87 же 12, 1%, (2013ж. – 94 же 18, 3%);

- өзгөртүлгөн соттук актылар – 137 же 19, 1%, (2013ж.- 117 же 22, 8%).

Иштин түзүмдөрү төмөндөгү укук бузуулардын түрлөрү менен көрсөтүлгөн:

- айдоочулардын мас абалында унаа каражаттарын башкаруу – 263 же 36, 6%, (2013ж. – 203 же 39, 5%);
- майда ээн башчылык – 51 же 7, 1% (2013ж. – 63 же 12, 2%);
- ички иштер органдарынын кызматкеринин жана коомдук тартипти сактоо боюнча милдетин аткарып жаткан башка адамдардын мыйзамдуу буйругуна же талабына моюн сунбоо - 7 же 0, 9% (2013ж. - 18 же 4, 5%).

Жарандык иштерди кароо.

2014-жылы апелляциялык тартипте жарандык иштерди кароонун саны 2013-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу 18, 3% көбөйгөн жана 3037 ишти түзгөн (2013ж. - 2568).

Кыргыз Республикасынын ЖПК көрсөтүлгөн мөөнөтүнөн жогору 1240 иш каралган же 40, 8% (2013ж. – 1121 иш же 43, 6%).

Кароосуз кайтарылып берилген иштердин саны - 553 иш же түшкөн сандын ичинен 15, 2% түздү (2013ж.- 529 же 16, 7%).

Биринчи инстанциядагы каралган жарандык иштерге апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча сапаты:

- өзгөртүүсүз калтырылган аныктамалар – 348 же 11, 4% жана чечимдер – 1166 же каралып бүткөн даттанылган иштердин ичинен 38% (2013ж. – аныктамалар – 291 же 11, 3%, чечимдер 1055 же 41%);
- жокко чыгарылган аныктамалар – 332 же 11% жана чечимдер – 955 же 31, 4% (2013ж. аныктамалар 269 же 10, 4% чечимдер – 731 же 28%), алардын ичинен бүтүн бойдон жокко

чыгарылганы – 326 аныктамалар, 833 чечимдер. (2013ж. – 265 аныктамалар, 616 чечимдер);

- өзгөртүлгөн аныктамалар – 3 же 0, 09% жана чечимдер – 233 же 7, 7% (2013ж. – аныктамалар – 4 же 0, 15%, чечимдер - 218 же 8%).

Каралган иштердин негизги категориялары:

- *карыз акысын өндүрүп алуу жөнүндө* - 486 же каралган иштердин ичинен 16% (2013ж. – 481 же 18, 7%);
- *бүтүмдөрдү анык/жараксыз таануу жөнүндө* - 476 же каралган иштердин ичинен 15, 6% (2013ж.- 380 же 14, 7%);
- *эмгек мамилелери жөнүндө* - 300 же 10% каралган иштердин ичинен түзгөн (анын ичинде иш ордуна келтирүү боюнча 185), (2013ж.- 339 же 13, 2%);
- *үй-бүлөлүк мамилелер жөнүндө* – 385 же каралган иштердин ичинен 12, 6% (2013ж. – 320 иш же 12, 4%);
- *турак-жай иштери боюнча* – 260 же каралган иштердин ичинен 8, 5% түздү (анын ичинде турак-жайдан чыгаруу боюнча – 208), (2013ж.- 177 же 6, 8%).

Жарандык сот иштери боюнча апелляциялык инстанция соттору тарабынан 2014 жылы 319 соттук материалдар каралган, алардын ичинен 157 же 49% даттануу келтирилген соттук актылар өзгөртүүсүз калтырылган, 159 же 50% соттук актылар жокко чыгарылган. 3 соттук акт боюнча чечим өзгөртүлгөн (1, 1%).

Ал эми 2013-жылга салыштырмалуу, апелляциялык тартипте соттор тарабынан 269 соттук материалдар каралган, алардын ичинен 179 (66, 5%) даттанылган соттук актылар өзгөртүүсүз калтырылган, жокко чыгарылган соттук актылардын саны 87 (32, 3%), 3 соттук акт боюнча чечим өзгөртүлгөн (1%).

Экономикалык иштерди кароо.

2014-жылы каралган экономикалык иштердин саны - 349 ишти түздү (2013ж. – 379 иш). Кыргыз Республикасынын ЖПКде көрсөтүлгөн кароо мөөнөтүн өткөрүп каралган иштердин саны - 87 иш же каралган иштердин жалпы санынан 25% түздү. (2013ж. – 42 или 11%). 2014-жылы апелляциялык тартипте 490 даттануулар түшкөн, алардын ичинен кайтарылган даттануулардын саны – 158 же 32, 2% түздү (2013-ж. – 136 иш же 27, 8%).

Биринчи инстанциядагы каралган экономикалык иштерге апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча сапаты:

- өзгөртүүсүз калган аныктамалар жана чечимдер – 232 же апелляциялык тартипте каралган даттанылган иштердин ичинен 66, 4% түздү (2013ж. – 224 же 59, 1%);
- бузулган аныктамалар жана чечимдер – 111 же каралган иштердин ичинен 31, 8% түздү (2013ж. – 139 же 36, 6%);
- өзгөртүлгөн аныктамалар жана чечимдер – 6 же каралган иштердин ичинен 1, 7% (2013ж.– 16 же 4, 2%).

Каралган экономикалык иштердин негизги категориялары:

- милдеттүү айып төлөмдөрдү, чогултууларды, төлөмдөрдү төлөтүп алуу жөнүндө - 116 же каралган иштердин санынын 33, 2% түздү (2013ж. – 83 же 21, 8%);
- ченемдик укуктук эмес актыларды жараксыз деп табуу жөнүндө - 49 же каралган иштердин санынын 14% (2013-ж. – 72 же 18, 9%);
- келишимдерди жараксыз деп таануу – 33 же 9, 4% (2013-ж. - 17 же 4, 4%);
- милдеттенмелерди аткарбай коюу же ойдогудай аткарбоо жөнүндө – 9 же 2, 5% (2013-ж. - 16 же 4, 2%);
- чыгашанын ордун толтуруу – 7 же 2% (2013ж. - 33 же 8, 7%).

Административдик иштерди кароо.

Отчеттук мезгилде апелляциялык тартипте, 2014-жылга карата, 857 административдик иштер каралган, анын ичинде процесстик мөөнөттү өткөзүү менен 190 иш же каралган иштердин ичинен 22, 1% каралган. 2013-жылга салыштырмалуу - 709 иш, процесстик мөөнөттү өткөзүү менен 47 иш же 6, 6% каралган.

2014-жылы апелляциялык тартипте 1092 арыз келип түшкөн, алардын ичинен кайтарылган даттануулардын саны 255 же 29, 7% түздү. (2013-ж. 222 даттануу арызы же 24, 4%)

Биринчи инстанциядагы каралган административдик иштерге апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча сапаты:

- өзгөртүүсүз калтырылган биринчи инстанция сотунун аныктамалары жана чечимдери — 504 же каралган иштердин санынын 58, 8% (2013-ж. — 432 же 60, 9%);
- жокко чыгарылган аныктамалар жана чечимдер — 330 же 38, 5% (2013-ж. — 265 же 37, 3%);
- өзгөртүлгөн чечимдер — 23 же 2, 68% (2013-ж. — 12 же 1, 6%).

Каралган административдик иштердин негизги категориялары:

- мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес укуктук актыларын, чечимдерин жана аракеттерин талашуу жөнүндө - 156 же апелляциялык тартипте каралган иштердин ичинен 18, 2%. Салыштырмалуу 2013-ж. — 185 иш же 26% түзгөн.
- мамлекеттик бийлик органдарынын, алардын кызмат адамдарынын жана башка органдарынын аракеттерин же аракетсиздигин талашуу тууралуу — 199 иш же 23, 2% (2013-ж. — 207 иш же 29, 1%).

- жер участкаларын бөлүп берүү, мамлекеттик органдардын чечимдерин талашуу тууралуу — 49 иш же 5, 71% (2013-ж. — 52 же 7, 3%).
- мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын нормативдүү актыларын талашуу тууралуу 252 иш же 29, 4%. (2013-ж. — 149 иш же 21%).

Кассациялык тартипте кароо үчүн түшкөн соттук иштер.

2014-жылы кассациялык тартипте кароо үчүн 4006 иш (2013-ж. — 3517) жана 1797 соттук материалдар (2013-ж. — 1551) түшкөн, алар биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган иштердин жалпы санынан 3, 5% түзгөн (2013-ж. — 5068 же 2, 9%). Алардын ичинен: жазык иштери — 838 (2013-ж. — 873 иш), административдик укук бузуулар боюнча — 323 иш (2013-ж. — 187), жарандык иштер — 1806 (2013-ж. — 1650), экономикалык — 368 (2013-ж. — 321), административдик — 671 (2013-ж. — 486).

2014-ж. 1289 (2013-ж. — 1389) соттук материалдар жазык сот өндүрүш тартибинде түшкөн, 213 (2013-ж. — 155) — жарандык өндүрүшүндө, экономикалык иштер боюнча — 18 (2013-ж. — 1), административдик иштер боюнча — 26 (2013-ж. — 6) түшкөн.

Кассациялык тартипте 2014-жылы 3430 (2013-ж. — 3037) иш каралды, алардын ичинен 770 (2013-ж. — 834) — жазык иштер, 296 (2013-ж. — 167) — административдик укук бузуулар жөнүндө, 1549 (2013-ж. — 1429) — жарандык, 289 (2013-ж. — 223) — экономикалык, 526 (2013-ж. — 384) — административдик иштер.

Соттук материалдардын ичинен 1456 (2013-ж. — 1325) каралган: 1289 (2013-ж. — 1198) — жазык сот өндүрүш тартибинде, 139 (2013-ж. — 123) — жарандык сот өндүрүш тартибинде, экономикалык иштер боюнча — 14 (2013-ж. — 1), административдик иштер боюнча — 14 (2013-ж. — 3).

Жалпысынан экинчи инстанциядагы соттор менен кассациялык тартипте 4886 иш жана соттук материал каралган (2013-ж. - 4362).

Жазык иштерин кароо.

2014-жылы кассациялык тартипте каралган жазык иштердин саны 7, 6% кыскарган жана 770 иш 991 адамга карата түзгөн (2013ж. – 834).

Кыргыз Республикасынын ЖПК көрсөтүлгөн мөөнөттөрүнөн жогору иштердин саны – 11 иш же (2013ж. – 2 иш).

Прокурорго тергөө ишин кемчиликтерин толуктоого кайтарылган иштердин саны – 97 иш же 12, 5% (2013ж.- 86 иш).

Кассациялык текшерүүдө биринчи инстанция соттор тарабынан каралган жазык иштердин сапаты:

- 480 адамга карата же 48, 4% соттук актылар өзгөртүүсүз калтырылган (2013ж. – 389 же 35, 4%);
- 342 адамга карата же 34, 5% соттук акт жокко чыгарылган (2013ж. – 202 же 18, 4%), актоо өкүмдөр - 4, айыптоо өкүмдөр - 164, анын ичинен жаңы кароого жөнөтүлгөндөр – 126, прокурорго тергөө ишин толуктоого – 7, кыскартылган иштер – 35;
- 168 адамга карата же 16, 9% соттук акт өзгөртүлгөн (2013ж. – 149 же 13, 5%), анын ичинде жаңы жаза чараларын белгилөө менен – 11, кылмыш ишинин квалификациясын өзгөртүү менен – 19, квалификациясын өзгөртпөй жаза чарасын төмөндөтүү менен - 8.

Кассациялык тартипте каралган жазык иштеринин негизги категориялары:

- менчикке каршы кылмыштар боюнча – 302 иш же кассациялык тартипте каралган иштердин ичинен 39, 2% (2013ж. – 258 же 30, 9%);

- өмүргө жана ден соолукка каршы кылмыштар боюнча – 101 иш же каралган иштердин ичинен 13, 1% (2013ж. – 121 же 14, 5%);
- калктын ден соолугуна жана коомдук адеп-ахлакка каршы кылмыштар боюнча – 81 же каралган иштердин ичинен 10, 5% (2013ж. – 100 же 12, 0%);
- коомдук коопсуздукка каршы кылмыштар - 62 иш же 8, 1% (2013ж. - 85 иш же 10, 1%);
- кызматтык кылмыштар - 72 иш же 9, 4% (2013ж. 100 же 12, 0%).

2014-жылы жазык сот өндүрүш иштери боюнча - 1289 **соттук материалдар** каралган, алардын ичинен биринчи инстанция сотунун соттук актылары боюнча, күчүндө калтырылгандар - 768 (59, 5%), жокко чыгарылгандар - 209 (16, 2%), өзгөртүлгөндөр - 312 (24, 2%). 2013 жылга салыштырмалуу 1198 соттук материалдар каралган, анын ичинен – 790 (65, 9%) күчүндө калтырылган, 149 (21, 6%) жокко чыгарылгандар, 259 (21, 6%) - өзгөртүлгөн.

Административдик укук бузуулар жөнүндө иштерди кароо.

Областтык жана аларга теңделген соттордун жазык иштерин жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштерин кароо боюнча соттук коллегиялары менен 2014-жылы кассациялык тартипте - 296 административдик укук бузуулар боюнча иш каралган, алардын ичинен - 276 даттануулар боюнча.

Биринчи инстанция сотунун соттук актыларын кассациялык тартипте кароонун жыйынтыгы боюнча:

- 152 же 51, 3% (2013-ж.- 89 же 53, 2%) – күчүндө калтырылган;
- 48 же 16, 2% (2013-ж – 47 же 28, 1%) – жокко чыгарылгандар;

- 96 же 32, 4% (2013-ж.- 31 же 18, 5%) - өзгөртүлгөн.

Каралган иштердин категориясы боюнча:

- айдоочу мас абалында унаа каражатын башкаруу - 91 же 30, 7% (2013-ж.- 53 же 31, 7%);
- объекттерди мыйзамсыз орноштуруу, куруу жана эксплуатацияга киргизүү боюнча – 23 же 7, 7%.

Кассациялык тартипте жарандык иштерди кароо.

2014-жылы кассациялык тартипте каралган жарандык иштердин саны – 1549 ишти түздү, 2013-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу 8, 4% көп (2013ж. – 1429 иш). Кароосуз кайтарылган иштердин саны 285 иш же 18, 4% (2013ж.- 279 же 19, 5%). Жарандык процесстик кодекске көрсөтүлгөн мөөнөтүн өткөзүү менен 389 иш же 25% каралган. (2013ж. – 371 же 26%).

Кассациялык текшерүүдө биринчи инстанция соттор тарабынан каралган жарандык иштердин сапаты:

- жалпы күчүндө калтырылган - 476 соттук актылар же кассациялык тартипте каралган иштердин ичинен 30, 7% (2013ж.- 520 же 36%);
- жокко чыгарылган - 970 соттук актылар же 62, 6%, алардын ичинен ишти жаңыдан кароого жөнөтүлгөнү – 638. (2013 ж.- 826 же 57, 8%);
- өзгөртүлгөндөр – 103 соттук актылар же 6, 6% (2013 ж. – 83 же 5, 8%).

Категориялар боюнча каралган иштердин ичинен:

- *карыз акысын өндүрүп алуу жөнүндө* - 371 же каралган иштердин ичинен 24%, (2013 ж. - 326 иш же 22, 8%);
- *үй бүлөлүк иштер* - 241 иш же 15, 5%, анын ичинен алименттерди өндүрүп алуу, көлөмүн азайтуу боюнча - 105 иш. (2013ж. – 103 иш);

- *бүтүмдөрдү анык/жараксыз таануу жөнүндө* - 206 же 13, 3% (2013ж. - 189 же 13%);

- *турак-жай иштери* - 99 же кассациялык тартипте каралган иштердин ичинен 6, 4%, (2013ж. - 98 иш же 6, 8%);

- *эмгек мамилеси жөнүндө* - 62 же каралган иштердин ичинен 4%, (2013ж. - 71 иш же 5%).

2014-жылдын кассациялык инстанция сотторунда 139 **соттук материалдар жарандык соттук өндүрүш тартибинде** каралган, алардын ичинен - 73 (52, 5%) биринчи инстанция сотунда соттук актылары күчүндө калтырылган, 63 кассациялык даттануулар соттук актыларын жокко чыгаруу менен канаттандырылган (45%), өзгөрүлгөндөр – 3 (2%).

2013 жылы менен салыштырмалуу 123 соттук материал каралган, күчүндө калтырылганы – 48 же 39%, жокко чыгарылганы – 73 же 59, 3%, өзгөрүлгөндөр – 2 же 1, 6%.

Экономикалык иштерди кароо.

2014-жылы кассациялык инстанция сотунда – 289 экономикалык иштер каралган, алардын ичинен көрсөтүлгөн процесстик мөөнөттү бузуу менен – 35 же 12, 1%, кайтарылганы 100 же 34, 6%. Салыштырмалуу 2013-жылдын ушул мезгилинде 223 иш каралган, анын ичинен процесстик мөөнөттү бузуу менен – 29 иш же 13%, кароосуз кайтарылганы – 77 иш же 23, 9%.

Биринчи инстанция сотторун кассациялык текшерүүдө экономикалык иштердин сапаты боюнча жыйынтыгы:

- күчүндө калтырылган соттук актылардын саны - 161 же кассациялык тартипте каралып чыккан иштердин ичинен 55, 7% түздү (2013-ж.- 114 же 51, 1%);
- жокко чыгарылган соттук актыларынын саны - 109 же 37, 7%,

анын ичинде соттук жаңы кароого жөнөтүлгөндөрүнүн саны - 67, жаңы чечим кабыл алуу менен - 22. 2013-ж - 99 же 44, 3%;

- өзгөртүлгөн сот актыларынын саны – 19 же 6, 57% (2013-ж – 6 же 2, 6%)

Кассациялык тартипте каралган экономикалык иштердин негизги категориялары:

- милдеттүү айып төлөмдөрдү, чогултууларды, төлөмдөрдү төлөтүп алуу жөнүндө - 108 же каралган иштердин ичинен 37, 3% (2013-ж. - 62 же 27, 8%);
- ченемдик эмес укуктук актыларды жараксыз деп таануу жөнүндө – 25 же каралган иштердин ичинен 8, 6% (2013-ж. – 34 же 15, 2%);
- милдеттенмелерди аткарбай коюу же ойдогудай аткарбоо жөнүндө - 22 же 7, 6% (2013-ж - 28 же 12, 5%);
- келишимдерди жараксыз табуу – 21 же 7, 26% (2013-ж. 15 же 6, 7%).

Административдик иштерди кассациялык тартипте кароо.

2014-жылга карата административдик иштердин кассациялык тартипте каралгандары 526 түздү, алардын ичинен процесстик мөөнөттү бузуу менен – 79 же 15%, кароосуз кайтарылганы – 152 даттануу же 28, 8% (2013-ж. – 384 иш, процесстик мөөнөттү бузуу менен – 23 же 5, 9%, кароосуз кайтарылганы – 114 же 23, 4%).

Кассациялык текшерүүдө соттун биринчи инстанциясында каралган административдик иштерин кассациялык тартипте кароонун жыйынтыгы боюнча сапаттык көрсөткүчтөр:

- күчүндө калтырылган соттук актылардын саны – 288 же кассациялык тартипте каралган иштердин ичинен 54, 7% (2013ж. – 207 иш же 53, 9%);

- жокко чыгарылган соттук актылардын саны 222 же 42, 2%, анын ичинде соттук жаңы кароого жөнөтүлгөндөрүнүн саны - 139, жаңы чечим кабыл алуу менен - 54. (2013-ж – 176 же 45, 8%);
- өзгөртүлгөн аныктамалар жана чечимдер – 16 же 3, 04% (2013 – 1 же 0, 2%).

Каралган административдик иштердин негизги категориялары:

- мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларына, аракеттерине жана чечимдерине даттануу тууралуу – 198 иш же 37, 6% (2013ж. – 110 же 28, 6%);
- жер участкаларын бөлүп берүү, мамлекеттик органдардын чечимдерин талашуу тууралуу – 15 же 2, 85% (2013-ж. – 35 же 9, 1%).
- мамлекеттик органдардын жана кызмат адамдарынын ченемдик укуктук актыларын талашуу тууралуу – 124 же 23, 5% (2013- жылы – 85 иш же 22, 1%).

Экинчи инстанция сотторунун соттук актыларынын туруктуулугу боюнча алганда, экинчи инстанцияда 12562 иш жана соттук материалдар каралган, анын ичинен 6463 же 51, 4% соттук акт даттанылганын эске алганда, 3254 күчүндө калтырылган же 2014-жылы 74, 4% түздү. 2013 жылы – 66, 4%.

Соттук иштерди кароо боюнча жергиликтүү соттордун жүктөмү.

Биринчи инстанция сотунун бир судьяга болгон жүктөмү 2014-жылы орточо республика боюнча бир айга 53, 5 ишти түздү (2013ж.- 50, 2):

	2013ж.	2014ж.
- Бишкек шары	60, 8	64, 1
- Чүй облусу	58, 1	61, 9
- Ысык-Көл облусу	58, 8	61, 9
- Ош облусу	53, 6	61
- Жалал-Абат облусу	39, 8	39, 9
- Нарын облусу	27, 4	27, 9
- Талас облусу	35, 1	37, 8
- Баткен облусу	36, 8	39, 1
- Гарнизондук соттор	6, 1	6, 2

2014-жылы апелляциялык жана кассациялык инстанция сотторунда бир судьяга болгон жүктөмү орточо бир айда 8, 6 ишти түздү. (2013-ж. – 7, 52):

	2013-ж.	2014-ж.
- Бишкек шаардык соту	12, 3	14
- Чүй областтык соту	9, 1	10, 2
- Ысык-Көл областтык соту	5, 3	6
- Ош областтык соту	10, 6	12, 4
- Жалал-Абат областтык соту	7, 2	8, 6
- Талас областтык соту	3, 1	2, 9
- Нарын областтык соту	2, 5	2, 9
- Баткен областтык соту	3, 5	3, 7
- Аскер соту	1, 1	1, 5

**Маалымат Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун соттук тажрыйбаны
жалпылоо жана соттук статистиканы
анализдөө бөлүмү тарабынан даярдалган**

Информация о работе Верховного суда Кыргызской Республики за 2014 год (в сравнении с 2013 годом)

В соответствии со статьей 96 Конституции Кыргызской Республики Верховный суд является высшим судебным органом по гражданским, уголовным, экономическим, административным и иным делам и осуществляет пересмотр судебных актов местных судов по обращениям участников судебного процесса, Пленум Верховного суда дает разъяснения по вопросам судебной практики.

Согласно статистическим данным судебных коллегий Верховного суда Кыргызской Республики рассмотрение судебных дел в 2014 году характеризуется следующими данными.

Поступление судебных дел

За 12 месяцев 2014 года в Верховный суд поступило 5466 судебных дел (1623 уголовных, 2274 гражданских, 466 экономических, 940 административных, 163 дела об административных правонарушениях), что на 26, 7% больше, чем за прошедший аналогичный период. Однако, в уголовном судопроизводстве отмечается незначительный рост поступления дел (в 2013 году в Верховный суд поступило 4314 судебных дел, из них 1399 уголовных, 1811 гражданских, 379 экономических, 643 административных, 82 дела об административных правонарушениях).

Судебных материалов поступило 997, в том числе – 495 подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства, 317 - в порядке гражданского судопроизводства, 75 – по экономическим делам, 110 – по административным делам. В 2013 году поступило 685 судебных материалов, то есть в отчетном периоде поступило больше на 35, 7%.

Всего в надзорном порядке поступило 6463 дела и судебных материалов.

Из поступивших дел и судебных материалов судебными коллегиями Верховного суда Кыргызской Республики было рассмотрено 4493 дела, из них 1625 – уголовных, 1707 – гражданских, 339 - экономических, 679 - административных, 143 – дел об административных правонарушениях. Судебных материалов рассмотрено 828 (473 – уголовных, 233 – гражданских, 52 – экономических, административных – 70).

Рассмотрение уголовных дел

Судебной коллегией по уголовным делам за 12 месяцев 2014 года было рассмотрено 1625 уголовных дел, что на 14, 7% больше в сравнении с прошлым отчетным периодом (2013г.-1416). Из 1138 надзорных жалоб удовлетворено - 344 надзорных жалоб, по 342 представлениям прокурора, рассмотрено с удовлетворением 192 дела, что составило – 32, 9% от общего числа рассмотренных дел.

В порядке уголовного судопроизводства судебной коллегией рассмотрено - 473 судебных материалов. (2013г. - 338).

Судебной коллегией по уголовным делам за 12 месяцев 2014 года было рассмотрено 18 жалоб и представлений о пересмотре по вновь открывшимся обстоятельствам, вступивших в законную силу судебных актов. Удовлетворено 11 заявлений и представлений, что составило – 61% от числа рассмотренных дел данной категории.

По результатам рассмотрения в порядке надзора жалоб и представлений *качество рассмотрения уголовных дел местными судами республики* (в лицах) характеризуется следующими показателями:

– *обжаловано судебных актов первой и второй инстанций в отношении 1965*

лиц, из которых оставлено в силе – в отношении 1326 лиц или 67, 5%.

Отменены судебные акты (по числу лиц):

- о возврате дела прокурору – в отношении 51 лиц (первой инстанции – 7, второй инстанции – 44). В 2013г. - 92 лица.
- о прекращении уголовного дела – в отношении 37 лиц (1-й инстанции – 16, 2-й инстанции – 21).

Отменены судебные акты судов первой и второй инстанции – в отношении 236 лиц (в том числе с передачей дела на новое рассмотрение в суд первой инстанции - 169, в суд второй инстанции – 30; с прекращением дела – 34; с вынесением нового решения – 3). В 2013г. судебные акты были отменены в отношении 212 лиц.

Изменены судебные акты (по числу лиц):

- приговоры судов первой инстанции – в отношении 110 лиц, в том числе с определением новой меры наказания – 21, с изменением квалификации преступления со снижением меры наказания - 17, без снижения меры наказания в отношении 3 лиц, без изменения квалификации со снижением меры наказания – 37, другие изменения - 32 (2013г. – 75 лиц);
- приговоры судов второй инстанции – в отношении 96 лиц, в том числе с определением новой меры наказания – 20, с изменением квалификации преступления со снижением меры наказания - 12, без снижения меры наказания в отношении 1 лица, без изменения квалификации со снижением меры наказания – 27, другие изменения - 36 (2013г. – 79 лиц).

В структуре рассмотренных уголовных дел более половины (63, 3%) составляют дела:

- о преступлениях против собственности – 382 дела или 23, 5% (в 2013г. - 340 или 24, 1%), в том числе кража - 84 дел, скотокрадство - 23, мошенничество – 135;
- о преступлениях против жизни и здоровья - 266 дел или 16, 3% (в 2013г. – 247 или 17, 4%), в том числе по ст. 97 УК - убийство – 115 (7% от общего числа рассмотренных дел), умышленное причинение тяжкого вреда здоровью – 50 (3% от общего числа рассмотренных дел);
- о должностных преступлениях – 268 дел или 16, 5% (в 2013 г. 198 дел или 14%), в том числе по ст. 304 УК - 105 дел (6, 4% от общего числа рассмотренных дел), превышение полномочий – 70 дел (4, 3% от общего числа рассмотренных дел);
- о преступлениях против здоровья населения и общественной нравственности – 115 дел или 7% (в 2013 г. – 123 или 8, 7%), в том числе изготовление, приобретение, хранения наркотических средств без цели сбыта – 34 дел (2, 1% от общего числа рассмотренных дел), с целью сбыта – 75 дел (4, 6% от общего числа рассмотренных дел).

Нагрузка на одного судью судебной коллегии по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Верховного суда по рассмотрению уголовных дел, судебных материалов и дел об административных правонарушениях составила в 2014 году в среднем за 1 месяц: уголовных дел – 13, 7; судебных материалов – 3, 9; дел об административных правонарушениях – 1, 3. Всего: 18, 9.

Рассмотрение гражданских дел

В 2014 году судебной коллегией по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики рассмотрено в

порядке надзора - 1707 дел, что на 6, 2% меньше по сравнению с аналогичным периодом 2013 года (1821 дел).

В порядке гражданского судопроизводства за 2014 год было рассмотрено 233 судебных материала, что на 16, 5% больше по сравнению с аналогичным периодом 2013 года (200 суд. материалов).

По результатам рассмотрения в порядке надзора жалоб и представлений *качество рассмотрения гражданских дел местными судами республики* характеризуется следующими показателями:

- *обжаловано судебных актов судов первой инстанции* – 903 (в 2013г.- 917), из которых *оставлено в силе* – 465 (51, 5%). В 2013 году судебных актов оставлено в силе - 514 (56%).
- *обжаловано судебных актов апелляционной инстанции* – 530 (в 2013г. – 624), из которых *оставлено в силе* – 331 (62, 4%). В 2013г. судебные акты оставлены в силе - 310 (49, 7%).
- *обжаловано судебных актов кассационной инстанции* – 274 (в 2013г. – 280), из которых *оставлено в силе* – 211 (77%). В 2013г. судебных актов оставлены в силе - 222 (79%).

Отменено 405 судебных актов первой инстанции (44, 8%) и 241 судебный акт второй инстанции (30%), в том числе апелляционной инстанции – 183 или 34, 5%, кассационной – 58 или 21%.

Для сравнения, в 2013 году были **отменены 386** судебных акта первой инстанции или 42%, и 351 - второй инстанции 39% (в том числе апелляционной инстанции – 296 или 47%, кассационной – 55 или 19, 6%).

Изменены судебные акты судов первой инстанции – 33 дела или 3, 6% (в 2013г. 17 дел), апелляционной – 16 дел или 3% (в 2013г.- 18 дел), кассационной – 5 дел или 1, 8% (в 2013г. – 3 дела).

В структуре рассмотренных дел более половины составляют гражданские дела:

- *о трудовых отношениях* – 225 или 13% (в 2013г. - 248 или 13, 6%), в том числе о восстановлении на работе 174 или 10% (в 2013г.- 188);
- *о взыскании суммы задолженности* - 305 или 17, 9% (в 2013г. - 330 или 18%);
- *о признании действительными/недействительными сделок* – 255 или 15% (в 2013г. - 322 или 17, 7%);
- *о выселении* – 161 или 9, 4% (в 2013г. - 140 или 7, 7%).

Нагрузка на одного судью судебной коллегии по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики по рассмотрению гражданских дел и судебных материалов в 2014 году в среднем за 1 месяц: гражданских дел - 11, 8; судебных материалов - 1, 6; всего - 13, 4. В 2013г. нагрузка на одного судью составляла 14 дел.

Рассмотрение экономических дел

Судебной коллегией по экономическим и административным делам Верховного суда Кыргызской Республики в 2014 году рассмотрено 339 экономических дел, тогда как в 2013 году рассмотрение экономических дел составило 268 дел, т.е. увеличилось на 20, 9%.

В порядке экономического судопроизводства за 12 месяцев 2014 года рассмотрено 52 судебных материалов из них 30 заявлений о пересмотре по вновь открывшимся обстоятельствам вступивших в законную силу судебных актов, тогда как в 2013 г. поступило 36 заявления, т.е. на 42, 3% количество заявлений увеличилось.

По результатам рассмотрения в порядке надзора жалоб судебной коллегией, *качество рассмотрения экономических дел местными судами*

республики характеризуется следующими показателями:

- обжаловано судебных актов первой инстанции - 183, из которых оставлено в силе - 77 или 42% (в 2013 оставлено в силе – 47, 1%);
- обжаловано судебных актов апелляционной инстанции - 95, из которых оставлено в силе - 58 или 61% (в 2013 – 55, 8%);
- обжаловано судебных актов кассационной инстанции - 61, из которых оставлено в силе - 38 или 62, 2% (в 2013 – 63, 4%).

Отменено:

судебных актов первой инстанции - 105, судебных актов апелляционной инстанции - 34, судебных актов кассационной инстанции - 20.

Для сравнения за 12 месяцев 2013 года отменено судебных актов первой инстанции - 81, апелляционной инстанции - 26, кассационной инстанции - 15.

Изменены судебные акты:

судов первой инстанции за 2014 год изменено - 1 (2013г. – 3), судов апелляционной инстанции – 3 (2013г. - 4), судов кассационной инстанции – 3 (2013г. – 0).

В структуре рассмотренных дел:

- 104 дела или 30, 6% - о неисполнении или ненадлежащем исполнении обязательств (2013г. – 28, 3%);
- 41 дела или 12% - о признании договоров действительными, недействительными (2013 г. – 11, 9%);
- 58 дел или 17, 1% - о признании недействительными ненормативных правовых актов (2013г.– 17, 1%);
- 17 дел или 5% - о взыскании обязательных платежей, сборов, штрафов (2013 г. – 4, 8%);

Рассмотрение административных дел

Административных дел рассмотрено в 2014 году – 679 дел, что на 22, 2% больше чем в 2013 году (528 дел).

В порядке административного судопроизводства за 2014 год рассмотрено 70 судебных материалов из них заявлений о пересмотре по вновь открывшимся обстоятельствам вступивших в законную силу судебных актов 10, среди которых с отказом в удовлетворении по 11 материалам.

Качество рассмотрения административных дел местными судами характеризуется следующими показателями:

- обжаловано судебных актов первой инстанции - 373, из которых оставлено в силе - 181 или 48, 5% (2013 – оставлено в силе 47, 1%);
- обжаловано судебных актов апелляционной инстанции - 184, из которых оставлено в силе - 98 или 53, 2% (2013 – 41, 6%);
- обжаловано судебных актов кассационной инстанции - 122, из которых оставлено в силе - 81 или 66, 3% (2013 – 68, 4%).

Отменено судебных актов:

- первой инстанции - 190 или 50, 9% (2013г. – 167);
- апелляционной инстанции - 84 или 45, 6% (в 2013г. – 57, 6);
- кассационной инстанции - 37 или 30, 3% (в 2013г. - 20).

Изменены судебные акты:

решения судов первой инстанции за 2014 год изменено - 2 или 0, 53% (2013 г. - 1), судов апелляционной инстанции – 2 или 1% (2013 г. - 1), судов кассационной инстанции – 4 или 3, 27% (2013г. - 3).

В структуре рассмотренных административных дел:

- 353 или 51, 9% - об оспаривании ненормативных актов, решений и

- действий государственных органов и органов местного самоуправления, связанных с предоставлением и изъятием земельных участков (2013 г. - 211 или 40%);
- 82 или 12% - об оспаривании ненормативных актов, органов местного самоуправления их должностных лиц (2013 г. - 69 или 13%);
- 66 или 9, 7% - об оспаривании ненормативных актов органов государственной власти и их должностных лиц (2013 г. - 62 или 11, 7%).

Нагрузка на одного судью судебной коллегии по экономическим и административным делам по рассмотрению экономических дел, административных дел и судебных материалов за 2014 год увеличилось на 2, 8 дел, и составила в среднем за 1 месяц; административных дел - 7, 1; экономических дел - 3, 5; судебных материалов - 1, 3; всего - 11, 9 дел. В 2013г. нагрузка на одного судью составляла 9, 1 дел.

Пленум Верховного суда

В соответствии со ст. 14, 15 Закона «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах», Верховный суд изучает и обобщает судебную практику, ведет судебную статистику, Пленум Верховного суда рассматривает вопросы организации судебной деятельности.

В 2014 году состоялось 1 заседание пленума, на котором были рассмотрены вопросы:

- *о работе судебной коллегии по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Верховного суда Кыргызской Республики;*
- *о работе судебной коллегии по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики;*

- *о работе судебной коллегии по административным и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики;*

- *о награждениях и других вопросах организационного характера.*

Верховным судом Кыргызской Республики за 2014 год проведена следующая работа по обобщению и изучению судебной практики:

- Обзор судебной практики, по исчислению срока давности предъявления иностранного решения к принудительному исполнению за период 2011 - 2013 годы;
- Обзор судебной практики по делам о наследовании за 2012 год;
- Обзор по делам о возмещении материального ущерба, причиненного государственным организациям за 2012-2013 годы;
- Обзор судебной практики по спорам, связанных с воспитанием детей за 2013 год (судебная практика Ат-Башинского, Джумгалского, Манасского, Бакай-Атинского, Аксуйского, Иссык-Кульского, Жеты-Огузского, Кара-Суйского, Кара-Кульджинского, Токтогульского, Тогуз-Тороузского, Кадамжайского районных судов);
- Обзор судебной практики по делам о защите чести, достоинства и деловой репутации;
- Обзор судебной практики по уголовным делам, связанным с коррупционными преступлениями за 2011-2013 годы;
- Изучена судебная практика по вынесению частных определений местными судами республики за 2010-2014 годы;
- Информация по делам связанные со спорами в сфере экономики и установления судебной практики форс-мажорных обстоятельств при разрешении хозяйственных споров за период с 2010-2013 г.г.;

- Информация по судебным материалам, связанным с обжалованием постановления следователя об отказе в возбуждении уголовного дела и прекращении уголовного дела, предусмотренные статьей 131 УПК Кыргызской Республики, рассмотренные в 2012 году и за 11 месяцев 2013 года;
- Информация по уголовным делам по применению пыток, предусмотренные п.3 ч.2 ст.305 УК Кыргызской Республики за превышение должностных полномочий, совершенное с применением физического насилия или угрозы его применения, рассмотренные в 2012 году и за 11 месяцев 2013 года;
- Отчет о работе Верховного суда КР и местных судов республики за 2014 год в сравнении с аналогичным периодом 2013 года, проведен анализ рассмотрения судебных дел каждой из судебных коллегий с оценкой качества отправления правосудия нижестоящими судами, с указанием нагрузки судей по рассмотрению уголовных, гражданских, экономических и административных дел.

В 2014 году издано два номера журнала «Бюллетень Верховного суда Кыргызской Республики» (каждый номер тиражом в 800 экземпляров при финансовой поддержке ГТЦ), с публикацией руководящих разъяснений пленума, обзоров судебной практики и

судебной статистики, постановлений Верховного суда по конкретным судебным делам, других материалов.

О взаимодействии Верховного суда с законодательной и исполнительной ветвями власти Кыргызской Республики

В рамках согласованного функционирования и взаимодействия за 2014 год Верховным судом Кыргызской Республики проводилась правовая экспертиза поступающих на согласование в Верховный суд Кыргызской Республики законов, законопроектов и других нормативных правовых актов. Так, было рассмотрено и изучено 261 проект Законов и других нормативных правовых актов, из которых по 70 были принесены соответствующие замечания и предложения. Также даны заключения в Аппарат Президента Кыргызской Республики и в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики по 13 ходатайствам, обращенных в Конституционную палату Верховного суда КР о признании некоторых норм закона и других нормативных правовых актов Кыргызской Республики неконституционными. По поступившим в Верховный суд Кыргызской Республики законам, постановлениям, распоряжениям и другим нормативным правовым актам систематизировано и кодифицировано 473 нормативных правовых актов.

Информация о работе местных судов Кыргызской Республики за 2014 год (в сравнении с 2013 годом)

В соответствии со ст. 25 Закона «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах» систему местных судов составляют: - районные и приравненные к ним суды (городские суды, военные суды гарнизонов, межрайонные суды); - областные и приравненные к ним суды (Военный суд Кыргызской Республики и Бишкекский городской суд).

Районные и приравненные к ним суды рассматривают отнесенные к их компетенции дела, и действуют в качестве судов первой инстанции.

Областные и приравненные к ним суды рассматривают дела, отнесенные к их компетенции, по апелляционным, кассационным жалобам, представлениям прокурора, и действуют в качестве судов второй инстанции.

Поступление судебных дел в суды первой инстанции

За 2014 год в суды первой инстанции **поступило 138911 дел**, из них: 15876 - уголовных, 36898 - об административных правонарушениях, 72129 - гражданских, 8066 - экономических, 5942 - административных, что на 3, 1% больше чем за 2013 год – 134664 дел (16466 - уголовных, 38669 - об административных правонарушениях, 67752 - гражданских, 6704 - экономических, 5073 - административных). Рост отмечается за счет гражданских дел, их поступление увеличилось на 6, 4%, экономических дел на 20, 3% и административных дел на 17, 1%.

За 2014 год в суды первой инстанции **судебных материалов поступило – 43511**, в том числе: 35368 подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства, 7171 - в порядке гражданского судопроизводства, 645 – по экономическим делам, 327 – по административным делам, что говорит об

увеличении на 9, 6% по сравнению с 2013 годом (**39671** судебных материалов).

Всего в местные суды первой инстанции поступило 182422 дел и судебных материалов (в 2013г. – 174335).

Судами первой инстанции всего за данный период **рассмотрено 123823 дела**, из них 15806 – уголовных дел, 34103 – дел об административных правонарушениях, 63423 – гражданских, 6611 – экономических, 3880 - административных.

В 2013 году **рассмотрено 119019 дел**, из них 16193 – уголовных дела, 35799 – дел об административных правонарушениях, 59273 – гражданских, 4916 – экономических, 2838 - административных.

Судебных материалов рассмотрено 41744, из них: 34369 – по уголовным делам, 6515 – по гражданским делам, 579 – по экономическим делам, 281 – по административным делам. В 2013 году – **34639** судебных материалов.

Всего судами первой инстанции рассмотрено 165567 дел и судебных материалов (в 2013г. – 153658 дел и судебных материалов).

Рассмотрение уголовных дел

Рассмотрение уголовных дел судами первой инстанции по итогам 2014 года характеризуются следующими показателями:

На 2, 4% сократилось число уголовных дел, оконченных производством, и составило 15806 дел (в 2013г. - 16193). Число уголовных дел, по которым были нарушены установленные процессуальные сроки рассмотрения, составило –285, а в 2013г. – 334 дел. Доля таких дел в числе оконченных

производством составила – 1, 8% (в 2013г. –2%).

Прекращено 5349 уголовных дела или 33, 8% от числа оконченных производством дел в отношении 6541 лица (в 2013г. –7297 дела).

В судах первой инстанции наблюдается следующая динамика основных показателей по оконченным производством делам:

- с вынесением приговора рассмотрено 6307 дел в отношении 7695 лиц, что на 3, 7% меньше, чем за 2013 год – 6548 дел. К числу оконченных производством дел этот показатель составил 39, 9% (в 2013г. – 40, 4%);
- возвращено прокурору 287 дел в отношении 347 лиц для восполнения пробелов следствия, не устранимых в суде (в 2013г. – 310 дел в отношении 426 лиц). К числу оконченных производством дел этот показатель составил 1, 8% (в 2013г. – 1, 9%);
- возвращено прокурору 3260 дел по другим основаниям, что на 11, 8% больше, чем за аналогичный период 2013 года. (2873 дела). К числу оконченных производством дел этот показатель составил 13, 5% (в 2013г. – 17, 7%).

Практика назначения уголовного наказания судами первой инстанции за 2014 год характеризуется следующими показателями:

- всего было осуждено - 7327 лиц (из них женщин - 794, несовершеннолетних - 185), что на 2, 5% меньше, чем в 2013 году (7517 лиц);
- пожизненное лишение свободы назначено – 28 лицам или 0, 3% от числа осужденных (в 2013 году – 30 лиц), из них осужденным за убийство ст. 97 УК - 24, прочие дела 4;
- лишение свободы было назначено 2930 осужденным или 39, 9% от общего числа осужденных (из них несовершеннолетних – 59 лица), что

на 12, 7% меньше, чем в 2013г. (3360 лиц);

- применение материальных санкций в виде штрафа и тройного айыпа - 1287 лицу (из них несовершеннолетних – 5) или 17, 5% от числа осужденных (в 2013 г. – 1290 лица или 17, 1%);
- число условно осужденных (ст. 63 УК) составило 2754 лиц (из них несовершеннолетних – 102) или 37, 6% от числа осужденных (в 2013г. – 3117 или 41, 4%);
- число осужденных с назначением более мягкого наказания, чем предусмотрено законом (с применением ст. 56 УК) составило 57 лиц или 0, 8% от числа осужденных (в 2013г. –77 или 1%);
- освобождено от наказания с применением амнистии 605 лиц (из них несовершеннолетних – 15), данный показатель составил 8, 2% от числа осужденных (в 2013г. – 64 лица – 0, 85%).

В структуре судимости по видам преступлений наибольший удельный вес имеют осужденные по статьям:

- преступления против собственности – 2290 лиц (из них женщин –253, несовершеннолетних - 120), что составляет 31, 3% от общего числа осужденных, из них по ст. 164 УК – 874 лиц, ст. 167 – 159, ст. 165 – 370, ст. 168 –242, (2013г. –2857 лиц или 38%);
- преступления против здоровья населения и общественной нравственности - 1401 лица (женщин – 122, несовершеннолетних - 7), или 19, 1% от общего числа осужденных, из них по ст. 246 УК – 1035, ст. 247 УК – 256, (2013г. - 1460 лица или 19, 4%);
- преступления против жизни и здоровья - 871 лиц (женщин – 99, несовершеннолетних - 30), или 11, 9% от общего числа осужденных, из них ст. 97 УК – 317, ст. 104 УК - 253, ст. 112 УК – 177, ст. 105 УК – 98 (в 2013г. -979 лиц или 13%);

- *преступления против общественной безопасности* - 863 лица (женщин – 144, несовершеннолетних - 15), или 11, 7% от общего числа осужденных, из них по ст. 234 УК – 741, (2013г. – 8848 лиц или 11, 2%);
- *преступления против порядка управления* – 288 лиц (женщин – 49, несовершеннолетних 2) или 4, 0% от общего числа осужденных, из них ст. 346 УК – 143 лиц, (2013г. – 286 лиц или 3, 8%);
- *преступления против правосудия* - 174 лиц (женщин – 22), или 2, 4% от общего числа осужденных, из них по ст. 336 УК- 112, (2013г. –206 лица или 2, 7%).

По рассмотренным 696 уголовным делам в 2014 году, связанным с нанесением материального ущерба государству, судами определена сумма ущерба в 462.888.694 сом, из них возмещено:

- 229.627.018 сом на стадии следствия (49, 6%);
- 7.477.712 сом в суде до постановления приговора (1, 61%).

Возмещаемость составила – 51, 2%.

Остаток не возмещённого ущерба составил 225.783.964 сом, в том числе ущерб, причиненный преступлениями по следующим категориям дел:

- *в сфере экономической деятельности* – 63.750.373 сом или 28, 3%, из них: уклонение от уплаты налогов – 37.207.523 сом; контрабанда – 147.150 сом.
- *против собственности* – 97.373.931 сом или 43.1%, из них: присвоение или растрата вверенного имущества – 74.251.066 сом; кража –264.869 сом.
- *должностные преступления* – 57.422.961 сом или 25.4%, из них по ст. 304 (злоупотребление должностным положением) 18.506.606 сом.

Рассмотрение судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства

За 2014 год судами первой инстанции рассмотрено в порядке уголовного судопроизводства –34369 *судебных материалов*, по которым удовлетворено – 29969 заявлений и представлений, или 87, 1% (в 2013г. -31743, из них удовлетворено – 28093 или 88, 5%).

Из 11696 рассмотренных судебных материалов об избрании меры пресечения удовлетворено – 10153 или 86, 8%, из них заключение под стражу – 9633.

Из 3434 судебных материалов об условно досрочном освобождении удовлетворено – 2044 или 59, 5%.

Из 1100 материалов об изменении условий содержания лиц, в местах лишения свободы удовлетворено 570 или 51, 8%.

Стабильность судебных актов по уголовным делам и судебным материалам судов первой инстанции, учитывая, что из 15806 рассмотренных уголовных дел и 34369 судебных материалов, в суды 2-ой инстанции было обжаловано 5201 судебный акт или 10, 3% от числа рассмотренных первой инстанцией дел, **из которых оставлены в силе – 2858 или 54, 9% от числа обжалованных, составила 85, 2% (в 2013г. –89, 9%).**

Рассмотрение дел об административных правонарушениях

За 2014г. судами первой инстанции было рассмотрено 34103 дел об административных правонарушениях, что на 4, 7% меньше, чем за аналогичный период 2013 года (35812).

По основаниям, предусмотренным Кодексом об административной ответственности, возвращено - 2073 дел (в 2013г. - 2079), прекращено - 658 дела (в 2013г. - 735).

С наложением административного взыскания рассмотрено –33912 дел, т.е. 99, 3% от общего числа дел. В 2013 году – 35604 или 99, 4%.

Структура мер наказания за административные правонарушения:

Общее число лиц подвергнутых административному взысканию составило 33915 лиц (в 2013 г. - 35625 лица). Из них:

- административный арест – 8503 лиц или 25, 1% от общего числа правонарушителей (2013 г. - 7883 или 22, 1%);
- штраф – 16705 лиц или 49, 2% (2013 г. - 20493 или 57, 5%);
- лишение специального права – 7920 лиц или 23, 3% (2013г.-6432 или 18%);
- предупреждение - 442 лиц или 1, 3% (2013 г. - 523 или 1, 4%).

Число рассмотренных дел по ряду категорий:

- мелкое хулиганство – 8095 или 23, 8% от общего числа рассмотренных дел. В 2013 г. – 8454 или 23, 6%;
- управление транспортным средством водителем в состоянии опьянения – 14291 или 43, 1% от общего числа рассмотренных дел. В 2013г. – 14777 или 41, 2%;
- проживание лиц без паспорта – 9 или 0, 02% от общего числа рассмотренных дел. В 2013 г. – 29 или 0, 08%.

Стабильность судебных актов по делам об административном правонарушении судов первой инстанции, учитывая, что из 34103 рассмотренных дел, в суды 2-ой инстанции было обжаловано 1079 судебный акт или 3, 1% от числа рассмотренных первой инстанцией дел, из которых оставлены в силе – 645 или 59, 7% от числа обжалованных, составила 98, 7%.

Рассмотрение гражданских дел

Количество гражданских дел окончанных производством за 2014 год возросло на 7% и составило – 63423 дел (в 2013г. 59273 дел).

Число дел, рассмотренных с вынесением решения, увеличилось на 8% в сравнении с аналогичным периодом прошлого года и составило 46136 дел или 72, 7% (в 2013г. – 42689 дел), в т. ч. с удовлетворением иска полностью – 42094

дел (91, 2% от рассмотренных с вынесением решения), в 2013г. - 39739 дел (93%).

В том числе с нарушением процессуальных сроков рассмотрено 561 гражданских дел или 0, 8% от общего числа окончанных производством (в 2013г. – 459 или 0, 7%).

В структуре окончанных производством гражданских дел судами первой инстанции за 2014 год:

- *семейные дела* – 34, 6% или 21980 дел. Для сравнения в 2013г. – 20773 дел или 35%. (наибольшее количество по данной категории, как и в прошлом отчетном периоде, составляют дела о расторжении брака – 10959 дел или 49, 8% (в 2013г. - 10705 дел или 51, 5%), о взыскании алиментов 6326 дел или 28, 7% (в 2013г. - 5948 дел или 28, 6%).
- *дела о взыскании долга* – 10362 или 16, 3%. В 2013г. – 10403 или 17, 5%
- *трудовые дела* – 695 дел или 1% (в т.ч. о восстановлении на работе - 432 или 62%). В 2013г. - 835 дел или 1, 4%.
- *об установлении, признании юридического факта* – 6527 или 10, 2%. В 2013г. – 5290 или 9%.
- *жилищные дела* – 1146 дел или 1, 8% (в т.ч. о выселении 840 дел или 73, 2%). В 2013г. – 1109 дел или 1, 8%.

В 2014 году от числа поступивших в суды первой инстанции 15684 исков (24, 7%) оставлены без рассмотрения. Для сравнения в 2013 году было оставлено без рассмотрения 15118 исков (25, 5%).

Удельный вес прекращенных производством дел составил 2, 5% от числа рассмотренных дел или 1603. В 2013 году было прекращено 1466 дела или 2, 4%.

Рассмотрение судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства

За 2014 год судами первой инстанции рассмотрено в порядке гражданского судопроизводства 6515 судебных материалов, по которым удовлетворено 80% или 5238 заявлений. В 2013 году

рассмотрено – 5889 судебных материалов, из которых удовлетворено 80% или 4721.

В структуре рассмотренных судебных материалов:

- о принятии мер обеспечения иска, замены и их отмены – 24, 2% или 1580 (в 2013 году - 1435 или 24, 3%);
- о розыске ответчика – 497 или 7, 6% (в 2013г.- 430 или 7, 3%);
- о восстановлении процессуальных сроков – 228 или 3, 5% (в 2013г.- 204 или 3, 4%);
- о вопросах, связанных с исполнением судебных решений – 1690 или 26% (в том числе: разъяснение решения – 79, отсрочка и рассрочка исполнения решения – 207, обеспечение исполнения решения – 35, выдача дубликата исполнительного листа – 410, возобновление исполнительного производства – 98, приостановление, прекращение исполнительного производства – 861), (в 2013г.- 1415 или 24%);
- о судебном поручении – 120 или 1, 8% (в 2013г.- 137 или 2, 3%).

Стабильность судебных актов по гражданским делами и судебным материалам по результатам проверки их законности в судах второй инстанции, учитывая, что из 69938 рассмотренных дел и судебных материалов было обжаловано 6098 судебных актов или 8, 7% (в 2013 году – 3997 дел или 6, 7%), оставлено в силе 2220 судебных актов, что составило – 94, 4%.

Рассмотрение экономических дел

Судами первой инстанции за 2014 год окончено производством 6611 экономических дел, что на 34, 4% больше, чем в 2013 году – 4916 дел.

Число дел с вынесением решения составило 4549 дел или 67% от окончанных производством, что говорит об увеличении на 37, 8% (в 2013г. – 3301 дел), в т.ч. удовлетворено от числа вынесенных решений 3938 иска или 86, 5%, в 2013г. этот показатель составлял – 89, 7% или 2964 дел.

С нарушением процессуальных сроков в 2014г. рассмотрено 567 экономических дел или 8, 57% от общего числа окончанных производством дел (в 2013г. – 12, 3%).

Оставлено без рассмотрения 1712 дел или 25, 8% (2013г. - 1418 дел или 28, 8%) от общего числа окончанных производством дел. Прекращено производством за 2014г. - 350 дел или 5, 29% (в 2013г. – 197 или 4%).

За 2014 год поступило всего 8066 исковых заявлений. Возвращено исковых заявлений в 2014г. - 1516 исковых заявлений или 18, 8% от числа поступивших исковых заявлений (в 2013г. – 1226 или 18, 2%).

В структуре окончанных производством экономических дел:

- о неисполнении или ненадлежащем исполнении обязательств – 21, 8% или 1445 дел от числа окончанных дел. Для сравнения в 2013 году - 1456 или 29, 6%;
- споры по заявлениям заинтересованных лиц о ликвидации юридического лица – 2070 или 31, 3%. В 2013г. – 1289 или 26, 2%
- о банкротстве – 104 дел или 1, 57%. В 2013г. - 105 или 2%;
- о признании договоров недействительными, действительными – 134 дел или 2%. В 2013г. - 98 или 2%;
- о взыскании обязательных платежей, сборов, штрафов – 1058 дел или 16%. В 2013г. - 888 или 18%;
- о признании недействительными ненормативных правовых актов гос. органов – 823 дела или 12, 4%. В 2013г. - 462 или 9, 4%.

Стабильность судебных актов по экономическим делам по результатам проверки их законности в судах 2-ой инстанции, учитывая, что из 6611 рассмотренных дел и 579 судебных материалов было обжаловано 906 судебных акта или 12, 6%, из них

оставлено в силе - 416, составила – 93, 2% (в 2013г. – 94, 6%).

Рассмотрение административных дел

За 2014 год судами первой инстанции окончено производством 3880 административных дел, что увеличилось по сравнению с 2013 годом на 36, 7% (в 2013г. – 2838 дел).

Число дел, с вынесением решения составило 2086 дел или 53, 7% от окончанных производством дел, в 2013 году 1544 дел. В том числе удовлетворено заявлений – 1581 заявления или 75, 7% (в 2013 – 1224 или 79, 2%).

С нарушением сроков, установленных процессуальным законом, рассмотрено в 2014 году 594 дел или 15, 3%. Для сравнения в 2013 году 449 дел или 15, 8%.

За 2014 год поступило всего 5942 заявлений. Число возвращенных заявлений по административным делам составило за 2014 год - 1944 или 32, 7% от числа поступивших дел. Для сравнения за этот же период 2013 года было возвращено – 1496 или 29, 4% дел.

Оставлено без рассмотрения - 1386 заявлений или 35, 7% от числа окончанных дел (в 2013г. – 927 или 32, 6%). Прекращено производство по 408

Рассмотрение уголовных, гражданских, экономических, административных дел и дел об административных правонарушениях в апелляционном порядке

В областные и приравненные к ним суды апелляционной инстанции за 2014 год поступило - 8730 дел и 554 судебных материалов, **всего 9281**, что составило 5, 6% от общего числа дел и материалов, рассмотренных судами первой инстанции (в 2013г. - *поступило - 7611 дел и 417 судебных материалов, всего 8028* или 4, 6%).

Из них: уголовных дел – 2759 (в 2013г. – 2542 дел), административных правонарушений – 756 (в 2013г. – 513), гражданских – 3633 дела (в 2013г. – 3159), экономических – 490 дел (в 2013г. – 488),

делам или 10, 5% (в 2013г. – 367 или 12, 9%).

В структуре окончанных производством административных дел:

- об оспаривании ненормативных актов, решений и действий органов государственной власти их должностных лиц и органов местного самоуправления - 1675 дела или 43, 1% (в 2013г. – 1315 дел или 46, 3%);
- об оспаривании постановлений органов, должностных лиц – 483 дел или 12, 4% (в 2013г. - 340 дела или 11, 9%);
- об оспаривании действий или бездействий органов государственной власти, их должностных лиц и других органов – 896 дел или 23% (2013г. - 580 дел или 20, 4%).

Стабильность судебных актов по административным делам, рассмотренными межрайонными судами, по результатам проверки их законности в судах 2-ой инстанции, учитывая, что из 3880 рассмотренных дел и 281 судебный материал было обжаловано 1803 судебных акта или 43, 3%, из них оставлено в силе 812 судебных актов, составила – 76, 2%. (в 2013г. – 53, 5%).

административные – 1092 дел (в 2013г. – 909).

Судебных материалов по апелляционной инстанции в порядке уголовного судопроизводства поступило – 64 (в 2013г.- 87), в порядке гражданского судопроизводства – 446 (в 2013г. - 305), по экономическим делам - 30 (в 2013г. – 11), по административным делам – 14 (в 2013г. – 14).

Судами апелляционной инстанции всего за 2014 год **рассмотрено 7274 дела**, из них: уголовных дел – 2314 (в 2013г. – 2102), дел об административных правонарушениях – 717 (в 2013г. - 513), гражданских – 3037 (в 2013г. – 2568), экономических - 349 (в 2013г. - 379), административных – 857 (в 2013г. – 709).

Судебных материалов рассмотрено 402, из них 51 – по уголовным, 319 – по

гражданским, 20 – по экономическим, 12 – по административным.

Всего судами апелляционной инстанции рассмотрено 7676 дел и судебных материалов (в 2013г. – 6641).

Рассмотрение уголовных дел

В 2014 году в апелляционном порядке было рассмотрено – 2314 уголовных дела в отношении 3327 лиц, в 2013 году – 2102 дел.

Количество дел, рассмотренных свыше сроков, установленных УПК Кыргызской Республики составило 0, 9% или 19 дела, от рассмотренных дел (в 2013 г. – 0, 2% или 4).

Возвращено – 434 дела, из них – 154 по причине не обеспечения явки подсудимого. Для сравнения, в 2013 году возвращено – 391 дело.

По качеству рассмотрения дел судами первой инстанции по результатам их апелляционного обжалования наблюдаются следующие показатели (в лицах):

- *судебный акт оставлен без изменения* в отношении 1578 лиц, что составило 47, 4% от числа лиц, в отношении которых были рассмотрены обжалованные судебные акты (в 2013 г. – 913 лиц или 43, 4%);
- *судебный акт отменен* в отношении - 895 лиц, что составило 26, 9% (в 2013 г. – 345 лиц или 16, 4%), из них – 126 оправдательных приговоров;
- *судебный акт изменен* в отношении – 824 лиц, что составило 24, 8% от числа обжалованных, (в 2013 г. – 627 лиц или 29, 8%), из них с определением новой меры наказания - 104, с изменением квалификации преступления - 58, без изменения квалификации со снижением меры наказания - 121.

Основные категории уголовных дел, рассмотренных в апелляционном порядке:

- *преступления против собственности* – 660 дел или 28, 5%, (в 2013г. – 599 дел 28, 4%);

- *преступления против жизни и здоровья* – 389 дел или 16, 8% (в 2013г. 382 дел или 18, 1%);
- *преступления против здоровья населения и общественной нравственности* – 246 или 10, 6% (в 2013 г. – 218 или 10, 3%);
- *преступления против общественной безопасности* – 257 дел или 11, 1% (в 2013 г. – 219 дела или 10, 4%);
- *должностные преступления* – 339 дел или 14, 6% (в 2013 г. – 265 дело или 12, 6%).

Судами апелляционной инстанции рассмотрено 51 **судебный материал в порядке уголовного судопроизводства**, в том числе: с оставлением судебного акта суда первой инстанции без изменения – 32 или 62, 7%.

Для сравнения, в 2013 году - 82, из них с оставлением без изменения судебного акта суда первой инстанции – 53 или 64, 4%.

Дела об административных правонарушениях

Судебными коллегиями по уголовным делам и делам об административных правонарушениях судов апелляционной инстанции за 2014 год рассмотрено 717 дел об административных правонарушениях. Для сравнения в 2013 году было рассмотрено – 513 дел об административных правонарушениях.

Качественные показатели рассмотренных дел:

- *судебный акт оставлен без изменения* – 493 или 68, 8% (в 2013 г. – 302 или 58, 8%);
- *судебный акт отменен, с принятием нового решения* – 87 или 12, 1%, (в 2013г. – 94 или 18, 3%);
- *судебный акт изменен* – 137 или 19, 1%, (в 2013 г. – 117 или 22, 8%).

Структура дел представлена следующими основными видами правонарушений:

- управление транспортными средствами водителями в состоянии опьянения – 263 или 36, 6%. (в 2013 г. – 203 или 39, 5%);

- мелкое хулиганство – 51 или 7, 1%. (в 2013 г. – 63 или 12, 2%).
- неповиновение законному распоряжению или требованию сотрудника органов внутренних дел и других лиц, осуществляющих обязанности по охране общественного порядка - 7 или 0, 9% (в 2013 г. – 18 или 4, 5%).

Рассмотрение гражданских дел

Число рассмотренных в 2014 году гражданских дел в апелляционном порядке по сравнению с аналогичным периодом 2013 года увеличилось на 18, 3% и составило - 3037 (в 2013г. - 2568).

В том числе увеличилось количество дел, рассмотренных свыше сроков, установленных ГПК Кыргызской Республики - 1240 или 40, 8% (в 2013г. – 1121 или 43, 6%).

Возвращено без рассмотрения – 553 или 15, 2% от числа поступивших в апелляционную инстанцию дел (3633) (в 2013г. – 529 или 16, 7%).

Качественные показатели рассмотренных гражданских дел судами первой инстанции по результатам их апелляционного обжалования:

- оставлено без изменения определений 348 или 11, 4% и решений - 1166 или 38% от числа рассмотренных апелляционной инстанцией обжалованных дел (в 2013г. – определений 291 или 11, 3% и решений - 1055 или 41%);
- отменено определений - 332 или 11% и решений 955 или 31, 4% (в 2013г. определений - 269 или 10, 4% и решений 731 или 28%), в т.ч. полностью – 326 определений и 833 решений (в 2013г. – 265 определений и 616 решений);
- изменено определений 3 или 0, 09% и решений 233 или 7, 7% - (в 2013г. определений 4 или 0, 15% и решений 218 или 8%).

Основные категории рассмотренных дел:

- о взыскании долга - 486 или 16% от рассмотренных апелляционной инстанцией дел (в 2013г. – 481 или 18, 7%);
- о признании сделки действительной/недействительной – 476 или 15, 6% от рассмотренных дел (в 2013г. – 380 дел или 14, 7%);
- о трудовых отношениях - 300 или 10% от рассмотренных дел, (в 2013г. - 339 или 13, 2%), в т.ч. о восстановлении на работе - 185 дел (в 2013г – 216);
- семейные дела – 385 или 12, 6% от рассмотренных дел (в 2013г.- 320 или 12, 4%).
- жилищные дела – 260 или 8, 5% от рассмотренных дел, (в 2013г. - 177 дел или 6, 8%). в т.ч. количество дел о выселение составляет – 208 (в 2013г. – 162).

В порядке гражданского судопроизводства, судами апелляционной инстанции в 2014 году рассмотрено 319 **судебных материалов**, из которых 157 или 49% обжалованных судебных актов оставлено без изменения, отменено - 159 судебных актов или 50%, с изменением – 3 судебных акта (1%).

Для сравнения, за аналогичный период 2013 года судами в порядке апелляции рассмотрено 269 **судебных материалов**, из которых 179 или 66, 5% обжалованных судебных актов оставлено без изменения, отменено - 87 судебных актов или 32, 3%, с изменением – 3 судебных акта (1, 1%).

Рассмотрение экономических дел

Количество рассмотренных экономических дел в 2014 году составило 349 дел (в 2013г. - 379). Количество дел, рассмотренных свыше сроков, установленных ГПК Кыргызской Республики 87 дела, что составило – 25% от числа рассмотренных дел, (в 2013г. – 42 или 11%). В 2014 году всего поступило 490 заявлений в порядке апелляции. Возвращено - 158 заявлений или 32, 2% от

поступивших на обжалование дел (в 2012г. – 136 заявлений или 27, 8%).

Показатели рассмотренных экономических дел по результатам их апелляционного рассмотрения:

- оставлено без изменения определений и решений - 232 или 66, 4% от числа рассмотренных апелляционной инстанцией обжалованных дел (в 2013г. – 224 или 59, 1%);
- отменено определений и решений - 111 или 31, 8% от числа рассмотренных (в 2013г. – 139 или 36, 6%);
- изменено определений и решений - 6 или 1, 7% от числа рассмотренных (в 2013 г. – 16 или 4, 2%).

Основные категории рассмотренных экономических дел:

- о взыскании обязательных платежей, сборов, штрафов - 116 или 33, 2% от рассмотренных дел (в 2013г. – 83 или 21, 8%);
- о признании недействительными ненормативных правовых актов - 49 или 14% от рассмотренных дел (в 2013 г. – 72 или 18, 9%);
- о признании договоров недействительными - 33 или 9, 4% от рассмотренных дел (2013г. – 17 или 4, 4%);
- о неисполнении или ненадлежащем исполнении обязательств – 9 или 2, 5% (в 2013 г. – 16 или 4, 2%);
- о возмещении убытков – 7 или 2% от рассмотренных дел (в 2013г. – 33 или 8, 7%).

Рассмотрение административных дел

За отчетный период рассмотрено в апелляционном порядке 857 административных дел, в том числе свыше сроков, установленных ГПК Кыргызской Республики - 190 или 22, 1% от рассмотренных дел. Для сравнения в 2013 году рассмотрено 709 дела, свыше сроков установленных ГПК - 47 или 6, 6%. В 2014 году всего поступило 1092 заявлений в порядке апелляции. Возвращено без рассмотрения 255 дел или

29, 7% от числа обжалованных. (в 2013 г. – 222 заявления или 24, 4%);

Качественные показатели рассмотрения административных дел по результатам их апелляционного рассмотрения:

- определение и решение суда первой инстанции оставлено без изменения – 504 или 58, 8% от рассмотренных апелляционной инстанцией дел (2013г. - 432 или 60, 9%);
- определение и решение отменено - 330 или 38, 5% (2013г. - 265 или 37, 3%);
- определение, решение изменено - 23 или 2, 68% (2013г. - 12 или 1, 6%).

Основная категория рассмотренных административных дел:

- Об оспаривании ненормативных актов, решений и действий государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц - 156 или 18, 2% от числа рассмотренных дел. Для сравнения в 2013г. - 185 дел или 26%.
- Об оспаривании действий или бездействий органов государственной власти, местного самоуправления и должностных лиц – 199 дел или 23, 2%. 2013г. – 207 дел или 29, 1%.
- об оспаривании решений, действий госорганов связанных с предоставлением земельного участка – 49 или 5, 71%. В 2013г.- 52 или 7, 3%.
- Об оспаривании нормативных актов государственных органов, их должностных лиц, органов местного самоуправления и их должностных лиц – 252 или 29, 4% от числа рассмотренных дел. Для сравнения в 2013 году – 149 или 21%.

Поступление и рассмотрение судебных дел в кассационном порядке

За 2014 год на кассационное рассмотрение *поступило 4006 дел и 1797 судебных материалов, всего – 5803*, что составило 3, 5% от общего числа дел и материалов, рассмотренных судами первой инстанции (в 2013г. – поступило

3517 дел и 1551 судебных материалов, всего – 5068 или 2, 9%).

Из обжалованных в кассационном порядке: уголовных дел – 838 (в 2013г. – 873), дел об административных правонарушениях – 323 (в 2013г. – 187), гражданских – 1806 (в 2013г. – 1650), экономических – 368 (в 2013г. – 321), административных – 671 (в 2013г. – 486).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства поступило – 1289 (в 2013г. – 1389), в порядке гражданского судопроизводства – 213 (в 2013г. – 155), по экономическим делам – 18 (в 2013г. – 1), по административным – 26 (в 2013г. – 6).

Судами кассационной инстанции всего за 2014 год рассмотрено 3430 дел (в 2013г. – 3037), из них: уголовных дел 770 (в 2013г. – 834), дел об административных правонарушениях – 296 (в 2013г. – 167), гражданских – 1549 (в 2013г. – 1429), экономических – 289 (в 2013г. – 223), административных – 526 (в 2013г. – 384).

Судебных материалов рассмотрено 1456 (в 2013г. – 1325), из них: по уголовным – 1289 (в 2013г. – 1198), по гражданским – 139 (в 2013г. – 123), по экономическим – 14 (в 2013г. – 1), по административным – 14 (в 2013г. – 3).

Всего судами кассационной инстанции рассмотрено 4886 дел и судебных материалов (в 2013г. – 4362).

Рассмотрение уголовных дел

Число рассмотренных в порядке кассационного судопроизводства уголовных дел в 2014 году сократилось на 7, 6% и составило – 770 дел в отношении 991 лица (в 2013 г. – 834). Рассмотренных с нарушением установленных процессуальных сроков 11 дел (в 2013 году 2 дела) Возвращено прокурору для восполнения пробелов следствия 97 дел или 12, 5% от обжалованных в кассационном порядке дел (в 2013 г. – 86 дел).

По результатам кассационного рассмотрения наблюдается следующая динамика показателей качества рассмотрения уголовных дел судами первой инстанции (в лицах):

- судебный акт оставлен в силе в отношении 480 лиц или 48, 4% В 2013 г. – в отношении 389 лиц или 35, 4%;
- судебный акт отменен в отношении 342 лиц или 34, 5% (2013г. – 202 или 18, 4%) оправдательных приговоров – 4, обвинительных – 164, в т.ч. направленных на новое рассмотрение – 126, прокурору для восполнения пробелов следствия – 7, прекращенных – 35;
- судебный акт изменен в отношении 168 лиц или 16, 9% (2013г. – 149 или 13, 5%), в т.ч. с определением новой меры наказания – 11, с изменением квалификации преступления – 19, без изменения квалификации со снижением меры наказания – 8.

Основные категории рассмотренных уголовных дел в кассационном порядке:

- *преступления против собственности* – 302 дел или 39, 2% от числа рассмотренных в кассационном порядке дел (в 2013 г. – 258 или 30, 9%);
- *преступления против жизни и здоровья* – 101 дела или 13, 1% от рассмотренных дел (в 2013 г. – 121 или 14, 5%);
- *преступления против здоровья населения и общественной нравственности* – 81 или 10, 5% от рассмотренных дел (в 2013г. – 100 или 12, 0%);
- *преступления против общественной безопасности* – 62 дела или 8, 1% от рассмотренных дел (в 2013 г. – 85 дел или 10, 1%);
- *должностные преступления* – 72 дел или 9, 4% от рассмотренных дел (в 2013 г. – 100 или 12, 0%).

Из рассмотренных за 2014 год в порядке уголовного судопроизводства **1289 судебных материалов**: оставлено в силе – 768 (59, 5%), отменено 209 (16, 2%) судебных актов первой инстанции, изменено – 312 (24, 2%). Для сравнения в 2013 году в порядке уголовного

судопроизводства 1198 **судебных материала**: оставлено в силе – 790 (65, 9%), отменено 149 (18, 8%) судебных актов первой инстанции, изменено – 259 (21, 6%).

Рассмотрение дел об административных правонарушениях

Судебными коллегиями по уголовным делам и делам об административных правонарушениях областных и приравненных к ним судов за 2014 год в кассационном порядке было рассмотрено - 296 дел об административных правонарушениях (в 2013 году – 167 дела), из них по жалобам – 276.

Из числа рассмотренных дел в кассационном порядке:

- оставлено в силе – 152 судебный акт или 51, 3% (в 2013 г. – 89 или 53, 2%);
- отменено – 48 судебных акта или 16, 2% (в 2013 г. – 47 или 28, 1%);
- изменено - 96 или 32, 4% (в 2013 г. – 31 или 18, 5%).

По категориям рассмотренных дел:

- *управление транспортным средством водителем в состоянии опьянения* – 91 или 30, 7% (в 2013г. – 53 или 31, 7%);
- размещение, строительство и ввод в эксплуатацию объектов – 23 или 7, 7%.

Рассмотрение гражданских дел

Количество рассмотренных гражданских дел в 2014 году в кассационном порядке составило – 1549, что на 8, 4% больше, чем за аналогичный период 2013 года – 1429 дел.

Число дел, возвращенных без рассмотрения – 285 или 18, 4% (в 2013г. – 279 или 19, 5%). Примерно на прежнем уровне остался показатель по количеству дел, рассмотренных с нарушением процессуальных сроков – 389 дел или 25%. Для сравнения, в 2013 году количество дел рассмотренных с нарушением срока составляло – 371 дело или 26%.

Качество рассмотрения гражданских дел судами первой

инстанции по результатам их кассационной проверки:

- всего оставлено в силе – 476 судебных актов или 30, 7% от числа рассмотренных в кассационном порядке дел (в 2013 году – 520 или 36%);
- отменено - 970 судебных акта или 62, 6%, в т.ч. с направлением дела на новое рассмотрение 638. В 2013 году – 826 или 57, 8%.
- изменено решений – 103 судебных акта или 6, 6% (в 2013 году – 83 или 5, 8%).

Основные категории рассматриваемых дел:

- *о взыскании долга* - 371 или 24% от рассмотренных дел (в 2013г. - 326 или 22, 8%);
- *семейные дела* – 241 дел или 15, 5% (в 2013г. – 227 дел или 15, 8%), из них дела о взыскании, уменьшении размеров алиментов – 105 (в 2013г. - 103 дела);
- *о признании сделки действительной/недействительной* – 206 или 13, 3%. (в 2013г. – 189 или 13%);
- *жилищные дела* - 99 или 6, 4% от рассмотренных дел (в 2013г. - 98 или 6, 8%);
- *о трудовых отношениях* - 62 или 4% от рассмотренных дел, (в 2013г. - 71 или 5%);

За 2014 год судами кассационной инстанции рассмотрено **139 судебных материала** в порядке гражданского судопроизводства, из них – 73 (52, 5%) судебных актов судов первой инстанции оставлены в силе, 63 кассационных жалоб удовлетворено с отменой судебных актов (45%), изменено - 3 (2%).

Для сравнения в 2013 году рассмотрено рассмотрено **123 судебных материала** в порядке гражданского судопроизводства, из них – 48 (39%) судебных актов судов первой инстанции оставлены в силе, 73 кассационных жалоб удовлетворено с отменой судебных актов (59, 3%), изменено - 2 (1, 6%).

Рассмотрение экономических дел

В 2014 году судами кассационной инстанции было рассмотрено 289 экономических дела, в том числе свыше установленных процессуальных сроков – 35 или 12, 1%. Возвращено 100 заявлений или 34, 6% от обжалованных дел. Для сравнения за аналогичный период 2013 года было рассмотрено 223 дела, с нарушением процессуальных сроков – 29 или 13%, возвращено без рассмотрения в 2013 г. - 77 дел или 23, 9%.

Качество рассмотрения экономических дел судами первой инстанции по результатам их кассационной проверки:

- оставлено в силе 161 судебных актов или 55, 7% от числа рассмотренных кассационной инстанцией обжалованных дел (в 2013г. – 114 или 51, 1%);
- отменено 109 судебных актов или 37, 7%, в том числе: с направлением дела на новое рассмотрение - 67, с вынесением нового решения – 22. В 2013 году - 99 или 44, 3%;
- изменено 19 судебных актов или 6, 57% (2013 – 6 или 2, 6%).

Категории экономических дел, рассмотренных в кассационном порядке:

- о взыскании обязательных платежей, сборов, штрафов - 108 или 37, 3% от рассмотренных дел (в 2013г. – 62 или 27, 8%);
- о признании недействительными ненормативных правовых актов - 25 или 8, 6% от рассмотренных дел (в 2013г. – 34 или 15, 2%);
- о неисполнении или ненадлежащем исполнении обязательств - 22 или 7, 6 (в 2013 г. - 28 или 12, 5%).
- о признании договоров недействительными – 21 или 7, 26% (2013 г.- 15 или 6, 7%).

Рассмотрение административных дел

За 2014 год в кассационном порядке рассмотрено - 526 административных дел,

из них с нарушением процессуальных сроков – 79 или 15%. Возвращено - 152 заявлений или 28, 8% от числа обжалованных. (в 2013г. рассмотрено 384 заявления, с нарушением процессуальных сроков – 23 или 5, 9%, возвращено – 114 или 23, 4%).

Показатели качества рассмотрения административных дел судами первой инстанции по результатам их кассационной проверки:

- оставлено в силе - 288 судебных актов или 54, 7% от числа рассмотренных кассационной инстанцией обжалованных дел (в 2013г. - 207 или 53, 9%);
- отменено 222 судебных актов или 42, 2%, в том числе: с направлением дела на новое рассмотрение в суды первой инстанции - 139, с вынесением нового решения - 54. В 2013г. - 176 или 45, 8%;
- изменено определений и решений – 16 или 3, 04% (2013 – 1 или 0, 2%).

Среди рассмотренных административных дел:

- об оспаривании ненормативных актов, решений и действий государственных органов, органов местного самоуправления, их должностных лиц – **198** дел или 37, 6% от числа рассмотренных дел (в 2013г. - 110 дел или 28, 6%);
- об оспаривании решений госорганов связанных с предоставлением земельного участка – 15 или 2, 85% (в 2013г. - 35 или 9, 1%);
- Об оспаривании нормативных актов государственных органов, их должностных лиц – 124 или 23, 5% (в 2013 – 85 или 22, 1%).

Стабильность судебных актов второй инстанции, учитывая, что из 12562 дел и материалов, рассмотренных судами второй инстанции было обжаловано в порядке надзора 6463 или 51, 4%, из них оставлено в силе 3254 судебных актов, составила в отчетном году – 74, 4%. В 2013г. – 66, 4%.

Нагрузка местных судов по рассмотрению судебных дел

Нагрузка на одного судью судов первой инстанции за 2014 год составила в среднем по республике 53, 5 дел за 1 месяц (в 2013г. – 50, 2):

	2013г.	2014г.
г.Бишкек	60, 8	64, 1
Чуйская область	58, 1	61, 9
Иссык - Кульская область	58, 8	61, 9
Ошская область	53, 6	61
Джалал - Абадская область	39, 8	39, 9
Таласская область	35, 1	37, 8
Нарынская область	27, 4	27, 9
Баткенская область	36, 8	39, 1
Гарнизонные суды	6, 1	6, 2

В 2014 году нагрузка на одного судью судов апелляционной и кассационной инстанций составила в среднем за 1 месяц 8, 6 дела (в 2013г. – 7, 52):

	2013г.	2014г.
Бишкекский городской суд	12, 3	14
Чуйский областной суд	9, 1	10, 2
Иссык - Кульский областной суд	5, 3	6
Ошский областной суд	10, 6	12, 4
Джалал - Абадский областной суд	7, 2	8, 6
Таласский областной суд	3, 1	2, 9
Нарынский областной суд	2, 5	2, 9
Баткенский областной суд	3, 5	3, 7
Военный суд	1, 1	1, 5

**Информация подготовлена отделом
обобщения судебной практики и
анализа судебной статистики
аппарата Верховного суда
Кыргызской Республики**

Международное сотрудничество

Высшим органом судебной власти в установленном порядке, согласно Закону «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах», осуществляется международное сотрудничество с различными общественными объединениями судейского сообщества. В связи, с чем Верховный суд активно участвует и проводит различные встречи с целью

обмена информацией в сфере правосудия и совершенствования правовой базы.

Ниже публикуются материалы по итогам одиннадцатого заседания Совета Председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики, которое прошло в Кыргызстане 9 октября 2015 года.

Информация заместителя Председателя Верховного суда Кыргызской Республики – председателя судебной коллегии по административным и экономическим делам Аманалиевой Б.К.

«О практике установления форс-мажорных обстоятельств при разрешении хозяйственных споров»

(г. Бишкек, 7-9 октября 2014 года)

Основными задачами гражданского судопроизводства являются защита нарушенных или оспариваемых прав, свобод и охраняемых законом интересов граждан и юридических лиц. Законом, при разрешении споров, на суды возложена функция по обеспечению соблюдения сторонами основополагающих принципов международного права и национального законодательства, в том числе принципа добросовестного выполнения обязательств участниками гражданских правоотношений. Принцип соблюдения заключенных соглашений между

участниками гражданско-правовых отношений, *Pacta sunt servanda* (пакта сунтсерванда) - «договоры должны соблюдаться», закрепленный в Уставе ООН и Венской Конвенции, направлен на гарантирование предсказуемости действий (бездействия) участников договора и позволяет объективно определить возникновение, изменение либо прекращение обязательств. Однако, при осуществлении хозяйственной деятельности и выполнении договорных отношений появляются обстоятельства возникновения которых не

предусматривалось сторонами. Развитие предпринимательства во всех странах, увеличение числа заключаемых гражданско-правовых сделок, как в национальных рамках, так и внешнеэкономических, безусловно, свидетельствуют о необходимости должной правовой проработки вопросов, касающихся обстоятельств, освобождающих участников гражданских правоотношений от ответственности.

Национальное законодательство и международные правовые акты «непреодолимую силу» определяют как одно из оснований, освобождающих участника гражданского правоотношения от ответственности, несмотря на факт неисполнения договора или причинения внедоговорного вреда.

Хотя категория «непреодолимая сила» была и является предметом изучения теоретиков разных стран, до сих пор не выработаны четкие критерии понятия непреодолимой силы для применения его на практике, а поэтому и сегодня при возникновении данных ситуаций между сторонами возникают спорные правоотношения, связанные с неисполнением стороной принятых на себя обязательств.

В результате политических событий, произошедших в нашей стране в 2005 и 2010 годы, суды Кыргызской Республики при разрешении экономических споров столкнулись с проблемами, возникающими у сторон в связи с невозможностью выполнения договорных обязательств в силу обстоятельств, связанных с изменением политической обстановки в стране, повлиявшей на производственную, экономическую, и иную деятельность субъектов предпринимательства. Если в некоторых странах идет теоретическое обсуждение вопроса об отнесении к форс-мажорным обстоятельствам таких событий как революция, гражданские волнения, захват власти, то в судах Кыргызской Республики по конкретным делам по искам о невыполнении договорных обязательств эти обстоятельства

приводятся как основания для освобождения ответчиков от ответственности. Ответчики просят суд отказать в удовлетворении иска, ссылаясь на то, что они пострадали во время погромов, мародерства, пожаров, других неправовых действий, имевших место при политических событиях, указывая их как форс-мажорные обстоятельства. В последнее время имеют место факты перекрытия группами людей проезда на стратегических трассах.

Поскольку ни в национальном законодательстве стран Содружества, ни в международных правовых актах конкретно не приведен перечень обстоятельств форс-мажора, а стороны договора нередко ограничиваются фразой «Стороны не несут ответственности за выполнение (ненадлежащее выполнение обязательств), если исполнению препятствовали обстоятельства непреодолимой силы», неизбежно возникают разногласия по поводу, является ли данное препятствие форс-мажором и может ли оно быть основанием для освобождения от ответственности или нет. Судам надлежит разрешать эти разногласия.

Из информации, полученных от судов, участников сегодняшней встречи следует, что количество дел, связанных с установлением форс-мажорных обстоятельств относительно небольшое. Но сегодня, когда на территории некоторых стран Содружества происходят события общественно-политического характера, имеет место принятие нормативных актов запрещающего характера, происходят гражданские беспорядки, препятствующие осуществлению нормальной предпринимательской деятельности, суды должны определиться в тех спорных правовых моментах, которые отмечаются в ученом мире в вопросах отнесения тех или иных обстоятельств к форс-мажорным или непреодолимой силе. В связи с этим, мы пришли к выводу о целесообразности обсуждения этой темы на сегодняшней встрече.

Анализ гражданского законодательства государств Содружества, показал, что нормы Гражданского кодекса всех этих стран, предусматривающие основания ответственности за нарушение обязательств, схожи. В них предусмотрено, что лицо, не исполнившее или ненадлежащим образом исполнившее обязательство при осуществлении предпринимательской деятельности, несет ответственность, если не докажет, что надлежащее исполнение оказалось невозможным вследствие непреодолимой силы, то есть чрезвычайных и непредотвратимых при данных условиях обстоятельств. Приведенное определение носит достаточно общий характер и не содержит конкретного перечня обстоятельств. В гражданском законодательстве выделены лишь основные признаки обстоятельств непреодолимой силы, такие как непредотвратимость или непреодолимость, и чрезвычайность. Отсутствие одного или другого из них может являться для суда основанием не признать какое-либо событие форс-мажорным обстоятельством. При этом степень чрезвычайности, объективной непредотвратимости подлежит установлению судом по каждому конкретному делу с учетом представленных доказательств.

Судебная практика наших стран показывает, что установление факта форс-мажорных обстоятельств в виде стихийных бедствий и иных природных явлений (землетрясения, наводнения, пожары, ураганы, штормы, снежные заносы, сходы лавин), как основания для освобождения от ответственности не представляет особой сложности. Судами дается оценка наличию или отсутствию обоих признаков непреодолимой силы, а именно чрезвычайности и непредотвратимости обстоятельств, причинной связи между этими обстоятельствами и невозможностью исполнения обязательств и в соответствии с установленным, признают или

отказывают в признании природных явлений форс-мажорными обстоятельствами. Не могут выступать в качестве оснований для освобождения от выполнения договорных обязательств и договорной ответственности природные явления, хотя и являющиеся непредотвратимыми, но относящиеся к обычному предпринимательскому риску в силу отсутствия признака чрезвычайности. И, наоборот, при наличии обоих признаков такие природные явления подлежат признанию форс-мажором.

Но когда речь идет о социально-политических событиях, которые находятся вне воли сторон, например аварии, эпидемии, блокады или то, что имело место у нас в 2005 и в 2010 годах, народные волнения, беспорядки, взрывы, разрушения машин, зданий, погромы, современные события в Украине (вооруженные конфликты, военные действия внутри государства и т.д.), то подход уже неоднозначен. Относится ли указанное безусловно к обстоятельствам непреодолимой силы, или их следует причислять к иным обстоятельствам, влекущим освобождение от ответственности в силу норм национального законодательства или оговорки в договоре.

В нормативных правовых актах стран Содружества некоторые из вышеперечисленных обстоятельств выведены за пределы понятия непреодолимой силы. Так, статья 54 Федерального закона РФ «Об использовании атомной энергии» выводит военные действия, вооруженные конфликты за пределы понятия непреодолимой силы, указав эти обстоятельства в качестве самостоятельного основания освобождения от ответственности эксплуатирующей организации за убытки и вред, причиненные радиационным воздействием.

В пункте 2 статьи 794 ГК РФ устанавливается, что перевозчик и отправитель груза освобождаются от

ответственности в случае неподачи транспортных средств либо неиспользования поданных транспортных средств, если это произошло вследствие: непреодолимой силы, а также иных явлений стихийного характера (пожаров, заносов, наводнений) и военных действий; прекращения или ограничения перевозки грузов в определенных направлениях, установленного в порядке, предусмотренном соответствующим транспортным уставом или кодексом. Аналогичная норма имеется и в Гражданском кодексе КР.

В Кыргызской Республике законодательно в пункте 3 статьи 356 ГК КР, предусмотрено, как основание освобождения от ответственности вследствие непреодолимой силы, после словосочетания «непреодолимой силы, то есть чрезвычайных и непредотвратимых при данных условиях обстоятельств», введено дополнение в виде отдельной оговорки, выражение «форс-мажор», в обоснование приведен довод о том, что это понятие более широкое, чем «непреодолимая сила» и включает в себя кроме природных явлений, общественно-политические, социальные и иные явления.

Если обратиться к судебной практике советского периода, судами форс-мажорными обстоятельствами признавались лишь явления стихийного природного характера.

Современные материалы обобщения судебной практики в нашей республике и других государств Содружества показывают, что сегодня при установлении форс-мажорных обстоятельств суды исходят из признаков, определенных соответствующими статьями Гражданского кодекса, нормами Венской конвенции 1980 года о договорах международной купли-продажи товаров.

Так, в информации о практике установления форс-мажорных обстоятельств при разрешении экономических споров судами Республики Казахстан отмечено, что в целом в судах республики сформирована

единообразная судебная практика. Суды руководствуются ГК Республики Казахстан и иными законодательными актами, регулирующими ответственность за нарушение обязательств. Отмечается, что поскольку в законодательстве не содержится конкретный перечень обстоятельств непреодолимой силы, суды республики при оценке форс-мажорных обстоятельств рассматривают чрезвычайный и непредотвратимый характер обстоятельств непреодолимой силы применительно к каждому конкретному случаю, месту и характеру исполнения конкретного обязательства. Рассматривая вопрос об освобождении от ответственности по причине обстоятельств непреодолимой силы, суды устанавливают, предприняты ли стороной договора все усилия для надлежащего выполнения своих обязательств и не является ли нарушение условий договора последствием ненадлежащего выполнения обязательств, возложенных на субъект гражданских правоотношений.

В информации, предоставленной Верховным Судом Республики Беларусь, отмечается, что при установлении форс-мажорных обстоятельств суды дают также оценку продолжительности действия непреодолимой силы.

Из вышеизложенного представляется правильным не относить явления общественной жизни к безусловным основаниям для освобождения от ответственности, а исходить из наличия признаков, определенных как национальным, так и международным правом. К примеру, если гражданские волнения (происходившие в нашей республике в марте-апреле 2010 года) длятся долго, то такие события теряют признак не предвидимости, а соответственно не могут быть квалифицированы как непреодолимая сила. В то же время, дача оценки июньским событиям 2010 года в г.Ош, Ошской и Джалал-Абадской областях будет неоднозначна, поскольку необходимо определить насколько эти события были непредвидимы.

Обобщение судебной практики в нашей стране показывает, что при разрешении экономических споров и установлении форс-мажорных обстоятельств, связанных с этими событиями суды исходят из необходимости доказывания ответчиком соответствия приведенных обстоятельств как признакам форс-мажора, определенных в пункте 3 статьи 356 Гражданского кодекса, нормам Венской конвенции 1980 года о договорах международной купли-продажи товаров, так и причинной связи с невыполнением конкретных договорных обязательств. Судами также учитывается то, что одни и те же обстоятельства будут относиться к форс-мажору, либо нет, в зависимости от имеющихся условий, поскольку норма п.3 статьи 356 указывает не просто на непреодолимость соответствующих обстоятельств, а на их непреодолимость при данных условиях. Но при разрешении таких дел возникают все-таки некоторые вопросы. В рекомендациях Международной Торговой Палаты № 421 приведена формулировка, использованная в Венской конвенции 1980 года о том, что сторона, не признается ответственной за неисполнение какого-либо из своих обязательств, если она докажет:

- что такое неисполнение явилось результатом препятствия, находящегося вне ее контроля;
- что от нее нельзя было разумно ожидать в момент заключения контракта принятия во внимание данного препятствия или его последствий для исполнения контракта;
- что она не могла разумно избежать или преодолеть такое препятствие или по крайней мере его последствия.

В пункте 2 Рекомендаций приведен перечень препятствий, отмеченных как неисчерпывающий, которые подпадают под понятие форс-мажорных обстоятельств. В подпункте а) как форс-мажорные обстоятельства указаны: объявленная или необъявленная война,

гражданская война, беспорядки и революции, акты пиратства, саботаж.

Ссылаясь на этот перечень, ответчики по делу, потерпевшие лица в результате грабежей, пожаров, разрушений в известных событиях в нашей стране, просили освободить их от ответственности по договорным обязательствам.

Наша судебная практика пошла по тому пути, что преступления не могут подпадать под форс-мажорные обстоятельства, а поскольку ответчики понесли убытки во время этих событий, в результате преступных действий определенных лиц, то возражения со ссылкой на непреодолимую силу не подлежат принятию судом.

Действительно, если исходить из теории, преступление это не событие, а действие, и нельзя говорить о его неотвратимости. Но вместе с тем, когда неуправляемая толпа людей в ночь безвластия громит магазины, другие объекты предпринимательства, устраивает поджоги, а правоохранительные органы и народные дружины могут оказать противодействие не везде, поскольку таких погромов множество и в разных местах, и чисто в количественном соотношении, не говоря о деморализации сотрудников этих органов, сложно говорить об отсутствии признака неотвратимости. Государство в 2005 и в 2010 году оказалось не готово к такой ситуации.

Постановлением Правительства Кыргызской Республики № 678 от 18 сентября 2006 года были признаны пострадавшими в результате грабежей, мародерства и беспорядков 24-25 марта 2005 года 233 предпринимателя. В Реестр пострадавших в июньских событиях субъектов предпринимательства, утвержденных постановлением Правительства КР «О мерах по поддержке предпринимателей, пострадавших в результате грабежей, мародерства и пожаров в июне 2010 года, произошедших в городе Ош, Джалал-Абадской и Ошской областях» от 18 февраля 2011 года № 57,

включены 1786 субъектов предпринимательства.

В целях поддержки субъектов предпринимательства, которым нанесен ущерб в результате событий, произошедших в апреле- июне 2010 года со стороны государства были приняты ряд документов прямо определивших эти события подпадающими под определение непреодолимой силы. (Декрет Временного Правительства КР № 113 от 28.07.2010 года «О реструктуризации задолженности по начисленным процентам, пени, штрафным санкциям и списании безнадежной задолженности субъектов предпринимательства, которым нанесен ущерб в результате обстоятельств непреодолимой силы», Декрет Временного Правительства КР № 114 от 28.07.2010 года «О мерах государственной поддержки налогоплательщиков, пострадавших в результате событий, произошедших в апреле-июне 2010 года», Декрет Временного Правительства КР № 115 от 28.07.2010 года, «О регулировании вопросов налогообложения», Декрет Временного Правительства КР № 116 от 28.07.2010 года «О предоставлении отсрочки и/или рассрочки субъектам предпринимательства по уплате таможенных и социальных платежей, которым нанесен экономический ущерб в результате событий, произошедших в апреле-июне 2010 года»).

Вместе с тем, видится правильным при установлении форс-мажорных обстоятельств исходить не только из самого факта военных действий, беспорядков, народных волнений и т.д., а необходимо по каждому делу, при ссылке на эти обстоятельства давать оценку исходя из конкретных гражданско-правовых обязательств сторон и устанавливать, были ли эти события непосредственной причиной невозможности их исполнения или ненадлежащего исполнения. При этом сторона должна обоснованно ссылаться на невозможность исполнения договорного

обязательства другими разумными средствами.

Судебная практика показывает, что суды отказывали в освобождении от ответственности за несвоевременное исполнение обязательств по договору, когда была ссылка на события 2005 года, поскольку было установлено, что срок исполнения обязательств ответчиком наступил задолго до этих событий, а ответчик не исполнял свои обязательства вплоть до указанных событий. Есть судебные решения, в которых не признавались форс-мажорными для ответчика апрельские и июньские события 2010 года.

В целом, установление непреодолимой силы в условиях народных волнений оказалось для предпринимателей проблематичным, поскольку доказывать наличие всех признаков, а особенно такого признака, как чрезвычайность, не предвидимость, было сложно, поскольку самим событиям 24 марта 2005 года, 7 апреля 2010 года предшествовали выражения недовольств народными массами во всех регионах республики в течение определенного времени. В основном предприниматели пострадали в результате грабежей, пожаров, произошедших после событий на центральной площади, где происходили основные действия по смене власти, с определенным разрывом во времени.

Из информации, полученной из Торгово-Промышленной Палаты Кыргызской Республики следует, что вследствие вышеуказанных событий, произошедших в 2010 году было 13 обращений. По ним выданы лишь два сертификата о признании обстоятельств форс-мажорными. Таким образом, Торгово-Промышленная Палата также не во всех случаях, указанные события признавала форс-мажором.

Изучение судебной практики других стран показывает, что и там суды не всегда социальные явления признают форс-мажорными. Например, неоднозначно оцениваются пожары в

результате поджога. В Российской Федерации в одном случае, суд не признал наличие непреодолимой силы, когда товар сгорел в результате поджога, но виновных в пожаре так и не нашли. А в другом случае, фирма была освобождена от ответственности при пожаре в результате поджога неустановленными лицами.

Необходимость более тщательного изучения правовых аспектов форс-мажора, в виде социально-политических событий остается в нашей стране и сегодня. Продолжают иметь место протестные настроения людей в связи с проведением геолого-разведочных работ и разработок в сфере недропользования. Это создает сложности, как для государства, так и для конкретных субъектов предпринимательства.

В Законе КР «О недрах», понятия «форс-мажор» и «непреодолимая сила» разделены и определено, что форс-мажор – это обстоятельства непреодолимой силы, осложняющие выполнение условий предоставления прав пользования недрами. А непреодолимая сила – это возникновение чрезвычайных и неотвратимых обстоятельств в результате стихийных бедствий, таких как землетрясения, наводнения или блокады, войны, забастовки, и иных обстоятельств, которые невозможно предусмотреть или предотвратить либо возможно предусмотреть, но невозможно предотвратить. Далее отмечено, что указанные обстоятельства устанавливаются наличием общеизвестных фактов, публикации в средствах массовой информации и иными способами, не нуждающимися в специальных средствах доказывания. Таким образом, законодатель расширил применение форс-мажорной оговорки, добавив, что признается форс-мажором не только обстоятельство, влекущее невозможность исполнения договорных обязательств, но и затрудняющее исполнение. Принятие данной нормы продиктовано событиями, происходящими в сфере

недропользования. Сегодня по определенным месторождениям протестные мероприятия действительно осложняют выполнение условий предоставления прав пользования недрами. Однако возникает вопрос о соответствии такой формулировки теории определения «форс-мажор», по которой факт невозможности исполнения обязательств стороной не принимается во внимание, если исполнение было объективно возможным. Когда определенные события создали лишь затруднения для стороны в исполнении обязательства, они не могут рассматриваться как форс-мажорные обстоятельства.

Пока в судах еще нет дел связанных с такими событиями, но при поступлении таких дел, прежде всего необходимо будет давать судебное толкование вышеуказанному определению форс – мажора как основания, освобождающего от негативных правовых последствий неисполнения договора, прежде всего лицензионного соглашения, или как основания для изменения или расторжения договора в связи с существенным изменением обстоятельств.

Неоднозначный подход наблюдается при оценке обстоятельств как форс-мажорных, когда выполнению обязательства препятствуют действия запретительных или ограничительных актов государственных или местных органов власти.

Приводится веский довод о том, что в международной практике под указанными запретительными актами понимаются чрезвычайные меры, применяемые государством, как реакция на внешнегосударственный или внутригосударственный фактор, внезапно возникший вопреки нормальному ходу политической, социальной, экономической жизни общества. И вслед за международной практикой к обстоятельствам непреодолимой силы предлагается относить только запретительные акты государственных органов, вводимые в ответ на

чрезвычайные и непреодолимые внешнегосударственные и внутригосударственные обстоятельства: чрезвычайные ситуации, военное положение, экологические, метеорологические, демографические, санитарно-эпидемиологические катастрофы.

В отношении других запретительных актов, в том числе законов и подзаконных актов обращается внимание на специфику процедуры принятия и наличия возможности оспаривания нормативно-правовых актов, а именно обсуждения их в нескольких чтениях, вывешивания на сайтах и возможность оспаривания в суде, что лишает их признака непреодолимой силы как непредотвратимость и чрезвычайность.

Другие высказывают мнение, что как административные акты, так и акты вмешательства властей при наличии соответствующих характеристик следует признавать обстоятельствами непреодолимой силы и освобождать от ответственности.

В рекомендациях Международной Торговой Палаты № 421 к форс-мажору отнесены «действия властей, законные или незаконные, за исключением тех, в

отношении которых соответствующая сторона приняла на себя риск согласно условиям контракта, а также за исключением тех, о которых говорится далее в параграфе 3».

Поскольку однозначного подхода при разрешении дел, по которым как форс-мажор указывается принятие таких актов, нет, то на наш взгляд, в каждом конкретном случае необходимо квалифицировать обстоятельство с точки зрения применимых критериев применимого права.

При подготовке к обсуждению данной темы не было возможности проанализировать особенности применения форс-мажора в сделках с иностранными партнерами, поскольку обобщение судебной практики не выявило рассмотрение таких категорий дел. По общему положению при заключении контракта с иностранным лицом необходимо оговаривать какое право применяется. Если к контракту будет применяться иностранное право, то в первую очередь надо ориентироваться на иностранное законодательство, а также на международные конвенции и унифицированные правила.

**СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ
СОВЕТ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ**

**ВЫСШИХ АРБИТРАЖНЫХ, ХОЗЯЙСТВЕННЫХ, ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДРУГИХ
СУДОВ, РАЗРЕШАЮЩИХ ДЕЛА ПО СПОРАМ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ**

РЕШЕНИЕ

№108

9 октября 2014 года

город Бишкек

Совет председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики (далее - Совет председателей), заслушав и обсудив Информацию заместителя Председателя Верховного Суда Кыргызской Республики - председателя судебной коллегии по административным и экономическим делам Аманалиевой Б.К. о практике установления форс-мажорных обстоятельств судами при разрешении хозяйственных споров,

РЕШИЛ:

1. Членам Совета председателей принять к сведению Информацию

Председатель

заместителя Председателя Верховного Суда Кыргызской Республики - председателя судебной коллегии по административным и экономическим делам Аманалиевой Б.К. о практике установления форс-мажорных обстоятельств судами при разрешении хозяйственных споров.

2. Рекомендовать Пленуму Экономического Суда СНГ рассмотреть вопрос по подготовке совместных предложений по разработке международных рекомендаций по установлению форс-мажорных обстоятельств при рассмотрении хозяйственных споров.

Ф. 3. Джамашева

СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ

СОВЕТ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ

ВЫСШИХ АРБИТРАЖНЫХ, ХОЗЯЙСТВЕННЫХ, ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДРУГИХ
СУДОВ, РАЗРЕШАЮЩИХ ДЕЛА ПО СПОРАМ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ

РЕШЕНИЕ

№ 109

9 октября 2014 года

город Бишкек

Совет председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики (далее - Совет председателей), заслушав и обсудив Информацию судьи Верховного Суда Республики Казахстан Сулейменовой УА. О досудебном урегулировании как обязательной стадии разрешения хозяйственных споров,

РЕШИЛ:

1. Членам Совета председателей принять к сведению Информацию судьи Верховного Суда Республики Казахстан Сулейменовой УА. О досудебном

урегулировании как обязательной стадии разрешения хозяйственных споров.

2. Обратиться в Экономический Суд СНГ с запросами о толковании понятия «исполнительный документ» (статья 8 Соглашения о порядке разрешения споров, связанных с осуществлением хозяйственной деятельности, от 20 марта Д 992 года (далее - Соглашение), а также о даче разъяснения относительно возможности признания и исполнения судебных актов иностранных государств, принятых по результатам рассмотрения дел в порядке приказного производства, наряду с решениями в рамках Соглашения.

Председатель

Ф. 3. Джамашева

**СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ
СОВЕТ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ**

**ВЫСШИХ АРБИТРАЖНЫХ, ХОЗЯЙСТВЕННЫХ, ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДРУГИХ
СУДОВ, РАЗРЕШАЮЩИХ ДЕЛА ПО СПОРАМ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ**

РЕШЕНИЕ

№ 110

9 октября 2014 года

город Бишкек

Совет председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики (далее - Совет председателей), заслушав Председателя Экономического Суда Содружества Независимых Государств Каменкову Л.Э. и обсудив Информацию по результатам изучения национального законодательства государств-участников Соглашения о порядке разрешения споров, связанных с осуществлением хозяйственной деятельности, от 20 марта 1992 года (далее - Соглашение от 20 марта 1992 года) и обобщения материалов о практике национальных судов по исчислению срока давности предъявления решений иностранных судов к принудительному исполнению,

РЕШИЛ:

1. Членам Совета председателей принять к сведению Информацию

Председатель

Председателя Экономического Суда Содружества Независимых Государств Каменковой Л.Э. по результатам изучения национального законодательства государств-участников Соглашения от 20 марта 1992 года и обобщения материалов о практике национальных судов по исчислению срока давности предъявления решений иностранных судов к принудительному исполнению.

2. Считать целесообразным дополнить статью 9 Соглашения от 20 марта 1992 года положениями, уточняющими понятие «предъявление решения к принудительному исполнению» и определяющими, с какого момента исчисляется трехгодичный срок давности предъявления решений иностранных судов к принудительному исполнению.

Ф.З. Джамашева

**СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ
СОВЕТ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ**

**ВЫСШИХ АРБИТРАЖНЫХ, ХОЗЯЙСТВЕННЫХ, ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДРУГИХ
СУДОВ, РАЗРЕШАЮЩИХ ДЕЛА ПО СПОРАМ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ**

РЕШЕНИЕ

№111

9 октября 2014 года

город Бишкек

Совет председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики, (далее - Совет председателей) заслушав и обсудив Информацию заместителя Председателя Верховного Суда Российской Федерации - председателя судебной коллегии по экономическим спорам Свириденко О.М. о проблемах единообразия

правоприменительной практики при рассмотрении экономических споров,

РЕШИЛ:

Членам Совета председателей принять к сведению Информацию заместителя Председателя Верховного Суда Российской Федерации - председателя судебной коллегии по экономическим спорам Свириденко О.М. о проблемах единообразия правоприменительной практики при рассмотрении экономических споров.

Председатель

Ф. 3. Джамашева

**СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ
СОВЕТ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ**

**ВЫСШИХ АРБИТРАЖНЫХ, ХОЗЯЙСТВЕННЫХ, ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДРУГИХ
СУДОВ, РАЗРЕШАЮЩИХ ДЕЛА ПО СПОРАМ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ**

РЕШЕНИЕ

№ 112

9 октября 2014 года

город Бишкек

Совет председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики (далее - Совет председателей), заслушав и обсудив Информацию Председателя Верховного Суда Кыргызской Республики Джамашевой Ф.З. об избрании Председателя и сопредседателей Совета председателей, публики Таджикистан Мансурзода Наима.

РЕШИЛ:

1. Избрать Председателем Совета председателей Председателя Верховного Суда Российской Федерации Лебедева Вячеслава Михайловича.

2. Избрать сопредседателями Совета председателей Председателя Верховного Суда Кыргызской Республики Джамашеву Ферузу Зулумбековну, Председателя Высшего Экономического Суда Рес

Председатель

Ф. 3. Джамашева

**СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ
СОВЕТ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ**

**ВЫСШИХ АРБИТРАЖНЫХ, ХОЗЯЙСТВЕННЫХ, ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДРУГИХ
СУДОВ, РАЗРЕШАЮЩИХ ДЕЛА ПО СПОРАМ В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ**

РЕШЕНИЕ

№113

9 октября 2014 года

город Бишкек

Совет председателей высших арбитражных, хозяйственных, экономических и других судов, разрешающих дела по спорам в сфере экономики (далее - Совет председателей), заслушав и обсудив Информацию Председателя Верховного Суда Кыргызской Республики Джамашевой Ф.З. об избрании секретаря Совета председателей, о составе исполнительной группы Совета председателей,

РЕШИЛ:

1. Избрать секретарем Совета председателей Никифорова Бориса Юрьевича - начальника Управления международного сотрудничества Верховного Суда Российской Федерации.

2. Утвердить исполнительную группу Совета председателей в следующем составе:

2.1. Шерснёва Алеся Юрьевна - заведующий сектором международно-правовой деятельности управления законодательства Верховного Суда Республики Беларусь;

2.2. Попова Елена Александровна - главный консультант Отдела международных связей и Протокола

Департамента по обеспечению деятельности судов при Верховном Суде Республики Казахстан (аппарата Верховного Суда Республики Казахстан);

2.3. Тагаев Мелис Муктарович - заведующий отделом по связям со средствами массовой информации, международных отношений и протокола аппарата Верховного Суда Кыргызской Республики;

2.4. Баскаков Михаил Игоревич - начальник отдела протокола Управления международного сотрудничества Верховного Суда Российской Федерации;

2.5. Файзулаев Джамшед Абдукахарович - руководитель аппарата Высшего Экономического Суда Республики Таджикистан;

2.6. Галивец Ирина Викторовна - руководитель аппарата Высшего хозяйственного суда Украины;

2.7. Корочкин Алексей Юрьевич - главный советник – помощник Председателя Экономического Суда Содружества Независимых Государств;

2.8. Юркевич Павел Сергеевич - советник Исполнительного комитета Содружества Независимых Государств.

Председатель

Ф.З. Джамашева

Круглый стол по мерам профилактики и борьбы с коррупцией в сфере осуществления правосудия

28 ноября в г. Бишкек прошел круглый стол на тему: «Меры профилактики и борьбы с коррупцией в сфере осуществления правосудия».

Круглый стол проводился в рамках реализации Указов Президента Кыргызской Республики «О мерах по устранению причин политической и системной коррупции в органах власти» от 12 ноября 2013 года УП №215, «О Государственной стратегии антикоррупционной политики Кыргызской Республики и мерах по противодействию коррупции» от 02 февраля 2012 года УП №26.

Прошедшее мероприятие стало широкой площадкой для обсуждения и

выработке рекомендаций по вопросам противодействия и борьбе с коррупцией в судебных органах, создавая тем самым предпосылки для дальнейшего совершенствования работы в сфере противодействия коррупции.

В работе круглого стола приняли участие представители Аппарата Президента Кыргызской Республики, Аппарата Правительства Кыргызской Республики, депутаты Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, председатели судов Кыргызской Республики, представители министерств, прокуратуры, гражданского общества, НПО и международные проекты и другие.

Председатель Верховного суда встретила с представителями миссии Всемирного банка

4 декабря 2014 года, Председатель Верховного суда Кыргызской Республики Джамашева Ф. встретила с представителями миссии Всемирного банка по определению масштаба деятельности, Проекта развития судебной системы в Кыргызской Республике господином Клаус Деккером и Жаныбеком Ыбрайым уулу.

В ходе встречи Ф. Джамашева рассказала о проводимой реформе судебной системы, также о программе развития судебной системы до 2017 года. Председатель отметила основные приоритеты ГЦП – сделать судебную систему более открытой и доступной, также сказала о том, что работает 2 сайта

Верховного суда Кыргызской Республики www.jogorku.sot.kg и www.sot.kg.

В свою очередь господин Клаус Деккер, поблагодарив Председателя Верховного суда, рассказал, что очень важно, чтобы простые граждане Кыргызстана, независимо от пола и социального статуса, могли получать информацию открыто и доступно.

Основными целями миссии Всемирного банка являются: изучение потенциального масштаба деятельности Проекта развития судебной системы с соответствующими заинтересованными сторонами, согласование следующих шагов, необходимых для реализации Гранта по подготовке проекта. Данный проект включен в «Стратегию

партнерства Всемирного банка и Кыргызской Республики на 2014-2017 гг.»

и запланирован на 2016-2017 финансовый год.

Встреча руководства Верховного суда с представителями ООН

2 февраля 2015 года, в Верховном суде Кыргызской Республики состоялась встреча председателя Верховного суда Джамашевой Ф. с временным Региональным представителем Управления Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по правам человека для Центральной Азии госпожой Элизабет да Кошта.

Госпожа Элизабет да Кошта рассказала о планах и о помощи судебной системе Кыргызской Республике, в частности, по обобщению судебной практики по уголовным делам из категории дел по пыткам. Их организация готова оказать содействие в проведении обучений для судей, а также тренинги для тренеров по предупреждению пыток.

На встрече были обсуждены вопросы обмена опытом и практикой других стран в рассмотрении и обобщении уголовных

дел, связанных с пытками. Также стороны обсудили рекомендации, решения Комитета по правам человека ООН. Заместитель Председателя Верховного суда Турганбеков К. на встрече рассказал процедуру рассмотрения писем от Комитета по правам человека ООН.

С госпожой Элизабет да Кошта на встрече приняли участие советник по правам человека и менеджер проектов Регионального отделения УВКПЧ ООН Беатрис Ференци, координатор национальных программ Октам Газиев и национальный консультант по вопросам верховенства права Алмаз Эсенгельдиев. Со стороны кыргызской Фемиды участвовали Ф. Джамашева, первый заместитель Председателя Верховного суда К. Турганбеков и сотрудники аппарата Верховного суда.

Прошел круглый стол по реализации ГЦП «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2014 – 2017 годы»

20 февраля, в Бишкеке Совет судей Кыргызской Республики и Учебный центр судей при Верховном суде Кыргызской Республики при поддержке Программы USAID/IDLO по укреплению судебной системы в Кыргызстане провели круглый стол на тему: Реализация Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2014 – 2017 годы». Развитие финансового и материально-технического обеспечения судов Кыргызской Республики.

С приветственной речью участников на открытии мероприятия выступили Председатель Совета судей Кыргызской Республики Абдырахманов Жакып Токтобекович, Руководитель Аппарата Президента Кыргызской Республики Нарымбаев Данияр Ильич, Председатель Верховного суда Кыргызской Республики Джамашева Феруза Зулумбековна, Председатель Комитета по судебно-правовым вопросам и законности Жогорку Кенеша Кыргызской Республики Туманов Токтогул Туманович, заместитель Председателя Комитета по бюджету и финансам Жогорку Кенеша Кыргызской Республики Дыйканбаев Курманбек Сапарович.

Председатель Совета судей Кыргызской Республики Жакып Абдырахманов в своем докладе подчеркнул важность Программы для судебной системы, для проводимой в

стране судебной реформы. Программа даст толчок важным направлениям реформирования судебной системы. Судебная власть как одна из ветвей государственной власти сможет стать самостоятельной и независимой, повысится качество осуществления правосудия, прозрачность судебной системы, значительно улучшатся требуемые условия для работы судов и деятельность судей, также улучшится кадровое, финансовое и материально-техническое обеспечение судов.

В рамках круглого стола были рассмотрены вопросы исполнения мероприятий в целях достижения основных задач Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2014 – 2017 годы», а также обсуждены проблемы реализации ГЦП и выработаны рекомендации для эффективной деятельности судов и координации работы между государственными органами.

В работе круглого стола приняли участие представители Аппарата Президента Кыргызской Республики, депутаты Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, судьи Кыргызской Республики и работники судебной системы, представители Аппарата Правительства Кыргызской Республики, гражданского сектора и международные проекты.

Кутман курагыңыз кут болсун!

Албанова Джумагуль Кубегеновна

Эмгек жолун 1972-1973-жылдары Нарын областынын Нарын шаардык сотунда иш кагаздарын жүргүзүүчүсү болуп иштөөдөн баштаган. 1977-1978-жылдары Биринчи май жана Свердлов райондорунун юридикалык консультациясынын стажеру, жактоочусу. 1978-1981-жылдары Токмоктогу камволдук-ийрүү фабрикасынын экономист-талапкерчиси, 1982-1990-жылдары Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин кызматкери, 1990-1991-жылдары Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун улук консультанты, 1991-2006-жылдары Бишкек шаарынын Ленин райондук сотунун судьясы, 2006-жылдан тартып азыркы убакытка чейин Бишкек шаардык сотунун судьясы.

Соттук ишмердигинде талыкпай эмгектенгендиги үчүн Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун жана Жогорку Кеңешинин Ардак грамоталары менен, Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин алкыштарына бир нече жолу ээ болгон жана ошондой эле башка көптөгөн сыйлыктарга ээ.

Урматтуу Джумагуль Кубегеновна, Сиздин 60 жаш курагыңыз кут болсун! Сизге узун жана бактылуу өмүр, ишиңизге ийгилик, бекем ден-соолук, өзүңүзгө жана жакындарыңызга эсенчилик каалайбыз.

Бюллетень 1 (60) 2015 г. Верховного суда Кыргызской Республики

Редактор: Самудунова Б. Т.

Компьютерная верстка: Типография «М Махіма»

Подписано в печать 27.05.2015 г.

Формат А4. Гарнитура: Times New Roman

Тираж 800 экз. Заказ №416

Типография «М Махіма»

г. Бишкек, ул. Тыныстанова 197/1.

Тел.: (+996 312) 900 435, 902 907

Факс: (+996 312) 900 407

E-mail: office@maxima.kg